

T.C.
BAŐKENT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDEKİ KÜLTÜREL
ÖGELER**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
MEHMET BURAK ŞAHBAZ

TEZ DANIŐMANI
YRD. DOÇ.DR AHMET DEMİR

ANKARA -2016

ÖZET

Çalışmanın amacı çocukların kendilerine hitap edecek düzeyde yazılmış olan yabancı kaynaklı kitapları ilk okudukları zaman karşılaştıkları unsurları ele almaktır. Kendi yaşadıkları kültüre göre farklılık gösteren unsurlar taşıyan kitaplarda geçen olgular incelenerek ele alınmıştır. Çocuğun tanımı yapılarak başlanan çalışma, çocuk edebiyatının nasıl ortaya çıktığını, ne şekilde gelişim gösterdiğini ve şu an hangi boyutta olduğunu kapsamına almıştır. Çalışma içerisinde kültürel farklılıklar yaratan pek çok unsurla karşılaşmıştır. Bütün bunların çocukların hayal dünyasında, oyun alanlarında ve sosyal yaşantılarında ne tür gelişimler gösterdiğine değinilmiştir.

Yabancı dillerden Türkçeye çevirisi yapılmış olan çocuk hikayeleri ve romanlarından çıkartılan unsurlara çalışma içerisinde detaylı bir biçimde yer verilmiştir. Çalışma yöntemi eser kaynakların okunması ile sürdürülerek tamamlanmıştır. Varılan sonuçta çocukları farklı kültürlerle karşılaştırabilecek pek çok unsur bulunduğu tespit edilmiştir. Çocuklar, kendi yaşadıkları kültürlerin dışında karşılaştıkları bu unsurları merak edip araştırma boyutuna taşımaktadır. Çalışma, varılan sonuçla amacına ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Edebiyatı, Kültür, Kültür Unsurları, Çeviri Metin

ABSTRACT

The object of this study is to review the aspects that children come across when they first read the books of foreign origin that were written at a level appealing to them. The facts mentioned in the books that varied depending on their own cultures were reviewed and taken into hand. The study started by defining the child included into the scope that how children's literature arose, in what way it has made progress and at which dimension it is now. It was mentioned that what kinds of developments all these have lead changes on imaginary world, play grounds and social life of the children.

The elements that were drawn from children's stories and novels translated to Turkish from foreign languages were given a detailed place in the study. The study method was completed along with continuance of reading the literal works. It was determined in the conclusion that there are various aspects that may encounter the children with different cultures. The children wonder these aspects that they come across outside their own cultures and carry these to research dimension. The study achieved its object with the result concluded.

Keywords: Child, Children's Literature, Culture, Cultural Aspects, Translation Text

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	II
ABSTRACT.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Tezin Amacı ve Önemi.....	1
1.2.Çalışma Yöntemi ve Planı.....	2
1.3.Tezin Kuramsal Çerçevesi ile İlgili Kavramlar.....	2
1.3.1.Çocuğun Tanımı.....	2
1.3.2.Çocuğun Beden, Zihin ve Dil Gelişimi.....	8
1.3.2.1.Beden Gelişimi.....	11
1.3.2.2.Zihin Gelişimi.....	12
1.3.2.3.Dil Gelişimi.....	14
1.3.3.Çocuk ve Edebiyat.....	17
1.3.3.1.Çocuklarda Edebi İlgi ve İhtiyacın Gelişimi.....	20
1.3.4.Çocuk Edebiyatı Kavramı.....	22
1.3.4.1.Çocuk Edebiyatının Tanımı.....	23
1.3.4.2.Çocuk Edebiyatını Niteliği ve Hedefleri.....	27
1.3.4.3.Çocuk Edebiyatının Önemi.....	30
1.3.5.Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	33
1.3.6.Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi.....	35
1.3.6.1.Klasik Dönemde Çocuk ve Edebiyat.....	35
1.3.6.2.Tanzimat Dönemi Çocuk Edebiyatı.....	36
1.3.6.3.Cumhuriyet Dönemi Çocuk Edebiyatı.....	38
1.3.7.Çocuk Edebiyatı Türleri.....	42
1.3.7.1.Ninni.....	43

1.3.7.2.Tekerleme ve Bilmece.....	44
1.3.7.3.Masal.....	45
1.3.7.3.1.Halk Masalları.....	47
1.3.7.3.2.Edebi Masallar.....	48
1.3.7.4.Hikaye ve Roman.....	49
1.3.7.5.Fabl, Efsane, Destan.....	50
1.3.7.6.Fıkra.....	52
1.3.7.7.Piyes, Drama.....	53
1.3.8.Çeviri Çocuk Edebiyatı.....	54
1.3.8.1.Çeviri Çocuk Edebiyatının Özellikleri.....	56
1.3.8.2.Türkiye’de Yakın Dönemde ve Günümüzde Çeviri Çocuk Edebiyatı.....	58
1.3.8.3.Çeviri Çocuk Edebiyatını Oluşturan Etmenler.....	59
1.3.8.3.1.Yaynevleri.....	59
1.3.8.3.2.Yazarlar ve Çevirmenler.....	61
1.3.8.3.3.Okurlar.....	62
1.3.8.4.Çeviri Çocuk Edebiyatına Kuramsal Yaklaşımlar.....	64
2.ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE KÜLTÜREL ÖGELER.....	69
2.1.Türk Kültüründe Çocuk Edebiyatı Çevirilerinin Önemi.....	71
2.2.Çocuk Kitapları Çevirilerindeki Kültürel Etkileşimin Aktarılmasının Önemi.....	73
2.3.Çocuk Kitapları Çevirilerinde Kültürel Açından Karakter Kavramları.....	74
2.4.Kültür Köprüsü Olarak Görülen Dünya Çocuk Edebiyatlarının Eğitimde Kullanılması...77	
2.5.Kültürlerin Tanınmasında Rehber Olan Çeviri Çocuk Edebiyatı.....	81
2.6.Çeviri Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Kültürel Etkileri.....	82
3.ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDEN ÖRNEKLER.....	84
3.1.Küçük Prens.....	84
3.1.1.Antoine de Saint-Exupery’e Dair.....	84
3.1.2.Tomris Uyar’a Dair.....	84

3.1.3.Yayınevine Dair.....	85
3.1.4.Kitap Özeti.....	85
3.1.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	86
3.1.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	86
3.1.5.2.Metin İçi İnceleme.....	87
3.2.Küçük Kara Balık.....	89
3.2.1.Samed Behrengi'ye Dair.....	89
3.2.2.Çevirmene Dair.....	89
3.2.3.Yayınevine Dair.....	89
3.2.4.Kitap Özeti.....	90
3.2.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	91
3.2.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	91
3.2.5.2.Metin İçi İnceleme.....	91
3.3.Şeker Portakalı.....	94
3.3.1.Jose Mauro de Vasconcelos'a Dair.....	94
3.3.2.Çevirmene Dair.....	94
3.3.3.Yayınevine Dair.....	94
3.3.4.Kitap Özeti.....	95
3.3.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	96
3.3.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	96
3.3.5.2.Metin İçi İnceleme.....	97
3.4.Charlie'nin Çikolata Fabrikası.....	99
3.4.1.Roald Dahl'e Dair.....	99
3.4.2.Çevirmenlere Dair.....	100
3.4.3.Yayınevine Dair.....	100
3.4.4.Kitap Özeti.....	101
3.4.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	102

3.4.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	102
3.4.5.2.Metin İçi İnceleme.....	102
3.5.Alice Harikalar Ülkesinde.....	108
3.5.1.Lewis Carroll'a Dair.....	108
3.5.2.Çevirmene Dair.....	108
3.5.3.Yayınevine Dair.....	109
3.5.4.Kitap Özeti.....	109
3.5.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	110
3.5.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	110
3.5.5.2.Metin İçi İnceleme.....	111
3.6.Matilda.....	113
3.6.1.Roald Dahl'e Dair.....	113
3.6.2.Çevirmene Dair.....	114
3.6.3.Yayınevine Dair.....	114
3.6.4.Kitap Özeti.....	114
3.6.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	115
3.6.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	115
3.6.5.2.Metin İçi İnceleme.....	115
3.7.Üç Silahşorlar.....	117
3.7.1.Alexandre Dumas'a Dair.....	117
3.7.2.Çevirmene Dair.....	118
3.7.3.Yayınevine Dair.....	118
3.7.4.Kitap Özeti.....	118
3.7.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	119
3.7.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	119
3.7.5.2.Metin İçi İnceleme.....	120
3.8.Seksen Günde Devri Alem.....	122

3.8.1.Jules Verne'ye Dair.....	122
3.8.2.Çevirmene Dair.....	123
3.8.3.Yayınevine Dair.....	123
3.8.4.Kitap Özeti.....	123
3.8.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	124
3.8.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	124
3.8.5.2.Metin İçi İnceleme.....	124
3.9.Çizgili Pijamalı Çocuk.....	126
3.9.1.John Boyne'ye Dair.....	126
3.9.2.Çevirmene Dair.....	127
3.9.3.Yayınevine Dair.....	127
3.9.4.Kitap Özeti.....	127
3.9.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	128
3.9.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	128
3.9.5.2.Metin İçi İnceleme.....	128
3.10.Yer Deniz Büyücüsü.....	130
3.10.1.Ursula K. Le Guin'e Dair.....	130
3.10.2.Çevirmene Dair.....	131
3.10.3.Yayınevine Dair.....	131
3.10.4.Kitap Özeti.....	131
3.10.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	133
3.10.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	133
3.10.5.2.Metin İçi İnceleme.....	133
3.11.Oliver Twist.....	135
3.11.1.Charles Dickens'a Dair.....	135
3.11.2.Çevirmene Dair.....	136
3.11.3.Yayınevine Dair.....	136

3.11.4.Kitap Özeti.....	136
3.11.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	137
3.11.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	137
3.11.5.2.Metin İçi İnceleme.....	137
3.12.Robin Hood.....	139
3.12.1.Howard Pyle'ye Dair.....	139
3.12.2.Çevirmene Dair.....	140
3.12.3.Yayınevine Dair.....	140
3.12.4.Kitap Özeti.....	140
3.12.5.Çeviri Metnin İncelenmesi.....	142
3.12.5.1.Metin Dışı İnceleme.....	142
3.12.5.2.Metin İçi İnceleme.....	142
4.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	145
5.KAYNAKLAR.....	150
6.EKLER.....	157
EK 1.TURNITIN RAPORU.....	157

1.GİRİŞ

1.1. Tezin Amacı ve Önemi

Ülkemizde çok sayıda çeviri çocuk edebiyatı ürünleri yer almaktadır. “Çocuklar metni kendi çağrışımlarıyla okurlar, metnin bütününe değerlendiren yani kavramsal ve bilgiye dayalı okumaları yoktur. Kitap onlara keyif verdiği sürece okumayı sürdürürler. Zorlamasız ve kendi beklenti ufuklarına bütünüyle uygun bir biçimde yorum yaparlar. Çocuk, metni doğrudan kendi bağlamı içine yerleştirerek okur. Özgün metnin bağlamını dikkate almaz, bunun bilincinde değildir. Buna karşın çeviri, çocuk için yabancı dünyaya açılan bir penceredir. Çocuk edebiyatı çevirisinin çocuk için çok önemli bir boyutu da bu yolla edinilen yabancı dünya deneyimidir.” (KURULTAY, Turgay 1993:198). Çeviri bir eseri okuduğumuzda bize ait kültürden farklı bir kültürün varlığının olduğunu da öğrenmiş oluruz ve ister istemez çeviri eserin kültürü hakkında bilgi edinmiş oluruz. Çocuk edebiyatı çocuğun yaratıcılık alanının genişlemesinde etkindir. Çocuğun bilgileri kendi etrafında, çevresinde gördükleriyle sınırlıdır. Çocuk okuduğu romanlarla ve hikâyelerle bu bilgilerini geliştirir. Kültürel etkileşimleri göz önüne alırsak, çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde yazarın kendine ait kültürel öğeleri eserine yansıtması doğaldır. Bu nedenle çalışmada çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde yabancı kültürlerle ait öğelerin/motiflerin neler olduğu, motiflerin/öğelerin kurmaca metin içerisinde nasıl temsil edildiği, dil ve anlatıma nasıl yansıdığı ve hedef kitleye uygunluğu tartışılacaktır.

Bu konuyu ele alan lisansüstü seviye bir çalışmanın olmayışı, tezimizi özgün hale getirmektedir. Çalışmamız, metin odaklı bir çalışma olacağından Türkçe eğitimi çerçevesinde de içerik, biçim, dil ve anlatım, görsel materyal gibi öğeler bakımından da zengin bir içerik sunacaktır.

1.2.Çalışma Yöntemi ve Planı

Çeviri çocuk edebiyatı metinleri ölçütlü örneklem üzerinden ele alınacak ve seçilen metinler doküman incelemesi (analizi) yöntemiyle değerlendirilecektir. En genel anlamıyla doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2014). Doküman incelemesi yöntemiyle incelenen metinler, çeviri yoluyla bize gelen ve kültürleşme yoluyla kültürel yapımıza dahil olan kültürel motiflerin/öğelerin tespiti ve yorumlanması çerçevesinde değerlendirilecektir.

1.3.Tezin Kuramsal Çerçevesi İle İlgili Kavramlar

1.3.1.Çocuğun Tanımı

“Çocuk kimdir? Çocukluk dönemi ne zaman başlar, ne zaman sona erer?” bu soruların yanıtları son iki-üç yüzyıldır bulunmaya çalışılmıştır. Bununla beraber tarihin her devrinde “çocuk” özel bir ilgiye erişmiş nadir yaratıklar olarak kabul edilmektedir (Ballar, 1998: 28). Çocuk ve çocuklukla ilgili söylenegelen birçok ifade vardır; “çocuk olmak, çocukluk yapmak, çocukluğunu yaşamak, çocuk gibi hareket etmek, çocuklar gibi şen şakrak olmak vb.” Çocukluk, bazen hiç unutmadığımız, bazen unutmak istediğimiz ve yaşadığımız süre boyunca etkisi altında kaldığımız özel bir dönemdir.

İnsan hayatının en önemli dönemlerinden biri olan çocukluk dönemine, son birkaç yüzyıldır hak ettiği değerin verilmesinin gerçek nedeni, yapılan bilimsel çalışmaların, insan hayatının ilk on sekiz yılının daha sonraki yıllarda belirleyici bir özelliğe sahip olduğunun kanıtlanmasındandır (Hatun, 2002: 45). Çocuk ve çocuğa verilen değerin önemsenmeye başlamasıyla birlikte araştırmacılar, çocuğun bedenen ve ruhen yetişmesi ve gelişmesi yolunda büyük çaba harcamışlardır. Yirmi birinci yüzyılda çocuk, artık bir birey olarak varlığını topluma kabul ettirmiş ve daha önceki devirlere göre, çocukluğunu yakalama ve ona sahip çıkma yolunda ilerlemiştir.

Çocuk ve çocukluk kavramlarına açıklık getirmeye çalışırken farklı görüşlerle karşılaşılmaktadır. Bunun asıl nedeni, farklı disiplinlerin çocukluk kavramını kendi alanı içinde ve bu alanın sınırlılıklarına göre tanımlamasından kaynaklanmaktadır. Başka bir

ifadeyle söylemek gerekirse; “çocuk” ve “çocukluk” kavramlarına, psikoloji, sosyoloji, tarih, eğitim bilimi veya hukuk gibi alanların her biri kendi çerçevelerinden ve bu alanların sınırları içinde ayrı ve farklı tanımlamalar yapmıştır.

Türkçe sözlükte “çocuk” kavramı: “küçük yaştaki oğlan veya kız; soy bakımından oğul veya kız evlat; bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2005: 444).

Foulquie çocuk kavramını şöyle tanımlamaktadır; “insan hayatının ergenlikten önce gelen dönemi. Genellikle üçe ayrılır; a) ilk çocukluk veya küçük çocukluk (2 ½ yaşına kadar); b) ikinci çocukluk veya orta çocukluk (2 ½ ile 7 yaş arası); c) üçüncü çocukluk veya son çocukluk (7 ile 11-12 yaş arası) bundan sonra ergenlik öncesi çağı gelir” (Foulquie, 1994: 78) Türk ansiklopedisinde ise, “çocuk doğuşla olgunluk arasındaki insan. Genel olarak olgunluğun 18 yaşında başladığı kabul edildiğine göre bu terim, çocukluk (0-13) ve yeni yetmelik (14-18) yaşlarındaki insanı kapsar” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Ansiklopedisi, 1982).

Oğuzkan ve Alaylıoğlu çocuk kavramını, “a) genel anlamda, olgunluğa erişinceye kadar her yaştaki kızlara ve erkeklere verilen ad, b) iki yaşından ergenlik çağına kadarki hayat dönemi c) doğumlarından 12 yaşına kadar kız ve erkeklerin ortak adı ve d) erinlik dönemine erişmemiş kimse” olarak tanımlamaktadırlar (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976: 52). Ciravoğlu’na göre ise çocuk “gün gün adım adım olgunlaşan büyüyen, bu amaçla eğitilen insan, yurttaş” olmaktadır (Ciravoğlu, 2000: 11). Şahin ise, “çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0–15 yaş grubunu içine alır” sözleriyle çocuk kavramını tanımlamaktadır (Şahin, 2007: 3).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 1989’da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde ise, “18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır” şeklinde bir ifade bulunmaktadır (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, <http://www.tbmm.gov.tr>). 0-18 yaş arası bütün bireylerin çocuk kapsamına alınması yönünde Birleşmiş Milletler’in belirttiği görüş de çocuk kavramına açıklık getirmektedir.

Neil Postman’ın (1995: 7) “çocuklar, göremeyeceğimiz bir zamana gönderdiğimiz canlı mesajlardır. Biyolojik açıdan herhangi bir kültürün kendisini yeniden üretme gereksinimini unutmaması tasavvur edilemez. Fakat bir kültürün toplumsal açıdan çocukluk

fikrine sahip olmaksızın var olması oldukça muhtemeldir. Bebekliğin tersine çocukluk, biyolojik bir kategori değil, toplumsal bir kurgudur” sözleri bir taraftan çocuk kavramına açıklık getirirken, diğer taraftan bebeklik dönemi ile çocukluk dönemi arasındaki farka açıkça vurgu yapmaktadır.

Görüldüğü gibi, çocuk kavramı ile ilgili birbirinden oldukça farklı birçok tanım yapılmaktadır. Bu tanımların ortak noktası, çocukluk dönemini temel almaları ve çocukluk döneminin başlangıç ve bitiş noktalarını saptamaya çalışmalarıdır. Bu tanımlardaki ortak nokta ise, çocukluk kavramının genellikle bebeklik döneminin bitiş ile ergenlik dönemi arasında geçen süreç olarak tanımlanmasıdır.

Çocuk kavramı, bebeklik döneminin bitiminden hemen sonra (2 yaş) başlayan ve ergenlik dönemine (15 yaş) giriş ile biten, bu iki dönem arasında gerek fiziksel, gerek duygusal, gerek sosyal açıdan gelişim gösteren, bu gelişimin sonucunda toplumda yetişkin birer birey durumuna geçmeye hazırlanan insan olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlamada, hem 0–2 yaş bebeklik döneminin, hem de 15 yaşın üzerindeki bireylerin çocuk tanımının dışında tutulmaktadır. Bunun birinci nedeni, 0–2 yaş arası bebeklerin biyolojik olarak gelişmekte olmaları ve henüz sosyalleşme sürecine girmemeleridir. 15 yaş üstü bireylerin çocukluk döneminin dışında tutulmasının nedeni ise, kız ve erkek bireylerin ergenlik dönemine girmelerinin farklılık göstermesidir. Dolayısıyla 15 yaş, en üst yaş sınırı olarak kabul edilebilir (Yavuzer, 1993: 13).

Çocuğun yaşamını biyolojik olarak diğer dönemlerden farklı olarak sürdürdüğü yaklaşık 13-14 yıllık süreç, çocukluk kavramını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, burada çocukluk dönemini tanımlamayı da uygun buluyoruz. Çocukluk, bireyin bilgi, duygu, dil, sosyal ve kültürel açıdan gelişim gösterdiği bir dönemi kapsayan bir süreçtir.

Yavuzer (1993: 15), çocukluk dönemini “bireyin doğum döneminden başlayarak, ergenlik evresine kadar süregelen gelişim” dönemi olarak tanımlamaktadır. Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğünde (2003: 51) ise “insan hayatının 2 yaşından ergenlik çağı olan 12-14 yaşına kadar olan döneminin çocukluk dönemini kapsadığı” belirtilmektedir. Postman (1995: 8), çocukluk fikrinin Rönesans’ın en büyük buluşlarından biri olduğunu ileri sürdükten sonra, çocukluk kavramının “bilim, ulus-devlet ve dinsel özgürlük ile birlikte hem toplumsal bir yapı hem de psikolojik bir koşul olarak on altıncı yüzyılda ortaya çıktığını ve günümüze kadar geldiğini” ileri sürmektedir.

Genel olarak, çocukluk dönemi 2-15 yaş arasını kapsayan bir dönem olarak ele alınsa da bu dönemdeki çocukların her birinin hem biyolojik hem de psikolojik açıdan birbirlerinden farklı oldukları saptanmıştır. Bu nedenle bilimsel olarak yapılan inceleme ve araştırmalar neticesinde çocukluk dönemi de kendi içinde alt kısımlara ayrılmaktadır. Oğuzkan, çocukluk dönemini üç kısma ayırmaktadır. Bunlar (Oğuzkan, 2006: 2);

- i. İlk çocukluk çağı (*oyun çağı*): 2–6 yaş arası
- ii. İkinci çocukluk çağı (*okul çağı*): 6–10 veya 6–12 yaş arası
- iii. Son çocukluk çağı (*erinlik çağı*): 10–13 veya 12–14.

İnsanoğlunun çocukluk devresi, sıfır saat olan doğumla başlar ve yaklaşık 25 yaşına kadar sürer. Ama bazı kaynaklar çocukluğu, gençlikten önce gelen ve buluş ile sona eren bir çağ olarak da kabul etmektedir (Enç, 1980: 52). Her ne şekilde olursa olsun, çocukluk, sürekli bir değişiklik ve ilerleyen bir olgunlaşma çağıdır.

Günümüzde, çocukluğun insan yaşamında farklı, diğer dönemlerden ayırt edilebilen bir aşama olduğu düşünülür, bu dönemdeki insanlar da çocuk olarak adlandırılır. Çocuk yaygın bir anlayışa göre bebekliğin sona erdiği 18. aydan başlayarak ergenlik döneminin başladığı 12–14 yaşlarına kadar süren bir evredir. Bununla beraber çocukluk çağı, bir coğrafi bölgeden diğerine, zamandan zamana, ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye, hatta insandan insana değişiklik gösteren bir süreçtir (Tan, 1994: 11).

Modern toplumda egemen çocukluk anlayışı, bazı varsayımlara dayanır. Buna göre çocuklar, yetişkinlerden farklı biyolojik bir kategori oluşturmaktadır; yetişkinlik bir kazanımdır, dolayısıyla çocuklar yetişkinliğe hazırlanmalıdır ve çocukların yetişkinliğe hazırlanmasının sorumluluğu yetişkinlere aittir (Tan, 1994: 12). Bu tanımlamalardan hangisi kabul edilirse edilsin, çocukların zayıflığı ve masumiyeti vurgulanmaktadır. Ancak, çocukluk geniş bir toplumsal sistemin ürünü ve o sistemin sürekliliğini sağlayan toplumsal bir deneyim olarak kavramlaştırılmamaktadır (Poster, 1989: 35).

Tarihsel açıdan değerlendirildiğinde, çocukluğun doğal bir gerçeklik değil, toplumsal-kültürel bir yapı olduğu görülür (Onur, 2007: 4). Hem toplumsal bir kategori hem de psikolojik bir koşul olarak “çocuk/çocukluk” Batı’da Rönesans’la birlikte yani on altıncı yüzyılda ortaya çıkmış bir orta sınıf icadı sayılıyordu. Bu “icat” ile matbaanın bulunması ve yaygınlaşması arasında yakın bir ilişki kuruluyordu. Zira “matbaa yayınları ile birlikte

“okuma yeterliliğine” dayanan yeni bir yetişkinlik tanımlaması ve buna karşılık “okuma yetersizliğine” dayanan yeni bir “çocukluk anlayışı” ortaya çıkmıştır. Bebeklik, konuşmanın becerildiği noktada sona ererken; çocukluk, okumanın öğrenilmesiyle başlıyordu. Böylelikle “çocukluk” okula gitmeyle birlikte tanımlanmaya başlanmış; “erkek öğrenci” sözcüğü ile “çocuk” sözcüğü eşanlamlı duruma gelmişti (Postman, 1995: 31). Yani “ilk çocuklar” ya da olduğu kadarıyla çocukluk imtiyazlarına sahip olanlar “varsıl erkek” çocuklardı.

Çocukluğun tarihi üzerine yapılan araştırmalarda, ortaçağda günümüzdeki gibi bir çocukluk anlayışının olmadığı, modern çocukluk anlayışının on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın başlarında kurumlaştığı kabul edilmektedir. Ortaçağda çocuklar, küçük yetişkinler; çocukluk da çabucak biten ve unutilan, geçici bir çıraklık evresi olarak görülmüştür (Franklin, 1993: 25).

Çocukluğun tarihi araştırmacısı olan Aries, ortaçağda “çocukluk duygusunun” eksik olduğunu, çocuğu yetişkinlerden ayıran özellikler hakkında da hiçbir şey bilinmediğini ifade etmiştir. Dolayısıyla, ortaçağda çocukluk kavramı yer almamış, çocukluğun keşfi için on yedinci ve on sekizinci yüzyılı beklemek gerekmişti (Onur, 2007: 148). On yedinci yüzyılda, çocukların yetişkinlerden daha değişik bir sosyal kategori olduğu düşüncesi ilk olarak asiller arasında ortaya çıkmış ve çocukların yetişkinler dünyasından uzaklaşması ahlaki eğitim amaçlı, kamuya ait okulların açılması ile başlamıştır (Onur, 1994: 42). Ortaçağ’da ise aynı ortamları paylaşan çocuklarla yetişkinler arasında bilinç düzeyinde fark yoktu. Rönesans’tan önce, çocuklar çağdaş sanatta küçük yetişkinler olarak betimleniyorlardı ve bu, onların toplumdaki rollerini yansıtıyordu (Postman, 1995: 33).

Ayrıca, yetişkinlerle çocukların yaşamlarının iç içe olması ve bu ilişki içerisinde mahremiyetin yer almamasının önemli bir nedeni de ortaçağda okullaşmanın ve okuryazarlığın olmayışıdır. Yalnızca okuma, gözlenmemiş, soyut bir dünyayı anlamayı olanaklı kılabilir. Bu nedenle, okuyabilenlerle okumayanlar arasında fark vardır. Yine Postman’a göre, ekonomi, politika, din ve diğer faktörler çocukluğun yönelimini etkilese de; sadece okuryazarlık çocukluğu yaratma ya da silme gücüne tek başına sahiptir. Bu nedenle matbaanın bulunması çocukluğun tarihinde bir dönüm noktasıdır (Postman, 1995: 36).

Matbaanın icadı sosyal ve kültürel yapıyı derinden etkilemiştir. Matbaadan önce insanların iletişimi sosyal bir çevrede gerçekleşmekte ve okuma eylemi diğer insanların da dinleyebilmeleri için yüksek sesle ve sözel bir üslupla yapılmakta iken matbaadan sonra kitap basımının artmasıyla birlikte okur, okumalarını toplumdan yalıtılmış bir ortamda yapmaya başlamış; sözlü okuma, yerini sessiz okumaya bırakmıştır. Matbaanın bulunuşu, toplumun kolektivist yapıdan çıkıp individüalist yapıya geçmesine neden olmuştur. Sonuç olarak, bireyselleşen ve *ben* olma savaşı veren toplumda, çocuk da ister istemez bu savaşın içine itilmiş; “her bireyin önemli olduğu” görüşünün değer kazanmasıyla birlikte çocuğun Batı uygarlığında özel bir yer edinme çabası başlamış ve bu çaba yaklaşık iki yüzyıl kadar sürmüştür. Ne var ki, bireysellik hareketi insanları farklı sınıflara bölmekle kalmamış, aynı zamanda matbaanın bulunuşundan itibaren elli yıllık süreç içinde okuyanlar ve okuyamayanlar arasında ciddi bir toplumsal ayrımın oluşmasına da neden olmuştur (Postman, 1995: 39-43).

Batı’da çocuk olmanın ve çocukluğun doruk noktasına ulaştığı dönem olarak 1850 ile 1950 yılları arasında kalan dönem kabul edilmektedir. Çünkü bu dönemde, özellikle Amerika’da endüstrinin çeşitli kollarında çalışan çocukların bu iş sahalarından çıkarılıp okullara çekilmesinde yoğun çaba harcanmıştır. Ayrıca, çocuk, kendi eşyasına, giyimine, edebiyatına ve sosyal alanına sahip çıkmaya başlamış; bunun sonucunda ise, yasalar karşısında yetişkinlerden farklı bir konuma gelmiştir. Ayrıca, modern ailelerin ortaya çıkmasıyla çocuk, ilgi odağı haline gelmiş; aileler, çocuklarıyla empati kurmuş; şefkat gösterilerinde bulunmuş ve çocuğun yetişip gelişmesinde en büyük sorumluluğun kendilerinde olduğu fikrini kabul etmeye başlamışlardır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru, çocukluk, herkesin doğuştan itibaren kazanılmış bir hakkı olarak görülmüş; böylece sosyal ve ekonomik anlamda bir statü kazanmıştır (Postman, 1995: 89).

On altıncı yüzyıldan yirminci yüzyıla kadar geçen sürede bilgi, yetişkinlere ve çocuklara göre olmak üzere ikiye ayrılırken ve çocukların bilgiye erişmesi ancak yetişkinlerin iznine veya denetimine tabi iken bu durum, televizyonun insan hayatına girmesiyle tamamen değişmiştir. Her şeyden önce günlük konuşulan dilin televizyon ekranlarından işitilebilir olması okur-yazarlığı etkilemiştir. Ayrıca, televizyon karşısında her yaş grubundaki insanın eşit muamele görmesi, çocuk ile yetişkin arasında daha önceki yüzyıllarda kesin bir çizgi ile ayrıldığına inanılan sınırı ortadan kaldırmıştır.

1.3.2.Çocuğun Beden, Zihin ve Dil Gelişimi

Çocuk, gerek kavram olarak gerekse birey olarak toplumun ve yaşamın bir parçasıdır. Çocuğun varlığı ve beraberinde getirdiği sorunlar yaşam içinde kaçınılmaz bir şekilde biz ve yakınlarımızın her an karşısına çıkmaktadır. İşte bu bakımdan çocuğun doğumundan itibaren onu izlemek, tanımak, ihtiyaçlarını, özelliklerini, farklılıklarını, duygularını ifade ediş biçimi öğrenilmelidir. Çocuğun söylediklerinin, davranış ve tutumlarının altındaki mesajları kavrayabilmek için dikkatin yanı sıra çocuğun bireysel özelliklerinin tanınması ve belirli yaşlara ait gelişimsel ve psikolojik özelliklerin bilinmesi de gerekmektedir (Çaplı, 1993: 38). Bu bağlamda çocuğu tanımak ve değişen toplum yapısı içerisinde nasıl geliştiğini ortaya koymak, dönüşümlü biçimde çocuğun da gelecekte toplumun gelişimini sağlayacak önemli güç kabul edilmesi bakımından önem taşımaktadır.

İnsanoğlunun tüm yaşamı düşünüldüğünde bazı yaşam dilimlerinin daha kritik dönemler olduğu görülmektedir. Doğumdan itibaren başlayan süreçte, bedensel, zihinsel, dil, sosyal ve duygusal gelişim açısından önemli özellikler kazanılmaktadır. Bu özellikler dikkate alındığında, çocuğun kapasitelerinin olabildiğince en üst seviyeye kadar açığa çıkarılması ve böylece yaşam süreci içerisinde kendini gerçekleştirme şansını bulabilmesi, ancak bu dönemin sağlıklı bilinçli ve anlamlı bir şekilde geçirilmesine bağlıdır (Aydın, 2003: 132). Araştırmalar, çocukluk yıllarında kazanılan davranışların yetişkinlikte, bireyin kişilik yapısını, tavır, alışkanlık, inanç ve değer yargılarını büyük ölçüde biçimlendirdiğini ortaya koymaktadır (Yavuzer, 2004: 9).

Günümüz dünyasında toplumların gelişmişlik düzeylerinin önemli göstergelerinden birinin de çocuğa verilen değer olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple çocuk ve çocuk gelişimi de giderek daha fazla üzerinde durulan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira çocuk; her şeyden önce toplumların sürekliliğini ve gelişimini sağlayacağı, devraldıkları kültür mirasını kendilerinden sonraki kuşaklara ileticeği için en değerli varlıklardan biri olarak kabul edilmektedir.

Çocukluk, insanı insanlığa başlatan ilk sahne, kendine özgü yeti ve eksiklerin yavaş fakat açık bir biçimde geliştirildiği önemli bir ortamdır (Yavuzer, 1996: 36). Çocuk istenildiği gibi yoğrulacak bir canlı ya da yetişkinin küçültülmüş bir örneği değildir. Çevresini algılayışı, yorumlayışı farklıdır. Bağımlıdır, bencildir, beklemeyi bilmeden hareket etmektedir. Duyguları inişli çıkışlı, tepkileri keskindir. Kendi başına deneme,

yanılma, sürekli sorma ile öğrenen bir canlıdır. Böylece, doğru yanlış kavramlarını özümsemekte, kendi kendini denetleyen bir üst benlik, vicdan geliştirmektedir (Yörükoğlu, 1983: 214). Bu nedenle de en iyi şartlar altında dahi var olan bir gerçeklik değil, geliştirilmesi gereken bir potansiyel olarak görülen çocuk-özne; hemen özerkleşecek bir enerjidir.

Yapılan gözlemler, belirli gelişim aşamalarında ortak eğilimlerin ve davranış kalıplarının bulunduğunu ortaya koymuş, kişisel ayrılıklarla birlikte ortak yönlerin bilinmesi çocuk eğitiminde tutulacak yolu tespit etmektedir. Özellikle ruh sağlığı açısından önemli olan gelişim dönemlerinin incelenmesi ve ortak ruhsal özelliklerin bilinmesi ruhsal gelişimin yolunda gidip gitmediğini anlamaya yardımcı olmaktadır. Sağlıklı gelişimin bilinmesi kişilik geliştirmedeki sapmaların gözlemlenmesini kolaylaştırmaktadır (Öcel, 2002: 49). Bu noktada genel bir ifade ile belirtilebilir ki ruhsal gelişim çocuklarda bağımlıktan bağımsızlığa, bencil davranıştan işbirliğine doğru gelişmekte, yetenekleri yalıncan karmaşığa, genelden özele doğru ilerleme göstermektedir. Çocuklar ölçsüz duygusal tepkilerden daha dengeli tepkilere doğru adımlar atmaktadırlar. Geliştikçe dürtü ve eğilimlerini dizginleyerek çevre gerçeklerine göre davranmayı öğrenmekte, somut düşünmeden soyut ve mantıklı düşünmeye yönelmektedirler (Öztürk, 2002: 33).

Çocuğun gelişim evrelerini ele alabilmek için öncelikle gelişim kavramının ne olduğuna bakmak yerinde olacaktır. Her şeyden önce gelişim; “büyüme, hazır bulunuşluk ve öğrenme” kavramlarını içermektedir (Arı, 1999: 10). Bu nedenle gelişmenin kapsamlı bir kavram olduğu muhakkaktır. Nitekim gelişim, katılım ve çevrenin etkileşimi sonucunda gerçekleşmektedir.

Doğumdan itibaren çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi aynı doğrultuda gerçekleşmektedir. Çocuk bir yandan fiziksel olarak değişim ve dönüşüm gerçekleştirirken, diğer yandan aynı süreç içerisinde ruhsal yönden de gelişim yaşamaktadır. Freud’a göre, kişinin fiziksel ve ruhsal gelişim bozuklukları çocukluk dönemine uzanan nedenlerden kaynaklanmaktadır (Işık, 2008: 132). Çocuğun kendini bilmediği bu dönemlerde kazanacağı özellikler ileriki yaşamını etkileyecektir.

Psikologlar büyümeyi ifade ederken organizmadaki bedensel değişimler olarak ele almaktadırlar. Gelişme ise, çocuğun büyüme aşamasından, bir sonraki olgunlaşma aşamasına kadar olan ilerlemesinin bir işareti olmaktadır. Başka bir anlatımla, çocuklar

egosantrizmden (benmerkezcilik) başlayarak, somut olayları öğrenirler, sonra da daha soyut ve geniş bir anlayış süreci içinde gelişirler. Bu anlayış, onların sürekli genişleyen bir grubun -aile, okul, toplum, dünya, evren- parçası olduğunu gösterir. Kısacası büyüme ve gelişme aşamaları belli bir düzeni takip eder. Araştırmalar çocukların dünya hakkında bilgilenirken aşağıdaki aşamalardan geçtiğini göstermektedir (Barth ve Demirtaş, 1997: 2-4);

- i. 3 yaşa kadar olan ilk dönemde çocuklar dokunur, bakar, dinler ve bu suretle dünyayı somut olarak algırlar.
- ii. 7 yaşına kadar olan süreci içine alan ikinci aşamada ise çocuklar aile ve vatan kavramlarını daha iyi içselleştirmişlerdir ve onlara karşı sevgi ve bağlılık duyguları gösterirler. Yine bu dönemde çocuklar ben merkezli olup, somut olaylar yardımıyla anlaşılması güç soyut fikirleri öğrenmeye kapı aralarlar.
- iii. 8-10 yaş arası kapsayan bu aşamada ise çocuklar objeleri ve olayları anlamak için mantıklarını kullanmaya, olay ve olgulara farklı yönlerden ele almaya başlarlar. Sözgelimi, başkalarının düşüncelerini anlamaya çalışırlar, daha yüksek düzeylerde düşünebilmeye başlarlar ve soyut düşünmeye doğru yol alırlar. Zihinlerinde ideal kavramını oluşturabilirler. Yani kendileri için bir *mükemmelleri* vardır. 5. sınıfın sonunda çocukların milli duyguları da yoğunlaşır, milli kimliklerini benimserler. Vatanları hakkındaki olumsuz imgeleri reddederler, çünkü artık bir idealleri vardır ve bu ideallerine yani yuvalarına bir zarar gelsin istemezler.
- iv. 11-13 yaş arasında yer alan bu aşamada ise çocuklar olaylara düşünsel yaklaşıma ve gerçeğe ilgili seçenekler üretmeye başlarlar. Ortaokuldan başlayarak öğrencilerin tutum ve algıları da iyice gelişir. Bu yaşlardan sonra bu tutum ve davranışları değiştirmek zordur.

Bu gelişim aşamaları çocukları eğitmede oldukça önemlidir. Araştırmacıların bu aşamalarda, çocukların dünya görüşleri ve kişiliklerinin oluşmasında etkili olduğuna yönelik düşüncelerinin doğruluğu göz önünde bulundurulsa, o takdirde başta ana-babalara ve ardından ilköğretmenlerine çocukları iyi bir insan olarak yetiştirmede önemli roller düşmektedir (Öztürk, 2002: 36).

1.3.2.1.Beden Gelişimi

Fiziksel gelişim; bedeni oluşturan tüm organların gelişmesi, boyun uzaması, kilonun artışı, kemiklerin gelişimi, dişlerin çıkması ve değişmesi, kas, beyin ve tüm sistemler ve duyu organlarının gelişimidir. Gelişim yaşam boyu sürmekle birlikte, çocukluk döneminde diğer tüm dönemlere göre açıkça daha fazla görülebilmektedir. Gelişimin iki şekli olduğu ifade edilmektedir (Erwin, 2000: 17);

- i. *Nicel*: Ağırlık, boy, sözcüklerde rakamsal olarak ifade edilen artışı gösterir.
- ii. *Niteliksel*: Yapıda ve çeşitlilikteki gelişimi ifade eder (çocuğun kaslarının çalışma şeklinde olduğu gibi).

Fiziksel gelişim, insan yaşamının neredeyse tamamını etkilemektedir. Özellikle insan gelişiminin en hızlı yaşandığı dönemler olarak kabul edilen bebeklik ve ergenlik döneminde bireyde, gözle görülebilir oranda değişiklikler ortaya çıkar. Gelişimin hızlı olduğu bu dönemleri bireyin sağlıklı geçirmesi, sonraki yaşamının sağlam temellerini oluşturur.

Çocukların gelişme aşamalarındaki fiziksel değişimleri anne-babalar ve eğitimciler tarafından izlenmeli, gözlenen aksaklık durumlarında ise uzmana başvurulmalıdır. Bedensel gelişim yönünden ilk bebeklik çağında erkekler kızlara göre daha ağır ve daha uzun boylu iken, buluş çağına kadar her iki cinste de gelişim hızı, aynı oranda seyrederek. Bununla birlikte kız çocukları daha erken buluşa ererler ve yaşlıları olan erkeklerden daha gelişmiş duruma gelirler. Buluş çağının sonunda ise erkekler bu farkı kapatırlar.

Fiziksel gelişim, baştan ayağa ve merkezden dışa doğru ilkesine uyumlu bir süreç olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç, bireyin psiko-motor, duygusal, toplumsal ve zihinsel yaşamını da etkiler ve bireyin kişilik gelişiminin de temeli oluşur. Dolayısıyla, bireyin yaşamında fiziksel gelişimin katkısının büyük olduğu söylenebilir (Erden ve Akman, 1997: 113).

Fiziksel gelişimle ilgili olarak dünya üzerindeki pek çok toplumda vücut ölçümlerinin her yeni kuşakta, bir öncekine göre daha çok farklılık gösterdiği savunulmaktadır. Buna göre bebekler, geçen yüzyıla oranla daha iri olarak dünyaya gelmektedirler. Çocuklar anne ve babalarının kendi yaşlarındaki halinden daha ağır ve daha uzun boyludurlar. Kuşaklar

arasındaki bu farklılığın nedeninin sağlık koşullarının, geçtiğimiz yüzyıllara oranla çok fazla düzelmiş olması çocukların beslenme tarzları, hastalıklardan daha iyi korunmaları, sağlık ve temizlik koşullarının daha iyi olması, daha iyi tıbbi yardım almaları ve daha iyi eğitilmiş ebeveynler tarafından büyütülmeleri nedeniyle ortaya çıktığı düşünülmektedir (MEGEP, 2007: 4).

1.3.2.2.Zihin Gelişimi

Zihinsel gelişim, “bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi, dünyayı anlama, düşünme yollarının daha kompleks ve etkili hale gelme sürecidir. Zihinsel gelişim, bilişsel gelişim olarak da değerlendirilmektedir. Akman, zihinsel gelişmeyi “düşünme ve kavrama sisteminde ortaya çıkan gelişmeler” olarak ifade etmektedir (Erden ve Akman, 1998: 21). Senemoğlu (2003: 38) ise, “bebeklikten yetişkinliğe kadar, bireyin çevreyi, dünyayı anlama yollarının daha kompleks ve etkili hale gelmesi süreci ” olarak tanımlamaktadır.

Zihinsel ya da bilişsel terimi, bilgiyi, belleği, mantıklı düşünmeyi, problem çözmeyi, kavramları ve düşünmeyi başka bir ifadeyle, zihni kapsadığı ifade edilmektedir (Küçükkaragöz, 2004: 11). Bu yönden ele alınırsa, zihinsel gelişimin; algılama, bellek, düşünme, mantık, öğrenme, betimleme, kavram kazanma, problem çözme ve akıl yürütme gibi bilişsel özelliklerin tümünün gelişimini içeren karmaşık bir süreç olduğu söylenebilir (Erden ve Akman, 1997: 122). Öğrenen bireyin dikkat, imgelem, algı, bellek ve iç görü gibi süreçleri kullanması zihinsel bir işlemdir (Selçuk, 2000: 44).

Zihinsel gelişim alanında önemli isimlerden birisi de İsviçreli psikolog Jean Piaget'dir. Piaget, organizmanın yapısı itibarıyla, bireyin bir zihinsel kapasitesi olduğu, bireyin bir de dış dünyası olduğu ve dış dünya ile tecrübeler sırasında birey çevresiyle etkili bir şekilde etkileşerek kendi dışındaki bilgileri anlama yeteneğini ve bilme yöntemini geliştirdiğini belirtmektedir. Bunu da bilişin gelişimi ya da bilişsel gelişim olarak tanımlamaktadır (Ülgen ve Fidan, 1991: 75).

Zihinsel gelişim, her türlü gelişim alanlarıyla işbirliği halinde gerçekleşen ve zekâ gelişimini de içine alan önemli bir gelişimdir. Okul öncesi çağ çocukların birçok zihinsel görevi başarması beklenir (Bacanlı, 2000: 64). Sözelimi, toplumsal ve fiziksel gerçekliğe yönelik basit kavramları oluşturmayı öğrenme, bir vicdan geliştirme, konuşmayı öğrenme zihinsel görevlerden bazılarıdır. İlk çocuklukta zihinsel gelişimi kolaylaştıran en önemli

unsurlardan biri de programlardır. Bilinçli bir şekilde düzenlenen ve yönetilen okul öncesi kurumlarında, uygun fiziksel ortam, çocukların beden sağlığını güçlendirir. Zengin uyarıcı öğrenim yaşantıları, çocuğun, bilişsel gelişim süreci içinde olgunlaşmasına yardımcı olur. Uyarıcı bir ortam, çocukta, yeni uyarıların oluşmasını kolaylaştırır (Yörükoğlu, 1992: 116). Bu nedenle 4–5 yaş çocuğunun gelişimine uygun, bilişsel yeteneklerini artırıcı, her gelişim alanında güçlü çocuklar yetiştirmek için, zengin çevre uyarıcılarıyla düzenlenen yeni okul öncesi eğitim programlarına ihtiyaç vardır. İki yaşına kadar çocuğun zihinsel gelişiminde “doğal çizgi” egemendir, ancak daha sonra doğal çizgi yerini “kültürel çizgiye” terk etmektedir. Çocuk zihni sadece kendi keşiflerinin sonucu değildir, çevreden edindiği bilgi ve kavramsal araçlar, zihinsel gelişmesine büyük kolaylıklar sağlar (Selçuk, 2000: 48).

Piaget’e göre zihinsel gelişim, birbirini izleyen dönemlerle oluşmaktadır. Bu dönemler; duyuşal-motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler dönemidir. Her aşamada, çocukların kavrama ve problem çözme yeteneklerinde niteliksel gelişmeler ortaya çıkmaktadır (Erden, 2005: 5-6).

- i. *Duyusal motor (0-2)*; Duyular aracılığı ile dış dünyanın algılanması, nesnelerin görünür olmadığı zamanlarda da varlığının farkındalığının başladığı dönemdir. Bu dönemdeki yeni doğan, refleks halindeki hareketlerden, amacı olan hareketlere geçmeye başlar.
- ii. *İşlem öncesi dönem (2-6)*; Dil kullanımının ve simgelerin geliştiği dönemdir. Çocuklar, mantıklarını tek yönlü olarak kullanırlar ve diğerlerinin bakış açılarını algılamada zorlanırlar.
- iii. *Somut işlemler (6-12)*; Problemlere mantıklı çözümlerin getirildiği dönemdir. Kuralları anlayabilmekle birlikte, çoğu kez somut nesnelere üzerinde fikir yürütürler.
- iv. *Soyut işlemler (11-18)*; Bu dönemde karmaşık problemlere mantıklı çözümler getirilmekte, daha soyut düşünmeye başlanmakta ve sosyal konularda düşünceler geliştirilmektedir.

Bu dönemler içinde somut işlemler döneminin dil gelişimi açısından önemi vardır. Zihinsel gelişim ile dil gelişimi arasında kuvvetli bir bağ vardır. Buna göre dil, çocuğun çevresindeki nesnelere ve etkinliklerden oluşan bir uyarıcıdır, çocuk önce bu uyarıcıdaki

değişmezleri, zamanla zihinsel açıdan gelişip çevresindeki ayrıntıları algılamaya başladığında dildeki ayrıntıları da algılar (Senemoğlu, 2003: 53).

1.3.2.3.Dil Gelişimi

İnsanların kendi aralarında anlaşmalarına yarayan en yaygın ve güçlü araç olarak dil, yaşamın hemen bütün alanlarında farklı düşünceleri, duyguları, tutumları, inançları, değer yargılarını anlama ve anlatmada; yaşanan olaylarla ilgili bilgileri, kültür birikimini aktarmada kullanılmaktadır (Özbay, 2008: 1-2). Yavuzer'e (2003: 43) göre dil, insanların birbirlerine bilgi, düşünce ve eğilimlerini aktarabilmelerinin yanı sıra, fikirlerini düzenleyebilmelerine ve duygularını ifade edebilmelerine de olanak hazırlamaktadır. Dil, çocuğu egosundan uzaklaştırıp, onun sosyal bir kişi olmasını sağlayan, denetlenmesini sağlayan, düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını aşamalı olarak öğretebilen ve kendini güvenli hissetmesine yardımcı olan bir olgudur. Dil aynı zamanda bireyin zihinsel gelişiminin de temelini oluşturmaktadır (Özbay, 2008: 2). Dil gelişimi, doğumdan itibaren hızla başlayan koordineli gelişim ve öğrenme sürecinin önemli bir parçasıdır (Karacan, 2000: 268). Çocuğun dili kazanmasında üç temel boyutun olduğu vurgulanmaktadır (Mc Whirter ve Acar, 2000: 5);

- i. Alıcı dil yönü, bireyin diğerlerinin konuştuklarını anlama yeteneği ile ilgilidir. Yeterli alıcı dil; sesleri algılama, soyut ve somut kelimeleri anlama, cümlelerin gramer yapısını anlama, söylenenleri yapma ve eleştirel biçimde dinleme, yargılama yeteneklerini içermektedir.
- ii. İçsel dil, bireyin kendisi ile iletişim kurmada veya düşünürken kullandığı dildir. Bunun gelişimi, sesler, kelimeler ve kavramlar için söze dayalı bir işaret oluşturabilme ve mantıklı düşünme sürecinde gerekli becerileri kullanabilme yeteneklerine bağlıdır.
- iii. Anlatım dili, bireyin diğerleriyle iletişim kurarken kullandığı dildir. Anlatım dili için, çeşitli seslerin üretilmesi, kelime ve cümlelerin oluşturulması, gramer kalıplarının doğru kullanılması ve yeterli dil kavramlarının oluşturulması gerekmektedir.

Dil yeteneğinin gelişimi, diğer gelişim yüzlerinde olduğu gibi düzenli bir sıra izlemektedir. Dil gelişimindeki bu sıralama değişmezken bu gelişimin hızı; fizyolojik ve genetik özellikler, cinsiyet, algısal, bilişsel ve nörolojik gelişim, sosyal çevre ve etkileşim,

aile-çocuk arasındaki sözel iletişim düzeyi, sosyoekonomik ve sosyokültürel özellikler gibi etmenlerden etkilenebilmektedir (Karacan, 2000: 268).

Çocuklar üzerinde gerçekleştirilen dil gelişimi araştırmaları, konuşmanın ilk öğrenildiği aşamada, tüm dünya çocuklarının temelde aynı dilbilgisi kurallarını kullandıklarını göstermiştir. Tüm çocukların hemen hepsi ilk sözcüklerini ortalama olarak 12–18 ay içinde söylerler. Dört yaşına geldiklerinde çoğunluğu düzenli cümleler kurarlar, hatta zaman zaman düşüncelerini karmaşık cümlelerle ifade edebilirler (Çakır, 2004: 112). 6 yaşındaki Amerikalı bir çocuğun sözcük dağarcığının 8 bin-14 bin sözcüğü kapsadığının ve bunun da bir yaşından altı yaşına kadar çocuğun sözcük hazinesine her gün beş ila sekiz sözcüğün ilavesi anlamını taşıdığını belirtmektedir (MEB, 2011: 18). Demirel (1999: 43-44), çocuğun dili öğrenmesi ve kullanması ile ilgili aşağıdaki ilkelerin göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir;

- i. Her şeyden önce dil gelişimi bireyseldir, bireyin kendine özgüdür.
- ii. Çocuğun dil gelişimi diğer alanlardaki gelişimleriyle yakından ilgilidir.
- iii. Dil gelişimi, çocuğun olgunluğu ile yaşantılarının bir düzen içinde bulunmasına bağlıdır.
- iv. Dil gelişimi, çocukların bir şeyler söyleyebileceği ve bir şeyler söylemek için motive edildiği bir çevrede mümkün olabilir.
- v. Dil gelişimi sadece okul veya aile içinde değil, çocuğun yaşamının tümü içinde düşünülmelidir.
- vi. Çocuğun konuşmasının bir amaca ulaşmak için gerekli olduğu zamanlarda dil gelişimi daha iyi olmaktadır.

Çocuklar büyüme ve gelişim süreci içinde konuşma, dil ve iletişim ile ilgili değişimler geçirmektedir. Dil gelişiminde bireysel farklılıklar beklendiği halde, farklı dillerin öğrenilmesinde evrensel olarak bütün çocuklar aynı aşamaları izlemektedir. Bu bakımdan çocukların konuşması, yetişkin konuşmasının bir yansıması değildir. Çocukların konuşmasında kendine özgü yapı farklılıkları vardır. Öğrenmenin derecesiyse çocuğun çevresine, organik yapısına ve gelişim hızına bağlıdır. Yine dil kazanımı sadece konuşmanın öğrenilmesi ile sınırlanamaz. Bununla birlikte okuma, yazma, dinleme, iletişim becerileri kazanma da dil gelişimi olarak ele alınmalıdır (Yöndem ve Taylı, 2007: 113).

Çocukların dil gelişiminde en önemli aşama, kelimelerin bir cümle haline getirilmesi aşamasıdır. Bunun başarılması söz dizimi bilgi ve becerisinin kazanılmasıyla gerçekleşir. Bir çocuk ana dilinin söz dizimini; kelimeleri cümle halinde birbirine eklemeyi ve başkaları tarafından söylenen çok kelimeli cümleleri anlamayı başardığı zaman öğrenir. Söz dizimini bilmek, çocuklara iletişimde iki önemli güç kazandırır: Üretkenlik ve yaratıcılık. Üretkenlik, iletişim konusunda sonsuz sayıda söz üretme ve ifade becerisi; yaratıcılık ise yeni söz ve cümleler ortaya koyma becerisidir. Bu yeni cümleler, çocuğun daha önce hiç duymadığı ve kopya etmediği cümlelerdir (Özbay, 2008: 119-120). Beş yaş civarında olan çocuklar, dili çok değişik şekillerde ustaca kullanırlar. Temel olarak çocuklar bilginin kişiden kişiye aktarılması, düşüncelerin ifadesi ve birçok işin anlaşılması için dilin nasıl kullanıldığını öğrenirler. Çocukların çevreleri hakkındaki bilgileri arttıkça dil becerileri gelişmeye ve açıklık kazanmaya devam eder. Beş yaşındaki bir çocuk yetişkinin kazandığı, birleşik dil sisteminin tüm temel prensiplerini kazanmış olur (Karatepe, 2003: 123).

Çocuklar genellikle 6-7 yaşına kadar aile içinde kaldıkları için dil gelişimleri belli imkânlar içinde ve sınırlı olur. Okulla beraber çevresinin genişlemesiyle görsel ve zihinsel bakışı da genişleyeceği için dil gelişimi de hızlanır. Bu aşamayla birlikte dil gelişimi okulda belli bir plan ve programa göre aşama kaydeder (Özbay, 2008: 123). Okul yıllarının başlamasıyla birlikte, dil gelişiminde çocuğun doğal yollarla kazandığı dinleme ve konuşma becerilerine okuma ve yazma becerileri de eklenir. Çocuğun daha doğmadan önce yaptığı bir faaliyet olan dinleme ve ağlamalarla başlayan konuşma serüvenine artık sembollere dayanan yazma ve okuma becerisi girmektedir (Kurt, 2008: 19).

Okul çağı çocukları, özellikle birinci kademedeki çocuklar, masallara, coşkulu öykülere, kendi yaşantılarıyla ilgili yakın çevre olaylarına ilgi gösterirler. Masal ve öykülere karşı ilgi, 3-4 yaşlarında başlar; ilkokulun ilk üç sınıfında en yüksek derecesini bulur. Çocuk 8 yaşına gelince gördüğü şeyleri sınıflandırmaya başlar ve adlandırmalarını bu sınıflandırmaya göre yapar. Basit hikâyeleri, çevresindeki büyük puntolu yazıları okumaya başlar. 12 yaşında kendi isteğiyle gazete, dergi ve hikâye okuyup bunları başkalarına anlatmaya başlar. Somuttan soyuta geçiş de bu yaşlarda görülür (Özbay, 2008: 124).

Dil öğretimi çalışmaları, seviyelerine uygunluğunun yanında, hedef kitlenin ilgileri de göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir. 11-12 yaş döneminde çocuklar ellerine geçen

her şeyi okurlar. Tarih, biyografi, hayvan hikâyeleri, efsaneler; mizahi, doğa ve fen konularındaki kitaplar, çizgi romanlar en çok ilgi duydukları kitaplardır. Çocuklar kendilerine, örnek alacakları kahraman ararlar. Bu bakımdan en yararlı eser türü biyografilerdir. Erkek çocukları macera romanlarına ilgi duyarken, kız çocukları ise romantik eserler, meslek hikâyeleri, dedektif romanlarından hoşlanırlar. Okuduklarında hep kendilerini görürler, kitaplardaki kahramanlarla özdeşim kurarlar. 12–15 yaş grubunda da çocukların fiziksel, sosyal, duygusal özellikleri değişme ve gelişmeye devam eder. Bu yaş grubu çocuklarında zekâ da iyice gelişmiştir. Çevrelerini çok iyi tanırlar ve anlatım isteği de ön plandadır. İlk şiir, oyun, öykü yazma hevesi bu yaşlarda görülür. Ayrıca bu dönemde ana dillerine eğilimleri de artmaktadır. Sonuç olarak, Türkçe öğretimi çalışmalarında çocukların bu fiziksel, sosyal, duygusal özellikleri dikkate alınmalı ve bu gelişime paralel bir dil eğitimi verilmelidir (Özbay, 2008: 125-126).

1.3.3.Çocuk ve Edebiyat

İnsan hayatının en önemli dönemlerinden biri olan çocukluk dönemine, son birkaç yüzyıldır hak ettiği değerin verilmesinin gerçek nedeni, yapılan bilimsel çalışmaların, insan hayatının ilk on sekiz yılının daha sonraki yıllarda belirleyici bir özelliğe sahip olduğunun kanıtlanmasındandır. Çocukların düşüncelerini, yaratıcı fikirler üretmesini isteyenler, dil çalışmalarına ve dil öğretimine dönük eğitim politikaları üretmelidir. Düşünceler ifadesini dilde bulur. Dille kültür arasında tartışılmaz bir bağ vardır. Dilin işlevleri, çocuk eğitiminde ve dil öğretiminde mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır (Cemiloğlu, 2003: 17).

Dil ve edebiyat milli kültürün temel unsurudur. “Aynı dili konuşan ve dil birliği sağlanan toplumlarda bireyler arasında köklü bir yakınlık, sevgi ve saygı bağları oluşur.” Dili, milli kültürün temel unsuru yapan da budur. Milli kültürün temel unsuru olan dil ve edebiyat bireyin kişiliğini oluşturur, çeşitlendirir. İletişim, düşünme, milli değerleri gelecek kuşaklara aktarma aracı olan dil ve edebiyat, insan kişiliğinin gelişip zenginleşmesinde, kişiliğin dengeli olarak gelişmesinde büyük paya sahiptir (Kavcar, 1999: 141-142). Dilin ve edebiyatın evrensel bir niteliği vardır. Yazınsal bir araç hem bu ürünün üretildiği toplumu, hem de bağlı kişileri anlatır. Seçkin bir dille oluşan edebiyat, hem milli hem de evrenselidir. Edebi ürünler, dil aracılığıyla o ülkenin insanlarını, gerek kendilerine gerekse bütün bir insanlığa anlatır. Edebiyat ürünleri her ne kadar milli kültürü yansıtsa da bir

dilden diğere, değerini yitirmeden çevrilebilir, çoğaltılabilir; bu özelliğiyle ulusal niteliğinin yanında evrensel bir nitelik de taşır (Mutluay, 1987: 7).

Edebiyat bir sanat dalıdır ve malzemesi dildir. Her sanatın bir malzemesi, her sanatçının kullandığı bir ham maddesi vardır. Ressam boyayı, müzisyen sesleri, heykeltıraş taşı şekillendirerek sanat eseri meydana getirir. Edebiyatçının kullandığı malzeme de dildir. Edebi ürünlerde dil, farklı, güzel, estetik değer taşıyan bir biçimdedir. Dilin en güzel tezahürü edebi ürünlerde mevcuttur (Cemiloğlu, 2003: 18). Bu edebi ürünler, toplumun yazılı kültürünü oluşturur. Edebi ürünler yazılı olması sebebiyle, kurallı, kalıcı ve seçkin bir özellik de taşır ve kuşaktan kuşağa bir gelenek köprüsü oluşturur.

Edebiyat, dille yapılan, dilin her türlü imkânından yararlanıp insanlara hissettirerek eğiten, duyarlılık kazandıran bir sanat dalıdır. Kişinin karşılaştığı ruhsal, toplumsal sorunlar, yaşamın dar kalıpları yeni bir ufuk kazandırma, insanlar arasında iletişim, edebiyat sanatıyla halledilebilir (Uçan, 2008: 19). Kaplan, da edebiyatın dile dayandığını, edebiyattaki etkileyciliğin dille doğrudan ilişkili olduğunu söyler; “bir şiirde, hikâyede, romanda, tiyatrodada, bize heyecan veren o derin ve ulvi hisler, kafamızın içinde bir dünya yaratan hayaller ve tasvirler, varlıklarını ve tesirlerini dile borçludur” (Kaplan, 1998: 159). Edebiyat, yaşama bir anlam kazandırır. Büyük sanatçıların duygularını, fikirlerini bize tanıtarak benliğimizi geliştirir, ufkumuzu açar. Edebiyat, “her şeyi anlamak, her şeyi sevmek isteğini uyandırarak hayatımızı, kalbimizi renklendirir.” Karşılıksız sevmeyi öğretir, ahlaki hayata hazırlar (Karaalioğlu, 1964: 11).

Edebiyat sadece yetişkinlere seslenmez. Her yaşın, her zekânın, her ruhun bir edebiyatı vardır. Çocuğa seslenen bir edebiyat vardır. Edebiyat, duygu ve düşünceleri günlük, dilden kat kat daha kuvvetli ve daha güzel bir şekilde ifade ettiği için çocuğu sıradanın dışına çıkarıp ona yaratıcılığı, farklılaşmayı, dille oyun oynamayı öğretir. Çocuğu tekdüzelikten kurtarır, onu farklı dünyalarla tanıştırır. Ona karşılıksız sevmeyi öğretir, ahlaki ve sosyal hayata onu hazırlar. Edebiyat ve dil eğitimiyle “söz ve davranışta herkesin beğendiği yollar” çocuğa kazandırılabilir (Karaalioğlu, 1964: 9). Duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerin sözlü veya yazılı olarak güzel ve etkili bir biçimde anlatılma sanatı, sözcüklerle yapılan bir güzel sanat, dil sanatı olarak tanımlanan edebiyat, çocuğun duygu, düşünce dünyasını doldurucu bir niteliğe sahiptir (Kavcar, 1999: 123).

Çocuk nitelikli ürünlerle karşı karşıya getirilirse edebiyat, dil aracılığıyla çocuğu sıradanın üstüne yerleştirip özgürleştirecektir. Çocuğun her gün çevresinde gördüğü yaşantıları, sıradan ve bilinen sözlerle yineleyen bir kitap, çocuklarla sloganlaşmış genel yargıları paylaşmayı ilke edinen kitaplar çocuğun gereksinmelerine yanıt vermeyeceği gibi üstelik zamanla çocuk ve kitap arasındaki ilişkiyi zayıflatacaktır (Sever, 2003: 12). Edebiyat, çocuklar için ihtiyaçtır ancak sadece ticari amaçlarla yazılan edebi ürünler de yok değildir. Çocuk edebiyatı ticari kaygıların ötesinde “çocuğa görelilik” ilkesini yakalamalıdır. Çocuğa görelilik, ilkesini yakalayan eserleri çocuğa vermek daha iyidir. Estetik haz veren edebi ürünler, çocuğu edebiyatın dünyasına çeker.

“Şiir, roman, öykü, vb. türlerde; atasözlerinde, özdeyişlerde, sloganlarda gerçekleşen söylemlerden oluşan edebi ürünler imgeler, benzetmeler, vurgular, yinelemeler, çokanlamlı sözcükler okuyucuyu başka bir evrene götürür” (Uçan, 2008: 45). Estetik bir hazla harmanlanan edebi ürünlerin çocuğun zihin evrenine de katkı sağlaması, ona kucak açması amaçlanmalıdır. Çocuk, duygularını, düşüncelerini ve hayallerini, edebi eserde bulur. Kaplan’a göre; “edebiyat bu manada en derin, en yüksek, en ince ve en kuvvetli ifade şeklidir. Edebiyat terbiyesi bundan dolayı, bir insanın şahsiyetini geliştirici bir tesiri haizdir” (Kaplan, 1998: 162). Başka bir ifadeyle edebiyat her şeyden önce insanı ve insanla ilgili her konuyu işler.

Eleştiri duygusu gelişen, adalet anlayışı genel olarak oluşan çocuklar, eğer hayal ve imgelerden uzak yetişirlerse çocuğu en büyük gücü yaratıcılık hayal etme gücü sönecektir. Hayal etmeyen birinin umudu, parlak fikirleri olmayabilir. Bunun için hayal eden, hayal ettiklerini gerçekleştirmeye çalışan, gelecek için bir hedef belirleyen gençler için çocuğun hayalleri beslenmeli desteklenmelidir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 26). Sözcük bilgisi sınırlı, kavram bilgisi ise oluşum halinde olan hem bedeni hem de ruhu gelişen çocuğun çevreye bakışının, çevreyle iletişiminin olumlu olması için, çocuğun çevresini yorumlaması, kendine has bir kişilik oluşturması için edebiyatla beslenmesi gerekir.

Çocuğun edebi eserlerden istifade etmesi, onun gerek eğitim gerekse günlük hayatı için bir ihtiyaçtır. Zira edebiyat, engin deneyim dağarcığı ile çocuğa dünyanın, hayatın tüm hallerini göstermekte, onu bu hallere tanık kılmaktadır. Böylece çocuk kendi dünyasını, hayatını örerken edebiyatın tecrübesinden yararlanmaktadır. Çocuk, edebiyatın düşündürtükleriyle, mantığıyla kendi dünyasını kuracaktır (Demirel, 2000: 23). Çocuğa ait

bir dünya, çocuk saflığı, dürüstlük, erdem, sevgi şefkat gibi kavramları önemseyenler, bu duyguların çocukta var olmasını isteyenler için edebiyat bir eğitim, terbiye aracıdır. Edebiyat, eğitim ve terbiye görevini kitaplar aracılığıyla yapar. Çocuk kitapları aynı zamanda çocuk eğitimindeki arayışların sonucudur. Şirin'in (1998: 15) ifadesiyle "edebiyat, çocuğun dünyasına kitaplar vasıtasıyla girer ve çocuğun dünyasını renklendirir."

1.3.3.1.Çocuklarda Edebi İlgisi ve İhtiyacının Gelişimi

Normal bir büyüme ve gelişme gösteren çocuğun doğal ihtiyaçlarının yanı sıra bazı ruhsal ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bunların sağlanmasında sözlü ve yazılı eserlerin payı büyüktür (Oğuzkan, 1983: 14).

Beş yaşına kadar olan çocukların kelime kapasiteleri çok yavaş gelişir. Bu gelişmeye paralel olarak konuşmak çocuklar için bir eğlence hâline gelir. Bu yüzden, şiirlerin ve şarkıların tekrar bölümlerinde olduğu gibi, benzer ve tek heceli kelimeleri tekrarlamaktan, içinde hayalî olayların yer aldığı öykülerden hoşlanırlar ve kendileri de bu tarz öyküler anlatabilirler (Yalçın ve Aytaş, 2002: 38). Çocuğun dil gelişimi açısından 3-9 yaşlar arası "masal çağı" olarak adlandırılmaktadır. Masal çağının ilk iki yıllık bölümü, bu döneme girmektedir. Bu dönemde çocukların masala ilgi duydukları, özellikle kahramanlık anlatan destanlardan, doğa ve hayvanları anlatan fabllardan ve öykülerden zevk aldıkları görülmektedir (Güleryüz, 2006: 232).

Üç yaşından itibaren merak ve öğrenme isteği git gide artan çocuklar için kitap, bu isteklerine cevap alabileceği nitelikte olmalıdır. Bu dönemde çocuklar; görsel ve işitsel unsurların ağırlıklı olduğu resimli kitaplar, ninni, tekerleme, bilmece ve çocuk şarkıları, kısa şiirler; merakını giderebileceği öykü, masal, fabl, fıkra gibi türlerden yararlanabilir. Bu dönemde özellikle 3-4 yaşlar için hazırlanmış resimli kitaplarda konular basit ve öyküleştirilmiş olmalıdır. Tema, bir soruyu cevaplamalı ya da çocuğun bilgisini pekiştirmeli ve kullanılan cümleler kısa olmalıdır. Çocuk, 3 yaşına girmesiyle birlikte, ona dil yetisi kazandıran, eğlendiren, düşündürten bilmecelerden büyük zevk alır (Sever, 2000: 633).

6-7 yaşlar için, kitaplar iki farklı şekilde ele alınabilir. Çocuğun kendi okuyacağı kitaplar, kavram ve dil yönünden önekilere göre gelişmiş hikâye ve masallar olmalı, metinler kısa iri puntolu olmalıdır. Çocuğa okunacak kitaplarda ise metnin uzunluğunun veya punto büyüklüğünün bir önemi yoktur. Çocuğun dikkat süresini aşmamak suretiyle uzun hikâyeler bile kısım kısım dinlettirilebilir. Yine bu yaş çocukları, kendi günlük yaşantılarıyla ilişkili olayları, evcil hayvanları, oyuncakları, ev ve aile durumunu, yakın çevre insanlarını anlatan kitaplara karşı büyük ilgi duyarlar. Bu nedenle çocuğun hayatını işleyen öyküler, hayvanların anlatıldığı, düşsel ve özgün özellikler taşıyan fabllar; bu dönem çocukları açısından oldukça faydalı eserlerdir (Oğuzkan, 2006: 161). Çocukların bu dönemde ilgi duyduğu bir diğer tür de tekerlemelerdir. Tekerleme, çocuğun anadilinin gelişmesine önemli katkıda bulunmaktadır. Belli sözcüklerin sıkça tekrarlanması, çocuğun kelimenin telaffuzunu öğrenmesi ve konuşmasının akıcı olması bakımından önemlidir (Kıbrıs, 2000: 20-21).

İlköğretimin başlamasıyla birlikte okumayı öğrenmeye başlayan çocuklar için kitaplardaki resimler, ikinci plana düşmektedir. Asıl önemi öğrenmeye başladığı yazı almaktadır. Ancak bu resimli kitapların önemini yitirdiği anlamına gelmemektedir. Çocuklar, her dönemde resimli kitaplara ilgi göstermektedir (Güleryüz, 2006: 189). Masallar, bu dönemin özellikle ilköğretim ilk sınıflarında etkili ve önemini koruyan bir türdür. “masal çağı” adını verdiğimiz dönemin son bölümünü oluşturur. Çocukların masalları kendi düşsel dünyalarında yeniden üretmeleri ve onların yaratıcılıklarını geliştirmek açısından çok önemli olduğu söylenebilir.

Daha sonraki dönemde ise en etkili tür olarak kısa romanlar ve öyküler karşımıza çıkmaktadır. Bu dönem çocukların masal çağından serüven çağına geçiş dönemi olmaktadır. Bu dönemde kız ve erkek çocuk arasındaki ilgi farklılaşması ortaya çıkmaktadır. Erkek çocuk, macera isteğinin arttığı bu dönemde macera romanlarına yönelmekte, kız çocuklar ise hayalperest ve romantik romanlara yönelmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 47-48). 9-10 yaş civarında etkisi azalan masal zevki, 13 yaş civarında biter. Kitaplar, çocuksu kitaplar olmaktan çıkar. “Neden, niçin, nasıl, diğeri, öteki, daha ve acaba” gibi soru ve konulara yanıt veren kitaplar okumaya başlarlar. Çocuk artık gerçekler üzerine eğilmeye başlar. Doğa, fen ve hayvanlara yönelik konulara, kahramanların yaşam öykülerine ilgi duyarlar. Çocuklar, belli iddialar ortaya atarak onları kanıtlamak isterler. Bulguları formül ya da sembollerle ifade edebilirler (Yıldız vd., 2008: 31). 11 yaş

sonrasında “çocuk kendini tanıtırken, benliğini oluştururken bir kişilik modeli aramakta ve bunun oluşması ve olgunlaşmasında ‘özdeşleşme, bağımsız olma ve sorumluluk’ gibi kavramları kendinde topladığı sürece kişiliğini kurabilmektedir” (Sever, 2006: 18). Bu dönem ergenlik başlangıcı olduğu için çocuklar ya içine kapanmakta ya da isyankâr olmaktadır. Çocukları bu durumlardan arındırmak için seçilebilecek tür biyografilerdir. Çocuk seviyesine uygun yazılmış biyografiler, çocuğun özdeşleşme, bağımsız olma ve sorumluluk kavramlarının şekillenmesine yardımcı olacak edebî bir türdür.

1.3.4.Çocuk Edebiyatı Kavramı

Edebiyat, bir yandan çocuğun zor anında ona koşan çocuğa sadık dost olurken, bir yandan da onu ahlaki, sosyal, edebi olarak eğitmektedir. Günümüz sanal dünyasında çocuğun gelişemeyen hayal dünyası, edebiyat ürünleri sayesinde zenginleşir, gelişir. Çocuk bu ürünler aracılığı ile bir yandan kendi sınırlı dünyasında oluşturabileceği hayalleri için yeni ve zengin başka dünyalar keşfederken, öte yandan da dilin en güzel örneklerini duyma fırsatını bularak dilini sevmeyi ve onu incelikleri ile kullanmayı öğrenir (Oktay, 1998: 175).

Çocuğa göre yazmak, onu edebiyat dünyasına davet etmektir. Bu davet çocuğa edebiyatı sunmak ile olur. Çocuğun, nasıl bir insan olmasına yönelik, modeller çocuğun hayat tarzının hangi çizgide, çerçevede belirleneceğine ilişkin teklifler sunulan modellerde yer alır. Edebiyatı çocuğa sunarak, hayata, insana ve ilişkilere yönelik pencereler açılır, bakışlar sunulur. Kuşkusuz çocuk, sunulandan istifade edecek, model ve örnekleri kendisine uyarlayacaktır (Sever, 2006: 19).

Yazarla okur arasındaki ilişki, edebî iletişim sürecidir. Çocukların dil gelişimini destekleyen, onlara, anadilinin kullanılışını, olanaklarını, yaratıcı gücünü anlamasına yardımcı olan, çocukların kavramsal yeterliliğini belirleyen; anlama, yorumlama ve yeni anlamlar yaratma becerilerini kullandıran, yaşamı ve insanı anlama deneyimleri edinmesini sağlayan ilişki de bu edebi ilişkidir (Sever, 2006: 22). Eğitimde birey, ayrı bir öneme sahiptir. Her bireye aynı eğitim anlayışıyla yaklaşma fikri, yeni eğitim anlayışında kabul görmez. Çocuğa özgü bir eğitim anlayışı olması gerekir. Çocuğun yetişkinden farklı olduğunu ve farklı bir şekilde eğitilmesi gerektiğini kabul ederek işe başlamak en doğrusu

olur. Günümüzde de çocuk için, edebiyat eğitimi ve öğretimi de ayrı bir alan olarak kabul görür. Ancak çocuk edebiyatı eğitimi ve kavramı ile ilgili bugüne kadar birçok tartışma olagelmıştır (Şirin, 1998: 9-10).

1.3.4.1.Çocuk Edebiyatının Tanımı

Çocuğa özgü bir edebiyat yapılması düşüncesi, çocuk edebiyatına yönelişi hızlandırarak çocuğun yetişkinler dünyasından farklı eğilimlerinin öğrenilmesi, çocuksu duyarlıklarının keşfini kolaylaştırmıştır. Dolayısıyla çocuk psikolojisi adeta çocuğu yeniden keşfetmeyi başarmıştır. Çocukluk çağlarının farklı gelişim çizgisi ve sürecinin oluşması, çocuk edebiyatına yeni açılımların yansımaları sağlayarak, çocuksu edebiyat çocukluğu bilen yazar ve sanatçıların ilgi odağı olmuştur. Şirin'e (1998: 36) göre, on sekizinci yüzyıla gelinceye kadar çocuklar için ayrı bir edebiyat yapılması düşünülmemiştir. Ancak, çocuk psikolojisindeki gelişmeler sonucu eğitimci yazarlar çocuk edebiyatı kavramını gündeme getirmişlerdir. Kıbrıs'a (2000: 1) göre, özellikle eğitimin, eğitim psikolojisinin bir bilim dalı olarak kendini kabul ettirmesiyle birlikte çocuk eğitimi gerçek anlamda gündeme gelmiştir. Bunun sonucu olarak, çocuk eğitimindeki arayışlar da insanları çocuk edebiyatıyla tanıştırmıştır.

Çocuk edebiyatında, dil ve anlatım, çocukluk döneminin duyarlılıklarını ele alma yetişkin edebiyatından ayrılan temel noktadır. Yalçın ve Aytaş (2002: 4), çocuk edebiyatı kavramı konusunda var olan bu gerçeği şu şekilde dile getirir; “birçok konuda olduğu gibi, çocuk edebiyatında da bir kavram kargaşası yaşanmaktadır. Kimi araştırmacılar, çocuk edebiyatını tanımlayarak hiçbir yere varılamayacağını, tanımın sadece onun kalın çizgilerini belirleyebileceğini ileri sürerken; kimileri de çocuk edebiyatını, edebiyat genel kavramı içinde değerlendirmekle birlikte, çocuğa göre, çocuk için ve çocuksu bir ifade ile yazılan ve söylenen eserleri çocuk edebiyatı olarak tanımlamaktadır.”

Çocuk edebiyatı kavramı daha önceleri “çocuğa göre,” “çocuk için ve “çocuk duyarlılığı” şeklinde adlandırılmıştır. Çocuk edebiyatı, hem dünyada hem de bizde çocuğun büyüklerden farklı bir birey olduğu gerçeğinin kabullenilmesiyle ortaya çıkmıştır. Çocuğun birey olarak kabulü ve çocuk psikolojisindeki gelişmeler sonucu eğitimci yazarlar çocuk edebiyatı kavramını ortaya atmışlardır. Çocuğa göre yazmak, çocuksu ürünler

vermek demek değildir. Dilidüzgün, çağdaş çocuk yazını çocuğa uygun olmalı ancak çocukça olmamalı, çocuğun kültür gelişimine, düş gücünün gelişmesine, okuma alışkanlığı kazanmasına katkıda bulunacak nitelikleri içermelidir, ifadeleriyle çocuğa göreliğin nasıl olması gerektiğini ortaya koymuştur (Dilidüzgün, 1996: 22).

Sever (2007: 9), çocuk edebiyatını, “erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı” olarak tanımlamaktadır. Yalçın ve Aytaş (2002: 5) ise çocuk edebiyatını, “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce yeteneklerine, zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimler” olarak belirtmektedir. Çılgın (2007: 13), çocuk edebiyatının “çocuğun duygu, düşünce, hayal, istek ve özlemlerine cevap vermek amacıyla oluşturulan bir edebiyat” olduğuna dikkat çekmektedir.

Şirin (1998: 13), çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattan söz etmekte ve çocuğu çepeçevre kuşatan edebiyatın çocuk edebiyatı olduğunu ifade etmektedir. Oğuzkan (2001: 3), çocuk edebiyatı kavramını, “çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri,” Güler yüz (2006: 34) ise, çocuk edebiyatının, üst düzey sözlü (oyun, beden dili), yazılı (görsel sanat) sanat ürünleri üzerine yapılan çalışmalarını kapsadığını söylemektedir. Yalçın ve Aytaş (2002: 6), çocuk edebiyatını, hayata, ahlaka ve yüksek değerlerle çocuğun gelişimine ait değerlere daha çok önem vererek, bunların ön plana çıkmasına dayanan bir alan olduğunu ifade etmişlerdir.

Tartışılan bir diğer konu da, çocuk edebiyatının sınırlarının nerede başlayıp nerede bittiği hususudur. Meriç’e (1987: 3) göre, çocuk edebiyatının sınırları ve mahiyeti belli olmamakta zira çocuk edebiyatı çocuklar için yazılan bütün eserleri kucaklamaktadır. Ancak çocuklar sadece kendileri için yazılanları okumakla yetinmezler. Çocukların gerek yetişkinlere yönelik eserleri okumaları gerekse aynı yaş grubunda olsalar bile zihinsel, duygusal, yönden farklı özelliklere sahip olmaları çocuk edebiyatı sınırlarını daha da genişletmektedir.

Çocuk edebiyatı yazarlarından Dayıoğlu (1987: 317), çocuklar için ayrı bir edebiyat olup olmadığı sorusunu her zaman yadırgadığını söyleyerek, “çocuk edebiyatı diye ayrı bir edebiyat kolu yoktur, diyenlerin amaçlarını hiçbir gün anlayabilmiş değilim. Çocuk edebiyatının genel edebiyat yelpazesinde ayrı bir yeri vardır” şeklinde ifade etmiştir. Çılgın’a (2007: 17) göre ise çocuklar ve yetişkinlere verilecek kitaplar arasında farklılık olması gerekmektedir. Zira çocukların zihinsel açıdan gelişimi için doğrudan doğruya çocuğa seslenen eserlere ihtiyacı vardır. Ancak bu eserleri genel anlamda edebiyattan ayrı düşünmemek gerekir. Çocuklar için yazılan eserlerin nitelikli olması gerektiği her zaman göz önünde bulundurulmalıdır

Çocuk edebiyatının genel edebiyat kavramıyla yakınlığı, farklılığıyla ilgili birçok tartışma mevcuttur. Kimileri bu edebiyatı genel edebiyattan ayrı düşünmezken kimileri de bunun tam tersini düşünür. Neticede ikisinin taşıdığı ortak noktalar olmakla birlikte ayrıldığı hususlar da vardır. Çocuk edebiyatı, çocuklar için mi yazılmalıdır, çocuklar yetişkinler için yazılanı mı okumalıdır? Çocuk edebiyatı nasıl olmamalıdır? İşte bu sorular genel edebiyatla çocuk edebiyatı arasında benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarır.

Çocuk edebiyatının genel edebiyat kavramıyla ilgili tartışmalarıyla ilgili olarak Şirin (1987: 24), çocuk edebiyatı ile edebiyat arasındaki ayrımın yapay olduğunu, “çocuğun algılama gücü, kavrama yeteneği ve dil düzeyi çocuklar için yapılacak edebiyatın düzeyini belirlediğini, bir edebi eserin çocuğa uygunluğunu dili, anlatımı ve teması ile” anlayabileceğimizi ifade etmiştir. Aynı zamanda, çocuklar için yazılmamış bir eseri çocuk okuyorsa bu, çocuk edebiyatı alanının genişliğini gösterdiğini söyleyerek edebiyatı alanının genişliğine değinmektedir. Ancak, çocuk kitaplarını yetişkin kitaplarından ayıran en temel özellik yazın olma özelliklerine ek olarak çocuğun özel koşullarının dikkate alınması gerekliliğidir.

Çılgın, çocuk edebiyatıyla yetişkin edebiyatının konu bakımından ayrıldığını, konuyu işleyiş tarzı olarak ise edebiyatın birleştirici olduğunu söylemektedir. Çocuklar kendilerine anlatılan güzel bir masal veya hikâyeyi ilgiyle ve zevkle dinlerler. Beğendikleri bir kitabı da ellerinden bırakmak istemezler. Bunun nedeni, sanatın insanı derinden etkileme ve ruha nüfuz etme gücüdür. Bu güçten, çocuğu eğitirken ve hayata hazırlarken mutlaka faydalanmak lazımdır (Çılgın, 2007: 14). Edebiyat ve çocuk edebiyatı görüldüğü gibi bu açıdan ortak bir paydada birleşmektedir. Bu noktada tüm görüşler ve tanımlamalar dikkate

alınarak bir değerlendirme yapılabilir (Demiray, 1970: 16; Gökşen, 1985: 9; Yalçın ve Aytaç, 2002: 5-6);

- i. Çocuk edebiyatı, çocuca hitap eden bir edebiyattır.
- ii. Çocuk edebiyatı, edebiyat zevkini çocuca aşıl原因 ve çocukta edebi esere karşı farkındalık uyandıran nitelikte bir edebiyattır. Bu nedenle, çocuk edebiyatı estetik özellik taşıır.
- iii. Çocuk edebiyatı, çocukların duygu ve düşünce dünyasına hitap edecek nitelikte eserler yazılmasını öngördüğü için amaçlı bir edebiyattır.
- iv. Çocuk edebiyatı, çocuklara kendi çocukluğunun dışarıdan nasıl görüldüğünü anlatan bir edebiyat değil; onları yaratıcı düşünmeye davet eden ve onların ufkunu açan; bu nedenle geleceğe yönelik özel bir işlevi olan edebiyattır.
- v. Çocukların gelişim süreçleri yetişkinlerinkine benzemeksizin oldukça hızlıdır. Zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel bakımdan sürekli gelişim ve kendini yenileme durumu içinde bulunan çocuk, bu süreçte kendi yeteneklerini keşfetmekle meşguldür. Çocuk edebiyatı bu nedenle çocuğun kendi yeteneklerini ortaya çıkardığı ve çocuğun kendini bulduğu bir edebiyattır.
- vi. Çocuk edebiyatı süregelen bütün materyallerle - gerek sözlü, gerek yazılı, gerek görsel - güçlü bir ilişkisi olduğu için geçmiş, bugün ve gelecek arasında özel bağlantı kuran bir edebiyattır.
- vii. Çocuk edebiyatının bir neslin yetişmesinde, özel ve önemli bir işlevi olduğu için oldukça seçici ve çağdaş, yani bir anlamda yaşamı yakalayan bir edebiyattır.
- viii. Çocuk edebiyatı teorik bir düzleme dayanan, başka bir ifadeyle, kendi içinde kuralları olan bir edebiyattır.
- ix. Çocuk edebiyatı, dil, tarih, gelenek, görenek ve din, kısacası bir milleti millet yapan unsurları barındırdığı için bir tür kültür taşıyıcısı işlevine sahip olan bir edebiyattır.
- x. Çocuk edebiyatı, diğer bütün disiplinlerle ortak çalışmayı ve hareket etmeyi gerektiren bir edebiyattır. Bu anlamda disiplinler arası yapısı olan bir edebiyattır.
- xi. Çocuk edebiyatı, yalnızca edebiyatın en dikkat çekici alanlarından biri değil aynı zamanda en işlevsel alanlarından biri olarak kabul edilmektedir. Çocuk edebiyatı, çocuklar tarafından olduğu kadar yetişkinler tarafından da büyük beğeni toplayan bir edebi alandır.

- xii. Çocuk edebiyatı okumaya, tartışmaya ve düşünmeye değer bir edebi türdür; farklı becerileri, farklı ihtiyaçları ve farklı okuma tercihleri olan tamamen farklı bir okur kitlesi için yazılan bir edebiyattır.

Bu bağlamda çocuk edebiyatına yönelik genel bir değerlendirme yapılabilir. Buna göre; çocuk edebiyatı, çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için özel olarak içselleştirilerek yazılan; çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişimini göz önünde bulunduran; çocuğun yeteneklerinin açığa çıkmasına yardımcı olan; geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir bağ kuran; kültürel mirasa sahip çıkarak onun genç nesillere aktarılmasında işlevsel olan; amaçlı, disiplinler arası ve çağın değerlerini barındıran; bunu yaparken okunduğunda farkındalık yaratarak sağlam bir estetik duygusunun oluşmasına katkıda bulunan edebi bir türdür.

1.3.4.2.Çocuk Edebiyatının Niteliği ve Hedefleri

Çocuk edebiyatının edebiyat kavramı çerçevesinde varsayıldığını belirten Yalçın ve Aytaş edebiyatı; malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, edebi ve estetik değeri olan sözlü ve yazılı eserlerin tamamı olarak ele almaktadır (Yalçın ve Aytaş, 2002: 17). Hiçbir çocuk güzel bir masal ve öyküyü sonuna kadar dinlemekten kendini alıkoyamaz; hoşlarına giden bir masalı ya da öyküyü, uykularını feda ederek dinlerler. Bunları yaptıran, edebiyatın insan ruhuna işleyen derin etki gücüdür. Çocuk merak duygusunu, girişimciliğini; başka bir söyleyişle kendini insan kılan duyma ve düşünme yetisini kullanarak doğruya ulaşmaktan, düş ve düşünce serüvenlerine çıkmaktan, öğrenmekten mutlu olur. Bunun için de erken dönemden başlayarak duyu algılarını uyaracak, düşüncesini geliştirecek uyaranlara gereksinim duyar (Sever, 2007: 19). Çocuklara yaşam ve insan gerçekliğini sezdiren; onları birer özne olarak öğrenmeye isteklendiren en etkili uyaranlardan biri de renk, çizgi ve sözcüklerin kurgulanmış hali olan edebiyattır.

Çocuklar da yetişkinler gibi, basit olanı değil, kendileri için yazılmış ustaca anlatılanı sever. Bireyin edebiyat ve sanat eserleriyle ilişkisi çocukluk döneminde biçimlenmeye başlamaktadır. Eğer birey, çocukluk döneminde kendi yaşına göre yazılmış eserlerle tanışabilirse; iyi bir okur, dolayısıyla da düşünen, sanat beğenisine sahip bir birey olma yolunda ilerleyebilmektedir. Sanatsal bir uyaran olarak hazırlanan çocuk kitapları, sanatın insanı değiştiren, yenileyen anlayışının yansıtılması; okurlara, özellikle çocuk ve gençlere,

sanatçının diliyle, çizgisiyle kurguladığı; ona kendi duyarlılığı ile yeniden şekillendirdiği yaşam durumlarının sunulmasını ve okurların değişik kişilerle tanışmasını sağlar (Gültekin, 2007: 34-35).

Geleceğin mirasçısı olan çocukların eğitimi belki de insanlık tarihi kadar eski bir konudur. Ancak bugünkü çocuk eğitimi, insanın toplumsal ve bireysel yönleriyle ilgili bilgilerin, bağımsız bilim dallarına dönüşmesiyle birlikte şekillenmiştir. Özellikle eğitimin ve eğitim psikolojisinin bir bilim dalı olarak kendini kabul ettirmesiyle birlikte çocuk eğitimi gerçek anlamda gündeme gelmiştir. Bunun sonucunda da çocuk eğitimindeki arayışlar insanları çocuk edebiyatı ile tanıştırmıştır (Kıbrıs, 2006: 10). Çocukların kişiliğinin gelişmesinde ve kimliğinin oluşmasında edebi ürünlerin önemli bir rolü bulunmaktadır. Edebiyatın her yaşta insanı saran bir gücü vardır, bu güçten yararlanabilmek için çocukları nitelikli kitaplarla; çocuk edebiyatı yayınlarıyla karşılaştırmak gerekir.

Çocuk edebiyatı da bir edebiyattır, edebiyatın bütün ilkeleri çocuk edebiyatı için de geçerlidir. Yetişkinlerin edebiyattan beklentileri neyse çocuklara da onlar sunulmalıdır. Burada önemli olan dilde, konuda, anlatımda çocuğa göreliği yakalayabilmek çocuğun kendine has dünyasına girebilmektir. “Böyle bir yazını oluşturmak, yetişkin bir yazar için elbette çok kolay değildir. Bu nedenle yetişkin gözlüğüyle çocuk kitabı yazmaya çalışanların çoğunun; çocuğu küçümseyen, onlara çocukça öyküler anlatan, belli erdemleri ya da ahlaki dersleri iletme kaygısı güden öğretici kitaplar yazdığı görülmektedir” (Dilidüzgün, 1996: 42). Ülkemizde en çok düşülen yanılgı da budur. Kimi çocuk edebiyatı yazarları kitabın edebi yönünden çok ahlaki ve pedagojik yönlerinin önemli olduğunu düşünürler. Sonuçta kuralcı, yalnızca eğitici öğretici ilkeleri içeren dil ve anlatım bakımından kuru ve sıkıcı eserler ortaya çıkar. Yetişkinlerin bilinçaltında yatan “çocuk ne anlar,” “çocuk bilmez,” “edebiyat, yetişkin insana seslenir, incelikleri yetişkin insan kavrar” gibi bir anlayış çocuk edebiyatının gelişmesinin önünde duran en büyük engeldir (Sever, 2008: 24). Nitelikli çocuk edebiyatı, edebiyatın altında ve basit bir tür değildir. Aksine edebiyatın içinde en incelikli alandır.

Çocuğun dünyasına seslenecek edebi ürünleri seçerken, onlara sunarken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Çocuklara yönelik hazırlanan edebi ürünler kesinlikle ideolojiden uzak olmalıdır. Edebiyat, herhangi bir düşüncenin propaganda aracı

olmadığına göre ideolojik yaklaşımlar çocukları kemikleştirmekten başka bir işe yaramaz. Bunun yanında ideoloji çocuğun hiç anlamayacağı bir konudur. Çocuğu geleceğın militanı yapmayı hedefleyen bu yaklaşım çocuğun ve ülkenin istikbali açısından son derece tehlikelidir (Çılgın, 2007: 79). Yetişkin edebiyatında öğrenmek, bilmek için, hissetmek için ideolojik eserlere bir nebze hoşgörüyle bakılabilir ancak çocuk edebiyatında ideolojik yönlendirme çocuğun kafasını karıştırmaktan, başka hiçbir işe yaramaz.

Çocuk kitapları, zihinsel ve ruhsal bir değişim içinde olan çocuklar üzerinde önemli etkilere sahiptir. Temizyürek'e göre çocuk edebiyatının amaçlarına ilişkin olarak, çocuğa, kitap okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmanın gerekli olduğu çocukluk dönemlerinde okutulacak kitaplar okumayı sevdirecek nitelikte olması gerekmektedir. Dolayısıyla da çocuğun okuyacağı kitapların hem içerik hem de biçim bakımından diğer kitaplardan farklı olması ve çocuğun zevkine hitap etmesi; çocuk edebiyatı ayrımının gerekliliği ortaya çıkar. Ayrıca çocuk edebiyatı, çocuğun kişiliğini oluşturmakta olduğu dönemleri kapsadığından, kişilik gelişiminde yardımcı olacak farklı türlerdeki edebî metinleri hedef kitleye sunmalıdır. Zira çocuk edebiyatı türleri, Türkçe öğretiminin özel amaçları içerisinde yer alan kitap okuma zevkinin oluşmasında da önemli yere sahiptir (Temizyürek, 2003: 165).

Çocuk edebiyatını geçiş edebiyatı olarak ifade eden Dilidüzgün (1996: 22) de, çocuk edebiyatının okuma eğitimi vermesi bakımından önemli olduğunu belirtir. Zira okumayı seven, okuma alışkanlığı kazanan bir çocuk; dil ve kişilik gelişimini gerçekleştirebilir. Bu noktada çocuk edebiyatının eğitsel amaçları aşağıdaki gibi açıklanmaktadır (1996: 27);

- i. Çocuk ve gençlik edebiyatı, okurlarının ilgilerini kapsar; aslında bu edebiyatı çocuk ve gençlik edebiyatı yapan da bu özelliştir.
- ii. Çocuk ve gençlik edebiyatı, yazınsal deneyimleri olmayanları bu konuda yüreklendirir. Okurların edebi metinler üzerinde basit analizler yapabilmelerini sağlar.
- iii. Çocuk ve gençlik edebiyatı, gerekli biçimde okuma ilgisi oluşturur. Örneğın; gerilim, komik öğeler, eylemin yoğunluğu ve özdeşleşme olanakları çocukların okumalarını güdüler.
- iv. Çocuk ve gençlik edebiyatı, çocukların ve gençlerin aydınlanmalarını, deneyimlerinin artmasını, önyargılardan arınmalarını ve toplumsallaşmalarını belirleyerek onların kimliklerini kazanmalarına yardımcı olur.

Çocuk edebiyatı ile görmek, düşünmek ve hissetmek yoluyla çocuğun dünyasını geliştirmesine fırsat vererek çocuğun kişiliğine uygun öykülerde kendisini araması ve bulmasına yardımcı olmalıdır. Büyüyüp gelişen bir çocuğun, doğasında bazı duygular ve hareketler yer alır. Bunlar; ufuklarını genişletmek, bir gruba üye olmak, deneyim kazanmak, ortak ilgileri paylaşacak arkadaşları seçerek bağlılığı hissetmek, başarıya duygusunu tatmak, gülmek, oynamak, estetik olma yolunu araştırmak, geçmişin yargısını ve geleceğin planını yapmaktır. Çocuk edebiyatı, çocukların bu duygu, hareket ve ihtiyaçlarını karşılamayı amaç edinmelidir (Güleryüz, 2002: 13).

1.3.4.3.Çocuk Edebiyatının Önemi

Eğitim en geniş anlamıyla bireyde kendi yaşantıları yoluyla davranış değişikliği meydana getirme sürecidir (Erden, 2005: 15). Tanımdan da anlaşıldığı gibi eğitim bir süreçtir, yaşantı yoluyla oluşur ve davranış değişikliği meydana getirmek esastır. Çocuğun eğitim sürecinde, bu eğitim formal ya da enformel olabilir, Edebiyat, kalıcı davranış değişikliği meydana getiren önemli bir alandır. Süreç içerisinde normal bir büyüme ve gelişme gösteren çocuğun doğal ihtiyaçları yanında birtakım ruhsal ihtiyaçlarını edebiyat tamamlar. Çocuklar okumaya başladıktan ve bu konuda ilerlemeler gösterdikten sonra sürekli olarak edebiyat eserlerinden yararlanmak ihtiyacını duyarlar (Oğuzkan, 2001: 5). Çocuklar, dil, kültür, duygu, düşünce ve ruhi gelişimlerini tamamlamak ve geliştirmek için edebiyata ihtiyaç duyar. Bazı çocuk edebiyatı ürünlerinin, çocuğun ruhi ve psikolojik yapısına uygun olduğu, özellikle konuların, çocuğun algılama ve anlama düzeyine seslendiği düşünülürse çocuğun manevi dünyasındaki gelişim için de çocuğun edebiyata sarılmasından daha doğal hiçbir şey yoktur (Güleryüz, 2002: 37). Edebi ürünlerden istifade eden çocuk okumanın kazandırdığı yaşantılarla bugünkü tasalarından kurtulma olanağı bulur ve sonra da bu tasaların karşısına daha güçlü, daha dinlenmiş halde çıkmanın yollarını öğrenir. Dolayısıyla çocuklara okulda ve evlerde edebiyatın çocuğa kazandırdıklarını düşünerek fırsatlar yaratılmalıdır. “Çocuklara okulda bu gibi yaşantılar edinmek için birtakım fırsatlar verilmediği sürece onlar ruhun canlanıp güçlenmesinde edebiyatın bu şaşırtıcı, olağanüstü değerini hiçbir vakit öğrenemeyeceklerdir” (Oğuzkan, 2001: 6). Çocuk edebiyatı, çocuğun hayal dünyasını geliştirir, onu mevcut durumdan kurtararak farklı dünyalara sürükler. Her şeyden önce, çocuğun kendini ve etrafında olup bitenleri fark etmesini sağlaması açısından çocuk için vazgeçilmezdir.

Çocuğun hayalle gerçeğin ayırımına varması için iyi kitaplardan faydalanması gerekir. İyi kitap çocuğun somut düşünme biçiminden, soyut kavramlara doğru gelişmesine, gerçeğe hayal dünyası arasında köprüler kurmasına yardım eder (Oğuzkan, 2001: 25). Çocuğun imgelem dünyası genişledikçe yorumlama yeteneği de artar. Özellikle çocuk edebiyatında öğretici olunmaya özen göstererek çocuğun iç dünyasını zenginleştirmek gerekir. “Hayal dünyası zenginleşen çocuk yeni ve yaratıcı fikirlere açık olur. Hatta yeni ve yaratıcı fikirlerin kâşifi olur” (Sever, 2003: 32). Bugün eğitimden beklenen çocukların yaratıcı, üretici ve yeni fikirler üretebilmesidir. Eğitimin amaçladığıyla edebiyatın sağladığı yarar konusunda paralellik göze çarpmaktadır. Edebiyatın eğitim alanını bu konuda tamamladığı söylenebilir.

Eğitimin amaçlarından biri, öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır. Bu amacı çocuk edebiyatının gerçekleştirdiğini söyleyebiliriz. Edebi eser aracılığıyla çocukların yaşayamadığı pek çok olay ve duygu çocuklara kazandırılır. Ayrıca aynı deneyimler yaşansa bile farklı karakterlere sahip olan insanların tavırları da farklı olduğu için, edebi eserlerden aynı konuya değişik yaklaşımları ve tepkileri de öğrenebiliriz. Yeni insanlarla, yeni mekânlarla tanışmamızın kendi milletimizin ve diğer milletlerin geçmişini, ne gibi güçlüklerle karşılaştıklarını, bunların üstesinden nasıl geldiklerini, yani maziyi çocuk, çocuk edebiyatıyla keşfeder (Çılgın, 2007: 18). Hedef kitlesi kim olursa olsun, çocuk edebiyatı ürünleri, genellikle çocuğa doğru davranış kalıplarını ve toplum içinde uyması gerekli kuralları öğretmek; iyilik, dürüstlük, yardımlaşma gibi birtakım değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata karşı hazırlamak amacını gütmektedir.

Çocuk edebiyatının eğitim yönünden temel fonksiyonlarından biri çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukları nitelikli metinlere yöneltmeyi başarabilen, onlara gelişme sürecinde okuma kültürü kazandırabilen bir sorumluluk yüklenmelidir (Sever, 2007: 11). Çocuk edebiyatı türleri, dilimizin öğretiminin özel amaçları içerisinde yer alan kitap okuma zevkinin oluşmasında da önemli yere sahiptir (Gürel vd., 2007: 23).

Oğuzkan, edebiyatın bir rehberlik kaynağı olduğunu, bir kimsenin kendini tanıyarak davranışlarını değiştirmeye yarayacak imkânlar hazırladığı için bir rehberlik kaynağı olarak da hizmet edebileceğini ifade etmiştir (Oğuzkan, 2001: 6). Edebiyatın çocuk

edebiyatıyla ortak noktaları karşılaştırıldığında çocuk edebiyatının da çocuğa rehberlik ettiği söylenebilir. Eğitim de öğrenciye rehberlik etmek, onun kendisini tanımasına, gerçekleştirmesine yardımcı olmak gayesini taşır.

Eğitimin bir başka amacı kişiyi yaratıcı etkinliklere teşvik etmektir. Çok yönlü düşündürücü çocuk edebiyatı, bireyin önemini ortaya koymak, dahası yaratıcılığını geliştirmek için ortak bir kültürel çerçeve oluşturur (Güleryüz, 2006: 37). Başka sanatlarla ilişkileri bulunan zengin bir programın eşliğinde yaratıcılığa yönelen okuma etkinlikleri sayesinde bir sanat, başka bir sanatı desteklemiş, beslemiş olur. Nihayetinde bu unsurlar çocuğun kişilik gelişimine önemli bir katkı sağlar. Zira bir çocuk edebiyatı yazarının, çocuğa bir kişilik kazandırmak, en azından yanlış örneklerle çocuğu güdülememek gibi bir tutumu olacaktır (Oğuzkan, 2001: 7).

Eğitim, düşünen, yorum yapan, ana dilini en güzel kullanan bireyler yetiştirmek ister. Çocuk edebiyatını işte bu becerilere haiz bireyleri yetiştirmek konusunda iddialıdır. Çocuk edebiyatından istifade eden düşünen, üreten, kendini geliştiren, yorum yapan, ana dilini en iyi kullanan birey olma konusunda doğru yolu bulmuş demektir. Edebi metinler, eğitim içinde bir araç olarak etkin şekilde kullanılmalıdır (Yalçın ve Aytaç, 2002: 28). Ancak çocuğun sadece ders kitabı içinden çocuk edebiyatını tanımasının değişik sakıncaları vardır. Zira ders kitapları, bilgi kazandıran ve fikri terbiyeye hizmet eden kitaplardır. Fikri ve bilgi içeren kitapları okutmanın yanı sıra çocuklara edebi ürünleri ders kitabının dışındaki kitaplarla tanıtmak ve çocuğa tanıtmak daha yararlıdır. Çocukların yalnızca ders kitaplarını okuması veya okumaya mecbur bırakılmaları onlarda zamanla bir isteksizlik, hatta bir usanç duygusu meydana getirebilir (Oğuzkan, 2001: 11-12). Bu nedenle, onların zaman zaman zevk almak, hayatı ve başka insanları, başka memleketleri tanımak için de kitap okumalarına müsaade etmek, hatta onları buna teşvik etmek gerekir.

Edebi ürünlerin çocuğun hayatına girebilmesinde sadece okul sorumlu değildir. Yetişkinler de bu konuda sorumluluk sahibidirler. Kitapların kendi hayatlarındaki önemini fark eden yetişkinler bu büyüdü dünyayı çocuklarına da fark ettirmelidirler (Çılgın, 2007: 15). İyi nitelikteki çocuk ürünleri, çocuk edebiyatı kültürünü oluşturur; dünya çocuklarını ortak edebiyat zevkine ulaştırır. Bu ortak zevk çocukları evrensel boyuta ulaştırır. “Çocuktaki büyüklüğü sezebilen yazar iyi nitelikli çocuk ürünleri verir. İyi nitelikli çocuk ürünleri “sınırları kolayca aşmayı başarır” ve çocukları, edebiyatın zevk, estetik noktasında

buluşturur (Şirin, 1998: 11). Çocuk edebiyatı çocuğa hayatı keşfettirerek, onun ruhunu besleyip hayal gücünü geliştirerek ona adeta öğrenmesi için bir oyuncak sunarak, ana dilini besleyerek, ona estetik bir haz vererek, yaratıcı etkinliklere, evrensel doğrulara yönelterek, Türkçe dersinin gerçekleştirmek istediği hem genel hem de özel amaçlara ulaşılmasında başat işleve sahiptir.

1.3.5.Dünyada Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Dünyada çocuk edebiyatı ninniler ve masallarla sözlü olarak başlamıştır. Bu dönemde oluşturulan türlerin çocuklar için olduğunu söylemek oldukça güçtür. Bir milletin gelenek, görenek, inanç, duygu ve düşüncelerini yansıtan sözlü edebiyat ürünleri daha sonra bir araya getirilerek yazılı çocuk edebiyatının ana malzemelerini oluşturmuştur. Yazının kullanılmaya başladığı ilk dönemlere ait, çocuk edebiyatı eserleri yerine kullanılan ve genellikle ders kitabı şeklinde el yazısı belgeler, tekerlemeler, çocuk şarkıları, soru-cevap öğretim tekniğinin kullanıldığı metinler günümüze kadar ulaşmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2002: 19).

Ortaçağda çocuk eğitiminde kilisenin etkili olması sebebiyle yayınlanan eserler dinî ve ahlâkî değerler içermekteydi. Bu dönemde çocuklar kutsal kitaptan öyküler okuyordu. Bu eğitim on yedinci yüzyılın ortalarına kadar etkisini sürdürmüştür. Çocuk eğitimi alanında yapılan çalışmalar, eğitim psikolojisindeki gelişmeler, okullaşma, sanayileşme ve matbaanın icadı dünya genelinde çocuk edebiyatının da nitelik ve içerik açısından değişmesini sağlamıştır. 1697’de Fransa’da Charles Perrault ilk kez çocuklar için sekiz masal derleyip yayınlamıştır. Bunların içinde “Kül Kedisi, Parmak Çocuk, Mavi Sakal, Kırmızı Başlıklı Kız, Çizmeli Kedi, Uyuyan Güzel” gibi eserler vardır.

İngiltere’de çocukların serbest okuma ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak on yedinci yüzyılda eski çağlara ait hikâye, efsane ve peri masallarının basıldığı görülür. “Ali Baba ve Kırk Haramiler, Alaattin ve Lambası, Gemici Sinbad” gibi Bin Bir Gece Masalları’nın kopyası olarak karşımıza çıkan küçük hacimli eserlerin basıldığını görüyoruz. Bu dönemde muhafazakâr bir bakış açısı ile çocuğa ahlaki öğütler vermeyi amaçlayan “Hacıların İlerleyişi” gibi dine dayalı kuru ve sıkıcı bir üslupla yazılmış eserlerine de rastlanmaktadır. İngiltere’de on sekizinci yüzyılın başlarında küçük okurlara

önem verilmesi görüşü yaygınlık kazanmıştır. Burada John Newberry'nin hazırlamış olduğu "Ana Kaz"ı sayabiliriz. On yedinci yüzyılda, çocukların en çok okuduğu eserler arasında "Ezop'un Masalları" gelmektedir. Daha sonraki dönemlerde ise meraklı gezi yazıları çocukların ilgisini çekmiştir. Bu dönemde çocuklar Daniel Defoe'nun "Robinson Crusoe'su" ve Jonathan Swift'in "Gulliver'in Gezileri" gibi yetişkin kitaplarını benimsemişlerdir (Sever, 2003: 34-35).

Çocuk kitaplarındaki gelişme on dokuzuncu yüzyıla kadar yavaş olmuştur. On sekizinci yüzyılın ikinci yarısından itibaren Jean Jacques Rousseau, "Emile" adlı eserinde çocukların hayatın zorluklarına karşı koyacak şekilde eğitilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Ancak Rousseau'nun eğitimle ilgili görüşleri yanlış anlaşılmış ve bu dönemde çok sayıda didaktik içerikli eser ortaya konulmuştur. On dokuzuncu yüzyılda çocuk kitaplarının konuları genişletilmiştir. Louise May Alcott'un "Küçük Kadınlar"ı ve Robert Louise Stevenson'un "Define Adası" yayımlanmıştır. Bu dönemde çocuklar için yazılan edebî türleri içeren süreli yayınlar çıkmaya başlamıştır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru İngiltere'de yazılan çocuk kitaplarında nicelik bakımından da önemli gelişmeler olmuştur. Bu dönemde artık, çocuklar için basılan kitaplara özen gösterilmeye başlandığı, bazı çocuk kitaplarının resimlenerek yayımlandığı görülmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 21-22).

Bu dönemin en büyük çocuk kitabı yazarı geniş hayal gücüyle ve maceralarıyla şüphesiz Fransız Jules Verne'dir. Bu gün bile zevkle okunan "İki Sene Okul Tatili, Seksen Günde Devri Âlem, Aya Seyahat, Esrarlı Ada, Beş Hafta Balonla Seyahat, Denizler Altında Yirmi Bin Fersah" eserlerinden birkaçıdır. On dokuzuncu yüzyılda romantizmin etkisiyle başlayan milli değerlere yönelişle birlikte halk şiiri, halk hikâyeleri ve halk masallarının derlenerek islendiklerini görüyoruz. Alman çocuk edebiyatının ünlü yazarlarından Grimm Kardeşler, dünyaca ünlü masallarını bu devrede kaleme almışlardır.

ABD'de ise yazılan ilk yerli eserlerin çoğu öğretici nitelik taşımaktadır. Özellikle çocuk edebiyatının daha çok, millet olma benliği etrafında biçimlendiği görülmektedir. İç savaştan sonra dini etkiler yüzünden çocuk edebiyatında bir durgunluk dönemi yaşanır. Ancak on dokuzuncu yüzyılın sonları ile yirminci yüzyılın başlarında çocuk edebiyatı alanında ABD'de büyük gelişme gözükmektedir. Avrupa'da ortaya çıkan çocuk edebiyatı ile ilgili düşünceler ve kaleme alınan eserler Amerikan yazarlarını da etkilemiştir. Bu

dönemde Amerikan çocuk klasikleri arasında “Küçük Kadınlar, Tom Sawyer, Huckelberry Finn” yer alır (Gökşen, 1985: 47-48).

İskandinav ülkelerinde de çocuk edebiyatında iz bırakan yazarlara rastlamak mümkündür. İsveç çocuk edebiyatı ürünleri arasında ortaya çıkan ilk eserler piyesler olmuştur. Değişik türdeki eserlerin yayını on sekizinci yüzyılın ortalarını bulmuştur. Bu dönemin güzel örneklerinden birisi İsveçli Selma Lagerlöf’ün 1906’da yayımlanan “Nils Holgerson’un Eşsiz İsveç Yolculuğu” adlı iki ciltlik eserini sayabiliriz. Danimarka’da çocuk edebiyatı alanında en büyük atılım Hans Christian Andersen’in 1884 yılında yayımlamaya başlayan ocak başı hikâyeleriyle gerçekleştirmiş ancak asıl ünü masallarla olmuştur. Masallarından en ünlüleri “Kibritçi Kız, Çirkin Bir Ördek Yavrusu, İmparatorun Yeni Elbiseleri ve Cesur Teneke Asker”dir (Kıbrıs, 2000: 78-79).

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar çocuk edebiyatı denilince çocuklara faydalı eserler akla gelmekteydi. Sınırlarını çizip hedeflerini belirlediğimiz manada çocuk edebiyatı ürünleri ancak yirminci yüzyılın başlarından itibaren verilmeye başlanmıştır. Yirminci yüzyılla birlikte çocuk edebiyatı ürünleri gelişerek artmıştır.

1.3.6.Türkiye’de Çocuk Edebiyatının Gelişimi

Türkiye’deki çocuk edebiyatının gelişimi Klasik dönem, Tanzimat dönemi ve Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatı olarak değerlendirilebilir.

1.3.6.1.Klasik Dönemde Çocuk ve Edebiyat

Dünya edebiyatında olduğu gibi Türk edebiyatında da çocuk edebiyatının ilk ve yaygın ürünleri sözlü geleneğin içinde yer almıştır. Çok eski yıllara uzanan tekerlemeler, ninniler, şiirler, masallar, destanlar, efsaneler, kıssalar, halk hikâyeleri, Karagöz oyunları, Nasreddin Hoca fıkraları hep bu sözlü geleneğin içinde yer almış olan birer anlatı türleridir (Çıkla, 2005: 94). Osmanlı toplumunda bilhassa medreselerde eğitim amacıyla Sadi’nin “Bostan ve Gülistan”ı okutulmuştur. Bu alanda Nâbi’nin (1642-1712) “Hayriyye’si” yazıldığı dönemden itibaren medreselerde ders kitabı olan eser, devri için olduğu kadar günümüzde de geçerli olması gereken öğütlerle doludur. Tarihî bir vesika oluşu ve devrinin iç yüzü ile sosyal hayatını yansıtması açısından da önemli olan Hayriyye, daha

yazıldığı günden itibaren pek beğenilmiş, eser, 1857 yılında Pavet de Courtelle tarafından Fransızcaya çevrilmiştir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 22).

Medreselerde ve eski rüştiyelerde o günün gençliğini terbiye amacıyla okutulan Sümbülzade Vehbi'nin (1718-1809) "Lütfiyye" adlı ahlak derslerini içeren eseri de Osmanlı devrinin en ünlü eserlerindedir. Bu eser de "Hayriyye" gibi şairin oğlunun şahsında bütün çocuk ve gençlerin eğitilmesi amacıyla yazılmıştır (Şirin: 2007: 36). Her ne kadar bu iki eserin edebiyatımızda çocuk ve gençlere yönelik ilk eserler olduğu söylene de bu görüş, edebiyat tarihçileri açısından paylaşılmamaktadır. Yalçın ve Aytaş'a (2002: 24) göre, "bu eserler, her ne kadar şairlerin çocuklar için yazmış olduğu eserler olsa da, ele aldıkları konu ve içerikleri bakımından daha çok büyüklere yönelik olduğundan, çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilemezler."

1.3.6.2. Tanzimat Dönemi Çocuk Edebiyatı

Çocukların özel ilgileri, okuma güçleri göz önünde tutularak çocuklara yazılan eserlerin hazırlanması Tanzimat'tan sonra başlamıştır. "İkinci Meşrutiyet'in ilanının ardından yeni rejimi idame ettirebilecek genç nesli yetiştirmek endişesi çocuk eğitime, öğretimine ve psikolojisine farklı bir açıdan yaklaşma zaruretini doğurmuştur" (Kıbrıs, 2000: 45). Yurdumuzda çocuk edebiyatıyla ilgili düşünce, görüş ve öneriler daha çağdaş bir anlayış çerçevesinde ancak İkinci Meşrutiyet'ten sonra ortaya çıkmıştır. Örneğin Ali Nusret adında bir yazarımızın ilk kez çocuk edebiyatını konu edinen ve bu edebiyat alanının önemini belirten bir yazısı "Şura-yı Ümmet" gazetesinde 1908 yılında yayımlanmıştır. Aynı tarihlerde tanınmış eğitimcilerimizden Satı Bey de "Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası"nın bir sayısında okul çocukları için yazılmış şiir ve şarkılara büyük ölçüde ihtiyaç duyulduğunu ileri sürmüştür. Yine Ahmet Cevat Emre'nin "Çocuklara Hikâye Anlatmak Sanatı" (1910) kitabı da bu ihtiyacı karşılamak için hazırlanmıştır (Oğuzkan, 2006: 278).

Görüldüğü gibi, Tanzimat'tan sonra çocuklara yönelik süreli yayınların ve farklı türlerdeki kitapların yayınlanması hususunda, yavaş da olsa gelişen bir çaba olduğu gözlenir. Bu dönemde Türk edebiyatı alanında çocuk edebiyatı kapsamına içine girebilecek ilk eserlerin tarihi Tanzimat'ın ilanından yirmi yıl sonraya rastlar. 1859 yılında üç farklı çalışmayla Türk çocuk edebiyatının temellerinin atıldığı söylenebilir. Bu çalışmalar aşağıda sıralanmaktadır;

- i. Şinasi'nin La Fontaine'den yaptığı fabl çevirileri 1859'da şairin "Tercüme-i Manzume" adlı kitabında yayınlanmıştır.
- ii. Kayserili Doktor Rüştü adlı bir kişinin, 1859'da "Nuhbet'ül-Etfal" (Çocuklar İçin Seçki) isimli ilk Türkçe alfabe kitabının sonuna eklediği çocuk hikâyeleri, fabl çevirileri ve kısa hayvan hikâyeleri bu türün Tanzimat sonrası Türk edebiyatındaki ilk örneklerinden biri olarak kabul edilebilir.
- iii. Yusuf Kâmil Paşa'nın Klasisizm'in¹ zevk vererek eğitmek ilkesini dikkate alarak François de Salignac de la Mothe Fenelon'dan 1859'da çevirdiği "Telemak (*Tercüme-i Telemak*)" adlı roman da önemli bir çalışmadır.

Bu çalışmaları, Şinasi'nin 1863'te yayımlanan "Müntehabat-ı Eş'ar" adlı şiir kitabına aldığı iki telif fablı izlemiştir. Bunlar "Karkuş Yavrusu ile Karga Hikâyesi" ve "Arı ile Sivrisinek" hikâyeleridir. Rezaizade Mahmut Ekrem'in çevirdiği fabllarını yayımladığı Naciz" (1871) adlı eserini, A. Mithat Efendi'nin Fransızcadan yaptığı kısa şiir ve hayvan hikâyeleri tercümesi takip etmiştir. Roman alanında; "Robinson Crusoe" (çev. Vakanüvis Lütfi 1864), "Güliver'in Seyahatnamesi" (çev. Mahmut Nedim 1872), "Seksen Günde Devr-i Âlem" (ilk Jules Verne Çevirisi 1876), "Kaptan Hatras'ın Sergüzeşti" (1878), "Merkez-i Arza Seyahat" (Mehmet Emin 1883), "Beş Haftada Balonla Seyahat" (Mehmet Emin 1887). Bunları, Ahmet İhsan tarafından hepsi 1889-1904 yılları arasında çevrilmiş 16 Jules Verne romanı takip etmiştir (Çıkla, 2005: 94-95).

Bu dönemde çevirilerden başka, dönem yazarlarının çocuklar için de eserler verdiği görülmektedir. Ahmet Mithat Efendi'nin kaleme aldığı "Hace-i Evvel" (1870), "Kıssadan Hisse" (1871) adlı eserler ilk telif eser sayılabilir. Recâizade'nin "Tefekkür" (1886), Muallim Naci'nin "Ömer'in Çocukluğu" (1890), Çaylak Tevfik'in "Letâif-i Nasrettin" (1880) Cumhuriyet öncesinde verilen örneklerdendir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 24).

¹ Klasisizm, hümanist felsefe ve Rönesans hareketlerinin yaşandığı sosyal ve siyasi ortamda doğmuştur. Klasisizmin hümanizmin daha şuurulu ve daha kurallı bir devamı olmuştur. Bu akım 16. yüzyılın sonlarında özellikle Fransa'da ortaya çıkmış, eski Grek ve Latin edebiyatlarını örnek almış, akıl ve sağduyuya önem vermiş, gerçeği ve doğayı akıl yoluyla incelemeye çalışmış, doğallığı ve gerçekliği temel almıştır. Klasisizm, 1839'dan yani Tanzimat'tan otuz yıl kadar sonra klasiklerden yapılan tercüme yoluyla edebiyatımıza yansımıştır: Ahmet Vefik Paşa'nın Moliere'den tercüme ve uyarlamaları; Şinasi ve Rezaizade Mahmut Ekrem'in La Fontaine'den tercüme ve uyarlamaları; Reşit Bey'in Racine'den yaptığı tercüme klasik akımın edebiyatımızdaki ilk yankıları kabul edilir. Özellikle Şinasi çağdaşlarından açık ara sıyrılarak Avrupa'nın gerçekleştirdiği gelişmenin özünü akıl ve kanunda bulur (Kara, Ö.T. 2010: 76).

1.3.6.3.Cumhuriyet Dönemi Çocuk Edebiyatı

Cumhuriyet döneminde özellikle şiir türünde eserler verilmiştir. Başlıca eserler ve yazarları aşağıda ele alınmaktadır;

İbrahim Alâeddin Gövsa (1889-1949); Daha çok edebiyat tarihi alanında yaptığı çalışmalarla tanınan yazarın, çocuklar için yazdığı eğitici şiirler, estetik ilkelerin göz ardı edilmemesi gerektiğini gösteren doğru ve güzel örneklerdir. “Çocuk Şiirleri” (1911) adlı kitabında topladığı şiirlerinde, doğrudan öğütler vermek yerine estetik yapıyı korumaya çalışmış, vermek istediği mesajları, şiir içinde eriterek çocukların bulmasını istemiştir. Şiirlerin çoğunu hece ölçüsüyle yazmıştır.

Ali Ulvi Elöve (1881-1975); “Çocuklarımıza Neşideler” (1912) adlı kitabında topladığı yetmiş aşkın şiirlerinde, çocukların dünyasını ve duygularını dile getirmiştir.

Tevfik Fikret (1867-1915); Şair, çocuk şiirlerini bir eğlence aracı değil, bir eğitim aracı olarak görmüştür. “Şermin”den (1914) önceki tüm şiirlerini Osmanlıcayla ve aruz vezniyle yazan şair, büyüklere saygılı olma, doğayı sevme, hurafelere inanmama, cinlerden perilerden korkmama vb. temaları işlediği şiirlerini sade dille ve hece ölçüsüyle yazmıştır.

Ayrıca Ali Ekrem Bolayır’ın “Çocuk Şiirleri” (1917), “Şiir Demeti” (1923), Köprülüzâde Mehmet Fuat Köprülü’nün “Mektep Şiirleri” (1922), Ziya Gökalp’ın “Kızıl Elma” (1915), “Yeni Hayat” (1918), “Altın Işık” (1923) adlı şiir kitapları bu türün cumhuriyet öncesindeki örnekleridir.

Cumhuriyet sonrası dönemde de, La Fontaine’den çeviriler devam etmiştir. Yeni Türk Alfabesinin 1928’de kabulüyle birlikte, kültür hayatımızda önemli atılımlar olmuştur. 1930’lardan sonra çocuk edebiyatı alanına ilgi artmıştır. Çocuk Esirgeme Kurumu’nun 1943’te çoğu çeviri olan yüze yakın kitabı bastırıp dağıtması, Hasan Ali Yücel’in Milli Eğitim Bakanlığı yıllarında çevrilen batı klasikleri içinde çocuk edebiyatı kitaplarının da yer alması bu alanda önemli iki çalışma olmuştur (Çıkla, 2005: 94-98).

Şiir alanındaki gelişmelere karşın diğer türlere daha az önem verilmiştir. Bu eserler o dönemdeki çocukların serbest okuma ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmuştur. Ömer Seyfettin, Ahmet Hikmet, Hüseyin Rahmi bu yönde eser veren yazarlarımızdan birkaçıdır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra Türkiye’nin yeniden yapılanması, çocuk

ve çocuk eğitiminin ulusal bir politika olarak düşünülmesi çocuk edebiyatının da çeşitlenerek gelişmesini sağlamıştır. Yeni Türk harflerinin kabulü (1928) özellikle yayın yaşamına bir canlılık kazandırmış, kitaplar yeni harflerle yazılmaya ve çocuklara daha çok önem verilmeye başlanmıştır. Şükrü Enis Regü, Mehmet Necati Öngay, Fazıl Hüsnü Dağlarca çocuk şiirlerine yepyeni bir söyleyiş, duygu ve düşünce özgünlüğü sağlamıştır (Şimşek, 2002: 262-263).

Masal alanında:

Naki Tezel (1915-1980); 1943’de yayınlanan halk öyküleri ve masalları resim ve içerik bakımından örnek verilebilecek ilk çalışmadır. En çok ilgi gören eseri “Türk Masalları”dır.

Tahir Alangu (1916-1973); Masallar, gölge oyunları, destanlar ile ilgili araştırmalar yapan yazarın, en ünlü eseri “Billur Köşk Masalları”dır.

Eflatun Cem Güney (1896-1981); Geleneksel halk hikâyelerimizi ve masallarımızı derleyen, yazar, “Masalcı Baba” olarak anılan bir yazardır. Danimarka’da bulunan Andersen Kurumu, 1956 yılında “Açıl Sofram Açıl” kitabındaki masalları, elli beş ulusun çağdaş masalları arasından seçerek, onur listesine aldığı on bir eser arasından en mükemmeli kabul etmiş ve Andersen Payesi Şeref Diploması ve Dünya Çocuk Edebiyatçısı Sertifikası vermiştir (Yalçın ve Aytaş, 2002: 38-39).

Aynı armağanı “Dede Korkut Masalları” adlı eseriyle 1960’da ikinci kez almıştır. İlk masal kitabı “Dertli Kaval”ı 1945’te yayınlamıştır.

Cahit Uçuk (Cahide Üçok) (1907-2004); Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kadın yazarlarından. Dünyanın ünlü çocuk hikâyeleri “İkizler” serisinin yirmi sekizinci kitabı olan “Türk İkizleri” çok sayıda baskı yapmış, 1985’de Uluslararası Çocuk Kitapları Birliği’nin, Hans Christian Andersen Armağanı’nı kazanmıştır. Bu kitap İngilizceden Japoncaya birçok dünya dillerine çevrilmiştir. Bu eserden başka 1943-1976 yılları arasında yayınlanmış sekiz masal kitabı daha vardır (Şimşek, 2002: 265).

Aziz Nesin (1915-1995); “Köylerin En iyisi Bizim Köy,” “Kar Baba,” “Şimdiki Çocuklar Harika” (1967), “Üç Karagöz Oyunu” (1968), “Pırtlayan Bal” (1974) adlı eserleriyle çocuklara hitap etmiştir.

Hikâye ve Roman Alanında:

Abdullah Ziya Kozanoğlu (1906-1966); Konularını tarihten alan, tarihsel romanlarıyla tanınan yazar, gençler tarafından severek okunmaktadır. “Kızıltuğ” (1923), “Atlı Han” (1924), “Türk Korsanları” (1926), “Gültekin” (1928) adlı eserleri bu alana aittir.

Bu dönemde en çok eseri basılan ve okunan hikâye yazarı Ömer Seyfettin’dir (1884-1920). 120 hikâyeden oluşan on eseri, üç roman ve şiir kitabı basılmıştır.

Kemalettin Tuğcu (1902-1996); 1960’larda kısa romanlarıyla genel olarak çocuk okurlara ulaşan Tuğcu’nun üç yüz kadar çocuk romanı bulunmaktadır. Onun kitaplarını okumamış ya da kitaplarından uyarlanan bir film izlememiş biri yok gibidir. İstanbul’da yayınlanan tüm çocuk dergilerindeki romanları büyük ilgi görmüştür.

Gülten Dayıoğlu (1935-); Çocuk edebiyatının en verimli kalemlerinin başında Gülten Dayıoğlu gelmektedir. Cumhuriyet Gazetesi’nin açtığı bir yarışmada “Döl” adlı hikâyesiyle ikincilik ödülü kazanmıştır. Bu ödülün teşvikiyle yoğun olarak çocuk edebiyatına yönelmiş, çeşitli hikâye ve radyo-TV oyunları kaleme almıştır. Çocuklar için gezi kitapları başta olmak üzere kısa hikâyeleri, kitap dizileri halinde basılmaktadır. 1963-1971 yılları arasında çocuklar için birer hikayelik otuz küçük kitap yayınlamıştır. 6-9 yaş gurubu için yirmi kitaplık “Ece ile Yüce” isimli bir dizi yazmıştır. Yazarın ilk eseri “Bahçıvanın Oğlu” adını taşıyan bir çocuk kitabıdır. “Fadiş” 1970’de, “Dört Kardeşirler” de 1971’de basılmıştır. Yazar günümüzde de eser vermeye devam etmektedir. 1970’lerden sonra bu alanda pek çok ödül almıştır (Yalçın ve Aytaş, 2002: 24-35).

Bunun yanı sıra, çocuk edebiyatı alanında bu dönemde bir veya birkaç eseri olan yazarlar da vardır. Bunlar; Reşat Nuri Güntekin “Kızılcık Dalları” (1932), N. Rakım Çalapala “87 Oğuz” (1933), Huriye Öniz “Köprüaltı Çocukları” (1936), İ. Fahrettin Sertelli “Tahtaları Deviren Çocuk” (1937), Mahmut Yesari “Bağrıyanık Ömer” (1930)’dir (Oğuzkan, 2006: 101).

1966’da yayımladığı “Toprağa Basınca” adlı romanıyla Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı’nda üçüncülük kazanan Talip Apaydın da bu alanda söz edilmesi gereken bir isimdir.

Şiir Alanında:

Bu dönemde telif eserlerde bir artış gözlenmektedir. Şiir alanında eser veren yazarlar şunlardır;

Orhan Veli Kanık (1914-1950); La Fontaine'in kırk dokuz fablını nazım biçimi Türkçeye çevirerek 1943'de "La Fontaine'nin Masalları" adıyla iki cilt halinde yayınlamıştır. Şair yetmiş iki adet Nasreddin Hoca fıkralarını "Nasrettin Hoca Hikâyeleri" (1979) adıyla manzum olarak yayınlamıştır.

Mehmet Necati Öngay (1914-1986); Çocuklar için şiir ve masallar yazan şairin başlıca eserleri arasında "Çocuk Şiirleri" (1942), "Çocuklara Sevgi Şiirleri" (1945), "Sonbahar" (1962), "Sevgi Bahçesi" (1963) sayılabilir.

Mümtaz Zeki Taşkın (1915-2003); Birçoğu sahnelenmiş çocuk oyunları yanında "Çocuklarımıza Resimli Şiirler" (1959) ve 1970'den sonra çıkan eserleriyle çocuk edebiyatına katkıda bulunmuştur.

Hayatının 30 yılını çocuk şiirlerine veren 20'den fazla çocuk şiir kitabı bulunan Fazıl Hüsnü Dağlarca 1970'li yıllara kadar "Çocuk ve Allah" (1957), "Açıl Susam Açıl" (1967) adlı şiir kitaplarını yayınlamıştır (Şimşek, 2002: 267-268).

Çocuk Gazete ve Dergileri:

1927 yılına kadar çeşitli sayılarda elli civarında çocuk gazete ve dergisi çıkarılmıştır. 1928'de Yeni Türk Harflerinin kabulüyle başlayan okuma-yazma seferberliği çocuk gazete ve dergilerinde de artış sağlamıştır. Kırk üç sayı çıkan "Çocuk Bahçesi" (1904) de bu alanda önemli bir yere sahiptir. "Çocuk Sesi" (1928-1948), "Mektepli," "Arkadaş ve Çocuk" (1936-1948) bu dönemdeki uzun soluklu yayınlardır (Kür, 1991: 78-79).

Bunlardan başka; "Ateş" (1930), "Çocuk Sesi" (1932), "Afacan" (1934), "Yavrutürk" (1936), "Gelincik" (1936), "Çocuk Gazetesi" (1938), "Binbir Roman" (1939), "Çocuk Romanları" (1941), "Çocuk Gözü" (1945), "Şen Çocuk" (1945), "Doğan Kardeş" (1945), "Karinca" (1952), "Çocuk Haftası Yıllığı" (1959) gibi çalışmalar da bulunmaktadır (Çıkla, 2005: 101).

Bunlarla birlikte çeşitli kurumların, gazetelerin, bankaların çıkardığı Çocuk dergilerinden; “Milliyet kardeş,” “Tercüman Çocuk,” “Türkiye Çocuk,” “Aman Çocuk,” “Diyanet Çocuk” önemli yer tutmaktadır.

1950 yılından itibaren İstanbul’daki okullarda ve çeşitli kütüphanelerde çocuk kitapları haftası ve sergiler düzenlenmeye başlanmıştır.

1.3.7.Çocuk Edebiyatı Türleri

Çocuklar için yayınlanan ilk resmi kitaplar, alfabe kitapları ve ilk okuma kitaplarıdır. Bu kitapların yayınlanmasının asıl amacı, çocuğa öncelikle dini içerikli yayınları okuyabilmesi için nasıl okuma yapması gerektiğini öğretmektir. Ancak, resmi olarak yayınlanan çocuk kitaplarının sınırlı bir düzeyde olmaları ve gereğinden fazla ahlaki öğreti içermeleri nedeniyle çocukların ilgisini çekemeyecek kadar sıkıcı oldukları söylenebilir (Güleryüz, 2006: 34). Bu nedenle, farklı edebi türlerin yaratılması gündeme gelmiştir.

Çocuk edebiyatının farklı türler içermesi gerektiği ile ilgili görüşlerin ortaya çıkması, aynı zamanda bu edebi türün sınırlarının çizilmesi gerektiğini de gündeme getirmiştir. Ancak kültürel anlamda çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından farklı olduğunun fark edilmesi bile, neredeyse bir yüzyıldan fazla bir süreyi kapsadığı için ortaya çıkan bu yeni edebi türün kendine ait özelliklerinin belirlenmesi ve belirsizlikten kurtarılması yaklaşık yüzeli yıllık bir süreç sonucunda gerçekleşmiştir. Bu şu anlama gelmektedir: Çocuk edebiyatı ancak on dokuzuncu yüzyılın ortalarına doğru genel edebiyatın içinde özel bir yer edinebilmiştir. On sekizinci yüzyıl, çocuk edebiyatının kendine ait bir sistematığının oluşması, yetişkin edebiyatı ile çocuk edebiyatının sınırlarının belirlenme ihtiyacının duyulması, çocuk okumalarının işlevinin keşfedilmesi, eğitimin çocuk edebiyatındaki yeri ve öneminin saptanması açısından önemli bir yüzyıl olmuştur (Ciravoğlu, 2000: 22). Ne var ki, çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından ayrılması ve kendine ait özel bir yer edinmesi kolay olmamış ve sınırlarının belirlenmesi her dönem farklılıklar göstermiştir.

Çocuk edebiyatı eserlerinin bir tür olarak sınıflandırılması öncelikle çocuk edebiyatının edebi bir tür olarak tanınmasına dayanmaktadır. Önceleri dini içerikli kitapların yanı sıra görgü kurallarını ve kibar olmanın faziletlerini anlatan kitaplar yayınlanmış; sonraları ise ahlaki ve dini içerikli eserlerle birlikte kısa bölümlerden oluşan edebi eserler çocuk edebiyatında yer almaya başlamıştır. Daha sonraları ise yoğun eleştiri almasına rağmen çocukların ilgisini çekmesi nedeniyle peri masalları çocuk edebiyatında bir edebi tür olarak ortaya çıkmıştır. Okullaşmanın etkisiyle birlikte ise çocuk edebiyatı farklı türleri içinde barındıran bir edebi tür olarak genel edebiyatın içinde kendine bir yer edinmiştir (Güleryüz, 2006: 34-35).

Çocuğun hayatında masal, bilmece, fıkra, tekerleme, hikâye, şiir vb. edebi türlerin önemli yeri vardır. Okulöncesi dönemde bu edebi türlere ait metinleri dinlemeyi öğrenen çocuk okul döneminde okumayı da sabırla ve zevkle öğrenecektir. Okulöncesi dönemin devamı olan okul döneminde okumayı sökmeyin verdiği haz, ders kitabı dışında yeni kitaplarla beslenmelidir. Böylece karşımızda okul başarısı artmış, konuşması düzgün, sözcük hazinesi geniş, doğayı ve toplumu gözleyebilen, sorunları kavramada güçlük çekmeyen bir çocuk belirecektir (Tür ve Turla, 1999: 32). Çocuk edebiyatında türler, çocuğun ilgi alanını doyurabilecek genişliktedir. Bu türler genel olarak masal, destan, efsane, fabl, hikâye, roman, şiir, biyografi, anı, fıkra, bilmece, ninni, tekerleme ve tiyatro olarak ele alınabilir.

1.3.7.1.Ninni

Halk edebiyatı söz yaratma geleneğinin ürünü olan ninni kavramı Çelebioğlu tarafından “iki üç aylıktan üç dört yaşına kadar annenin çocuğuna, onu kucağında, ayağında veya beşikte sallayarak daha çabuk ve kolay uyutmak veya ağlamasını susturmak için hususi bir beste ile söylediği ve o anki halet-i ruhiyesini yansıtır mahiyette, umumiyetle mani türünde bir dörtlükten meydana gelen bir nevi türküler” şeklinde tanımlamaktadır (Çelebioğlu, 1987: 79). Ninniler, annelerin bebekleriyle baş başa kaldıklarında, onu ağlamasını ve annesinin sevgisini hissetsin diye, ya bildikleri sözleri yine belli bir ezgiyle ya da o andaki duygularıyla doğaçlama olarak söyledikleri söz ve müziklerden oluşur. Daha çok ağıtla türkü arası, genellikle Türk müziğinin hicaz kararıyla söylenen bu ezgiler sırasında anne bildiği ninnilere kendisini çok fazla bağımlı hissetmeden kendi duygu ve düşüncelerini de dile getirebilir (Kıbrıs, 2010: 55).

1.3.7.2. Tekerleme ve Bilmece

Tekerleme, ölçü, uyak, ses taklidi, yineleme ve ikilemeden yararlanılarak oluşturulan söz dizilerine denir. Halk edebiyatında yaygın örnekleri görülen tekerlemeler, baş-uyaklar ve uyaklarla elde edilen ses oyunları ve çağrışımlarla birbirine bağlanmış, belirli şiir düzenine uydurulmuş, birbirini tutmaz hayallerle düşüncelerin sıralanmasından meydana getirilen edebiyat ürünleridir (Gülyüz, 2006: 270). Duymaz tekerlemelerin işlevlerini şu şekilde sıralamaktadır: “Tekerlemeler, birbirine aykırı düşünceleri, olmayacak durumları bir araya getirip, mantık dışı birtakım sonuçlara varmakla şaşırtıcı bir etki yaratır. Yapısı ve konusu bakımından bu özelliğiyle tekerlemeler, beklenmedik hayal oyunlarının boşanıvermesiyle şaşırtmak, eğlendirmek ve keyiflendirmek için başvuru bir çeşit söz cambazlığıdır” (Duymaz, 2002: 24). Bunun yanı sıra, Duymaz (2002: 25), yanılmaca şeklindeki dil oyunlarının çocukların dilsel gelişimine önemli katkı sağladığını belirttikten sonra tekerlemelerin, çocuk oyunlarında ebe seçiminden ebe çıkarmaya, tarafların seçilmesinden oyunların bölümlerinin birlikte yürümesini sağlamaya kadar farklı işlevleri olduğunu ifade etmektedir. Kısaca, belli sözcük ve ifadelerin yer yer tekrarlanması, bunların okurun aklında kalmasına ve okurda kelimelerin dizilişlerine ve anlamlarına karşı bir tür farkındalık yaratılmasına neden olmaktadır. Ayrıca, çocukların oyun ihtiyaçlarına cevap verdiği için kullanılan sınırlı sayıdaki sözcüklerin okurun aklında kalmasına ve dil ile düşünce arasındaki bağlantının okurun algılamasına neden olmaktadır. Çocukların ilgisini çeken bu türün şekil, konu, içerik ve işlev açısından sınırlarının tam olarak belirlenememesi onu halk edebiyatı ürünlerinin içinde en karmaşık tür konumuna getirmektedir.

Bilmece ise; bir şeyin isminden söz etmeden, niteliklerini üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakan bir çeşit oyun olarak değerlendirilir. Bütün uluslarda örnekleri görülen çok eski bir sözlü halk edebiyatı türüdür. Hoşça vakit geçirmek ihtiyacından doğan yaygın bir zekâ ve söz oyunu olarak da tanımlanabilir (Güleç ve Geçgel, 2006: 143). Boratav’a (1984: 118) göre bilmeceelerde sorular hem üslup, hem de biçimleriyle özenilerek oluşmuş, özleştirilmiş söz yaratmalarıdır; şiire özgü çağrışımlı anlatımlar onların oldukları gibi, bozulmadan saklanmasını gerektirir. Bilmecelerin de aynı masallarınki gibi, yazarı belli değildir. Halk içinde dilden dile dolaşarak anlatılagelen bu ürünler, insanların kullandıkları eşyalardan,

çevrelerinde bulunan hayvanlara ve bitkilere, doğa olaylarından ruhani varlıklara, dini simgelerden sosyal olaylara kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır.

Bilmecelerde amaçlanan ilk bakışta eğlenmek olsa da, bilmeceler oldukça farklı amaçlara hizmet etmektedir. Bilmecelerin sunulması sözlü kültür geleneğine bağlı olduğu için bunların dile getirildikten kısa bir süre sonra çözülmesi beklenmektedir. Bu nedenle, bilmecelerin sorulması ve bilinmesi arasında geçen süre oldukça önemli bir ayrıntıdır. Bu sayede, çocukların çabuk anlama ve algılama yeteneği gelişmektedir (Elçin, 2000: 608). Ayrıca, bilmecelerdeki şiirsel anlatım, kelimelerin ekonomik bir şekilde kullanılmasını ve her bir ifadenin zekice kurgulanmasını sağlamaktadır. Çocuk okurlar, bilmeceler sayesinde analitik ve eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmektedirler. Bilmecelerde genellikle bir şeyin bir şeye benzetilmesi söz konusu olduğu için teşbih ve benzetme gibi edebi sanatlardan da yararlanılmaktadır. Ayrıca, bilmeceler, çağrışım, dikkat ve gözlem gerektiren sorular içerdiği için bilmeceye cevap arayan kişinin kıvrak zekâsı ve hızlı düşünme becerisinin de olması gerekmektedir.

1.3.7.3.Masal

Masal, “genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan, sözlü geleneğe yaşayan, çoğunlukla insanlar, hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebî tür” olarak tanımlanmaktadır (TDK, <http://www.tdk.gov.tr/>). Halkbilim Terimleri Sözlüğüne göre ise masal, “insanoğlunun evren, dünya, yaşam, doğa, toplum ve kendisiyle ilgili tarihsel oluşum, düşün, istek ve izlenimlerinin az ya da çok değişikliğe uğrayarak ağızdan ağıza geçme yoluyla çağımıza ulaşan geleneksel anlatı örnekleridir” (Acıpayamlı, 1978: 78). Boratav’a (1984: 75) göre, “masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve büyük inanışlıklardan ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçekle ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatıdır.”

Seyidoğlu’na (1986: 149) göre masal kelimesi ile halk arasında, yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağanüstü kişilerin, olağanüstü olayların bulunduğu, “bir varmış, bir yokmuş” gibi, klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda “yediler, içtiler, muratlarına erdiler” ya da “onlar erdi muratlarına, biz çikalım kerevetine, gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana” gibi, belirli sözlerle sona

eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan, bir sözlü anlatım türü kastedilmektedir.

Çocuk edebiyatı özelliklerine uygun olarak çocuk masallarında bulunması gereken özellikler ise şu şekilde sıralanmaktadır (Güleryüz, 2006: 224-225);

- i. Masallar, canlı, diri ve heyecan verici olmalı,
- ii. Masalların sözcükleri çocukların sözcük dağarcığına uygun olmalı, akıcı, işlek ve şiirsel bir özellik taşımalı,
- iii. Masalın girişinde okuyucu, dinleyiciyi güdülemeli, merakını çekmeli, gelişim bölümünde olaylar arasında bağ kurabilmeli ve sonuç bölümünde de masalın amacına uygun bitirmeli,
- iv. Masalarda, sürekli bir sorun çözülmeli, olumlu tiplere yer verilmeli, kişiyi yaratıcı, yenilikçi düşünmeye sevk etmeli,
- v. Masallar çocukların duyuşsal dünyasını beslemeli, iyilik, doğruluk, çalışkanlık, keşfetme gibi kişilik özelliklerini desteklemeli, olumlu kahramanlar oluşturmalı,
- vi. Masal ulusal ve evrensel değerlere ters düşmemeli, dünyadaki bitki, insan ve hayvan dengesini dikkate almalı, canlıların kardeşliği, yaşama hakkı işlenmeli,
- vii. Masal çocuğun yaşama heyecanını öldürmemeli, düşünme gücünü kırmamalı, tartışılmaz değerleri önüne koyup onu çaresiz bırakmamalıdır.

Çocuk edebiyatı alanının temellerini oluşturan masal türü; çocuğun kendini ve çevresini fark etmeye başladığı anda onda edebî zevkin oluşmasını, yaratıcılığının, hayal ve duygu gücünün gelişmesini, dinleme alışkanlığı kazanıp bu becerisini geliştirmesini sağlayan önemli bir araçtır.

Çocuk edebiyatının amaçlarından biri de çocuğun ruhsal ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu ruhsal ihtiyaçlar içinde; güven ihtiyacı, sevme-sevilme ihtiyacı, kabul edilme-saygı görme ihtiyacı, başarıma ihtiyacı, öğrenme ihtiyacı, oyun oynama ihtiyacı, taklit ihtiyacı, estetik ihtiyacı vb. birçok ihtiyacı sayabiliriz. Bu ruhsal ihtiyaçlarını tam anlamıyla ve layıkıyla karşılayan bir çocuk kendini geliştirmiş ve gerçekleştirmiş bir birey olarak toplumda yer alır. Masallar çocuğun bu ruhsal ihtiyaçlarından birçoğunu doğrudan ya da dolaylı olarak karşılamasına yardımcı olan bir edebi türdür (Baraz, 1987: 34).

Hayatı, çevresini, kendini yeni yeni tanımaya başlayan bir çocuğun ilk ihtiyacı öncelikle yakın çevresine daha sonra diğer insanlara karşı güven duyma ihtiyacıdır. Yakınlarından gördüğü ilgi ile bu ihtiyacını karşılamaya başlayan çocuk, yakın çevresi dışındaki yabancı olarak gördüğü insanlara karşı güven duygusunu okuduğu masallar aracılığıyla sağlayacaktır (Güleç, 1988: 98). Masallarda yer alan kahramanlar, geçen olaylar, doğruluk, dürüstlük, yalan, aldatmaca gibi duygular ondaki bu ihtiyacı karşılamasına yardımcı olmaktadır.

Çocuk edebiyatının vazgeçilmez anlatım türlerinden olan masalların çocuğa edebî zevk kazandırması, çocuğun ana dil ve kavram gelişimini sağlaması, çocuğu hayata hazırlaması, gerçek hayata adım atmaya hazırlanan çocuğu birçok yönden bilgi vermesi vb. yönlerden de çocuktaki estetik ve öğrenme ihtiyacını karşılamada masalların ne denli etkili ve önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

1.3.7.3.1.Halk Masalları

Tarihçesi yüzyıllar öncesine dayanmakla birlikte sözlü halk edebiyatının en eski biçimlerinden biri olan masallar ülkeden ülkeye, çağdan çağa en çok yayılan yapıtlardır. İlk ortaya çıktıklarında bir kişi tarafından yaratılmış olsalar da zamanla yaratıldıkları yörenin sınırlarını aşarak o kişinin masal üzerindeki varlığı silinecek, tüm halkın ürünü olacaklardır (Propp, 1998: 32). Dünya edebiyatına adlarını altın harflerle yazdıran “Kelile ve Dimne”, “Binbir Gece Masalları” türünün en eski örneklerindedir.

Masallarda ağırlıklı olarak evrensel konular işlenir. Bunlar genel olarak insanoğlunun yaşam ve doğa karşısındaki ortak duygu ve düşüncelerinin ele alındığı konulardır. Dolayısıyla masallar toplumun geleneklerini, düşünce tarzını ve zevkini özlü olarak yansıtarak bunları kuşaktan kuşağa aktarırlar. Dolayısıyla hayal ürünü olmalarına karşın halk psikolojisinin ve yaşam biçiminin bir ansiklopedisini oluşturduklarını söylemek abartılı olmayacaktır.

Halk ve edebi masalların konusuna bakıldığında önemli farklılıklar göze çarpmaktadır. Halk masallarının konuları gelenekseldir ve belli bir ölçüde önceden tasarlanmıştır. Edebi masalın konusu ise tamamen yazarın yaratıcılığına bağlıdır. Ancak istediğinde yazar halk masallarını ilham kaynağı olarak da kullanabilmektedir (Sakaoğlu, 1999: 57).

Sakaoğlu'na (1999: 59) göre imge sistemi yönünden ele alındığında edebi tür olarak halk masalının belirleyici özelliği bilinçli kurmacadır. Hayal gücünün yarattığı düşüncelerle bezenmiş olması halk masallarını canlı ve renkli kılar. Okuyucu her adımda, inanılmayacak durumlara tesadüfen düşebilen, en sıradan insanların sıra dışı özellikleriyle karşılaşır. Bunlara sık sık hayal gücünün yarattığı sıra dışı yaratıklar, insan özelliklerini taşıyan hayvanlar ve sihirli eşyalar eşlik eder.

- i. Halk masallarındaki masal imgeleri şu unsurlarda ortaya çıkmaktadır:
- ii. Genelleştirme hatta soyutlama yoluyla kahramanların betimlenmesindeki tipik oluşun açığa çıkarılma eğilimi;
- iii. Kahramanların değişmezliği;
- iv. Kahraman fonksiyonlarının değişmezliği;
- v. Genel olarak diyalog ve eylem yoluyla ortaya çıkarılan kahramanların imge ve psikolojik betimlerinin lakonikliği;
- vi. Konunun iki ya da üç kahraman üzerine dayanması; sınırlı kahraman sayısı.

Genelde halk masallarında kahramanın, olağanüstü durumlara düşürülmesi, olağanüstü hareketlerde bulunması önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla masalın başlıca kuralının eylem, yapısal öğeleri ise kahramanların hareketleri ve diyalogları olduğu söylenebilir.

1.3.7.3.2.Edebi Masallar

Edebi masallar edebiyatçılar tarafından yazılıyor olsalar da anlatım biçimi ve örgüleriyle halk masallarıyla benzerlik göstermektedir. Bununla birlikte kaleme alındığı tarihsel dönemin koşulları ile yazarın dünyaya bakış açısının etkilerini de taşımaktadır. Edebi masal, çok yönlü bir olay, karmaşık bir yapıya sahip olan bir edebiyat yapıtı olarak nitelendirilebilir. Söz konusu yapının içeriği konusunda farklı görüşler öne çıksa da edebiyat bilimcilerinin birçoğu; düşünsel içerik, konuyla bütünlük oluşturan kompozisyon, kahraman topluluğu ve dil olarak dört ana öğeden oluştuğu konusunda görüş birliği içinde olmaktadır. Birçok çalışmada bu sıralamada sanatsal yönleme de yer verilir. Yapıtın içeriğini oluşturan öğeler, ifade öğelerinin (imgeler, kompozisyon, süje ve dil) biçimini ve düzenini belirlemektedir. Dolayısıyla her yazarın gerçeği sanatsal algılayışı ve sanatsal yöntemi kaleme aldığı yapıtın diline yansımaktadır (Kantarcıoğlu, 1991: 67-68).

Folklorda, yaratıcılık farklı insanlara ait olsa da folklor yapıtları geniş ölçüde ortak bir dünya görüşünü ve dünya tablosunu yansıtır. Başka bir deyişle, folklorda kişisel yaratıcılık önde gelmez. Edebi masalda ise tam tersi gözlenir; sanatsal yöntemde, masalın yapısında, kahramanların betimlenmesinde vb. yazarın sesi açıkça sezilir. Dolayısıyla edebi masalın halk masalından en önemli farkı belli bir yazarın olmasıdır ve folklor türüne ait olmamasıdır (Şirin, 2007: 29). Bununla birlikte, edebi masalarda, olağanüstü halk masallarına özgü olan açıklık ile gizemliliğin özgün birlikteliği ve mucizenin çeşitli biçimlerde ortaya çıkma durumu görülür. Fantastik öge, insanın psikolojik ve manevi karmaşıklığını açığa çıkarmakta kullanılır, bazen ise buna yeni bir anlam yüklenmiş olur.

Böylece, edebi masal türü yazara hayal gücünü kullanmada özgür kılmakta, geniş olanaklar sağlamaktadır. Ayrıca bu durum yazarın, kahramanların geleneksel fonksiyonlarını kullanmasını da engellemez. Edebi masaldaki kahramanlar halk masalındakilerden aşağıda yer alan özellikleriyle keskin bir biçimde ayrılmaktadır (Demiray, 1970: 71-72):

- i. Masal kahramanlarının bireyleştirilmesi. Genellikle bu kahramanın masalda bir adı ve soyadı var ve yazar onun hayatının detaylarını okuyucuya açıklar;
- ii. Edebi masalarda kahraman sayısı daha fazladır. Halk geleneklerinde kahramanlar bir masaldan başka bir masala geçebilmekte, hatta kimi kez fonksiyonları bile aynı kalabilmektedir;
- iii. Oysa edebi masalda kahraman fonksiyonları değişebilir. Bir masalın kahramanı olumlu biriyken birden olumsuz ya da tam tersine, kötü birine dönüşebilir;
- iv. Portre ve psikolojik betimlemeler edebi masalarda kahramanın karakterini açığa çıkarmada önemli rol oynar. Yazar, kahramanın eylemlerini karakter özellikleriyle belirlemeye çalışır. Bundan dolayı kahramanların betimi edebi masalda önem taşır;
- v. Genel eylem birkaç kahraman üzerine dayansa da edebi masalda kahraman topluluğu oldukça karmaşıktır, birçok ikinci derecede kahramana yer verilir.

1.3.7.4.Hikâye ve Roman

Olan, gerçekleşen ya da olması mümkün olayları anlatan kısa yazı hikâye, uzun yazılar ise roman olarak kabul edilmektedir. Hikâye kişilerinin çoğunlukla bir yönü üzerinde durulur, belli ve kısa bir anı işlenir, ayrıntılara girilmez. Roman kişileriye çoğunlukla geniş bir zaman çerçevesi içinde, yaşamlarının baştan sona kadar akışıyla,

işlenir. Kişilerin karakterlerinin her yönü üzerinde durulur; her şey ayrıntılarıyla anlatılır (Nas, 2002: 249). Çocuk edebiyatı türü olarak roman, çocuğun somut işlemler dönemini bitirdikten sonra olayları çok boyutlu düşünmeye başladığı on bir yaşından sonra zevkle okuyabileceği sanat ürünleridir. Roman çocuklara, olayların nedenleri üzerinde geniş düşünme, olaylar arası bağ kurma, olayları bütün içinde ayrıntılara inerek görme fırsatı verir (Güleryüz, 2006: 308).

Anlatım yolu olarak düzyazıyı kullanan hikâye ve roman; insanların başlarından geçen olayları, iç dünyalarını ya da “insan-insan, insan-toplum, insan-doğa” ilişkilerini, “yer, zaman, kişi, olay/durum, anlatıcı” öğelerine bağlayarak ayrıntılarıyla öykülemeyi amaçlar. Hikâyeler romandan daha kısa anlatılardır. İki tür arasındaki fark, hikâyelerin kişileri çoğu zaman hayatlarının belli ve kısa bir anı içinde, karakterlerinin yalnız bir yönü ile ele almasından kaynaklanır. Bu durum, romana göre daha az olay örgüsü (bir ya da iki olay örgüsü), zaman ve mekân kullanımı demektir. Bu temel öğelerin kısalığı, hacim bakımından hikâyelerin romanlara göre daha küçük olmasını gerektirmektedir (Güleç ve Geçgel, 2006: 76).

1.3.7.5.Fabl, Efsane, Destan

Fabl, genellikle kahramanları bitkiler ve hayvanlardan seçilen, başında ya da sonunda bir ahlak dersi, bir yaşam ilkesi ortaya koyan, insanların ortak kusurlarını, eksikliklerini gidermeye çalışan manzum ya da düzyazı biçiminde oluşturulan öykülere verilen ad olarak açıklanmaktadır (Özdemir, 1990: 113).

Fabllarda çocuklara ders verme amaçlanmıştır. Ancak okul öncesi dönemde çocuklar henüz verilen dersi yaşamlarına genellemede başarılı olamazlar. Tek sonuçla yargıya giderler. Fabl örneklerindeki ders, okul çocukları tarafından daha iyi kavranmaktadır. Buradan aldıkları dersleri yaşamlarına aktarabilmektedirler (Tür ve Turla, 1999: 63). Fabllar çocuklara, tok gözlülük, yetingenlik, özveri, yardım severlik gibi iyi insan davranışları kazandırma bakımından eğitici yanı güçlü eserlerdir. Özellikle 10-12 yaşlarındaki çocuklar fabl okumaktan, anlatmaktan ve dinlemekten zevk alırlar. Çocuklar, kısa ve canlı konuşmaları kapsayan fablları doğal bir ortam içinde temsil de edebilirler (Oğuzkan, 2006: 65). Nas’a (2002: 226) göre fabl, hayvanları (bazen bitki ve eşyaları) kişileştirerek (insan değeri ve rolü verilerek) belirli bir dönemin ahlaksal değerlerini dile getirir. “Ezop (Aisopos)” ve “La Fontaine” fabllara ilişkin iki önemli addır.

Efsane, “eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları, olayları konu edinen hayalî hikâye, söylence” türündeki anlatılar olarak tanımlanmaktadır (TDK, <http://www.tdk.gov.tr>). Karataş efsaneyi, “bir tabiat olayının meydana gelişini, herhangi bir varlığın yaratılışını, olmadık hayallerle süsleyip olağanüstü bir şekilde anlatan sözlü ve yazılı eserler,” (Karataş, 2007: 138), Boratav (1984: 99) ise, “kendine göre bir üslubu, kalıplaşmış, kurallı biçimleri olmayan, düz konuşma dili ile bildirilen bir anlatı türü” olarak tanımlamaktadır. Seyidoğlu’na (1992: 315) göre, efsaneler sözlü geleneğin ürünü olan bir anlatım türüdür. Temelinde inanç unsuru vardır. Efsaneyi anlatan ve onu dinleyenler efsanenin gerçek üzerine kurulduğuna inanırlar. Bu gerçek, objektif bir gerçek değildir. Efsaneyi nakleden ve dinleyenler efsanedeki olayların gerçekten olmuş olduğuna inanırlar.

Kısaca, dilden dile dolaşarak anlatılagelen anonim halk edebiyatı ürünleri olan efsaneler, gerek üslup gerek biçim açısından konuşma diline yakın, kısa anlatılar oldukları için ya gerçek ya da sözde gerçek kişilerle veya onların yaptıkları olağanüstü işlerle ilgilidir. Efsanelerde temel karakter insandır; kahraman herhangi bir olay veya durum karşısında olağanüstü beceri gösterir. Yer ise günümüz dünyasıdır. Efsanelerin ortak özelliği ise, konularını tek bir kişiye dayandırması ve şahıs, yer veya olaylar hakkında bilgi vermesidir. Efsaneler, toplumların yaşadığı önemli olayları konu aldıkları için, insanlığa, onun eski kutsal değerleri ve gelenekleri hakkında oldukça özel bilgiler sunmaktadır. İnanılması güç gibi görünseler de bunların kendi içinde bir tutarlılığı ve inandırıcılığı vardır.

Efsane ile masal olağanüstü olaylara yer vermeleri bakımından birbirine benzerler. Fakat efsane inanılmaya daha uygun olması bakımından masaldan ayrılır, hikâye ve destana daha yakın bir tür sayılır. Destan ve efsane türü arasındaki temel benzerlik ise, her iki anlatmanın da gerçek kabul edilmesidir. Destanlar, içerikleri, tarihî olaylar ve millî unsurlar sebebiyle gerçek kabul edilirken, efsaneler gerçekte var olan veya olmuş şahıs, mekân ve olaylarla kurduğu bağlar sebebiyle gerçek kabul edilmektedir (Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 1979: 7). Destanlar daha sanatlı bir ifadeye sahipken, efsaneler konuşma dilinin etkisi altında ve sade bir dille söylenmişlerdir. Efsane, tabiatüstü nitelikler gösteren kişilerin hayatlarını, halk muhayyilesinin veya şairlerin meydana getirdiği tarih olaylarını anlatan, olağanüstü olaylarla süslü hikâyelere verilen isimdir (Nas, 2002: 243).

Efsaneler, hayale ağırlık veren, ulusal veya yerel birçok olayları renkli ve çekici bir anlatımla dile getiren özellikleriyle çocukların hoşuna gider. Çoğu efsaneler, genç okurlara, sıkmadan ve hatta hissettirmeden bir takım önemli tarih bilgileri verir, tarih zevkini aşlar. Çocukların hayvanlar, bitkiler, yıldızlar ve başka doğa görüntüleri üzerine sordukları sorular efsanelerin yardımıyla onların hayal gücünü geliştirecek biçimde karşılanabilir. Ancak bu türden eserlerin seçiminde her zaman çocukların ilgi ve anlayış durumu göz önünde tutulmalıdır (Oğuzkan, 2006: 72).

Uzun ve karmaşık olay örgüsüne sahip destanlarda, genellikle ilk dönem toplumların gösterdiği kahramanlıklar veya yaşadıkları maceralar, sürükleyici ve heyecan verici bir dil ile anlatılır. Elçin'e (1993: 72) göre, "destan (epos), bir boy, ulus (kavim) ya da millet hayatında tam estetik hüviyet kazanmamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir." Türkmen (1995: 2) ise destanları, "milletlerin tarihinde derin iz bırakmış önemli olayları harikuladeliyle süsleyerek anlatan uzun, manzum ve milli eserler" olarak ifade etmektedir.

Destanlarda belli bir ulusun veya ırkın yücelikleri, belli kişilerin kahramanlıkları abartılı bir biçimde anlatılsa da yiğitlik, güçlü ve sürekli aşk, acıma, yardımseverlik, yurt sevgisi, cesaret gibi kavramlara (motiflere) geniş ölçüde yer verildiği için bu tür eserlerin çocuklar için önemi büyüktür. Çocuklar, kendi kavrayış ve ilgi seviyelerine göre yeniden yazılmış ulusal destanları veya öteki uluslara ait klasik destanlardan sadeleştirilerek alınan hikâyeleri zevk ve heyecanla okurlar (Oğuzkan, 2006: 69).

1.3.7.6.Fıkra

Fıkra, edebi bilimlere göre, "kısa ve özlü anlatımı olan, nükteli, güldürücü hikâyecik" anlamına gelmektedir (TDK, <http://www.tdk.gov.tr/>). Sözlü anlatı geleneğinin ürünü olan fıkralar, diğer edebi türlerle kıyaslandığında oldukça kısa ve yoğun bir anlatım tekniği içermektedir. Çocuk edebiyatında fıkraların özlü anlatımı, onu diğer türlerden farklı kılan özelliklerin başında gelmektedir. Fıkralardaki özlü anlatımların, esprilerle desteklenmeleri, imalı sözler içermeleri ve hicivli cevaplarla zenginleştirilmeleri bu metinleri, birer edebi tür konumuna yüceltmektedir (Elçin, 2000: 566). Kelimelerin ekonomik bir şekilde kullanılışı, çok fazla ayrıntıya ve betimlemelere yer verilmemesi, anlatılmak istenen mesajın en kısa ve en doğrudan verilmesi; hem eğlendirmesi, hem güldürmesi aynı zamanda da düşündürmesi, fıkraların en temel özelliklerindedir. Temel

fıkraları, Nasreddin Hoca fıkraları ve Bektaşî fıkraları Anadolu'nun zengin fıkra geleneğini yansıtmaktadır.

1.3.7.7.Piyes, Drama

“Oynanmak için yazılmış eser, tiyatro eseri veya oyunu, oyun” olarak tanımlanan piyesler, her ne kadar yazılı edebi metin türü içinde yer alsalar da genellikle gösteri sanatları için yazılmış edebi ürünlerdir (Şimşek, 2002: 242). Başka bir deyişle, piyes sahnede oynanmak, sergilenmek ve izleyici kitlesinin gösterimine sunulmak için kaleme alınan bir edebi türdür. Bu metinlerin sahnede oynanmak üzere yaratılması, piyesleri diğer edebi türlerden ayıran en temel özelliktir.

Adından da anlaşılacağı üzere piyes, bir başka deyişle, oyun veya drama, çocuğun hem yaşam biçimi, hem de hayal dünyası ile benzerlik göstermektedir. Sahnede sergilen piyeste olduğu gibi, çocuğun oynadığı oyunlarda da hayal gücü gerçek ile yer değiştirir; sıradan nesnelere fantastik özelliği olan nesnelere dönüştürülür. Çocuk okurların piyesleri okumaları, bunları sergilemeleri veya sergilenen bu oyunları izlemeleri onların dilbilimsel yeteneklerini geliştirmekte; hayal güçlerinin gelişimine katkıda bulunmakta ve diğer insanlarla empati kurmalarına yardımcı olmaktadır. Bu eserler, genellikle yüksek sesle okundukları veya seslendirildikleri için çocuk okurun akıcı okuma yeteneğini de olumlu etkilemektedirler (Zengin ve Zengin, 2007: 58-59).

İyi bir piyesin çocukların ilgisini çeken bir konusu, ilginç bir veya iki karakteri, kafa karıştıran ve durumu kötüye götüren bir problemi, fakat memnuniyet verici bir şekilde çözüme ulaşan bir sonu bulunmalıdır. Ayrıca mizah, çocuğun her zaman ilgisini çeken bir unsur olduğu için piyeslerin vazgeçilmez özelliklerindedir.

Piyesler, genellikle günlük konuşma dilini hedef alan bir anlatımla kaleme alındığı için diyaloglar, karakterlerin kişiliklerini olduğu gibi yansıtmalı ve bu karşılıklı konuşmalar aynı zamanda esere yapay olmayan doğal bir hava vermelidir. Ayrıca piyeslerde en az bir ya da birkaç karakter ya çocuk olmalı ya da çocuksu tavırlar sergilemelidir ki, çocuk izleyici/okurun ilgisini çekebilsin. Bu karakterler genellikle

kişileştirilmiş bir hayvan, bir oyuncak, çocuksu bir imge, herhangi bir yaratık ya da büyü güçleri olan bir yetişkin olarak piyeslerde yer almaktadırlar (Oktay, 1998: 185-186).

Piyesler, drama, komedi, kaba güldürü, melodram ve trajedi gibi türlere ayrılmaktadırlar. Çocuk edebiyatında en yaygın piyes türleri, komedi ve dramadır. Çocuklar için özel olarak yazılan piyesler olduğu gibi, çocuklar için adaptasyonu yapılan eserler de bulunmaktadır. Halk hikâyeleri, fabllar ve dini hikâyeler gibi geleneksel edebiyatın içinde yer alan birçok konunun, çocuk oyunları için özel olarak uyarlamaları yapılmaktadır.

1.3.8.Çeviri Çocuk Edebiyatı

Çeviri, farklı diller ve kültürler arasında yapılan bir aktarım işlemi olarak hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Gerek kültür, gerek bilim hayatında kaydedilen pek çok gelişme çeviriler aracılığıyla olmuştur. Çocuk edebiyatının ülkemizde tanınmasında ve gelişmesinde, yapılan çevirilerin önemli bir katkısı olmuştur. Batılı kültürün esas olarak on yedinci yüzyıldan sonra oluşturduğu çocuk ve gençlik edebiyatı kavramı, bize yapılan çeviriler aracılığıyla tanıtılmıştır. Bu anlamda çeviri çocuk edebiyatı kültürler arası iletişim bütününe doğal bir parçası ve önemli bir alanıdır. Farklı toplumlarda çocuk edebiyatı alanında gelişen eğilimler çeviriler aracılığıyla hem farklı çocukların toplumlarına ulaşabiliyor, hem de tek tek ülkelerin çocuk edebiyatlarını etkileyebiliyorlar (Atayman vd., 1993: 11).

Farklı diller ve kültürler arasında aktarım yapmanın; farklı bir pencereden dünyayı gören okura, yazarın söylemek istediğini anlatmanın; yazar ve okur arasındaki iletişimi sağlamanın ne kadar zor bir uğraş olduğu şüphesizdir. Çocuk edebiyatı alanında çeviri yapmak ise çok daha zordur. Çocuk edebiyatı çocuğun toplumsal konumuna bağlı olarak konularıyla ve anlatım biçimleriyle kendine özgü nitelikler içermektedir. Yine bu nedenle çocuk edebiyatı çevirileri de kültürler arası iletişim anlamında kendine özgü sorunları ve olanakları barındırmaktadır (Atayman vd., 1993: 12).

Çevirinin, bir dizi karardan oluşan girift bir süreç olduğu düşünülecek ve eser seçiminin de bu sürecin ilk adımı olduğu kabul edilecek olursa, çocuk edebiyatında daha

ilk adımın ne denli zor olduğu anlaşılabilir. Eserler yetişkinler tarafından seçilmekte, çevrilmekte ve çocukların beğenisine sunulmaktadır, dolayısıyla okur; editör ve çevirmenden farklı bir yerde durmaktadır. Çocuğun alımlama şekli, yetişkinlerden çok daha farklıdır ve bu durum çeviri sürecini de etkilemektedir. Bu alanda çeviri yapmak büyük bir titizlik gerektirmektedir. Çocuk edebiyatı alanında yazılmış metinler, çevirmeninden çok daha yoğun bir dikkat talep eder. Yazılı metinlerle yeni yeni iletişim kurmaya başlayan, metinlerin dünyasına yetişkinler kadar aşina olmayan, bambaşka bir gerçeklik algısına sahip bu kitle için metin yazmak ve çevirmek farklı bir bakış açısı gerektirir (Dilidüzgün, 2003: 23-24).

Metni çocuğa görelştiren, gerektiğinde ona sansür uygulayarak müdahale edenler yetişkin kişilerdir. Yetişkinler, her ne kadar aynı yollardan geçmiş olsalar da zaman faktörü onları çocukluktan uzaklaştırmıştır. Dolayısıyla edebiyat ve yayıncılık dünyasına bakıldığında, yetişkinlerin seçimleri üzerinden yürüyen bir dinamiğin, çocuklar için üretim yapıldığı görülür. Çocuk edebiyatından söz edildiğinde de yetişkin yazarların yazdığı, yetişkin yayıncıların seçtiği, yetişkin çevirmenlerin çevirdiği eserlerin çocukların beğenisine sunulduğu yadsınamaz. Bu nedenle, çocuklar için üretmek, onlara yönelik metin oluşturmak oldukça zorlu bir süreç olmakta ve daha fazla özen gerektirmektedir. Bu alanda çeviri yapan bir kimsenin, kaynak ve erek metnin diline çok iyi derecede hâkim olması yeterli bir koşul değildir, bu kişinin özel bir birikime sahip olması gerekmektedir. Çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimini çok iyi bilmelidir. Çeviri de metnin yanı sıra kültürün de aktarılabilmesi için çevirmenin her iki dili ve kültürü yakından tanınması gerekmektedir. Çocuklar, okudukları kitabın akışına kendilerini bırakırken yazar veya çevirmenin kim olduğunu sorgulamazlar. Bundan dolayı çeviri eser, orijinal eserde olduğu gibi akıcılığını koruyabilmelidir. Bu durumda çeviri eseri okuyan çocuk, bir yandan anlatılanların farklı bir kültüre ait olduğu ayırımına varırken diğer yandan da verilmek istenen iletiyi veya tanıtılan farklı dünyayı anlamalıdır” (Zivtci, 2007: 357).

Çocuk edebiyatı alanında çevirmene diğer alanlarda olduğundan daha fazla kaynak metne müdahale şansı verilmekte, hatta bu bir görev olarak görülmektedir. Çocuk edebiyatında çevirmenin görevi metnin dilini ve anlatımını çocuğa görelştirip aktarmakla sınırlı değildir. O aynı zamanda, çocuk kitaplarının eğitici ve öğreticiliklerini göz önünde bulundurarak, çocukların gelişimini olumsuz yönde etkileyeceğini düşündüğü öğeleri de dikkatli bir biçimde okurlarına sunmalıdır.

1.3.8.1.Çeviri Çocuk Edebiyatının Özellikleri

Belli bir edebiyat alanının ya da edebi türün merkez konumda olmadığı dizgelerde edebiyatın çeviriler yoluyla geliştiği bilinmektedir. Buna en iyi örnek Türk Edebiyatının, Tanzimat sonrası yapılan çeviriler vasıtasıyla gelişmesi ve yeni türler kazanması gösterilebilir. Dolayısıyla çocuklar için yapılan çeviriler de çocuk edebiyatının gelişmesi ve yaygınlaşması için önemli olmuştur. Çeviri, genel olarak erek dil okurları için yeniden okuma ve yeniden yazma olarak tanımlanabilir ve bu çevirinin, aslından tamamen farklı bir duruma gelmesi demektir. Her çeviri yeni bir dil, yeni bir kültür, yeni okurlar ve yeni bakış açısı anlamına gelmektedir. Çocuk edebiyatı çevirisini de bu bağlamda düşünmek çok yanlış olmayacaktır. Özellikle son otuz yılda, çocuk edebiyatı çevirisine olan ilgi hızlı bir artış göstermiştir. Bu ilerlemede 1976 yılında İsveç’de, International Research Society for Children’s Literature (Uluslararası Çocuk Yazını Araştırma Topluluğu) tarafından düzenlenmiş olan sempozyumda yer alan çocuk kitapları çevirisi bölümünün katkısı büyük olmuştur (Erten, 2011: 48).

Çocuklar için yazmak ve çeviri yapmak, kimileri için çok basit bir iş olarak algılansa da birçok kısıtlamalarla karşı karşıya olan ve kültürden kültüre değişiklik gösterebilen bir olgudur (Puurtinen, 2006: 54). Çocuk için ortaya çıkarılan çeviri ya da orijinal eser, içinde bulunulan kültürün çoğu zaman baskısı altında olacaktır. Bu baskı didaktik, ideolojik, ahlaki, etnik ya da dini anlamda ortaya çıkan ve ürünü etkileyebilecek olan bir takım kısıtlamalar şeklinde olabilmektedir. Bu kısıtlamaların yanı sıra çocuk edebiyatının kendine özgü özelliklerinden kaynaklanan bazı etmenler de çocuklar için ortaya çıkarılacak ürünü etkileyebilmektedir. Bu temel özelliklerden bazılarını sıralamak gerekirse; çocuk kitapları genellikle resimlidir ve sesli bir şekilde de okunabilirler. Kimi zaman bu kitaplar hem çocuğa hem de bir yetişkine hitap eder. Bazı durumlarda ise, kitap aslında yetişkinler için yazılmış ve daha sonra çocuklara göre düzenlenmiştir. Bu duruma en iyi örnek Jonathan Swift’in yazmış olduğu “Gulliver’in Gezileri” ve Antoine de Saint-Exupéry’e ait “Küçük Prenses” verilebilir. Dolayısıyla, çocuk kitaplarının sahip olduğu bu temel özellikler, aynı zamanda çeviri sürecini ve ortaya çıkarılan çeviri metni etkileyen başlıca unsurlardır.

Çocuk edebiyatı eserleri çocuklar için yazılmış olsa da genellikle bu eserleri çocuk değil bir yetişkin seçmektedir. Çeviri söz konusu olduğunda bu iş daha karmaşıktır. Her

ne kadar çeviriler çocuklar için yapıyor olsa bile, çevirisi yapılacak kitapları seçenler, onları çevirenler ve bu çeviri kitapları satın alanlar yetişkinlerdir (Oittinen, 2006: 36). Kimi zaman yetişkinler için yazılan kitaplar çocuklara yönelik olarak çevrilebilmektedir. Böyle bir durumda ise çevirmen, kaynak eseri çocuk okur için çevirirken yetişkinlere yönelik yapılan çevirilerde izlediği stratejilerden daha farklı stratejiler izlemek durumundadır.

Çocuk edebiyatı çevirilerinde, kaynak eserlerin tam olarak çevrildiğini, çocuklar için kısaltılarak çevrilebildiğini ya da uyarlama yoluna gidildiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla çocuğa yönelik çevirinin kendine özgü bir takım özellikleri olduğu kadar çevirmeni zorlayabilecek bazı zorluklarının da olduğunu söylemek mümkündür. Bu zorlukların başında, yayıncının çevirmene getirdiği bazı kısıtlamalar gelebilir. Çevirmenin ve erek okur kitlesinin yaşadığı toplum ve kültürden kaynaklanan nedenlerden dolayı çevirmene çevirisini yaparken getirilen bir takım ideolojik, sosyolojik ya da ahlaki kısıtlamalar olabilir ve bu kaynak metnin neredeyse tamamının veya bir kısmının değişmesi anlamına gelebilir. Tüm bu zorluklara rağmen çocuk edebiyatı çevirilerinin, kültürlerarası zenginlik açısından önemi büyüktür. Çeviriler yoluyla, bir ulusun edebiyatına dâhil olan metinler çocukların tanımadıkları kültürler hakkında yeni bilgiler edinmelerini, kendilerinininkinden daha farklı olan yaşamları tanımlarını ve bu farklılıklara saygı gösterebilmelerini sağlamaktadır. Çocuk edebiyatına ait eserlerin çevirilerinin, çocuklar için önemi tartışılmaz derecede çoktur. Bu çevirilerin çocuklar için sağladığı yararları Erten (2011: 28) “Çocuk Yazını Çevirisine Yaklaşımlar” isimli kitabında şu şekilde sıralamıştır:

- i. En iyi çocuk yazını eserlerinin kültür ötesi zenginliği, yayılması ve onların çevirilerinin yapılması yoluyla dünya yazınının bir bölümü çocuklara ulaştırılır.
- ii. Eskisinden daha fazla artan seyahat ve hızlı gelişen iletişim medyası insanları birbirleri ile daha fazla temasa geçirdiği için çeviri kitaplar çocukların diğer kültürleri anlamalarına, saygı göstermelerine, diğer ülke çocuklarına empati duymaları ve farklılıkları olduğu kadar evrensel yaşam kalitesini görmelerini sağlar.
- iii. Kurgu olsun olmasın diğer ülkeler ile ilgili kitaplar gerçek ile ilgili bilgileri verir ve bu tür bilgiler genellikle bu ülkelerin dışında yaşayan kişilerin yazdıklarından daha güvenilirdir.
- iv. Başka ülkelerin kitapları kişilerin kendi ülkelerinde olmayan şeylerle ilgili olabilir. Kısaca bunların hepsi ile birlikte yeni ufuklar ve yeni bağlar kurulur.

Çocuk edebiyatı çevirisi, tüm kısıtlamalara ya da çevirmenin alması gereken tüm sorumluluklara rağmen çocuklar için var olmalıdır.

1.3.8.2. Türkiye’de Yakın Dönemde ve Günümüzde Çeviri Çocuk Edebiyatı

Bu süreçte çeviri çocuk klasiklerinin en çok basılan çocuk kitapları olduğunu söylemek mümkündür. Hemen her yayınevinin arşivinde bir çocuk klasikleri serisi olduğunu söyleyebiliriz. 1930’lu yılların sonunda başlatılan çeviri seferberliği kapsamında Türkçeye aktarılan dünya çocuk klasikleri günümüzde hala egemenliklerini sürdürmektedirler. Bu eserlerin pek çoğu yeniden çevrilmek yerine, yalnızca yeniden düzenlenerek satışa sunulmaktadır. “Çocuk klasikleri yayınlarına bakıldığında eksiksiz metinlere az rastlanılmaktadır. Yayınların çoğu kısaltılmış, uyarlanmış, değiştirilmiş versiyonlardır. Pek az üründe çevirmen adına, özgün metne ilişkin kaynak bilgilerine rastlanılır. Bazı kitaplarda da “hazırlayan” ibaresi ile bir editör adı verilmektedir. Bu nedenle de bu yapıtların ne derece çeviri oldukları, özgün metnin yapısını ne ölçüde doğrudan aktardıkları kuşkuludur” (Kurultay ve Neydim, 1998: 51).

1960’lı yıllarda yayıncılık patlaması gerçekleştiğini söyleyen Neydim (2003: 54), bu dönemde yine en çok çocuk klasiklerinin çevrildiğini söyler, 70’li yıllarda ise çeviri kitap baskı yoğunluğunun azaldığını, telif eserlerin oranında ise bir artış yaşandığını belirtir; “70’li yılların en büyük özelliği sola dönük kitapların çeviri, uyarlama ve telif eser olarak çok fazla baskı yapmış olmasıdır. Aziz Nesin, Ülkü Tamer, Erdal Öz, Erol Toy, Demirtaş Ceyhan, Abbas Cılga, Rıfat Ilgaz, Fakir Baykurt gibi yetişkin edebiyatı yazarları çocuklar içinde yazmışlardır. Bu şekilde yerli çocuk edebiyatı oluşturma çabaları ortaya konmuştur.” Neydim, 1980’li yıllarda dini kesimin yoğun olarak çocuk edebiyatına yöneldiğini söyler ve bu kesimlerin çocuk edebiyatında yapmaya çalıştıklarının kendi ideallerine uygun karakterleri canlandırmak ve kendi ideal değerlerini yeni kuşaklara aşılacak olduğunu belirtir ve bu anlamda çocuk edebiyatının hep kamusal alanın bir parçası olarak görüldüğünün altını çizer.

1980 sonrası çeviri çocuk edebiyatında klasiklerin basılmaya devam ettiğini görülür. Neydim (2003: 56), 80 sonrası çocuğun yaşanan toplumsal gelişmeler doğrultusunda merkez konuma yükseldiğini söyler: “80 sonrası toplumda çocuk yeniden merkez konuma yükselmiştir. Ancak bu yükselmeye, Cumhuriyet’in kuruluş yıllarında çocuğun, toplumsal bir değer olarak algılanmasına eşdeğerli bir anlam yüklemek mümkün

değildir. Burada çocuk, toplumsal bir merkez olmaktan çok, “ailenin merkezi” olmaya başlar ve bunun yanında çocuğun büyük bir “tüketim kitlesi” olarak keşfi önemli rol oynar. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi, televizyon kanallarının çoğalması çocuğu da ayrı bir kitle olarak ele almayı beraberinde getirmiş ancak bu araçlar çocuğu tüketici bir kitle olarak görmüştür.” Bu yıllarda, dini kesimin yoğun olarak çocuk edebiyatına yöneldiğini ve bu nedenle edebiyatta kendi ideallerine uygun karakterleri canlandırmak ve kendi ideal değerlerini yeni kuşaklara aşlamak amacını güttüklerini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı hep kamusal alanın bir parçası olarak algılanmıştır (Neydim, 2003: 58). Bu dönemde önemli olumlu gelişmeler de olmuştur. Bunlardan bazıları şöyledir: Genç yazarların ve resimcilerin sayısında artış olmuştur, Kültür Bakanlığı çocuk kitapları basmaya ve çocuk kitaplığı için kitaplar almaya başlamıştır, yazarları ve kitapları resimlendiren kişileri cesaretlendirmek ve yaratıcılıklarını desteklemek için yarışmalar düzenlemiştir.

Ayrıca 1990’lı yıllara ve günümüzdeki duruma baktığımızda, geçmiş dönemlerde çocuk edebiyatının daha bir ciddiye alındığı görülmektedir. Öncelikle, eskiden bazı üniversitelerde ders olarak okutulan çocuk edebiyatı, o yıllarda öğretmen yetiştiren okullarda da temel derslerden sayılmıştır. Ayrıca, ilk defa çocuk kitap fuarları organize edilmiştir. Bunun dışında, Kültür Bakanlığı, yayın evleri, belediyeler ve bazı bankalar tarafından çocuk kitapları ile ilgili düzenli olarak değişik yarışmalar düzenlenmiştir. Gazetelerde, haftalık olarak kitap eleştirileri yapılmaya başlanmıştır.

1.3.8.3.Çeviri Çocuk Edebiyatını Oluşturan Etmenler

Türkiye’de çeviri çocuk edebiyatını etkileyen birçok etmen olduğu görülmektedir. Bunlardan bazıları yayınevleri, yazarlar ve çevirmenlerle okurlardır.

1.3.8.3.1.Yayınevleri

Türkiye’de hem çocuklar için hem de yetişkinler için kitap basan elliden fazla yayınevi vardır. Ne var ki, sadece çocuk kitapları basan yayınevlerinin sayısı çok azdır ve çoğunlukla okul öncesi çocuklar için kitaplar yayınlamaktadırlar. Bu yayınevleri daha çok Türk yazarların eserlerini basmayı tercih etmektedirler. Ayrıca yayınevleri, çocuk

edebiyatındaki talebi karşılamak için daha çok klasiklerin çevirilerini yayınlamaktadırlar. Bunun bir nedeni yayınevlerinin klasikler için telif hakkı ödememesidir. Diğer bir nedeni ise, bu klasikler daha önce yayımlanmış olan kitapların bir araya getirilip basılmasıyla oluşturulduğu için, çeviri işi için çok fazla çaba harcanmamasıdır.

Neydim, çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatında yayınevlerinin durumu ile ilgili yaptığı araştırmalarda şu sonuçlara varmıştır: Araştırmaya katılan yayınevlerinin sahipleri ya da yöneticileri, çevrilecek kitapların seçiminin çevirmenler tarafından değil de kendileri tarafından yapıldığını söylemektedirler. Yayınevleri, yurtdışındaki fuarları takip etmekte ve orada en çok basılan kitapları toplamaktadırlar. Daha sonra bu kitapları Türkiye'ye getirip, çevirmenlere çevirmeleri için vermektedirler (Neydim, 2003: 71). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, çevirmenlere yeteri kadar söz hakkı verilmediği görülmektedir.

Neydim'in (2003: 72-73) yaptığı diğer bir araştırmaya göre yayınevlerinin hem okul öncesi hem de yedi yaş üstü çocuklar için çeviri çocuk kitapları yayınladıkları ortaya çıkmıştır. Birçok yayınevi kültürel bağlamda okuyucu kitlesini hedeflerken, sadece Altın Kitaplar, okuyucu kitlesi olarak velileri hedeflediklerini belirtmiştir. Çocuk kitaplarının çevirisinde karşılaşılan zorluklar göz önünde bulundurulduğunda, birçok yayınevi özellikle dilsel, kültürel ve ideolojik zorluklarla karşılaştıklarını söylemektedir. Bu nedenle bu tür çeviri konuları ile ilgilenirken ister istemez çeviri olayına karıştıklarını itiraf etmektedirler. Ayrıca, "1980 öncesi ve sonrası basılan kitapların farkları nedir?" sorusuna verdikleri cevap ise şu şekilde olmuştur: 1980'lerden önce daha çok klasiklerin ve macera kitaplarının basıldığını belirtmişlerdir. 1980 öncesi ve sonrası basılan kitaplarda, içerik ve basım kalitesi olarak farklılıklar olduğunu söylemişlerdir.

Yapılan araştırmalar sonucunda, klasiklerin Batı'da artık yayımlanmamasına rağmen Türkiye'deki birçok yayınevi tarafından basılmakta olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ise bazı yayıncılara göre Türkiye'de klasiklerin hala daha önemli bir yere sahip olması, bazılarına göre ise klasiklerin okullar tarafından tercih edilmesi nedeniyle satışlarının daha kolay olmasıdır. Ayrıca, klasikler Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylandığı için, öğretmenler ve veliler çocukları için bu kitapları gönül rahatlığı ile satın almaktadırlar. Diğer bir yanda, yayınevlerinin çevrilmiş yeni kitapları okullarda satmaları için daha fazla çaba göstermeleri gerekmektedir. Bu da daha fazla zaman ve para

harcamaları anlamına gelmektedir. Yayınevleri de bir tür ticari kurum oldukları için, bu konuda daha fazla para harcamaktan kaçınmaktadırlar (Neydim, 2003: 74).

1.3.8.3.2. Yazarlar ve Çevirmenler

Çeviri çocuk edebiyatı ile ilgili tarihi süreç göz önünde bulundurulduğunda, çocuk edebiyatı çevirilerinin ve uyarlamalarının Tanzimat Dönemi'nde yer aldığı görülmektedir. Yani, o dönem çevirilerinde belirgin olarak çevirmenlerin egemenliği görülmekteydi. Aksoy (2002: 17-18), yapılan çevirilerin ya bütünüyle dilimize çevrildiğini, ya çocuklar için kısaltılmış olarak çevrildiğini ya da uyarlamalar yapıldığından söz etmektedir. Kısaltmalarda ise, ya Batı'nın yaptığı kısaltmaların aynen dilimize çevrildiğinin ya da ülkemizdeki çevirmenlerin “çocuk bunu anlamaz” diye çeviri sürecinde kısalttığını belirtmektedir. Bunun yanı sıra, bizdeki çocuk edebiyatının en eskilere kadar gidildiğinde önce çevirilerle başladığını, daha sonra toplumdaki birçok kavramlar, özellikle isimler, şehir isimleri, kişi isimlerinin tutmaması nedeniyle uyarlamalara gidildiğini ifade edilmektedir. Ayrıca, 1930'lı yıllarda harf devriminin gerçekleşmesi ve yeniden bir yapılanma süreci ile özgün örnekler verildiğini söylemektedir.

Neydim (2003: 74-78), Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra, klasiklerin çevrilmesi yönünde giderek artan bir ilgi olduğunu ve bu girişimin Tercüme Bürosu (1940) tarafından başlatıldığını belirtmiştir. Dolayısıyla, bu dönemde çevirmenler çeviri bürolarının yönlendirmelerine göre hareket etmişlerdir. 1960'lı ve 1970'li yıllarda ise, batıdan yapılan çevirilere karşı sağ ve sol partiler tarafından bir başkaldırı vardır ve bu da çevirmenleri büyük ölçüde etkilemiştir. Bu nedenle, bu dönemde yapılan çevirilerdeki belirleyici unsur çevirmenler değil de yayınevlerinin ideolojik görüşleri olmuştur. Son yıllardaki çevirilerde egemen olan unsurlar ise 1960'lı ve 1970'li yıllardakine göre pek fazla değişikliğe uğramamıştır. Yani, çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatı yazarları ve çevirmenlerine 90'lı yıllarda da gereken değer verilmemiştir. Bu noktada, Neydim'in yaptığı araştırmaların sonucuna göre yetişkin edebiyatı çevirileri yapan birçok çevirmenin çocuk edebiyatını göz ardı ettiği görülmüştür. Çocuk edebiyatı eserlerini çevirenlerin ise bu alanı kolaylığından dolayı seçtikleri düşünülmektedir. Bu nedenle, çeviriler dil kullanımı bakımından estetik güzelliğini kaybetmiştir. Sadece çocuk edebiyatı çevirmenleri değil yazarları da bu alanın önemini fark edememişlerdir.

Diğer taraftan, Akşit Göktürk ve Tahsin Yücel gibi önemli dilbilimciler ve çevirmenlerin çocuk edebiyatı çevirileri alanında büyük katkıları olmuştur. Örneğin Göktürk, Alman çocuk edebiyatı yazarı Erich Kaestner'den çeviriler yapmış, Yücel ise Marsel Ayme adlı yazarın bazı eserlerini Fransızca'dan Türkçe'ye çevirmiştir. Yapılan bu tür çalışmalar ise çocuk edebiyatına verilen değeri göstermektedir. Çoğu zaman hangi kitabın dilimize çevrileceği konusundaki karar hakkı çevirmene verilmese bile, çeviri etkinliklerinde yavaşlama görülmemiştir. Tam tersine, 1980'lerden sonra Türk diline yeni kitaplar kazandırma çabalarında ilerleme kaydedilmiş ve bu çaba 1990'lardan günümüze kadar büyük bir hızla devam etmiştir (Neydim, 2003: 72).

Çevirmenler ve yazarların karşılaştığı sorunlar dikkate alındığında, bunların genellikle ülkenin ekonomik durumu ile yakından ilgisi olduğu görülmektedir. Maalesef ülkemizdeki ekonomik şartların uygunsuzluğu nedeniyle, çevirmene kaynak metnin yazarını ve eserini daha yakından tanınması, araştırmalar yapması için ne yeterince zaman ne de ekonomik imkânlar sağlanmaktadır. Bu da yayınevlerinin en büyük sorunlarından bir tanesidir. Ayrıca yazarlar da kendi eserleri üzerinde yeterince kontrol sahibi olmamaktan yakınmaktadırlar. Bengi-Öner (1999: 37) ise ülkemizdeki çocuk kitapları yazarlığı ve çevirmenliği ile ilgili yaptığı bir gözlemi şu cümlelerle anlatmaktadır: “Ben bir Viyanalı çocuk kitabı yazarının evini gördüm, şaşırdım. Dünya çocuk literatürü oradaydı. Sonra ülkemizde bir yazarın evine gittim, yine şaşırdım. Sadece kendisiyle doluydu.”

Çocuk edebiyatında çevirmen, sadece bir dili diğerine aktarmakla kalmaz bunun yanı sıra çocuğa yabancı bir dünyanın kapılarını da aralar. Bunların dışında, çevirmenin aynı zamanda çocukları iyi tanınması ve çocuk gerçekliğine yakın olması gerekir ayrıca çevirmenin yaptığı çeviride sadece cümlelerin düzgün olmasına değil, aynı zamanda eserin hitap ettiği yaş grubundaki okuyucunun kavrama özelliklerini de göz önünde bulundurması gerekir.

1.3.8.3.3.Okurlar

Çocuklar için televizyonlar, kütüphanelere ve kitapçılara göre daha kolaylıkla ulaşılabilen bir araçtır. Bu nedenle ülkemizde kitap okuyan çocuk sayısı yeterince yüksek değildir. Ayrıca çoğu ailenin çocukları okuyabilecekleri iyi, yararlı kitapları seçmekte yetersiz kalmaktadırlar. Çocuklar ise yaşlarına uygun ne tür kitapları okuyabileceklerini kendi başlarına seçmekte zorlanmaktadırlar.

Oğuzkan'a (2000: 43) göre, çocuk edebiyatı ve çeviri çocuk edebiyatı ile ilgili okurların karşılaştığı bir diğer önemli sorun ise, Türkiye'de okuma alışkanlığının olmamasıdır. Bunun nedenlerinden bir tanesi, çocuklar için yazılan kitaplarda geleneksel bir öğretici misyonun olması olabilir. Bu misyon bazen çocukları ahlak kurallarını benimsemeye bazen de bir siyasal görüşü seçmeye zorlamaktadır. Yöntem ne olursa olsun, yazarın her zaman bir görüşü vardır ve yazar çocukların bunu kabul etmesini ister. Yazarın çocuğu yönlendirmeye, kendi düşüncelerini benimsetmeye çalışmadığı çocuk kitaplarının sayısı çok azdır. Cumhuriyet'in kurulduğu 1920'li yıllarda ise, kitaplarda benimsetilmek istenen şey her çocuğun yeni cumhuriyet ilkelerinin savunucularından olmaları yönündeydi. Bu yaklaşım toplumun yaşadığı karışıklıklar ve değişimlere göre yeniden şekillenmiştir.

İster anadilde ister değişik bir dilden çeviri olarak üretilmiş olsun, ulusal kültüre olumsuz katkısı olan, asıl edebiyat ürünü olmayan, niteliksiz ve kötü işleri yayımlamak, bunları özellikle çocuklara okutmak, farklı pek çok noktada ciddi zararlara neden olmaktadır. En önemlisi, bu tür kitaplar çocukları ve gençleri okuma eyleminden soğutmaktadır. Bu nedenle, yazılan ya da çeviri için seçilen kitapların ülkemizde büyüyen çocuklar ve gençler için de anlamlı, güncel, fikir verici ve yüreklendirici olması çok önemlidir.

Aytaş (1999), çocuk edebiyatı konusunda ülkemizde yapılan çalışmaları denetleyecek ve yönlendirecek bir birim bulunmadığı için, yapılan yayınların sayısal istatistikleri ve bunların özellikleri hakkında derli toplu bir bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığını belirtmektedir. Çocuklar için basılan kitapların büyük bir çoğunluğu da, böyle bir denetime tabi olmadıkları için, sırf arz talep dengesi gözetilerek yayıncılar tarafından hazırlanıp piyasaya sürülmektedir. Çocuk edebiyatının batı standartlarında basım ve dağıtımı maalesef ülkemizde mümkün değildir. Yayıncı-yazar ilişkisi tam anlamıyla kurulmadığı gibi, kimi yayıncıların da çocuklar için eser yazmayı çocuk oyuncağı zannetme anlayışları yüzünden, bizde çocuk edebiyatı alanında basılan eserler hem nicelik, hem de nitelik bakımından kalitesiz olmaktadır. Okuma alışkanlığı çocukluk döneminde kazanılır. Henüz okuma bilmeyen çocuğa önce kitap, sonra da okuma sevdirebilir. İşte bu yüzden masallar ve resimli kitaplar çocuklarda okuma alışkanlığının kazanılmasında çok önemlidir. Çocuklara yönelik yazılan kitaplar her şeyden önce, kolay anlaşılır olmalı ve iyi

çizilmiş resimlerden oluşmalıdır. Yazı ve resmin birbiriyle uyumuna özen gösterilerek, ikisini birbiriyle çelişmemesine dikkat edilmelidir.

1.3.8.4.Çeviri Çocuk Edebiyatında Kuramsal Yaklaşımlar

Farklı kuramcılar önceki dönemlerden itibaren günümüze kadar iyi bir çevirinin nasıl olması gerektiğine ilişkin olarak çeşitli görüşler öne sürmüşlerdir. Çocuk edebiyatı, edebiyatın özel türlerinden biri olduğundan, çevirisinin de kendine özgü olması gerekmektedir. Bu türlerin çevirisinde edebi çeviride yeri olmayan ancak çocuk edebiyatında kabul gören ekleme, çıkarma veya yorumlamalar olabilir, ayrıca yetmişli yıllarda geliştirilen ve çeviride erek metni odak alan kuramlar da çocuk edebiyatı çevirisinde çevirmene yol gösterir.

Hans Vermeer tarafından geliştirilen ve yunanca “amaç” anlamına gelen Skopos kuramı bu kuramlardan biridir. Skopos kuramında “kültür” öne çıkan bir kavramdır. Skopos kuramı, çeviri sürecine dil ve metin boyutlarının yanında bireysel ve sosyal boyutu eklemiştir. Bireysel boyutun eklenmesi eylem kuramını, sosyal boyutun eklenmesi kültür kuramını doğurmuştur. Skopos, yani amaç kuramı, eylem kuramına dayalı olarak ortaya çıkar. Her eylemin, davranıştan farklı olarak amaca yönelik olması, çeviri eyleminin de amaca yönelik olma zorunluluğunu getirir ve çevirmen eylem üreten olarak, belli amaçları dikkate almaksızın, ya da amaç gütmeksizin çeviri yapamaz. Skopos kuramındaki eylem ve amaç boyutlarının temelinde edimbilimsel yaklaşım yer almaktadır (Bengi-Öner, 2001: 34-35).

Vermeer’e (2008: 22) göre bir çeviri kuramı, hem genel hem de spesifik özellikler taşıyabilir ve kendi kuramının “genel” bir kuram olduğunu belirtir. Kuramın oluşma sürecinde kültür ve dil arasındaki karşılıklı ilişki özellikle vurgulanır. Çünkü her birey doğduğu andan itibaren belli kültürel özellikleri olan bir toplum içinde yaşamını sürdürür. Bireyin eğitimi aslında bireyin kültürleşme sürecidir; yani birey, yaşadığı toplumdan aldığı kültürel değerlerin toplamıdır. Bireyin tüm fikirleri, düşünceleri, dünya ve yaşam hakkında oluşturduğu tüm varsayımlar, içinde yaşadığı ve kendine özgü kuralları olan kültür dünyasını yansıtır. Dil de kültürün özel ve önemli bir ögesidir. Dil, her kültürde geleneksel düşünme ve iletişim aracıdır, yani dil kültürün aynasıdır.

Vermeer'in oluşturduğu dil ve kültür odaklı çeviri kuramının en önemli özelliklerinden biri, çeviride amacın öncelik taşımasıdır. Skopos kavramı, bu yüzden kuramın en önemli kavramlarından biridir. Skopos kuramına göre, çeviri belirli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirir; amaçsız çeviri yoktur. Bu amaç yalnızca çevirmenin amacı değildir; çeviri eylemini ve sürecini etkileyip şekillendiren birden fazla amaç söz konusudur. Çeviri olgusunu “makro” düzeyde ele alan ve erek odaklı yaklaşım gösteren Skopos kuramında, çevirmen de özel bir konuma sahiptir. Çevirinin öncelikle erek kültürde işlevini yerine getirmesinden sorumlu olan çevirmen, çeviri sürecinde merkezde yer alır; metin yerine insan ve insanın eylemi ön plandadır (Yücel, 2007: 65).

“Kültür” kavramı da bu yüzden Skopos kuramında özel bir önem taşır. Metin, salt sözcüklerden meydana gelmez; aksine kültürel ve bireysel etmenlerin olduğu bir bütün olarak kabul edilir. Bu yüzden çeviri eylemi yalnızca dil aktarımı değildir; çeviri bir kültür aktarımıdır. Çeviride işlevselliğin, çeviri eyleminin ancak erek kültür normları çerçevesinde gerçekleştirilmesi yoluyla sağlanacağı savunulur (Kuran-Burçoğlu, 1995: 51).

Vermeer'in (2008: 34-35) savına göre, özellikle dilsel iletişim yoluyla belli bir amaca ulaşmak için oluşturulan metnin kaynağı, kültürdür. Hiçbir metin oluşturulduğu zaman ve mekân içerisinde kültürel ve sosyal şartlardan bağımsız olarak oluşturulamaz. Her metin zorunlu olarak içinde olduğu kültüre aittir. Bu eylem ve iletişim tanımlamasından yola çıkan Vermeer, bir eylem olarak çeviriyi ele aldığı anda, çeviriyi “farklı bir kültürde oluşturulan kaynak metnin diğer bir kültüre aktarım süreci” olarak görür. O halde metin üretimi bir çeviri kuramında her iki boyutta da karşımıza ön şart olarak çıkar; nasıl kaynak metnin üretiminde kültürel öğeler birincil derecede etkili oluyorsa, çeviri ürünü olan erek metnin alımlanmasında da alıcının kendi kültürel, sosyal ve bireysel özellikleri birincil derecede etkili olacaktır. Çevirmen mevcut olan, kendisi tarafından anlaşılmalı ve yorumlanmış bir kaynak metinden yola çıkar. Bu metin aslı itibarıyla, üretici tarafından bir alıcı için hazırlanmış “bilgi sunusudur”. Çevirmen, bilgi sunusu taşıyan erek metni formüle eder. Çeviri bu haliyle Vermeer'e göre “belli bir bilgi sunusu üzerinden bilgi sunusu taşıyan bir tür ürün” olarak betimlenebilir. Bilgi sunusunun özel bir türü olarak tanımlanan çevirinin temel özelliği “kültür odaklı” olmasıdır.

Her çeviride Vermeer'e (2008: 39) göre, temel bir sorunla karşılaşılır: kaynak metnin yalnızca bazı bölümleri sorun çıkmadan çevrilebilir, yani veri kaybı kaçınılmazdır. Bire-bir çevirilerde cümle yapıları büyük sorun çıkarır. Anlamına göre yapılan çevirilerde kaynak metnin biçiminin değiştirilmesi zorunlu hale gelebilir. Kaynak metnin etkisinin korunması esas alınan çevirilerde ise çevirmen kaynak metnin anlamını serbest biçimde vermek zorunda kalabilir. Bir metnin dil ve kültürün karakteristik özelliklerine bağlı yapısı ile ilgili sorunlar hemen hemen hiç ele alınmamış, bu sorunlara değinilmemiştir. Vermeer, çeviride karşılaşılan sorunların ve duyulan rahatsızlıkların belki de çeviriye bakış açılarının yetersizliğinden ve çevirinin yanlış tanımlandığından kaynaklanabileceğini savunur.

Çoğul-dizge kuramı ise açık uçlu dizgeselliği; ürüne yönelik ve erek odaklı bir anlayışı, tarihsellik; devingenlik ve işlevselliği gözden kaçırmayan art süremlili bir yaklaşımdır. Itamar Even-Zohar'ın 1970'li yıllardan bu yana geliştirmekte olduğu "çoğul-dizge kuramı" çeviribilim alanında önemli bir dönüm noktasına imzasını atmıştır. Bu kuram bağlamlarından kopuk bir şekilde ele alınan metinlerin incelenmesinden oluşan çeviri araştırmalarına yeni bir boyut kazandırmış, çevirinin devingen ve tarihsel bir sürecin içinde yer aldığı görüşü filizlenerek toplumsal bağlamın önemi, son yirmi yıldır yapılan çalışmalarda ön plana çıkmaya başlamıştır (Eruz, 2003: 89). Even-Zohar "Polysystem Studies" başlıklı eserinde çoğuldizge kuramını açıklamadan önce "çoğul-dizge" kavramını açıklığa kavuşturmuştur. Even-Zohar'a (1990a: 12) göre çoğul-dizge, edebiyat dizgesi içindeki kesişme noktalarının çokluğu ve böylece dizgenin kendi içindeki yapılaşmışlığının karmaşıklığını vurgular. Even-Zohar çoğul-dizge kuramının temelini 1978 yılında yayımladığı "The Position of Translated Literature Within the Literary Polysystem" başlıklı makalesinde oluşturmuştur (Even-Zohar, 1990b). Burada Even-Zohar (1990b: 45), çevirinin ulusal kültürlerin biçimlenmesinde önemli bir işleve sahip olduğunu belirtir. Buna rağmen çeviri yazının belirli bir yazın dizgesi olarak var olma olasılığına ilişkin olarak bilinç yoksunluğuna değinirken, çeviri edebiyatın ayrı bir edebi dizge olarak incelenmesi gerektiğinin altını çizer. Ona göre çeviri yazın ürünleri, çevrilmiş yapıtların toplamı değil; yapısı ve işleviyle bir dizge olan metinler topluluğudur (Zohar, 1990: 45).

Zohar'a (1990b: 46-49) göre çeviri yazın, bir yazın çoğul-dizgesi içinde kendi başına bir dizge olmakla kalmaz; aynı zamanda en hareketli olandır. Çeviri yazının farklı faktörlerin etkisiyle elde ettiği merkezsel ya da çevresel konumun değişikliğe uğrama durumu çoğul dizge içindeki diğer dizgelerin yer değiştirme ihtimalinden daha fazladır.

Çeviri edebiyatın bir yazın çoğul dizgesinde merkez bir pozisyona sahip olması demek, onun çoğul dizgenin merkezinin şekillenmesinde aktif rol oynaması demektir ve bu durumda yeni yazınsal modeller ortaya çıkarken, çevirinin yeni repertuarın oluşturulup ayrıntılandırılmasının bir yolu haline gelmesi ihtimal dahilindedir. Tersine çeviri edebiyat çevresel bir konumdaysa, dizge içinde ikincil modelleri temsil ediyor, erek dizgenin oluşumundaki temel süreçler üzerinde etkili olmuyor demektir. Bu iki durumun yanı sıra çeviri yazın dizgesi, mutlaka “çevresel” ya da “merkezsiz” bir konumda olmak durumunda da değildir. Çeviri yazın türünün belirli bir bölümü merkezsiz bir konum elde ederken, başka bir bölümü son derece çevresel bir konum da işgal ediyor olabilir. Zohar’a göre çeviri yazın dizgesinin erek çoğul dizge içindeki “normal” konumu ise tartışmaya açık olmakla birlikte çevresel olandır. Çevrilecek eserlerin seçiminde başı çeken kurallar erek çoğul dizgeyi yöneten durum tarafından belirlenir: çevirisi yapılacak metinler, yeni yaklaşımlara uyum sağlayabilirliklerine ve erek yazın içinde alacakları varsayılan yenilikçi rollere göre seçilirler. Çeviri yazına çoğul dizge içinde yükselme, merkeze yaklaşma/yerleşme şansı veren etmenler aynı kuralın farklı dışavurumları olan üç temel guruba ayrılabilirler (Zohar 1990b: 47);

- i. Bir çoğul dizgenin henüz “genç” bir edebiyat olarak oluşma, yerleşme sürecinde ya da belirginleşmemiş olması.
- ii. Bir çoğul dizgenin (büyük bir yazın gurubu içinde) “çevresel” bir konuma sahip olması, dış etkilere açık ve “güçsüz” olması.
- iii. Bir çoğul dizge için dönüm noktaları, bunalımlar ya da yazınsal boşluklar söz konusuysa.

Even-Zohar (1990b: 51), çeviri eserin tüm çoğul dizgelere uyarlanabilecek bir tanımını olmadığını ve çeviri eser kavramının, içinde bulunduğu çoğul dizgenin işleyiş biçimine dayanarak belirlenmesi gerektiğini açıklar. Çeviri, yapısı ve sınırları kesin çizgilerle tüm zamanlar için belirlenmiş bir görüngü değildir; belirli bir kültür dizgesi içindeki ilişkilere bağlı bir etkinliktir. Yeterlik ve eşdeğerlilik gibi kavramların gerektiği gibi ele alınabilmesi için çoğul dizgesel konumlar hesaba katılmalıdır.

Even-Zohar’ın çoğul-dizge kuramından yola çıkılarak oluşan Gideon Toury’nin erek odaklı çeviri kuramına göre çeviri amaca yönelik bir eylemdir ve ancak erek kültürde gerçekleştiği vardır. Toury, geçmişteki çeviri yaklaşımlarının kaynak odaklı olduğunu ve

böylelikle bu yaklaşımların kuralcılık getirdiğini savunur. Yeni bir kaynak odaklı anlayış yerine Toury, erek odaklı bir yaklaşım sergiler (Berk, 2005: 58).

Toury'e göre, çeviribilim birbiriyle etkileşim halinde üç alandan oluşur. Bunlar "kuramsal", "betimleyici" ve "uygulamalı" alandır. Ancak bu kuramda "betimleyici alan", özel bir öneme sahiptir. Bu alanda çeviri olarak kabul edilen her metin ele alınabilir ve incelenebilir. Bu inceleme çeviri tarihine ışık tutarken, aynı zamanda diğer yandan çeviri kuramına sağlam bir veritabanı oluşturur. Bununla beraber kuramsal alandaki bu bilgiler uygulamada kullanılabilir. Burada sözü edilen kuramsal alan, olası durumları belirleyen ve kurumsal bir alandır. Betimleyici alan var olan mevcut durumları inceler ve görecelidir. Uygulamalı alanda da olması gereken durum söz konusudur ve önseldir (Yazıcı, 2005: 68). Toury'nin kuramının çeviribilime katkısı; dilbilimsel eşdeğerlilik düşüncelerinin terk edilmesi, erek kültürün belirleyici olması, özgün ileti kavramından vazgeçilmesi ve özgün ve çeviri metninin bütünleşmesi olarak özetlenebilir (Aksoy, 2002: 49).

BÖLÜM 2: ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE KÜLTÜREL ÖGELER

Kültürlerarası iletişim kurulmak istendiğinde çeviri ortaya çıkmıştır. Buna göre çevirmen, yapacağı çevirinin hedef kültürde nasıl bir işlev göreceğini saptayarak, çevirisini amaca göre yönlendirmektedir diyebiliriz. Çevirmen, bir çeviriye başlarken ilk olarak öncelikle amacını saptamalıdır. Eğer çevirmenin amacı kendi kültürüne tamamen yabancı bir kitabı ana diline ve kültürüne kazandırmaksa, bu durumda çevirmen kendi kültürüne yabancı olan belli ifadeleri de kullanmak durumundadır. Bunun yanı sıra, çevirmenin kaynak ve hedef kültürlerdeki farklılık ve benzerlikleri dikkate alarak çeviriyi yapması gerekir. Kaynak metinde bulunan kültüre ilişkin ifadeler, erek metinde okurun kolaylıkla anlayabileceği biçimde ve kaynak metinde oluşturulan etkinin aynısı yaratılarak çevrilmelidir. Bu durumda çevirmen, başarılı bir çeviri yapmak istiyorsa hedef kitlenin özelliklerini iyi bilmek durumundadır. Çevirmenin sadece metni değil içinde bulunduğu durumu da çözümlemesi gerekir (Berk, 2005: 165-166).

Çeviri eylemi, bir iletişimsel gereklilik sonucunda ortaya çıktığından burada söz konusu olan iletişim iki farklı kültür arasında gerçekleştiği yani kültürel etkileşimin varlığıdır. Bu durumda çeviri etkinliğini yalnızca bir kod aktarımı olarak görmek olanaksızdır. Çeviri etkinliğinin içinde farklı kültür katmanları rol oynamaktadır. İdiokültürel katman, erek metin okuyucusunun kendi kişisel alışkanlıklarını ve düşüncelerini, kendi karakter özelliklerini içerir. Aynı okuyucu, bir ailenin, bir kulübün, bir politik partinin üyesi olabilir, yani aynı zamanda bir diakültür içersinde yer alır. Öte yandan erek kültür okuyucusu millet, ülke ya da ırk/kabile gibi daha büyük bir topluluğun üyesidir. Bu da onun para-kültürel özelliğini gösterir (Tellioglu, 1998: 159-166).

Hedef odaklı çeviriyi savunan Toury'e göre, yapılan çevirinin orijinal eserle aynı dizgesel yeri paylaşması söz konusu olmamaktadır. Çeviri eser, özgün olandan bağımsız bir üründür. Bu süreçte okura hitap edecek dilin kültürel özellikleri çevirinin başlangıç noktasını oluşturur. Toury, hedef dil ve kültüre yabancı olan öğelerin çeviri metninden çıkartılabileceğini söylemekle birlikte, bu durum, çevirinin özgün yapıyla bir ilişkisinin olmadığı anlamına gelmez. Çeviri asıl eserle bağlantısı ilişkili olmakla birlikte, onun üzerinde herhangi bir etkiye sahip değildir. Nitekim çeviri artık hedef dil ve kültürün bir ürünüdür ve bu yüzden ayrıcalıklı sayılır (Toury, 1995: 25-29).

Aksoy (2002: 47), Toury'nin hedef kültürün “kabul edilebilirliği” ve kaynak metne olan “yeterli uygunluk” olarak adlandırılan iki kutbun tam ortasına çeviriyi yerleştirdiğini ve hiçbir metnin tamamen “kabul edilebilirliği” veya “uygunluğu” sağlayamayacağını belirtir. Çevirinin özgün metne her zaman tamamen uygun olarak üretilmeyeceğini, zira hedef dilin ve kültürün kurallarının kaynak metin yapılarında kaymalara yol açacağını söyler. Buna göre çeviri metinler içlerinde buldukları kültürel-dilbilimsel bağlamda değerlendirilmelidir.

Öztürk (2002: 45-46), çeviride metnin yanı sıra kültür etkileşiminin de sağlanabilmesi için çevirmenin her iki dili ve kültürü yakından tanıması gerektiğini söylemektedir. Çocuklar, okudukları kitabın akışına kendilerini bırakırken yazar veya çevirmenin kim olduğunu sorgulamazlar. Bundan dolayı çeviri eser, orijinal eserde olduğu gibi akıcılığını koruyabilmelidir. Bu durumda çeviri eseri okuyan çocuk, anlatılanların farklı bir kültüre ait olduğunun farkındalığını yaşarken, aynı zamanda da, verilen mesajı ya da tanıtılan farklı dünyayı algılamalıdır. Çevirmen, yabancı bir kültüre ait deyim, kelime oyunları gibi unsurları aktarmak istediğinde, tercih yapmasını ve belli bir karar almasını gerektiren durumlar çıkabilir. Kültüre özgü olan ve diğer bir kültürde bulunmayan ifadelerin aktarılması esnasında birebir yapılan çeviride, yani orijinal metne sadık kalınarak yapılan çeviride orijinaldeki anlam kaybolabilir ve eser anlaşılabilirliğini yitirebilir.

Çocuğun gerek sosyal gerekse kültürel açıdan savunmasız bir durumda bulunması, kültürel ve etik normlardaki farklılıklar, milli değerler, çocuğun algılama biçim ve şartları, çocuk edebiyatı çevirisinin dikkat etmesi gereken noktalardandır. Çocuk edebiyatı çevirilerinde, çocukların hedef kitlesi olmasından dolayı ve olgun anlamda kendi kültürlerine vakıf olmalarında eksikliklerin bulunabileceğinden, çeviri metin içerisindeki kaynak kültüre ait öğeleri kendi kültürünün bir parçasıymış gibi algılama durumları, yetişkin ve olgun anlamda kendi kültürünün bilincinde olan erek okur kitlesine göre daha olasıdır. Bunun ise çocukların yabancı kültürü algılamasında ve içselleştirmesinde etkili olabileceğini düşünmekte fayda vardır (Kurultay ve Sökmen, 1991: 113).

Diğer taraftan çocuk ve gençlik edebiyatı metninin çevirisinde, erek ve kaynak kültür ayrımının daha ince bir çizgiyle ayrıldığını belirtebiliriz. Nitekim çocuk ve gençlik edebiyatındaki kaynak kültür okuru ile erek kültür okuru için kaleme alınacak metinlerin, iki farklı kültüre ait okur kitlesi içinde belirli kültürel öğeler içerebileceği gerçeğini

unutmamak gerekir. İki farklı hedef kitlenin de çocuk veya genç olmalarından dolayı kültürel anlamda ortak noktalarının bulunduğunu küreselleşen dünya çerçevesinde göz önünde bulundurmak gerekir. Bu bağlamda aslında çeviri çocuk edebiyatı çevirilerinin kültürel etkileşimde kültürel farklılık boyutunun daha az olması beklentileri gerçekçi olarak görülebilir.

2.1. Türk Kültüründe Çocuk Edebiyatı Çevirilerinin Önemi

Çocuk edebiyatı çevirilerinde sıklıkla uygulanan uyarlamalardır. Çoğu zaman çocukların eseri daha iyi anlamalarını sağlamak kimi zaman da eseri daha okunabilir hale getirerek daha çok satılmasını sağlamak amacıyla uyarlamalar yapıldığı söylenebilir. Çocuk edebiyatı çevirisinde uyarlamaya karşı çıkan isimlerden biri olan İsveçli araştırmacı Klingberg, çevirmenlerin başvurduğu kaynak metnin anlamını bozabilecek modernleştirme, kısaltmalara karşı çıkmaktadır ve çevirilerde kaynakça metne mümkün olduğunca az dokunulmasından yanadır (Thomson-Wohlgemuth, 1998: 60-61). Fakat Klingberg, kaynak metnin bütünlüğü korunmak şartıyla özellikle kaynak kültüre ait kimi öğeler (özel isimler, coğrafik terimler, ölçüler, vs.) için çeviride uyarlama yoluna gidilebileceğini ifade etmektedir. Bu öğeler için öngördüğü uyarlama; eksiltme, ekleme, açıklama, basitleştirme ya da yerelleştirme şeklinde olabilmektedir. Klingberg, kültürel öğelerin çeviride aktarılmasının önemli bir sorun olması nedeniyle, çeviride özellikle kültürel öğelerin uyarlanabileceğini öne sürmüş ve bu sürece kültürel bağlam uyarlaması adını vermiştir. Çeviride kültürel öğeler çevirmen için her zaman sorun oluşturmaktadır. Klingberg, özellikle çeviride kültürel unsurların aktarımı için dokuz seçenek sunmuştur (Zivtci, 2005: 26);

- i. Erek metin kapsamında yer alan bir açıklamanın ilavesi.
- ii. Kaynak metinle ilgili kültürel değerler aktarılmadan sadece söylenenlerin iletimi.
- iii. Kültürle ilgili ifadelerin birebir aktarılması yerine, metin içindeki fonksiyonu ya da kullanımının transferi.
- iv. Söz konusu ifadelerin metin dışında dipnot, önsöz gibi unsurlar yoluyla aktarılması.
- v. Anlatımın, hedef kültürdeki eşdeğer bir ifade ile aktarımı

- vi. Anlatımın, hedef metinde benzeyen kavramlarla aktarımı
- vii. Özel bir anlatım yerine daha genel bir ifade kullanılmasıyla kültüre yönelik anlatıma sadelik kazandırılması.
- viii. Sözcük, cümle, paragraf ya da bölümün çıkarılması.
- ix. Kaynak metinde geçen kültürel çevrenin tümünün, hedef metin okuyucusuna yaklaştırılması.

Amerikalı çeviribilimci Lawrence Venuti, uyarlamayı yerlileştirme olarak ele almıştır. Yerlileştirme terimini, “kaynak metnin yabancılığını erek dil okuyucuları için mümkün olduğunca azaltmak amacıyla saydam ve akıcı bir biçimin benimsendiği bir çeviri stratejisi” olarak tanımlar (Berk, 2005: 165). Venuti için yabancılaştırma ise yerlileştirmenin tam zıttıdır. Yabancılaştırmayı ise “özgün metnin yabancı özelliklerinden bir kısmının tutularak erek dildeki normları zorlayan bir çeviri stratejisi” şeklinde niteler (Berk, 2005: 162). Ona göre uyarlama yapan çevirmen görünür durumdadır.

Venuti, edebi metinler için yerlileştirmeden ziyade yabancılaştırmadan yanadır. O yerlileştirmeyi ırkçı bulmaktadır ve yabancılaştırma aracılığıyla yeni fikirlerin, türlerin ve kültürel değerlerin elde edilebileceğine inanmaktadır (Erten, 2011: 43). Çocuk edebiyatı çevirisi söz konusu olduğu zaman, yerlileştirme ve yabancılaştırmının oldukça hassas konular olduğunu söylemek mümkündür. Venuti’nin desteklediği yabancılaştırmının çocuk edebiyatı çevirisinde ortaya çıkaracağı bir takım dezavantajlar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi olarak, çocukların, kendilerine yabancı gelebilecek öğeleri içeren bir metni okumaktan kaçınmaları gösterilebilir. Bir başka deyişle, çocuk kitaplarının çevirisinde okuyucuyu yabancı metne götürmek doğru bir yaklaşım olarak görünmeyebilir.

Shavit (1991: 21-22), çevirmenlerin bu stratejileri ya da diğer bir deyişle özgürlükleri, özellikle erek kültür ve erek yazın normlarıyla, kaynak kültür ve kaynak yazın normları arasında önemli farklar bulunduğu takdirde kullandıklarını ifade etmektedir. Örnek olarak Arap ülkelerinde özellikle anne-babalar tarafından çoğu kitabın Arap çocuklara Müslümanlık ya da Arap kültürüyle ilgili bir şeyler öğretmesi yönünde bir beklenti vardır. Dolayısıyla, çevirmenler ya da yayınevleri, çeviri kitapların ebeveynler tarafından tercih edilebilmesi için genellikle bu özelliklere yer vermektedir. Ancak, çocuk

edebiyatı çevirilerinde çevirmenlerin kullandıkları bu tür özgürlükler ya da stratejiler, kaynak eserin sanatsal niteliğinin aktarılmasında büyük bir sorun yaratacaktır. Sonuç olarak, çocuklar için yapılan çevirilerde çocuk okur kitlesi daha ön planda tutularak kaynak eserin sanatsal niteliğinden ödün verilebilir ya da kaynak eser hem biçim hem de içerik açısından tam olarak aktarılmaya çalışılarak, çocuklar için yabancı veya uygun olmayan çeviriler yapılabilir.

2.2.Çocuk Kitapları Çevirilerindeki Kültürel Etkileşimin Aktarılmasının Önemi

Dil, insanı biriktiren bir varlık hâline getiren, gelenek ve tarih sahibi kılan ve de aynı zamanda insanoğlunun kurmuş olduğu bir dünyadır. (Karaağaç, 2002: 7). İnsanlar dil ile inşa ettiği bu dünyanın temelinde; tarihin derinliklerinden süzülüp gelen, zamanın ve ihtiyaçların doğurduğu şuurlu tercihlerle, manalı ve zengin bir sentez oluşturan; sistemli ve systemsiz şekilde nesilden nesile aktarılan; bu suretle her bir insanda benlik ve mensubiyet duygusu, kimlik şuuru kazanılmasını sağlayan; çevreyi ve şartları değiştirme gücü veren; nesillerden her birinin yaşadıkları zamana ve geleceğe bakışları sırasında geçmişe ait atıf düşüncesine yol açan ve inanışların, kabullenişlerin, yaşama şekillerinin bütününden oluşan ‘kültür’ yer almaktadır (Tural, 1992: 138).

İnsanlar ile toplumlar arası iletişimi sağlayan asıl araç olan dil ve dilin anlamlı hâle gelmesine olanak tanıyan kültür değerleri birbirinden ayrılmaz bir bütündür. Bir toplumun ulaştığı kavramları kendi yaşam şartlarından hareketle işaretlediği düşünülürse, o toplumun yaşamını oluşturan maddi ve manevi değerlerden meydana gelen kültürün dilde kavram karşılıklarını bulması ve dilin söz varlığını oluşturması kaçınılmazdır. Kültürel yapıdan beslenerek meydana getirilen söz varlığı öğeleri, kalıcılığının da sağlandığı metinlerde anlamını bulur. Dolayısıyla dilin işlenmişlik özelliğini taşıması, bir başka deyişle zengin ve güçlü bir şekilde kullanım imkânı bulması ve taşıdığı değerleri aktarması yoluyla metinler, kültürlerarası iletişimi sağlayan önemli unsurlar içerisinde yerini almaktadır (Albayrak ve Serin, 2012).

Waldmann’a göre yazınsal metinler, kültürün bireylere sunduğu muhteşem bir zenginliktir. Böylelikle şimdiye değin bilinmeyen fantezi ve duygu dünyaları yakından tanınır, yeni duygusal ve estetik deneyimlerle karşılaşılır, denenmemiş bireysel ve

toplumsal imkânlar sorgulanır, deneyimlerimiz gelişip zenginleşir. Bu nedenle yazınsal metinler kültür aktarımında önemli öğelerden biri olarak kabul edilebilir (Aktaran Keskin, 2010: 36).

Farklı kültürlere ait eserler arasında yapılan çeviriler yoluyla, toplumlar arasında köprü kurulması ve toplumların birbirine yaklaştırılması söz konusu olmaktadır. Bunu sağlayacak olan çeviri eserler ve yazını, Türk edebiyatında, Tanzimat'tan bu yana, hatta Arapça ve Farsçadan çevrilen bilimsel ya da dinsel yapıtlar göz önüne alındığında Osmanlı İmparatorluğunun yükseliş döneminden itibaren sürekli bir gelişme göstermiştir. Aynı dilleri konuşan uluslar arasında bir kültür dolaşımı, karşılıklı kültür ve sanat alışverişi sağlaması gereken çeviri etkinliğinin dizgesel bir bütünlüğe ulaşması başlangıçta pek söz konusu olamamışken, 60'lı yıllardan itibaren ivme kazanmış ve artarak günümüze kadar gelmiştir (Gürsel, 1978: 21-26; Neydim, 1998).

Farklı türlerdeki çeviri kitaplar, özellikle çocuk ve gençlerin kendi kültürlerinin yanında başka toplumları da tanımalarına olanak sağlamaktadır. Türk edebiyatında, Tanzimat Döneminden itibaren bir disiplin olduğu kabul edilen çocuk edebiyatı alanında, birebir bu disiplin içerisinde ve tam bir çocuk eğitimi şuuru içerisinde olmasa da, yerli sözlü edebiyat ürünleriyle birlikte yine Tanzimat'la birlikte dışarıdan yapılan çeviriler söz konusu olmuştur.

2.3.Çocuk Kitapları Çevirilerinde Kültürel Açıdan Karakter Kavramları

Neydim, 70'li yılların gerek çeviride gerek yerli ürünlerde sol görüşlü kitapların ağırlıkta olduğu bir dönem olduğunu savunmuştur.. 80'li yıllarda ise dini kesimin yoğun olarak çocuk edebiyatına yöneldiğini ve bu nedenle edebiyatta kendi ideallerine uygun karakterleri canlandırmak ve kendi ideal değerlerini yeni kuşaklara aşlamak amacını güttüklerini belirtmiştir. Bu açıdan bakıldığında çocuk edebiyatı hep kamusal alanın bir parçası olarak algılanmıştır (Neydim,2003: 58). Banu Tellioglu'nun düşüncesine göre, Skopos kuramında kültür kavramı belki de en çok vurgulanan kavramlardan biridir ve çeviri eylemi bir iletişimsel gereklilik sonucunda ortaya çıkar. Burada söz konusu olan iletişim iki farklı kültür arasında gerçekleşmektedir. Bu durumda çeviri etkinliğini yalnızca bir kod aktarımı olarak görmek olanaksızdır. Çeviri etkinliğinin içinde farklı kültür

katmanları rol oynamaktadır. Idio-kültürel katman, erek metin okuyucusunun kendi kişisel alışkanlıklarını ve düşüncelerini, kendi karakter özelliklerini içerir. Aynı okuyucu, bir ailenin, bir kulübün, bir politik partinin üyesi olabilir, yani aynı zamanda bir dia kültür içersinde yer alır. Öte yandan erek kültür okuyucusu millet, ülke ya da ırk/kabile gibi daha büyük bir topluluğun üyesidir. Bu da onun para-kültürel özelliğini gösterir. Bu bilgilerden yola çıkarak çevirmenin bütün bu kültürel katmanları, erek ve kaynak kültür arasındaki farklılıkları göz önünde bulundurması ve çevirisini buna göre yapması gerekmektedir (Tellioglu, 1998: 159-166).

Roald Dahl'ın Charlie'nin Çikolata Fabrikası adlı kitabı ilk defa 1964 yılında ABD'de, 1967 yılında ise İngiltere'de basılmıştır. Bu çalışmada incelenecek olan kaynak metin ise "Puffin Books" tarafından 1995 yılında basılmıştır. Aynı yayınevi bu kitabın basımını ilk olarak 1973 yılında yapmıştır.

Mavi renkte olan kitabın kapağında en üstte yazarın ismi "Roald Dahl" büyük harflerle ve büyük puntolarla kırmızı renkte yazılmıştır. Yazarın isminin hemen altında ise kitapta yer alan karakterlerden Bay Willy Wonka ile Charlie Bucket'ın resimleri yer almaktadır. Bu resimde Bay Willy'nin elinde bir baston, Charlie'nin elinde ise bir bilet bulunmaktadır. Ortada yer alan bu resmin altında ise kitabın adı Charlie and the Chocolate Factory yazarın ismine göre daha küçük puntolarla siyah renkte yazılmıştır. En altta ise kitabı resimlendiren kişinin "Quentin Blake" ismi daha da küçük puntolarla yazılmıştır. En altta sağ köşede yayınevının küçük bir amblemi bulunmaktadır. Kaynak metnin kapağında büyük puntolarla yazıldığı için eserin isminden çok yazarın ismi dikkati çekmektedir. Bunun nedeni eserleri birçok dile çevrilmiş olan Roald Dahl'ın isminin çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olması olarak gösterilebilir. Ayrıca kitaptaki resimleri çizen kişinin isminin kitabın iç kapağında değil de dış kapakta yer almasının nedeni olarak Quentin Blake'ın bu kitapta çok fazla emeğinin geçmiş olması sayılabilir. Çünkü hemen hemen iki ya da üç sayfada bir konuyla bağlantılı olarak resimler çizilmiş olduğunu görebiliyoruz. Resimsiz sade bir kitaptansa resimlerle zenginleştirilmiş bir kitap çocukların daha fazla ilgisini çekmektedir. Resimler sayesinde çocuk okuduklarını zihninde daha iyi canlandırmaktadır.

R.Dahl, kitabının başkarakterlerinden biri olan Bay Wonka'yı anlatırken ona ait buluşlardan bahsetmektedir. Bunu "fantastic inventions" şeklinde belirtmiştir."Fantastic"

kelimesini Türkçe karşılığı “garip, tuhaf, mantıksız, hayali” sıfatlarıyla verilemektedir. M.Oytay “fanatistic” kelimesini “inanılmaz” olarak çevirmiştir. “İnanılmaz” kelimesi, “garip, tuhaf, mantıksız, hayali” kelimelerinin hepsini kapsayacak anlama geldiği için bu kelimeyi kullanmayı tercih etmiş olabilir. Diğer yanda çevirmen C.Üster, kişiyi deli edercesine aşırı ve şaşırtıcı olan, “akla zarar” deyimini kullanmayı yerinde bulmuştur. Kitabı okuduğumuzda Bay Wonka’nın gerçekten çok büyük makineleri kullanarak insana benzer yaratıklarla birlikte harika, eşi benzeri olmayan, farklı şekillerde ve renklerde çikolata ve şekerler yaptığını görüyoruz. Bu nedenle bu mükemmel ve inanılmaz buluşların büyüklüğünü anlatmak için C.Üster “akla zarar” deyimini kullanmıştır.

Çevirmen M.Oytay, kitapta geçen karakterlerden biri olan Augustus Gloop adında bir oğlanı benzetmeler kullanarak tarif eden yazarın anlatımına sadık kalmıştır. Fakat çevirmen C.Üster Türkçede şişmanlar için kullanılan “yağ tulumu, şişko patates, lapacının teki” gibi çocukların birbirleri için çok sık kullandıkları benzetmeleri kullanmayı tercih etmiştir. Diğer örnekte görüldüğü gibi, yazarın Veruca adında bir kızın altın bileti bulamadığı için çok üzülüğünü ifade eden cümlesini, çevirmen M.Oytay “üzüntüden sararıp solmak” deyişini kullanarak çevirmiştir. C.Üster ise çok fazla üzüntüyü ifade eden “mum gibi erimek” benzetmesini kullanmıştır.

Kaynak metinde geçen ve rüzgarın şiddetini anlatmak için kullanılan “rüzgar bıçak gibi kesiyordu yüzünü” benzetmesi M.Oytay tarafından hiçbir değişiklik yapılmadan çevrilmiştir. C.Üster ise “bıçak” yerine “kırbaç” kelimesini seçerek “rüzgar yanaklarına kırbaç gibi çarpıyordu” benzetmesini yapmıştır. Her iki çeviride de rüzgarın insanın canını yakan bir şiddette olduğu vurgulanmak istenmiştir. Bir başka cümlede Charlie’nin odaya hızlı bir şekilde girdiğini anlatan “like a hurricane” benzetmesine yer verilmiştir. Çevirmen M.Oytay “kasırğa” anlamına gelen “hurricane” kelimesini “odaya rüzgar gibi daldı” benzetmesiyle, C.Üster ise “odaya fırtına gibi girdi” benzetmesiyle vermiştir. Bizim dilimizde bir yere “kasırğa gibi girmek” cümlesi kullanılmaz. Bu nedenle de çevirmenler doğru bir seçim yaparak kasırğanın bir çeşidi olan “rüzgar ve fırtına” sözcüklerini kullanmışlardır.(Levent,2010)

2.4.Kültür Köprüsü Olarak Görülen Dünya Çocuk Edebiyatlarının Eğitimde Kullanılması

Uluslararası çocuk edebiyatı eserlerinin özellikle metin odaklı işlenen derslerde örneğin Türkçe ve Sosyal Bilgiler derslerinin öğretim materyali olarak kullanılmaları mümkündür. Uluslararası çocuk edebiyatı eserlerinin öğretim programlarıyla bütünleştirilmesi hedeflenen davranışların kazanılmasına da yardımcı olacaktır. Ancak bu eserlerin tek başlarına kullanılması, ayrı bir öğretim programı içerisinde verilmesi pek de uygun olmayacaktır. Nitekim metin odaklı derslerin başlıca hedefleri arasında olan benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymak, eleştirel düşünmek, eleştirel okumak vb. kazanımlar hâlihazırda kullanılan öğretim programlarıyla örtüşmektedir. Uluslararası çocuk edebiyatı eserlerinin Türkçe ve Sosyal Bilgiler derslerinde kullanımı çocukların farklı kültürleri tanımalarına ve farklı kültürlere, insanlara saygı duymalarına yardımcı olacaktır. Bu eserlerin öğretim materyali olarak kullanılmasının en önemli kazancı ise öğrencilerin ön yargılarının, yalan yanlış inanışlarının ne denli anlamsız olduğunu bizzat kendilerinin yaşayarak öğrenmeleri olacaktır. Unutulmamalıdır ki ön yargıların oluşmasında ve ön yargıların devam etmesinde okul ortamı ve kullanılan öğretim materyalleri de son derece önemlidir. Syrou(2002)'nin (akt: Cırık, 2008: 35) Güney Kıbrıslı öğrenciler üzerinde yapmış olduğu araştırmanın sonuçları da düşüncelerimizle paralellik göstermektedir. Bu çalışmaya göre:

Güney Kıbrıslı öğrencilerin, Türkleri düşman olarak gördükleri; Türklerin işgalci, istilacı ve barbar olduklarını, tüm kötülüklerden Türklerin sorumlu olduğunu düşündükleri bulgulanmıştır. Araştırmacı, bu imajın oluşmasında öğrencilerin içinde yaşadıkları kültürün etkili olduğunu; öğretmenlerin, milliyetçilik öğelerini fazlasıyla vurguladıklarını ve “kötü Türk” imajının oluşmasında öğretmenlerin etkili olduklarını belirtmektedir.

Eleştirel düşünmeden ve okumadan uzak olan öğretim materyalleri veya hoşgörüden uzak öğrenme ortamları, toplumlar arasındaki çatışmaların devam etmesine de sebep olmaktadır. İşte bu sebeple uluslararası çocuk edebiyatı eserlerine öğretim programlarında yer verilmeli ve bu eserler vasıtasıyla geçmişten gelen ön yargılar ortadan kaldırılmalıdır.

Uluslararası çocuk edebiyatı eserlerinin öğretim materyali olarak kullanımına dair sunulan bu uygulama örneği, 2012-2013 eğitim-öğretim yılı içerisinde Özel Marmara

Evleri İhlas Ortaokulunda okuyan seksen bir 5. Sınıf öğrencisini kapsamaktadır. Bu uygulamanın amacı, öğrencilerin farklı toplumlara karşı sosyal ve kültürel ön yargılarını tespit etmek ve bu ön yargıları giderebilmek adına uluslararası çocuk edebiyatı eserlerinden yararlanmaktır.

Öğretimdeki yakından uzağa, bilinenden bilinmeye, kolaydan zora ilkeleri (Özbay, 2006) dikkate alınarak bu uygulama için İran örneği seçilmiştir. Coğrafi ve kültürel anlamda komşumuz olan ve gazetelerde, dergilerde, televizyon programlarında sıklıkla adını duyduğumuz İran'ın öğrencilerin gözündeki imajını anlayabilmek için çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Öğrencilerden İran'ın sosyal ve kültürel özelliklerini anlatan bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Ayrıca öğrencilerden İran'ın sosyal ve kültürel özelliklerini anlatan resimler yapmaları istenmiştir. Bu çalışmaların sonunda ise İran ile ilgili bir tartışma ortamı hazırlanarak öğrencilerin duygularını ve düşüncelerini paylaşmaları sağlanmıştır. Oluşturulan tartışma ortamında öğrencilerin sosyal ve kültürel anlamda İran ile ilgili görüşlerini dile getirmeleri sağlanmıştır. Yazdırılan kompozisyonlardan, yapılan resimlerden ve tartışma sırasındaki görüşlerden edinilen bilgilerle öğrencilerin İran hakkındaki duyguları, düşünceleri ve İran kültürü hakkındaki bilgileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu tespit sırasında tarama modeli ve doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda öğrencilerin İran ile ilgili ön yargıları olup olmadığı sorgulanmış ve öğrencilerin çeşitli ön yargıları tespit edilmiştir. İran'la ilgili olarak öğrencilerin sahip oldukları ön yargılar şunlardır:

- Geri kalmış bir ülke olduğuna inanılmaktadır: Halen telefon, internet vb. teknolojik imkânların olmadığı, ulaşımın at arabalarıyla yapıldığı, köy ortamının hüküm sürdüğü, şehirleşmenin olmadığı, insanların dışarıda yattığı, tamamına yakınının çöllerle kaplı olduğu düşünülmektedir.
- Eğitimin olmadığı, kız çocuklarının asla okuyamadığı bir yer olarak
- Savaşın ve işgalin olduğu bir ülke: Özellikle öğrencilerin çizmiş olduğu tüm resimlerde savaş manzaraları görülmektedir.
- Konuşma ve yazı dilinin Arapça olduğuna inanılmaktadır.

- Gelişmiş konutların (apartmanların, gökdelenlerin, alışveriş merkezlerinin vb. yapılar) olmadığına inanılmaktadır.
- Sosyal hayatın olmadığı bir ülke: Çizilen resimlerde ve yazılan kompozisyonlarda özellikle çocukların köleler gibi hapsedildiği görülmektedir. Öğrencilere bu durum sorulduğunda çocukların savaş sebebiyle dışarıya çıkamadıkları, okula gidemedikleri ifade edilmiştir.
- İnsanların sürekli tütün, nargile içtiğine inanılmaktadır.
- Şatoların olduğu, olağanüstü olayların yaşanabileceği bir yer olduğuna inanılmaktadır.
- Kadınların sürekli aşağılandığına ve dışarı çıkamadıklarına inanılmaktadır.
- İran'ın bizim düşmanımız olduğuna inanılmaktadır.
- İran'daki insanların Türkiye'deki insanlara göre daha dostane, arkadaş canlısı insanlar olduklarına inanılmaktadır. Öğrenciler bu durumu şöyle açıklamaktadırlar: İran'daki insanlar, iç karışıklıklar, savaşlar; İran'ın küçük bir ülke olması sebepleriyle birbirlerine destek olmakta ve daha dostane ilişkiler kurmaktadır. Öğrenciler, yaşanan zorlukların İran'daki insanların daha arkadaş canlısı olmalarını sağladığına inanmaktadırlar.

Öğrencilerin ön yargıları ve İran'ı algılama biçimleri tespit edildikten sonra öğrencilere İranlı yazar Houshang Moradi Kermani'nin "Mecit'in Maceraları" isimli eseri okutulmuştur. Bu kitabın kültürel açıdan daha iyi anlaşılabilmesi ve okunabilmesi için okuma öncesinde öğrencilere çeşitli görevler de verilmiştir. Öğrencilere verilen görevler şu şekildedir:

- Eserde anlamı bilinmeyen kelimeleri, kelime gruplarını açıklamak adına bir öğrenci görevlendirilmiştir.
- İran'ın coğrafi yapısını, kitapta ismi geçen yerleri atlaslar, haritalar aracılığıyla anlatmak üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.
- İran'ın tarihini anlatmak üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.

- İran'ın siyasi ve dini yapısını anlatmak üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.
- İran'ın sosyal hayatını (kadın-erkek ilişkileri, erkeğin ve kadının toplumdaki rolü, eğitim anlayışı vb.) genel ağdan, ansiklopedilerden ve kaynak kişilerden öğrendiği kadarıyla anlatmak üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.
- Eserdeki kültürel ve sosyal öğeleri içerisinde barındıran anahtar kelimeleri tespit etmek üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir. Anahtar kelimelerin tespitinde öğrenciye rehberlik edilerek öğrencinin anahtar kelimeleri tespit etmesi sağlanmıştır. Örneğin: İbrik, bibi, mendil, hırka, kuzu, oğlak, nargile, saz, darbuka, davul, klarnet, kelle paça, namaz, davul, Ramazan ayı, cami, sahur, mezarlık, ambar, peri, berber, semaver, bisiklet, sünnet düğünü, kese, lif, dondurma, fıkra, pala bıyık, dövme, kervansaray, pazar yeri, şerbet, çay, fotoğraf, yıldız, bıyık vb. anahtar kelimeler tespit edilmiştir. Bu anahtar kelimeler üzerinden sosyal ve kültürel benzerlikler, farklılıklar, ön yargılar açıklanmıştır. Öğrencilerin bu anahtar kelimeler üzerinden konuşmaları istenmiş ve İran'ın sosyal, kültürel yapısı bu anahtar kelimeler üzerinden öğretilmiştir.
- Kültürümüz ile kitapta anlatılan kültür arasındaki benzerlikleri tespit etmek üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.
- Kültürümüz ile kitapta anlatılan kültür arasındaki farklılıkları tespit etmek üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.
- Okunulan eserin kişisel duygularını ve düşüncelerini nasıl etkilediğini anlatmak üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.
- Eserin zihninde oluşturduğu dünyayı görsellerle anlatmak üzere bir öğrenci görevlendirilmiştir.

Öğrencilere verilen bu görevler hem metinlerarasılık hem de disiplinler arasılık açısından son derece önemlidir.

Öğrencilerin kitaplarla ilgili olarak verilen görevleri yerine getirmelerinin ardından İran'da yaşamış, çalışmış ve oradaki sosyal, kültürel hayata şahit olmuş öğrenci velileri okula davet edilerek bu velilerin öğrencilerle bir söyleşi yapmaları sağlanmıştır. Öğrenciler söyleşi esnasında merak ettiklerini İran'da yaşamış olan velilere sorarak kafalarında oluşan

soru işaretlerini de gidermişlerdir. Tüm bu çalışmaların ardından öğrencilerden İran'ın sosyal ve kültürel hayatını anlatan bir kompozisyon yazmaları ve ardından bir resim yapmaları istenmiştir. Öğrencilerin İran ile ilgili olarak uygulamalar öncesinde yazdıkları kompozisyonlar ve çizdikleri resimler öğrencilere geri dağıtılarak kendi eserlerini yorumlamaları istenmiştir. Öğrenciler, İran hakkında pek bir şey bilmediklerini, pek çok ön yargıya sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Nitekim uygulama sonunda yazılan kompozisyonlar incelendiğinde pek çok öğrencinin ön yargılarından dolayı hataya düştüklerini itiraf ettikleri tespit edilmiştir. Bu tespit sırasında tarama modeli ve doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Yapılan tüm bu uygulamalar beş ders saati içerisinde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin hazırlık yapabilmeleri ve kitabı okuyabilmeleri içinse üç haftalık bir süre verilmiştir.

Houshang Moradi Kermani'nin "Mecit'in Maceraları" isimli eserinin okunması sonrasında öğrenciler hem kültürel benzerliklerimizi yeni fark edebildiklerini hem de İran'a karşı ön yargılara (genellikle çok geri kalmış, mutsuz insanların oluşturduğu, çocukların okula gitmediği, çocukların dışarı çıkıp oyun oynamadıkları, sürekli savaşların olduğu bir yer) sahip olduklarını yeni yeni keşfedebildiklerini dile getirmişlerdir. Bu durumda, okutulan eser amacına hizmet ederek kültürler arasında bir köprü vazifesi görmeyi başarmıştır.

2.5.Kültürlerin Tanınmasında Rehber Olan Çeviri Çocuk Edebiyatı

Kültür, halkların tanınmasında; edebi çeviri ise onları bir araya getiren kültürel aktarım için önemli bir araçtır. Günümüzde edebi çeviriler sanatsal yönden yorumlanması bakımından kültür transferi olarak kabul görürler. Bu nedenle çeviriler, kültürel anlamda arabulucu olarak kültürlerin ve medeniyetlerin arasındaki diyaloga katılmak için görevlendirilmektedir (Bibina, 2013). Örnek verecek olursak, Yordanka Bibina'ya göre: "Şiir, içerdiği evrensel temaları ve sorunları yüzünden, yayılan ve teşhir edilen sözlerin büyüdür. Kendine özgü bir şekilde yaratılmış ulusal kültür ve dilin zenginliğini toplamış renkli bir bahçedir. Aynı zamanda onun benzersizliği her şairin yaratıcılık gücünden kaynaklanarak, onun eşsiz yeteneğinin izini taşır" (2013:55). Buradan da anlaşılacağı üzere çeviriler özellikle edebi çeviriler, kültür aktarımında önemli bir role sahiptir. Kültür tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile

bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, (Türk Dil Kurumu) ise; çeviri, milletler arası kültür transferinin sağlanmasında en temel araçtır. Bu kültür aktarımlarının milletlerin yakınlaşmasında ve temaslarının yoğunlaşmasında büyük bir işlevselliği vardır. Günümüz dünyasında, değişen ve gelişen teknoloji sayesinde kültürlerin izole bir şekilde yaşamlarını sürdürmeleri neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Bir şekilde, çeşitli vasıtalarla kültürler transfer edilmekte ve tanınmaktadır. Bunu en etkili ve özenli yapan araç ise edebi çeviriler olarak görülebilir. Bugün küreselleşme süreci hızlandırılırken edebi çeviriler de değişime uğramaktadır. Edebi çeviri de her zamankinden daha fazla sanatsal açıdan yorumlanmaya, yoğun kültürel transfere yol açmakta, böylece geçmişten gelen basmakalıp algılar sarsılmaktadır. Bu bağlamda edebi çevirilerin görevi, bugün her zamankinden daha fazladır. Medeniyetler arasındaki diyaloğa katkıda bulunmak için görevlendirilmiş olan edebi çeviriler, Bulgar Çeviri Kuramı araştırmacısı Anna Lilova'nın dediği gibi, çağdaş ve kültürel aktarımda, olumlu ve arabulucu olmalıdır (Bibina, 2013:57). Tabi bu noktada çevirmenin rolü de önemlidir. Günümüz ünlü çeviri bilimcilerinden Katharina Reiss çevirmenin özelliklerini şöyle açıklamaktadır: "Çevirmen, gelen iletiyi, özgün kişilik yapısı, yaratıcılık bakımından, görüşleri ile bir ileticidir ancak alımlayan, yorumlayan iletileri ile durumu ölçüsünde algılayan, yazan bir bireydir" (Baykan, 2005:183).

2.6.Çeviri Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Kültürel Etkileri

Kültür aktarımı görevini daha çok edebi çevirilerin yani yazın çevirilerinin üstlendiğini daha önce söylemiştik. "Yazın çevirisi çevirmenin, kaynak metne en yakın ve sadık çeviriyi yapması beklenmez. Ondan beklenen yazarın zihinsel yapısına, düşüncesine, deneyimine ve vermek istediği mesaja en yakın olabilmeyi başarmasıdır" (Aksoy, 2002:60). Çünkü yazınsal bir çeviri, metinde belirli bir kültüre seslenir ve içinde barındırdığı kültürü aktarır. Bunu en doğru aktaran, okura eseri zevkle ve sıkmadan okutan okutmayı başaran çevirmen usta bir çevirmendir denebilir.

Çevirinin kültür aktarımı işlevine dönecek olursak, bu noktada Levy'nin görüşünü göz ardı etmemek gerekir. Levy'e göre, orijinal metin okuyucusu ile çeviri metin okuyucusu birbirinden ayrılır. Birleştiği nokta eserdeki kültürel ve tarihsel ilişkidir. Erten

(1993), "Çeviride Kültürel Etkenler" adlı makalesinde şu örnekleri vermektedir: "kahvaltı" kelimesi evrenseldir fakat içerdiği kültürel anlam farklıdır. Türkler için kahvaltı denilince öncelikle peynir, ekmek, zeytin ve çay gelir ama bir İngiliz için "bacon and eggs" kahvaltıda anlam taşır. Kültürel objeler de uluslara göre değişik anlam çağrışırlar. Örneğin çay dendiği zaman bu beraberinde "süt" "limon", "büsküvi", "kek", "kurabiye" gibi kavramları ya da günün değişik saatlerinde içilmeyi hatırlatır. Bu gibi unsurlar aslında bir kültürün başka bir kültür içerisinde yer edinmesi anlamına gelir (70-75). Bir çeviri, İngiliz kahvaltı kültürünü Türk kültürüyle buluşturur bu noktada. Bedrettin Cömert (1978) çevirinin, bir dilden başka bir dile yapılan bilgi aktarımına da indirgenemeyeceğini vurguluyor. Kuşkusuz diller arasında gerçekleşen bir etkinliktir çeviri. Ama bir yönüyle de geçmişe, eski kültüre dönüktür. Bir yandan geçmişin birikimini, tarih boyunca insanlığın ortaya koyduğu tüm değerleri, artzamanlı düzeyde günümüze taşıırken, öte yandan da eşzamanlı düzeyde ulusal kültürler arasındaki alışverişi sağlar. Böylece, hem çağdaş bir kültür bileşimini, hem de üretilen yeni değerlerin dayanışmasını, birbirinden etkilenmelerini kolaylaştırır. En önemlisi de, geçiş dönemindeki bir toplum kendi çabalarıyla oluşturamadığı kültür değişimini gerçekleştirir "Schimi de (1989) bu görüşlere paralel olarak, kendi görüşünde, çevirinin kültürlerarasındaki yabancılaşmayı ortadan kaldırdığını, halklar arasındaki sınırları yıktığını, kültürel farklılıkları aştığını belirtmektedir" (Baykan, 2005:190).

Bu tür bir etkilenmeyi Türkçede rahatlıkla görebiliriz. Bu etkilenme öncelikli olarak kaynak dildeki kelimelerin nüfus etmesi sonucunu doğurmuştur. Örneğin, "Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi"nde:"Türk münevveri, pek az istisna ile başta Latin âleminin en kuvvetli mümessili Fransız sosyetesini olmak üzere, bilhassa Meşrutiyet'te Cermen âlemi ile de sıkı temasa başlayarak, Avrupa Cemiyetini kültür cephesinden tanımaya başlamıştır. Kültür tanışıklığının fikri manzarası, her zaman ve her yerde, dil ve yazılı eser alışverişi ile olmuştur.

BÖLÜM 3. ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDEN ÖRNEKLER

3.1.Küçük Prens

ANTOINE DE SAINT- EXUPERY / KÜÇÜK PRENS

Araştırmamızın bu bölümünde Antoine de Saint- Exupery'in eseri Küçük Prens hikayesinin çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.1.1.Antoine de Saint- Exupery'e Dair

Antonie de Saint-Exupery, Fransa'da dünyaya gelmiştir. Babasını kaybettikten sonra yoksul bir hayat sürdürmüştür. Başarılı bir eğitim hayatı olmayan Exupery, 12 yaşında uçaklarla tanışarak hayatının mesleğini seçmiştir. Uzun bir süre eğitim aldıktan sonra esas mesleği pilotluğa başladı. Uçuş deneyimlerini anlatan yazılar yazmaya başlayan Exupery, havacılık alanında başarılar elde ederken edebiyat dünyasına da pek çok eser kazandırmıştır. II.Dünya Savaşı başladığı zaman sağlığı çok elverişli olmasa da yeniden askere gitmek istemiştir. Kendisine esas ün kazandıran kitabı Küçük Prens'i bu dönemde kaleme almıştır.

Ülkesinin savaş gidişatından memnun olmayan Exupery, dayanamayıp Amerika ordusuna yüzbaşı rütbesiyle katılarak Afrika'ya gitmiştir. Görevi ise Almanya ordularının hareketlerini havadan izlemektir. Ancak 1944 senesinde uçağı vurularak denize düşürüldü ve yaşamını yitirdi.

Exupery'in edebiyata kazandırdığı eserler şunlardır; L'aviateur, Vol de nuit, TerredesHommes, Pilote de Guerre, Citadelle, Le petitPrince'dir.

3.1.2.Tomris Uyar'a Dair

Tomris Uyar, Papirüs dergisinin kurucularındandır. Deneme, eleştiri ve kitap tanıtım yazıları yazan Uyar, Türk öykü yazarı ve çevirmendir. İlköğretim hayatını Yeni Koleji'nde, ortaokulu İngiliz High School'da, liseyi de Amerikan Kız Koleji'nde tamamlamıştır. Sonrasında İstanbul Üniversitesi'nde Gazetecilik bölümünü bitirmiştir.

Birçok öykü yazmıştır ve İngilizceden, Fransızcadan dilimize çocuk hikayeleri çevirmiştir. Çevirileri Varlık, Dost, Yeni Dergi, Gösteri, Argos gibi dergilerde yayınlanmıştır.

3.1.3.Yayınevine Dair

Eserin, yayınlanmış olduğu Can Çocuk Yayınları, 1981 senesinde Erdal Öz tarafından kurulmuştur. Aynı zamanda yazar olan Erdal Öz, çocuklar için pek çok eser ele almıştır. Yayınevini kurduğunda da işe ilk önce çocuk kitapları yayınlamaktan başlamıştır. Erdal Öz'e göre okumak;''yazarın yazdığı öyküleri okumak kesinlikle görev değil güzel zaman geçirmek için bir araçtır''şeklinde belirlemiştir. Can Çocuk Yayınları, dünyada en iyi yazarların kitaplarını yayınlamaktadır.

3.1.4.Kitap Özeti

Küçük Prens, yazar tarafından New York'ta bir otelde yazılmıştır. Pilot olan yazar, başka bir gezegenden gelen Küçük Prens adlı çocuk üzerinden büyük insanların yanlışlarını anlatmaktadır. Yazar, henüz altı yaşındayken başka bir kitap içerisinde avını yutan boğa yılanı resminin anlatılmakla başlar. Bu resimden etkilenerek fil yutan bir boğa yılanı kaleme alır. Büyüklere ise korkup korkmadıklarını sorar. Ancak büyükler, bu resmi bir şapkaya benzeterek kimsenin büyük bir şapkadan korkmayacağını söyler. Yani kimse, resmin fil yutmuş bir boğa yılanı olduğunu idrak edemez. Bu nedenle büyükler, yazara resim çizmek yerine diğer fen ve sosyal bilimlerine yoğunlaşmasını söyler. Bu nedenle yazarın resim yeteneği giderek kaybolmaya başlar.

Zaman içerisinde yazar büyür ve pilot olur. Seyahat ettiği zamanlarda Sahra Çölü üzerinden geçerken motorunda bir parçanın bozulması ile uçak kazası yapar. Ancak ne yardım isteyecek birisi ne de içecek suyu kalmıştır. Yanında sadece sekiz günlük su kalmıştır. Yorgunluktan uyuyup kaldığı bir sırada ''Bana bir koyun resmi çizer misin?'' diye seslenen birinin sesi ile uyanır. Seslenen kişi tanımadığı sarı saçlı bir çocuktur. Farklı bir gezegenden geldiğini söyleyen Küçük Prens odur. Küçük Prens, öncelikle boğa yılanı çizmiştir ancak sonrasında bu resmi istemediğini söylemiştir. Pilot ise buna şaşırmıştır, çünkü bu zamana kadar çizdiği resmin anlamını kimse anlamamıştır. Sonrasında sürekli deneme yaparak kapalı kutu çizer ve kutunun içerisinde bir koyun olduğundan bahseder. Küçük prens bu resmi çok sever ve hayranlıkla bakar. Pilotla bir muhabbet içine giren prens, kendi öyküsünden ona bahseder. Üç volkandan bir tanesinin söndüğü bir yerde,

diğer çiçeklere benzemeyen çiçeğiyle bir de ağaçlarıyla bezenmiş gezegeninde bir başına hayatını devam ettirdiğini söyler. Zamanını değerlendirmek ve daha fazla bilgi edinmek için diğer gezegenleri gezmek için yola çıktığından bahseder. Gezdiği yerlerde büyük insanların oldukça tuhaf olduklarından söz eder. Gezdiği gezegenlerde kendini bilmiş krallarla; kendini beğenmiş insanlarla, iş adamlarıyla, fenecilerle, sarhoşlarla karşılaştığını pilota anlatır.

Prensin son gezdiği gezegen ise dünyadır. Dünyada bir tilkiyi evcilleştirir ve onunla bir bağ kurar. Gezdiği gezegenlerde rastladığı insanların birçoğuna dünyada daha çok rastlar. Küçük Prens, dünyada tam bir sene geçirir. Artık kendi yaşamını sürdürdüğü gezegenine baktığı çiçeğiyle ilgilenmek için dönmek ister. Baktığı çiçekten dünya üzerinde milyonlarca vardır ancak büyük insanlar bu çiçeklerin değerini bilmeden hareket eder. Pilot bu nedenle kısa zamanda iyi bir arkadaşlık kurduğu prensten ayrılmakta oldukça zorlanmıştır. Ancak prens ülkesine dönmüştür. Pilot da uçağını tamir edip ülkesine doğru yol almıştır. Pilot, hayatında derin bir yere sahip olan prensi unutmaz. Altı sene sonrasında yaşamış olduğu bu durumu ölümsüzleştirir. Pilot, Afrika'da böyle bir çocukla karşılaşan birisi olursa kendisini merak içinde bırakmamalarını okuyucularına temenni ederek öyküsünü sonlandırır.

3.1.5.Çeviri Metnin İncelenmesi

3.1.5.1.Metin Dışı İnceleme

Antoine de Saint-Exupery tarafından kaleme alınan Küçük Prens adlı eser, Tomris Uyar tarafından çevrilmiştir. 2015 yılında 150.000 baskısı olan kitap her sene yoğun ilgi görerek binlerce basılmaktadır. Çeviri olan eserde kapak resmi aynı şekilde kullanılmıştır. Esas yazarın ismi üst tarafta yer alıp, kitabın ismi italik harflerle yazılmıştır. Eser isminin altında ise çevirmen esas metinde kullanılan resimleri eklediğini “Yazarın kendi resimleriyle” ibaresinde not düşmüştür. Kapağın sol alt kısmında yayınevinin amblemi yer alır.

Arka kapakta ise Küçük Prens'in, dünyayı ziyaret ettiği sırada tanıştığı tilki ile resmedilmiş hali yer alır. Altına bu bölümde geçen satırlar eklenmiştir. Kitap içerisinde 46 resim yer alır. Bunlar çevirmenin de bahsettiği gibi yazara ait olan resimlerdir.

3.1.5.2. Metin İçi İnceleme

Metin 27 bölümünden oluşmuştur ancak bu bölümler isimle değil Romen rakamları ile ayrılmıştır. Kaynak metine sadık olan eserin diğer unsurları şöyledir;

- **Aile İsimleri:** Metin içerisinde tam bir aile durumu anlatılmadığından aile isimlerine pek yer verilmemiştir. Ancak insanlar kelimesi fazlaca kullanılmıştır. Bunun yanı sıra metinde çocuk ve bebek, büyük insanlar kelimeleri kullanılmıştır.
- **Deyimler:** Metin içerisinde ‘zahmete değmek, gelişigüzel cevaplamak, eksiksiz sunmak, azametle çekmek, kendini beğenmek, yıldız doğurmak, uykuya dalmak’ vb. deyimler kullanılmıştır.
- **Benzetmeler:** Metnin zenginleşmesini sağlayan benzetmeler; ‘peri masalı gibi, küçük çalılar gibi, ortaya koyar gibi, mis gibi, kelebekler gibi, altın bir bilezik gibi’ şeklinde kullanılmıştır.
- **Ünlemler:** Esas metne bağlı kalınarak yapılan çeviride ünlemler, ‘Hayır hayır!, Aaa!, Peki!, Hiçbir şey!, Ne tuhaf!’ şeklinde.
- **Argo Kullanımı:** Eserde; ‘Budala!, Zavallı!, Lanet Olası!’ kelimeleri geçmektedir.
- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Metin içerisinde coğrafya olarak; Çin, Sahra Çölü, Kuzey Kutbu, Afrika, Sibiryaya geçer. Mekan olarak; dağ, gül bahçesi, tren, uçak, gemi, pembe tuğlalı ev geçer. Aynı zamanda metinde gezegen olarak Dünya, Venüs ve Mars geçer.
- **Günlük Yaşam İle İlgili Öğeler:** Kullanılan araçlar; kalem, kağıt, kitaplar, çekmece, şapka, kürk, fanus, giysi atlet, çekiç, vida, sandık, ip, çırık, yatak gibi araçlar kullanılır. Metinde geçen meslekler; işadamı, palyaço, pilot, fenerci, coğrafyacı, makinist, kaşıftır. Beslenme ile ilgili ise; su içmek geçmektedir.
- **Sanat ile İlgili Öğeler:** Yağlı boya ve kuru boya ile resim çizmek.

- **Örf ve Adetler:** Metin olağanüstü bir durumu anlattığı için örf ve adetler kısmından değerlendirilecek bir öge bulunamamıştır.
- **Değerler ile İlgili Öğeler:** Çiçeklere bakmak, büyükleri dinlemek, büyüklere saygı göstermek, sıra ile hareket etmektir.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Bu resimde **boa yılanı**, avını boğmuştu ve onu yutmak üzereydi.(Sy.7)
 - Küçük Prens'in **Asteroid B612 gezegeninden** geldiğine dair ciddiye alınması gereken kanıtlarım var.(Sy. 17)
 - Küçük Prens'e **baobapların** küçük çalılar gibi değil, **kilise**ler gibi büyük ağaçlar olduğunu hatta yanında bir fil sürüsü de kalsa sürünün **baobap** ağacını bile yiyemediklerini söyledim.(Sy.20)
 - İlk **asteroidde** bir kral yaşıyordu. **Ermin kürkünden yapılmış kızıl kaftanı**yla görkemli bir tahta kurulmuştu.(Sy. 37)
 - Küçük bir çocukken aldığım **Noel armağanları** tüm ışıltısını; **Noel ağacının** ışığından, gece duasının ezgisinden alırdı.(Sy.51)

3.2.Küçük Kara Balık

SAMED BEHRENGİ – KÜÇÜK KARA BALIK

Araştırmamızın bu bölümünde Samed Behrengi'nin eseri Küçük Kara Balık isimli hikayenin çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.2.1.Samed Behrengi'ye Dair

Samed Behrengi, 1939 senesinde Tebriz'de dünyaya gelmiştir. İran'da Azerbaycan halkın yaşadığı kesimlerde uzun bir süre köy köy dolaşarak öğretmenlik yapmıştır. Bu sırada Tebriz Üniversitesi'nde İngiliz Edebiyatı üzerine okuduğu bölüme devam etmiştir. Hem okuduğu bölgenin hem de gezdiği bölgelerin kültürel özelliklerini yakından inceleme fırsatı bulmuştur. Bu unsurlara dair masallar ve derlemeler yazmıştır.

Kaleme aldığı masallar ile yaşadığı ülkenin sistemi olan ''Şah düzenini'' sürekli eleştirmiş, baskıcı rejime karşı çıkmıştır. Bu nedenle suikaste uğrayıp öldürüldüğü düşünülse de ölüm sebebi Aras nehrinde yüzerken boğulması şeklinde ele alınmıştır. Yazdığı eserler pek çok dile çevrilmiştir. Eserlerden bazıları şöyledir; Bir Vardı Bir Yoktu, Bir Şeftali Bin Şeftali, Küçük Kara Balık, Pancarcı Çocuk, Köroğlu Geliyor, Bir Aşk Masalı, İnatçı Keçiler, Beyaz Diş'tir.

3.2.2.Çevirmene Dair

Kitabı çeviren Haşim Hüsrevşahi'dir. İranlı olan Azeri kökenli yazar, şair ve çevirmendir. Eğitimlerini Tebriz'de tamamladıktan sonra Ankara Üniversitesi'nde Tıp eğitimini tamamlamıştır. Yaptığı tıp çalışmalarının yanı sıra şiir, deneme, öykü yazmıştır. Aynı zamanda pek çok şiiri, öyküye çevirmiştir.

3.2.3.Yayınevine Dair

Eserin, yayınlanmış olduğu Can Çocuk Yayınları, 1981 senesinde Erdal Öz tarafından kurulmuştur. Aynı zamanda yazar olan Erdal Öz, çocuklar için pek çok eser ele almıştır. Yayınevini kurduğunda da işe ilk önce çocuk kitapları yayınlamaktan başlamıştır. Erdal Öz'e göre okumak; ''yazarın yazdığı öyküleri okumak kesinlikle görev değil güzel zaman geçirmek için bir araçtır'' şeklinde belirlemiştir. Can Çocuk Yayınları, dünyada en iyi yazarların kitaplarını yayınlamaktadır.

3.2.4.Kitap Özeti

Çocuklar için oldukça eğitici bir öykü kitabı olan küçük kara balık, nine balığın torunlarına bu kara balığın hikayesini anlatmasıyla başlamaktadır. Anlattığı masalda, Küçük Kara Balık erken saatte uyanarak annesini de uyandırır. Aniden şaşırılmış olarak uyanan balığın annesi, neden erkenden uyandırıldığını anlamamıştır. Küçük Kara Balık'a sebebini sormuştur. Küçük Kara Balık ise yaşadıkları ufak yerden sıkıldığını, denizleri okyanusları merak ettiğini ve geziye çıkmak istediğini söyler. Annesi ise anlamsızlık içerisinde bu isteğinden vazgeçmesi gerektiğini söyler ancak Küçük Kara Balık oldukça kararlıdır. Bu konuşmaları Küçük Kara Balık'ın komşuları da duyarak toplanırlar. Hemen onlar da müdahale ederek bu karara karşı çıktıklarını söylerler. Komşuları, Küçük Kara Balık'a eğer buradan giderse bir daha geri dönemeyeceğini söyleyerek onu kararından vazgeçirmeye çalışırlar. Ancak kararlı olan Küçük Kara Balık, annesi ve bazı arkadaşlarıyla vedalaşıp hayalini gerçekleştirmek üzere maceraya atılır.

Küçük Kara Balık, hayal ettiği maceraya yüzerek suyun ucuna gelmekle başlar. Kendisini suyun en sonundan boşluğa bırakır. Bir göl içerisine düşer. Gölü keşfetmeye başladığında etrafta bir sürü minik karabalıkçığın suda kaynaştığını görür. Onların yanına gider ve tanışmak ister. Bu balıkçılar, kendilerine iribaş denildiğini, büyüdüklerinde ise büyük bir kurbağa olacaklarını Küçük Kara Balık'a söylerler. Kendilerini oldukça beğenen bu iribaşlar, Küçük Kara Balık'ı hor görmüşlerdir. Küçük Kara Balık ise onlara kendilerinden çok daha güzel balıklar olduğunu söylemiştir. Bu sırada büyük bir kurbağa gelerek, yavrularını Küçük Kara Balık'ın korkuttuğunu düşünür ve onu kovalamaya başlar.

Kaçmaya başlayan Küçük Kara Balık, bir dere yatağına varır. Burada yaşayan yengeç ve kertenkele ile tanışmıştır. Yengeçten ürken Küçük Kara Balık, yengecin onu kısıpçalarıyla yakalayacağını düşünmektedir. Bu nedenle kertenkele ile daha fazla sohbet etmeye başlamıştır. Kertenkeleye, evinden ayrılırken komşularının onu korkutmak için söyledikleri pelikanları, balıkçıları ve testere balıklarını sorar. Ancak kertenkele bunların hepsi hakkında bir şey bilmiyordur. Küçük Kara Balık'a pelikanla karşılaşması durumunda onun kesesini yırtacak bir bıçak hediye etmiştir. Küçük Kara Balık teşekkür ederek, dere yatağından yüzerek uzaklaşır önce bir ırmağı sonra da bir denize varır.

Yolculuk esnasında pek çok canlıyla karşılaşan Küçük Kara Balık, denizde birçok minik balıkla arkadaş olur. Ancak bu sırada gelen bir balıkçıl minik balıkların bir

bölümünü yutar. Minik balıkların hepsi korkarak ağlamaya başlarlar. Küçük Kara Balık, minik balıklara ağlamamalarını, eğer birlikte hareket ederlerse kaçmalarının kolay olacağını söyler. Küçük Kara Balık, balıkçılı gıdıklarlarsa ondan kurtulabilecekleri fikrini ortaya atar. Gıdıklamak için hareket eden balıklar balıkçılı gıdıklamaya başlar. Gülmek için ağzını açan balıkçıl, bütün minik balıkları ağzından geçirir. Korkunç bir şekilde deniz derinliklerine kadar ilerler ve o günden sonra Küçük Kara Balık'ı bir daha gören olmaz.

3.2.5. Çeviri Metnin İncelenmesi

3.2.5.1. Metin Dışı İnceleme

Samed Behrengi tarafından kaleme alınan Küçük Kara Balık, Haşim Hüsrevşahi tarafından çevrilmiştir. İlk basımı 1999 senesinde yapılan kitabın 39. Basımı 2014 senesinde 10.000 adet olarak yapılmıştır. Eser orijinalliğine bağlı kalınarak çevrilmiştir. Kapak üzerinde siyah bir balık resmi yer almaktadır. Gerçek yazar, kitap isminin üzerinde yazılmıştır. Çevirmen ise küçük puntolarla kitap isminin altında yer alır. Hikaye içerisindeki resimleri kaleme alan kişinin adı yer almaktadır. Kitabın orta alt kısmında yayınevini logosu yer alır.

Arka kapakta ise yine eserin yazarı, başlığı yer alır. Açıklamada ise yazarın hayatına dair kısa açıklamalar yer alır.

3.2.5.2. Metin İçi İnceleme

Metin bölümlerden oluşmamıştır. Eser içerisindeki çeviri etmenleri ise şöyledir.

- **Aile İsimleri**: Metin, bize pek de uzak olmayan bir kültürde yazıldığı için, çeviriler de kültürümüze uygundur. Metinde; çocuk, torun, anne, yavru, arkadaş, dost, büyükanne, baba, kız kardeş, dayıoğlu kelimeleri kullanılmıştır.
- **Deyimler**: Metinde; lafı dolaştırmak, poz atmak, kendi haline bırakmak, dem vurmak, aklını kaybetmek, yola düşmek, günahına girmek, kulağı kapalı kalmak, göz açıp kapayıncaya kadar, bir çuval inciri berbat etmek gibi deyimler kullanılmıştır.
- **Benzetmeler**: Metinde; beyaz iplik gibi, cansız balık gibi, yeni yıkanmış gibi, su gibi, buz gibi, güzel bir gelin gibi, fal taşı vb. kelimelerle benzetmeler yapılmıştır.

- **Ünlemler:** Metinde bizim kültürümüzde kullanılan ünlemler geçmektedir. Aynı zamanda çocukların ilgisini çekmek için sürekli cümleler ünlem şeklindedir. Bunlar; Vay vay vay!, Yeter!, Allah'ın Belası!, Çekil!, Gitme!, Görüşmek üzere!, Ha ha ha!, Haydi git!, Selam, güzel ay!, Günaydın!, Hey ufaklık! vb. ünlemler geçmektedir.
- **Argo Kullanımı:** Metinde kullanılan argo kelimeler şöyledir; bücür, yaratık, soylu sopsuz, kılıksız ve rüküş, korkak, sen çok safsın, zavallı, hanım çocuğu, ufaklık, rezil balık, soysuz'' gibi kelimeler kullanılmıştır.
- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Metnin tamamı su içerisinde geçmektedir. Mekan olarak değişken olan göl, deniz, okyanus, dağdaki kayadan doğan ırmak, çağlayan, su birikintisi, dere vardır.
- **Noktalama İşaretleri:** Noktalama işaretlerinde çevirmen esas metne sadık kalmıştır. Noktalama işaretlerinin bütün dil ve kültürlerde aynı anlamı ifade etmesi bir çeviri değişikliğini beraberinde getirmemiştir.
- **Günlük Yaşam ile İlgili Ögeler:** Metin içerisinde insanların günlük yaşama dair kullandıkları araçlardan yalnızca ''hançer'' yer almaktadır. Yapılan faaliyetlerde; yemek yemek, sohbet etmek, ufak gezintilere çıkmak vardır. Beslenme ile ilgili ise minik balıkların tüketimidir.
- **Sanat ile İlgili Ögeler:** Metin içerisinde sanata dair bir unsura rastlanmamıştır.
- **Örf ve Adetler:** Metinde; büyüklere danışılması, yatmadan önce büyüklerin masal anlatması, birlikte uyumak, ortak bir karar verilmesi, yabancı olana yardım edilmesi, yanlış görülen bir olayın uyarılması ile karşılaşmıştır.
- **Değer ile İlgili Ögeler:** Anneye danışmak, büyükanneden masal dinlemek, ailenin dışarıya karşı birbirini savunması, sabır göstermek, selamlaşmak, uyuma ve kalkma saatlerine sadık kalmak gibi ögeler vardır.

- **Kültürel Ögelerin Metinde Geçtiği Yerler:** Eser İran kültürüyle yazıldığı için kültürümüzde farklı olan bir öge ile karşılaşılmamıştır. Yalnızca çocukların okudukları zaman şaşırabilecekleri ögeler vardır.
 - Kertenkele; ‘‘-Ben de bu hançerlerden çok var! Boş kaldığım zamanlar oturup bitki gövdelerinden hançerler yaparım. (Sy.13)
 - Balık hem yüzüyor hem düşünüyordu.(Sy. 14)
 - Bu balığı boğarsanız, özgürlüğünüze kavuşursunuz. (Sy.18)
 - Küçük balık hançerini çekti.(Sy. 19)
 - Yaşlı balık torunlarını uyutmaya götürdü.(Sy. 22)

3.3.Şeker Portakalı

JOSE MAURO DE VASCONCELOS- ŞEKER PORTAKALI

Araştırmamızın bu bölümünde Jose Mauro de Vasconcelos'ın eseri Şeker Portakalı isimli romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.3.1.Jose Mauro de Vasconcelos'a Dair

Kızılderili ve Portekizli bir ailenin çocuğu olan Jose Mauro de Vasconcelos Brezilya'da dünyaya gelmiştir. Oldukça yoksul bir hayat sürmüştür. Hayatı boyunca pek çok farklı işle uğramıştır. Yazdığı eserlerde olan farklılıklar bundan kaynaklanmaktadır. Romanlarının içerisinde kendi hayatında olduğu gibi yoksulluğu, şiddeti, zor hayat şartlarını devamlı olarak anlatmıştır.

Kaleme almış olduğu bazı kitaplarında iyimserlikten, duygusallıktan, sevgiden bahsetmiştir. Yazmış olduğu ve kendisine gerçek ün getiren eser Şeker Portakalı'nı on iki gün içerisinde yazdığını fakat yirmi sene boyunca yüreğinde bir yeri olduğunu söylemiştir.

Yazarın eserleri arasında Yaban Muzu, Beyaz Toprak, Delifişek, Güneşi Uyandırırım, Şeker Portakalı, Kırmızı Papağan, Japon Sarayı gibi ünlü eserleri vardır.

3.3.2.Çevirmene Dair

1939 senesinde İstanbul'da doğan yazar, yayıncı ve çevirmen olan Aydın Emeç Türk kültürüne ciddi katkılarda bulunmuştur. İlerleyen seneler içerisinde Cengiz Tuncer ile beraber işbirliği yaparak E Yayınları'nı kurmuştur. Burada güncel ve geleneksel yayın anlayışını harmanlayan çalışmalar ortaya koymuşlardır. Türk kültürüne ciddi çalışmaların tercümesini yaparak zenginlik kazandırmıştır. Şeker portakalı bu eserlerden bir tanesidir.

3.3.3.Yayınevine Dair

Eserin, yayınlanmış olduğu Can Çocuk Yayınları, 1981 senesinde Erdal Öz tarafından kurulmuştur. Aynı zamanda yazar olan Erdal Öz, çocuklar için pek çok eser ele almıştır. Yayınevini kurduğunda da işe ilk önce çocuk kitapları yayınlayarak başlamıştır. Erdal Öz'e göre okumak;''yazarın yazdığı öyküleri okumak kesinlikle görev değil güzel zaman geçirmek için bir araçtır'' şeklinde belirlemiştir. Can Çocuk Yayınları, dünyada en iyi yazarların kitaplarını yayınlamaktadır.

3.3.4.Kitap Özeti

Bu kitap beş yaşında olan Zeze'nin acılı hikayesini anlatmaktadır. Oldukça yoksul olan bir ailenin çocuğu olan Zeze pek yaramaz bir çocuktur, mahallede ise ona şeytan lakabı takılmıştır. Zeze her şeyi merak eden ve bütün nesnelere keşfetmeye çalıştığından dolayı okumayı erkenden öğrenmiştir. Okumayı erken öğrenmesi nedeniyle öğretmeni tarafından oldukça sevilen Zeze'ye kendisine benzeyen sarışın olan ablası inanmaktaydı.

Babası işsiz olduğu için yoksulluk çeken aile taşınmak zorunda kalmıştır. Bu durum da onu oldukça üzmüştür. Ailesi onun üzülmemesi için şeker portakalı fidanlarından birini seçmesini ve onu büyütebileceğini söyler. Zeze, buna sevinir ve kendi ağacı olacağı için fidana oldukça ilgi gösterir. Şeker portakalının diğer özelliği de Zeze ile konuşuyor olmasıdır. Bu özellik sayesinde ikisi oldukça iyi dost olmuşlardır. Zeze, artık gün içerisinde yaptıklarını devamlı şeker portakalı fidanına anlatmaya başlamıştır.

Noel'in yaklaştığı sırada Zeze de diğer çocuklar gibi ailesinden hediye beklentisi içine girmiştir. Ancak ailesinin durumunu bildiğinden dolayı çok fazla ümitlenmemektedir. Zeze yine de ayakkabılarını kapı önüne koyarak odasının içinde beklemeye başlamıştır. Zeze, kapının önüne hediye beklentisi içinde gittiğinde hediye ile karşılaşmaz. Hediye yerine babasının yaşlı gözleriyle karşılaşır. Zeze, bu tablo karşısında oldukça üzülür ancak artık geçmiştir. Bu davranışı hem babasını hem de kendini oldukça üzmüştür. Bunun için da babasına bir hediye almaya karar verir. Babasına hediye almak için ayakkabı boyama kutusu olarak yollara düşen Zeze, pek başarılı olamaz ancak hediyesi için yeterli parayı temin eder. Hediyeyi aldıktan sonra babasına verdiğinde ikisi de oldukça mutlu olmuştur.

Zeze, hem oldukça yaramaz hem de oldukça iyi niyetli bir çocuktur. Hayal ettiği en büyük şey, kasabada yaşayan Portekizlinin arabasının arkasında asılarak rüzgarı hissetmektir. Yaramaz Zeze, bir gün bunu denemek ister. Ancak bunun sonucunda Portekizliden dayak yemiştir. Portekizliye karşı kinlenen Zeze, onu öldürmek ister. Ancak Portekizli, Zeze'ye rahat vermez. Zeze yaramazlık yaptığı zamanlarda ayağının bir yerini keser ancak ailesinden bunu saklar. Okula giderken topallayan Zeze'yi gören Portekizli ona acır ve arabasına alır. Onu bir eczaneye götürerek yarasını tedavi ettirir. Tedaviden sonra limonata içip pasta yerler. Zeze bu yaşadıklarından sonra Portekizli ile dost olmaya karar verir. Artık iyi bir dost olan Zeze ile Portekizli zamanlarını arabada geçirir. Zeze, onu babası gibi görmeye başlar.

Yaramazlıklarından vazgeçmeyen Zeze, bu yüzden sürekli ailesinden dayak yemektedir. Zeze'nin dövülmesi artık olağan bir durum haline gelmiştir. Bir gün yine yaramazlık yapan Zeze'yi ablası ile babası inanılmaz bir şekilde dövmüştür. Dışarı bile çıkamayacak hale gelen Zeze ölmek ister. Ancak onu üzecek esas şey öğrendiği haber olur. Portekizli arabası ile gezerken trenin çarpması sonucu ölmüştür. Araba paramparça olmuştur. Bu durum Zeze'yi çok kötü bir şekilde etkiler. Bunların üstüne bir de yol çalışmalarının yapılması için şeker portakalı ağacının kesmeleri gerektiğini öğrenmiştir. Bu nedenle Zeze tam bir bunalıma girmiştir.

Bütün aile ve kasaba şeytan lakabını taktıkları Zeze için üzölmüştür ve ziyaretine gitmek isterler. Ancak Zeze hiçbir şekilde kendine gelmez. Sadece en iyi arkadaşı olan şeker portakal fidanı ile konuşarak zaman geçirir. Ancak onunla süresinin sınırlı olduğunu bilir. Zeze, bu şekilde hayatına üzgün bir şekilde devam eder.

3.3.5.Çeviri Metnin İncelenmesi

3.3.5.1.Metin Dışı İnceleme

Jose Mauro de Vasconcelos tarafından yazılmış olan Şeker Portakalı, Aydın Emeç tarafından çevrilmiştir. Can Çocuk Yayınları aracılığı ile ilk baskısı 1983 senesinde yapılan kitap, 114. Baskısı 2013 senesinde, 119. Baskısı ise 2016 yılında yapılmıştır. Kitabın dış kapağı her baskıda ayrı basılmıştır. İncelediğimiz son baskısı olan kitabın kapağında yazarın ismi büyük puntolarla üst tarafta yer almaktadır. Altında ise turuncu renk ile italik harflerle eserin adı yazar. Turuncu bir ağaç resmedilen kapakta bir çocuk kollarını ağaca dönük açmış bir şekilde resmedilmiştir. Sağ alt köşede basım evinin logosu bulunur. Baskı sayısı ise sol alt köşede yer almaktadır.

Arka kapakta turuncu fon üstüne çevirmen ile ilgili bilgiler verilmiştir. Sol alt köşede yine basımevinin büyük logosu bulunur.

3.3.5.2. Metin İçi İnceleme

- **Aile İsimleri:** Aydın Emeç, çevirileri kültürümüze uygun bir şekilde yapmıştır. Şeker Portakalı içerisinde; anne, baba, abi, nine, teyze, teyze oğlu, teyze kızı, kaynana, dede ve amca kelimeleri geçmektedir.
- **Deyimler:** Eser içerisinde birçok deyim kullanılmıştır. Esas dili Portekizce olan eserin dilimize çevrilmesinde çevirmen pek çok deyim kullanarak anlamı zenginleştirmeyi tercih etmiştir. Bu deyimler; kafasını kurcalamak, ağzı açık kalmak, tüyü ürpermek, el sürmemek, ziyan etmek, gönül almak, ağız dolusu konuşmak, başını derde sokmak, gözü yaşarmak, burun çekmek, yüreğini hoplatmak, ayağın altında dolaşmak, meydana çıkartmaktır.
- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekan:** Eser içerisinde bir coğrafi konum belirtilmemiştir ancak karakterlerden bir tanesi Portekizli olarak geçmektedir. Bunun yanı sıra mekan olarak; ev, okul, evin bahçesi, pastane, hastane, Portekizli'nin evi, eczane şeklindedir.
- **Atasözleri:** Metin içerisinde deyim kullanılması oldukça fazla tercih edildiğinden atasözlerine yer verilmemiştir.
- **Ünlemler:** Duygu durumlarını ifade eden ünlemler, metin içerisinde şu şekilde kullanılmıştır; Hoşça kal!, İyi Akşamlar!, Aman Tanrım!, Hayır!, Günaydın!, Lütfen!, Oh! Canıma Değsin, Oh Olsun!
- **Günlük Yaşam ile İlgili Öğeler:** Kullanılan araçlar arasında; ev, yatak, atkı, önlük, kemer, düğme, bisiklet, çatal, kaşık, uçurtma, sapan, madalyon, araba, balon, top, sigara, para, palto kullanılmaktadır. Zaman faaliyetleri: top oynamak, uçurtma uçurmak, makinistçilik oynamak. Beslenme ile ilgili ise: kuru ekmek, elma, meyve salatası, kremalı börek, balık, domuz yağı, sandviç, maria mole, şekerleme, incir, ceviz yemek, süt, soda, şarap içmek. .

- **Sanat İle İlgili Ögeler:** Eser içerisinde sanat olarak sürekli şarkıdan bahsedilir. Zeze'nin annesi devamlı şarkı söylemektedir. Eserde başka bir sanat unsuru bulunmamaktadır.
- **Örf ve Adetler:** Metinde geçen adetler şöyledir: bayların bayanlarla selamlaştıktan sonra şapka çıkartması, Zeze'nin babasını sigara alırken içmemesi için uyarması, Noel gecesi ekmek ve şarap yenilmesi, kahve içilmesi, kağıda çizilmiş yıldızın üstüne Tanrı'nın evi kutsayıp koruması ve kötü ruhların uzaklaştırılması için bir dua yazılması şeklindedir.
- **Değerler İle İlgili Ögeler:** Kötü kelime kullanılmaması için uyarıda bulunulması, kötü olayların yapılmaması gerektiğinin vurgulanması, toplumu rahatsız eden bir olayın hoş karşılanmaması ve uyarılması, iftira karşısında ne yapılacağına doğru düşünülmesidir.
- **Dinsel Ögeler:** Metin içerisinde Hıristiyanlığa ait ögeler yer almaktadır. Bunlar; Noel, Vaftiz, şeytan, Ulu Tanrı, kilise, çan, İsa, ayin, Noel armağanı gibi kelimeler geçmektedir.
- **Kültürel Ögelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Yeryüzü, **Ulu Tanrı**'nındır değil mi? Yeryüzündeki her şey de **Ulu Tanrı**'ya aittir öyleyse. (s.11)
 - Evin kem gözlerden korunması için **kilisede** bir dua etmek istiyorum. (s.20)
 - **Tanrı**'dan evi kutsayıp korumasını, kötü ruhları uzaklaştırmasını dileyen bir duayı **ayinden** sonra okudum. (s.20)
 - Bu Zeze, adeta **şeytanın vaftiz** oğlu! Yaramaz! (s. 13)
 - **Noel**'den iki gün sonra pılımızı pırtımızı toplayıp gideceğiz! (s.25)
 - Büyük bir **çan** çalıyorlar. Ama **kilise çanı** kadar büyük değil! (s.27)
 - Ben gelmeyeceğim, Zeze! **Noel armağanını** almak için hayatta bol bol zamanın olacak.

- Öğlen oldu mu hep aynı şeyi yaparız: Rastladığımız ilk yere gider **maria moleyi** hıtır hıtır yer, yanında da **frenk üzümü** içerdik. (s.23)
- O sırada göründü küçük İsa olanca hüznüyle; Elini çabuk tut Zeze! Masanın başına oturmuş hiç acele etmeden **kuru ekmek yiyerek şarap içiyordum**. Her zamanki gibi dirseğim masaya dayalıydı. (s.34)
- **Tanrı'dan ev kutsayıp korumasını, kötü ruhları uzaklaştırmasını dileyen duayı okudum**. Jandira beni yere bıraktı. Zeze, duayı ezberledin sen. Benimle alay ediyorsun. (s. 12)
- Postacı Bay Paixao karşıdan geliyordu. Gloria'ya günaydın dedi ve **kasketini çıkartarak selamladı**. (s.41)

3.4.Charlie'nin Çikolata Fabrikası

ROALD DAHL – CHARLİE'NİN ÇİKOLATA FABRİKASI

Araştırmamızın bu bölümünde Roald Dahl'ın eseri Charlie'nin Çikolata Fabrikası isimli romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.4.1.Roald Dahl'a Dair

Roald Dahl, İngiltere'ye yerleşmiş bir ailenin oğludur. Yaşadığı dönemde savaşın başlaması Dahl'ı pilotluk mesleğine yöneltmiştir. Mesleğe başladığında ciddi bir kaza yaşamıştır ve bunun akabinde yerel bir gazetede geçirdiği kazaya dair ufak bir öykü yazmıştır. Bu girişim, Dahl'ın yazarlığa attığı ilk adım olarak nitelendirilebilir. Savaş bittikten sonra annesinin köyüne dönmüştür ancak kısa bir süre sonra Amerika'nın çekiciliğine kapılarak oraya yerleşmiştir. Burada evlenerek beş çocuğa sahip olmuştur. Çocuklar için öyküler yazmasının tek nedenini kendi çocuklarına bağlayan Dahl, çocukları doğmasa böyle bir girişimde bulunamayacağını belirtmiştir.

Dahl'ın okumaya verdiği öneme bakılırsa ona göre kitaplar yıldırııcılık yerine sürükleyici, komik, heyecanlı, büyüleyici ve eğlendirici olmalıdır. Kitaplarını yazarken kullandığı akıcı, basit ve düzgün dil sayesinde okumaya yeni başlayanlar için oldukça faydalı olmuştur. Çocukların oldukça ilgisini çeken bu özellik sayesinde Dahl, kısa sürede oldukça iyi bir üne kavuşmuştur.

Hikâyelerinde önceleri yaşadığı tecrübeleri anlatan Dahl, küçük bir çocuk gözünden bakarak kitaplarını yazmıştır. Yazdığı kısa hikâyeler klasik anlatımlardan bütünlüğe kavuşmuştur. Çocuklar için kitap yazmanın daha zor olduğunu belirten Dahl, bir çocuğun ilgisini tutmanın her zaman zor olduğunu belirtmiştir.

Hayatını çocuklar için eserler yazmaya adayan Dahl'ın yarattığı eserler şunlardır; Dev Şeftali, Matilda, Cadılar, Büyülü Parmak, Kaplumbağa, Koca Sevimli Dev, Yaman Tilki, Zürafa Peli ve Ben, Charlie'nin Büyük Cam Asansörü, Charlie'nin Çikolata Fabrikası'dır.

3.4.2.Çevirmenlere Dair

Kitabın çevirmenleri arasında ilk geçen isim olan Makbel Oktay hakkında ulaşabildiğimiz bilgi ne yazık ki kısıtlıdır. Gerek yayınevi içerisinde gerekse internet üzerinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Çeviriyi esas olarak yapan ve kitap üzerinde çevirmen olarak ismi yazılan Celal Üster ise; İstanbul doğumlu bir yazardır. İlk çevirilerine 1960 senesinin son zamanlarına doğru başlamıştır. Yaptığı birçok başarılı çalışma ile dünya edebiyatında oldukça ünlü eserleri dilimize kazandırmıştır.

3.4.3.Yayınevine Dair

Eserin yayınlanmış olduğu Can Çocuk Yayınları, 1981 senesinde Erdal Öz tarafından kurulmuştur. Aynı zamanda yazar olan Erdal Öz, çocuklar için pek çok eser ele almıştır. Yayınevini kurduğunda da işe ilk önce çocuk kitapları yayınlamaktan başlamıştır. Erdal Öz'e göre okumak;''yazarın yazdığı öyküleri okumak kesinlikle görev değil güzel zaman geçirmek için bir araçtır'' şeklinde belirtmiştir. Can Çocuk Yayınları, dünyada en iyi yazarların kitaplarını yayınlamaktadır.

3.4.4.Kitap Özeti

Charlie, ailesiyle beraber ufak bir evde, oldukça zor bir şekilde yaşam sürdüren fakir bir çocuktur. Bu sırada bütün ülke ve Charlie, bir çikolata fabrikası sayesinde zenginliğe kavuşmuş Willy Wonka'nın gizemli ve senelerdir kapalı bir vaziyette duran fabrikasını merak etmektedir. Bu fabrika içerisinde, pek güzel, lezzetli, farklı şekillerde diğer fabrikaların üretemediği çikolatalar vardır. Ancak bu fabrikaya çalışmak için giren işçiler Wonka'nın sırrını öğrenerek diğer fabrikalara bu sırrı satmışlardır. Bu nedenle de fabrikasını kapatan Wonka, uzun seneler sonrasında yeniden çalışmaya başlamıştır. Fabrikanın çalışmaya başlamasından sonra giren ya da çıkan birisinin olmamasına rağmen eskisi gibi hatta daha güzel çikolatalar üretilmeye devam edilmiştir.

Herkesin bu işin sırrını merak etmesi üzerine Wonka, ürettiği beş değişik çikolatanın ambalajına altın bir bilet yerleştirmiştir. Bu biletleri bulan beş çocuğa ise fabrikaya girme ve ömür boyu çikolata yeme fırsatı sunmuştur. Çikolatalar dünyanın her yerinde satıldığı için insanların hatta Charlie'nin şansı çok düşüktür. Bir süre sonra biletler sahiplerini bulmuştur. İlk biletin sahibi, çok fazla abur cubur yiyen ve şişman bir çocuk olan Augustus'tur. Diğer çocuk, ailesine her istediğini zorla yaptıran Veruca'dır. Charlie'ye ailesinin zorlukla aldığı çikolatası ise boş çıkmıştır. Üçüncü bilet, sürekli sakız çiğneyen Violet'e çıkmıştır. Dördüncü bilet ise sürekli televizyon izleyen Mike'ye çıkmıştır.

Charlie bir gün okula giderken karların arasında sıkışan bir para bulmuştur. Alıp alamama arasında gidip gelen Charlie, kimsenin parayı aramadığını görünce almıştır ve altın bilet Charlie'ye çıkmıştır. Wonka, biletin çıktığı beş çocuğu ve ailelerini çikolataların yapılmakta olduğu odaları, makineleri, asansörleri, işçileri ve çikolataları göstermiştir. Charlie dışında diğer çocuklar sürekli yaramazlık yaptıklarından dolayı başlarına hep kötü olaylar gelmiştir ve aileleri ile fabrikadan ayrılmışlardır. Fabrikada sadece Charlie ile dedesi kalmıştır. Charlie, diğer çocuklara göre daha akıllı, sakin ve tok gözlüdür. Charlie'nin davranışlarını çok beğenen Wonka, kendisinden sonra fabrikanın başına onun geçmesini ister ve fabrikayı ona bırakır. Charlie ile ailesi bu süreçten sonra Wonka'nın fabrikasında oldukça mutlu ve rahat bir şekilde yaşam sürdürmüştür.

3.4.5.Çeviri Metnin İncelenmesi

3.4.5.1.Metin Dışı İnceleme

Roald Dahl tarafından yazılmış olan Charlie'nin Çikolata fabrikası isimli eser Celal Üster tarafından incelenmiştir. Can Çocuk Yayınları aracılığı ile 2009 senesinde 25. Baskı olarak çıkartılmıştır. Bu metinde, esas metnin aksine, yazar ismi eser ismine göre ufak boyutlarla küçük harfler ile beyaz bir zemin üzerine yazılmıştır. Diğer çeviri eserlerde olduğu gibi bu eserde de dikkat, yazarın isminden çok eserin ismine çekilmek istenmiştir. Eserin başlığında Charlie, aynı şekilde kullanılmıştır. Kapağın orta alanında esas kaynakta olduğu gibi bir resim bulunmaktadır. Resmin üst tarafında küçük harfler ile çevirmenin, alt tarafında kitaptaki resimleri çizen kişinin ismi yazılmıştır. Yayınevinin, okurlara kitabın oldukça tercih edildiğini göstermek için dış kapakta 25.basım olduğu belirtilmiştir. Dış kapağın en altı kısmında yayınevinin adı ve sembolü vardır.

Arka kapakta, ön kapaktaki gibi olan ancak daha küçük puntolar halinde yazar ve eser ismi alt alta yazılmıştır. Kitabın içerisinde yer alan Wonka ve Veruca'nın resimleri bulunur. Resmin altında ise kitabın konusuna dair tanıtım yazısı vardır. Arka kapağın sol üst köşesinde kitap için "8-12 yaş arası" şeklinde belirtilmiştir.

3.4.5.2.Metin İçi İnceleme

Otuz bölümden oluşan Charlie'nin Çikolata Fabrikası isimli kitabın bölüm başlıkları Celal Üster tarafından aynı şekilde aktarılmıştır. Bu bölüm başlıkları şu şekildedir;

1. Karşınızda Charlie
2. Bay Willy Wonka'nın Fabrikası
3. Bay Wonka ve Hint Prensi
4. Esrarengiz İşçiler
5. Altın Biletler
6. İlk İki Talihli
7. Charlie'nin Doğum Günü
8. İki Altın Bilet Daha Sahiplerini Buluyor
9. Joe Dede Kumar Oynuyor
10. Aile Bir Lokma Ekmeğe Muhtaç
11. Mucize

12. Altın Bilette Ne Yazıyordu?
13. Büyük Gün Geliyor
14. Bay Willy Wonka
15. Çikolata Odası
16. Umpa-Lumpalar
17. Augustus Gloop Borunun İçine Kaçıyor
18. Çikolata Irmağında
19. Buluş Odası erimez Tükenmez Bonbonlar ve Kılıklı Karamelalar
20. Kocaman Çiklet Makinesi
21. Elvada Violet
22. Geçitte
23. Yuvarlak Görünen Kare Şekerler
24. Veruca Ceviz Odasında
25. Büyük Cam Asansör
26. Tele-Çikolata Odası
27. Mike Teavee Televizyonla Gönderiliyor
28. Bir Tek Charlie Kalıyor
29. Öteki Çocuklar Evlerine Dönüyor
30. Charlie'nin Çikolata Fabrikası

Çevrilen başlıklar, kaynak metine sadık bir biçimde çevrilmiştir. Metnin diğer unsurları ise şu şekildedir;

- **Aile İsimler:** Celal Üster, metin içerisinde kullanılan aileye dair isimleri kültürümüze uygun bir şekilde çevirmiştir. Charlie'nin fabrikaya giderken ailesi ile arasında geçen metinlerde Üster, kelime karşılığı olan "büyükanne ya da büyükbaba" kelimesini kullanmak yerine "dede ve nine" kelimelerini kullanmıştır.
- **Deyimler:** Anlatımın sadelikten kurtulmasına ve zenginleşmesine yardımcı olan deyimler, diğer kültürlerde az ya da çok benzerlik ya da farklılık gösterir. Bu sebeple çevirmen esas eserde yer alan deyimleri çevirirken eğer tam bir karşılık varsa onu yoksa aynı anlamda olan başka bir deyim anlamı ile açıklama yapmalıdır. Üster, yaptığı çeviride genel olarak deyimleri kullanmıştır. Kitap içerisinde

neredeysi iki ya da üç sayfada bir deyme rastlanmaktadır. Üster'in buradaki amacı anadilde oldukça önemli bir yere sahip olan deyimlerin çocuklara öğretilmesidir. Ancak bu durum her zaman pozitif sonuçlar da yaratmayabilir. Çünkü çocukların anlamını bilmediği cümlelerin olması kitaptan vazgeçmesine neden olabilmektedir. Ancak, Üster bu ayrıma dikkat ederek derin anlam içermeyen kültürümüze ait deyimlerden bolca kullanılmıştır.

- **Atasözleri:** Deyimlere oldukça yer veren Üster, atasözünü iki yerde kullanmıştır. Atasözleri, halka mal olmuş, öğüt içeren sözlerdir. Üster, metin içerisinde ‘‘Acele işe şeytan karıştır’’ ve ‘‘Geç olsun, temiz olsun’’ atasözlerini kullanmıştır. Kullandığı bu atasözleri metnin anlam bütünlüğünü kesinlikle bozmamaktadır tam aksine bir uyum göstermektedir. Bu durum, çocukların kelime haznelerinin gelişmesine faydalı olacaktır.
- **Benzetmeler:** Benzetmeler kullanarak yapılan anlatımla okura anlatılanların zihninde daha iyi canlandırmalar yapmasına yardımcı olur. Üster yatığı çeviride birçok benzetme unsuruna yer vermiştir. Üster, kitap içerisinde geçen karakterlerden bir tanesi olan Augustus için Türkçede şişmanlar için kullanılan yağ tulumu, şişko patates gibi benzetmeler kullanılmıştır. Eserin içerisinde Üster'in kullandığı diğer benzetmeler ise kültürümüz açısından uygun ve günlük hayatımızda sıkça kullandığımız kelimelerdir. Bunlardan bazıları şöyledir; ‘‘Mum gibi erimek (42), arı gibi çalışmak (99), küfelik olmuş (147), turp gibi (196), bir deri bir kemik kalmak (196) ‘‘ şeklindedir.
- **Ünlemler:** Metin içerisinde kullanılan ünlemler, duyguların aktarılmasında kullanılan kültüre özgü olan kelimelerdir. Bu sebepten dolayı ünlem cümlelerinin bire bir olarak çevrilmesi tam metin anlamını yakalayamayabilir. Metin içerisinde kullanılan ünlem ifadelerinin çoğunluğu bizim kültürümüze has olan kelimelerdir. Bunlardan bazıları şöyledir; ‘‘ Hurra!, Eyvallah!, Vay Anasına!’’ Çevirmen, ünlemleri çevirirken yazarların kaynak metinde vermek istediği anlama çoğu zaman sadık kalmış ve çevrilen metindeki ünlem kelimelerini kullanmıştır.

- **Yansıma Sesler:** Yansıma sesler esas metine sadık kalınarak kültürümüzde kullanılan kelimeler ile ifade edilmiştir. Üster, metnin çoğu yerinde yansıma seslere yer vermiştir. Bu da bize metnin birebir çevirisinin yanı sıra ekleme yapılarak çevrildiğini göstermektedir. Üster'in kullandığı yansıma sesler şu şekildedir; ‘‘ Cazır cuzur sesler (164), Ciyak ciyak bağıryor (181), Şırarak! (202)’’ Yansıma seslerin kullanılması metnin anlamını daha da güçlendirmiştir. Çocukların büyüklerinden sıkça duydukları bu kelimelerin okudukları metin içerisinde görmeleri metnin daha akıcı olması yardımcı olmaktadır. Metin içerisinde bahsedilen çikolata fabrikasının çıkarttığı sesleri Üster; ‘‘fokur fokur kaynama, tıslama, şakır şukur çalışma’’ şeklinde çevirmiştir.
- **Argo Kullanımı:** Eserin çevirisinde bu tür kelimelere yer verilmiş olması bize eserin esas metninde de kullanıldığını göstermektedir. Ancak argo kelimeler, yazar üslubuna bağlı bir şekilde çevrilmektedir. Üster, metin içerisinde ‘‘ Sen üşüttün mü evladım? (176), Üf kapa çeneni (147), Açın pergelleri (140) gibi argo kelimelere yer vermiştir. Çocuk edebiyatında bu tür kitapların özelliklerinden biri okurken eğlenmelerini sağlamaktır. Bu eserde yapılan çeviride argo kelimeler, çocukların gülmelerini sağlayabilmektedir.
- **Noktalama İşaretleri:** Noktalama işaretlerinde çevirmen esas metne sadık kalmıştır. Üster, yaptığı eklemelere ve uygun olan noktalama işaretlerini eklemiştir. Noktalama işaretlerinin bütün dil ve kültürlerde aynı anlamı ifade etmesi bir çeviri değişikliğini beraberinde getirmemiştir.
- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Metin içerisinde dış macunu fabrikası, okul, banyo, Bay Wonka'nın fabrikası, bakkal dükkanı, Bucket'lerin evi, buluş odası, asansör odası, dondurma odası, çikolata odası, ceviz odası, asansör, banka, şekerciler, Umpa-Lumpa köyü, deneme odası, kent, çikolata vitrinleri geçmektedir.
- **Günlük Yaşam ile İlgili Öğeler:** Kullanılan araçlar arasında; yatak odası, oturma odası, Charlie'nin odası, sıra, dış macunu tüpleri, yatak, merdivenler, makineler, gazete, yastık, bilet, gözlük, piyano, televizyon, oyuncak tabanca, film, yatak örtüsü...

Boş zamanda yapılan faaliyetler; gazete okumak, kenti seyretmek, çikolata vitrinlerinin olduğu sokakları ziyaret etmek, dev yapmak... Beslenme; lahana, lahana orbası, haşlanmış patates, ikolata, Şeker...

- **Sanat ile İlgili geler:** Piyano almak, Şarkı söylemek, desenler çıkartmak, resim ile modellerin belirlenmesi...
- **Örf ve Adetler:** Söylenen söz dinlenilmediğinde kızılması ve tekrarlandığında ceza verilmesi, doğum günlerinde hediye alınması, aileden birinin özel gününde hep birlikte olunması, para bulunduğu zaman sahibinin aranması, beklenmeyen bir durum ile karŐılaŐıldıĐında büyüklere danışılması, baŐkasının olduğu yere girerken kapı alınarak izin alınması, bilinmeyen bir yere girerken kontrol amaçlı kapı alınması, hatalı bir durumda özür dilenmesi, elde edilen bir başarı olduğunda aracı olanların kutlanması ve teşekkür edilmesi, tek başına hareket edilmemesi, büyüklere sayĐı ve hizmet gösterilmesi...
- **Örf ve Adetlere özgü geler:** EŐlerin aynı yatakta aynı saatte yatması, aynı anda yemeğe oturmak, büyük anne ve dededen izin istenmesi, doğum günü olan kişiye hediye alınması..
- **Değerler ile İlgili geler:** Dürüst olmak, yetinmeyi bilmek, ailenin kıymetini bilmek, büyük anne ve büyük babaya sayĐı, bir zorluğun birlikte özümlenmesi, sevincin paylaşılması, karşılaşılan durumların paylaşılması, dayanışma yapılması, iş bölümü sağlanması...
- **Kültürel gelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Wonka, kimsenin bilmediği bir yöntemle **siyah benekli gök mavisi kuş yumurtaları** yapar, bunlardan birini ağzına attın mı yavaş yavaş küçülür, bir bakarsın dilinin ucunda minicik, **pembecik bir kuş** kalmış. (Sy.23)
 - Neden mideye indireyim sarayımı? **Merdivenleri yalamak, duvarları ısırarak** asla aklıma gelmez. (sy.26)

- Fickelguber'in fabrikasında kızgın **güneşte erimeyen dondurmalar** yapılmaya başlandı.(Sy.30)
- **Anlı şanlı gangster** dağ gibi çikolata yığınlarının başına oturmuş, çakısıyla kağıtları açıyordu.(Sy.39)
- Karın içindeki tam elli peniydi!, Düşünün tam **elli peni!**(Sy.62)
- Sana iki yüz elli **sterlin** veriyorum.(Sy.68)
- Uzaklarda bir yerde **kilisenin** saati ona vurdu.(Sy.82)
- Bir de **düğün çiçeğinin** tadına baksın dedi!(Sy.94)
- **Lumpa ülkesi**, korkunç bir yerdir!(Sy.97)
- O **boynuzlu congolozları** görseniz, korkudan dudağının uçuklar. (Sy.97)
- Zavallı **Umpa-Lumpacık'lar!** (Sy.97)
- **Kakao ağacında yetişen kakao çekirdeği** çikolata yapımında kullanılır. (Sy.98)
- **Gofretli çokobar** olacak!(Sy.105)
- **Sıcak çikolata ırmağından** yükselen sisin içinden ansızın göz kamaştırıcı, pembe bir kayık belirdi. (Sy.111)
- **Noel armağanlarının** hangisini açacağını karar veren çocuklar gibi'' (Sy.123)
- Kapıda çocuk Odaları için **yalamalık duvar kağıtları** yazılıydı. (Sy.142)
- İyi de **züğürtlerin** tadı nasıldır ki? (Sy.142)
- **Tereyağlı cinli toniği de çok severler!** (Sy.148)

- **Çiklet esnetme makinesinde** fazla çiklet esnetmişler.(Sy. 156)

3.5.Alice Harikalar Ülkesinde

LEWIS CARROLL – ALİCE HARİKALAR ÜLKESİNDE

Araştırmamızın bu bölümünde Lewis Carroll'un eseri olan Alice Harikalar Ülkesinde adlı hikayenin çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.5.1.Lewis Carroll' a Dair

Eğitimine evde başlayan Carroll, sürekli yazan ve üreten bir çocuktur. Dindar bir aile yapısına sahip olan Carroll, bu alana oldukça yönelmiştir. Kendisini farklı alanlarda geliştiren Carroll, matematik ve mantık alanlarında kendini geliştirmiştir. Edebiyata duyduğu ilgi yazdığı eserleri kuvvetlendirmiştir. Şiir yazarak edebi hayata giriş yapan Carroll, pek çok eser hayata geçirmiştir. Bunlardan en ünlü olanı Alice Harikalar Ülkesinde 'dir.

Eserleri; Aynanın İçinden, Alice Liddeli ve Kaplumbağa, Aşil'e Ne Dedi?'dir.

3.5.2.Çevirmene Dair

Tomris Uyar, Papirüs dergisinin kurucularındandır. Deneme, eleştiri ve kitap tanıtım yazıları yazan Uyar, Türk öykü yazarı ve çevirmendir. İlköğretim hayatını Yeni Koleji'nde, ortaokulu İngiliz High School'da, liseyi de Amerikan Kız Koleji'nde tamamlamıştır. Sonrasında İstanbul Üniversitesi'nde Gazetecilik bölümünü bitirmiştir.

Birçok öykü yazmıştır ve İngilizceden, Fransızcadan dilimize çocuk hikayeleri çevirmiştir. Çevirileri Varlık, Dost, Yeni Dergi, Gösteri, Argos gibi dergilerde yayınlanmıştır.

3.5.3.Yayınevine Dair

Eserin, yayınlanmış olduğu Can Çocuk Yayınları, 1981 senesinde Erdal Öz tarafından kurulmuştur. Aynı zamanda yazar olan Erdal Öz, çocuklar için pek çok eser ele almıştır. Yayınevini kurduğunda da işe ilk önce çocuk kitapları yayınlamaktan başlamıştır. Erdal Öz'e göre okumak; "yazarın yazdığı öyküleri okumak kesinlikle görev değil güzel zaman geçirmek için bir araçtır" şeklinde belirlemiştir. Can Çocuk Yayınları, dünyada en iyi yazarların kitaplarını yayınlamaktadır.

3.5.4.Kitap Özeti

Alice, bahçede kendi kendine zaman geçirirken bir tavşan görmüştür. Onu çok sevimli bularak peşinden koşmaya başlamıştır. Ancak tavşanı takip ederken farkında olmadan bir deliğin içine girmiştir. Bir süre yuvarlandıktan sonra durup ayağa kalktı. Gördüğü masanın üzerinde duran anahtarı aldı ve etrafındaki tüm kapıların üzerinde denemeye başladı. Son denediği kapıda anahtar ile kapı kilidi arasında bir boşluk vardı. Bu sırada etrafında bir şişe bulup kontrol etti ve içmeye başladı. Ancak içtikçe küçülüyordu. Buna anlam veremeyen Alice, kapanan kapının ardından bakarken bir de üzerinde "Ye beni!" yazan bir kurabiyeye denk geldi. Bu kurabiyeyi yemeye başlayan Alice, tekrardan büyümeye başladı. Aniden büyümeye başlayan Alice'nin ayakkabıları olmamaya başlamıştır. Alice bu değişikliklere anlam veremeyerek ağlamaya başladı. Alice'nin sesini duyan elinde bir yelpaze ile diğer elinde beyaz eldiven olan tavşan belirdi. Karşılaştıklarında elindekileri düşüren tavşanın malzemelerini Alice aldı ve kovalamaya başladı. Eldiveni eline takan Alice yeniden küçüldüğünü fark etti. Bu sırada bir fareyle karşılaşan Alice, onunla arkadaşlık kurdu. Bu sırada Alice'nin kedisi olan Dinah yanlarına geldi. Fare, kedinin ne olduğunu bilmeden Alice'ye onun olup olmadığını sordu. Alice ise kendi kedisinin diğer kediler gibi olmadığını söyledi. Arkadaşlıklarını kuvvetlendiren fare, kedi ve Alice sohbet etmeye başladılar. Alice'den masal anlatmasını isteyen arkadaşları ona sürekli bu teklifi yenilediler. Ancak Alice, hafızasında bir masal olmadığını söyledi. Bu kez fındık faresini masal anlatmasını istediler. Fındık faresi ise masal anlatmaya başladı. Her zaman uyuklayarak masal anlatan fındık faresi, kendisi gibi ilginç hikayeler anlatıyordu. Alice ise anlattığı masallara karşılık devamlı sorular soruyordu. Bundan dolayı aralarında tartışma çıkmıştı. Alice'nin sürekli soru sorması ortamı germişti. Alice, yoluna devam etmeye başladı. Yol üzerinde bir krallık ile karşılaşan Alice, ilginç bir sahneye şahit oldu. Haykıran bir kadın gören Alice, kadının kraliçe olduğunu fark etti. Kraliçe de

Alice'yi fark edince ona kim olduğunu sordu. Alice açıklamasını yaptıktan sonra kraliçe, onun öldürülmesi için askerlerine emir verir. Korkudan titreyen Alice, orada bir kaplumbağa ile arkadaşlık kurdu hemen. Oradan uzaklaşan kaplumbağa ve Alice birbirlerine hayatlarını anlatmaya başladı. Alice, karışık olan hayatını kaplumbağaya anlatmak istemedi.

Birlikte seyahat etmeye başlayan bu arkadaşlar ilerledikleri yerde mahkeme olduğunu anons eden bir ses duydu. Buraya gitmek isteyen arkadaşlar, mahkemenin oldukça karışık olduğunu gördü. Fare, tavşan, kraliçe, kral, kaplumbağa ve Alice hepsi buradaydı ancak neden burada olduklarını bilmiyorlardı. Alice oradan bir sesi, ablasının sesine benzetti. Sürekli haydi diye sesleniyordu. Alice'ye devamlı uyanması gerektiğini söyleyen ablası Alice'nin bir rüyada olduğunu fark etti. Uyanan Alice bir süre ne olduğunu anlamadı. Ablasına oldukça karışık bir rüyanın içinde olduğunu söyledi. Ablası ise Alice'den gördüğü rüyayı anlatmasını istedi. Rüyasını heyecanlı bir şekilde anlatan Alice ablasının verdiği tepkiyle üzüldü. Çünkü ablası Alice'nin anlattıklarını saçma bulmuştu.

3.5.5.Çeviri Metnin İncelenmesi

3.5.5.1.Metin Dışı İnceleme

Lewis Carroll tarafından yazılan Alice Harikalar Ülkesinde isimli eser, Tomris Uyar tarafından dilimize aktarılmıştır. Can Çocuk Yayınevi tarafından basılmış olan kitabın ilk baskısı 1992 yılında yapılmıştır. 9. Baskısı ise 1000 adet olarak 2014 yılında basılmıştır. Eserin kapağında yazar ismi eser ismini üstünde yer almaktadır. Puntosu kitap ismine göre daha küçüktür. Orta kısımda tavuk, pelikan ve kaz gibi ilginç bir hayvan elinde baston tutarak resmedilmiştir ve karşısında Alice'yi tasvir eden bir kız resmi bulunmaktadır. Yayınevi logosu kitabın orta alt kısmında bulunmaktadır. Çevirmen resim ile kitap ismi arasında yer alan yerde yazılmıştır. Kapak üzerinde bir de resimleri kaleme alan kişinin adına yer verilmiştir.

3.5.5.2. Metin İçi İnceleme

- **Aile İsimleri:** Eser içerisinde Tomris Uyar tarafından yapılan çeviri unsurları kültürümüze uygun bir şekilde yapılmıştır. Metinde; anne, baba, abla, kardeş kelimeleri geçmektedir.
- **Deyimler:** Eser içerisinde geçen deyimler ‘’ meraktan çatlak, kendini bırakmak, önceden kestirmek, uykuya dalmak, canı yanmak, yüreği hoplamak, can atmak, gözleri dolmak, gözüne ilişmek, aklı takılmak, ters düşmek, dikkatini toplamak vb. kelimeler kullanılmıştır.
- **Atasözleri:** Metin içerisinde kültürümüze uygun atasözüne rastlanmamıştır.
- **Ünlemler:** Eser içerisinde; Ay ay!, Eh!, Eyvah!, Zavallı!, Umarım!, Vay kulaklarım!, Geç olmadı mı artık!, Hayır olmaz!, Öyle mi gerçekten!, Hoş çakalın ayacıklarım’ kelimeleri geçmektedir.
- **Günlük Yaşam İle İlgili Ögeler:** Kullanılan araç gereçler arasında; çatal, bıçak, yatak, masa, ayakkabı, saat, kalem, pike, eldiven, yelpaze, kapı, pencere, şişe, şapka, oyuncak, anahtar, kapı, ışıldak vb. kullanılmıştır. Boş zaman faaliyetleri; dolaşmak, şarkı söylemek ve oyun oynamaktır. Metin içerisinde geçen meslekler; kral, kraliçe, hizmetçi, yargıç, aşçıdır. Beslenme ile ilgili ise: su, çorba içmek, çörek, kirazlı pasta, pekmez, ananas, kızarmış hindi, karamel, tereyağı, kızarmış ekmek, yumurta, mantar yemektir.
- **Argo kullanımı:** Metin içerisinde argoya dair; küstah, aptal, ahmak gibi kelimeler geçmektedir.
- **Dinsel Ögeler:** Metinde; Aman Tanrım!, Başpiskopos kelimeleri Hıristiyanlık dinine ait ögeler olarak değerlendirilir.
- **Sanat ile ilgili Ögeler:** Alice metin içerisinde sürekli şarkı söylemektedir. Aynı zamanda şiir okumak da etkinlik olarak geçmektedir. Shakespeare’in resimlerinden de bahsedilmiştir.

- **Örf ve Adetler:** Eser masal özellikleri taşıdığı ve hayvanlarla iç içe bir hayatı ele aldığı için örf ve adetleri içeren unsurlara rastlanmamıştır.
- **Değerler İle İlgili Öğeler:** Karşılıklı söz vermek, yardımlaşmak, yardıma ihtiyacı olanlara yardım etmek, yüksek seslere karşı uyarıda bulunmak gibi değer unsurlarına yer verilmiştir.
- **Coğrafya, Kurum ve Kuruluşlar:** Metinde belirli bir coğrafya belirtilmemiştir. Yalnızca isim olarak Yeni Zelanda, Avusturya, Roma, Paris geçmiştir. Metnin geçtiği mekanlar ise Harikalar Ülkesi olarak nitelendirilmiştir. Aynı zamanda mekan olarak ev, saray, okul, mahkeme salonu, kuyu geçmektedir.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Masa üzerindeki sıvıdan içen Alice, giderek **küçülmeye başlamıştı.**(Sy. 16)
 - Masanın üzerinde bulunan kurabiyeyi yiyen Alice'nin boyu birden **uzamaya başlamıştı.**(Sy. 18)
 - Alice'nin **boyu üç metreyi bulmuştu.** (sy.20)
 - Elindeki yelpazeyle yürüyen tavşan Ah **düşes** diye mırıldanıyordu .(Sy.21)
 - Fare birden **haykırmaya başladı.** (Sy. 24)
 - **Başpiskoposun** neyi bulduğunu merak ediyorum. (Sy.26)
 - Tırtıl ağzından **marpucu** çıkardı. (Sy. 36)
 - **Uşak**, Alice'ye kapıyı açtı. (Sy. 39)
 - **Kraliçe hazretleri düşesi** bir **karaoke** partisine çağırıyorlar. (Sy.39)

3.6. Matilda

ROALD DAHL – MATILDA

Araştırmamızın bu bölümünde Roald Dahl'ın eseri Matilda isimli romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.6.1. Roald Dahl'a Dair

Roald Dahl, İngiltere'ye yerleşmiş bir ailenin oğludur. Yaşadığı dönem de savaş başlaması Dahl'ı pilotluk mesleğine yöneltmiştir. Mesleğe başladığında ciddi bir kaza yaşamıştır ve bunun akabinde yerel bir gazetede geçirdiği kazaya dair ufak bir öykü yazmıştır. Bu girişim, Dahl'ın yazarlığa attığı ilk adım olarak nitelendirilebilir. Savaş bittikten sonra annesinin köyüne dönmüştür ancak kısa bir süre sonra Amerika'nın çekiciliğine kapılarak oraya yerleşmiştir. Burada evlenerek beş çocuğu olmuştur. Çocuklar için öyküler yazmasının tek nedenini kendi çocuklarına bağlayan Dahl, çocukları doğmasa böyle bir girişimde bulunamayacağını belirtmiştir.

Dahl'ın okumaya verdiği öneme bakılırsa ona göre kitaplar yıldırııcılık yerine sürükleyici, komik, heyecanlı, büyüleyici ve eğlendirici olmalıdır. Kitaplarını yazarken kullandığı akıcı, basit ve düzgün dil sayesinde okumaya yeni başlayanlar için oldukça faydalı olmuştur. Çocukların oldukça ilgisini çeken bu özellik sayesinde Dahl, kısa sürede oldukça iyi bir üne kavuşmuştur.

Hikâyelerinde önceleri yaşadığı tecrübeleri anlatan Dahl, küçük bir çocuk gözünden bakarak kitaplarını yazmıştır. Yazdığı kısa hikâyeler klasik anlatımlardan bütünlüğe kavuşmuştur. Çocuklar için kitap yazmanın daha zor olduğunu belirten Dahl, bir çocuğun ilgisini tutmanın her zaman zor olduğunu belirtmiştir.

Hayatını çocuklar için eserler yazmaya adanmış Dahl'ın yarattığı eserler şunlardır; Dev Şeftali, Matilda, Cadılar, Büyülü Parmak, Kaplumbağa, Koca sevimli Dev, Yaman Tilki, Zürafa Peli ve Ben, Charlie'nin Büyük Cam Asansörü, Charlie'nin Çikolata Fabrikası'dır.

3.6.2.Çevirmene Dair

Eserin çevirisi Lale Akalın tarafından yapılmıştır. Lale Akalın hakkında yapılan kaynakların araştırılması sonucunda güvenilir bir bilgiye ulaşamadığı için bilgi verilemeyecektir.

3.6.3.Yayınevine Dair

Eserin, yayınlanmış olduğu Can Çocuk Yayınları, 1981 senesinde Erdal Öz tarafından kurulmuştur. Aynı zamanda yazar olan Erdal Öz, çocuklar için pek çok eser ele almıştır. Yayınevini kurduğunda da işe ilk önce çocuk kitapları yayınlayarak başlamıştır. Erdal Öz'e göre okumak;''yazarın yazdığı öyküleri okumak kesinlikle görev değil güzel zaman geçirmek için bir araçtır'' şeklinde belirlemiştir. Can Çocuk Yayınları, dünyada en iyi yazarların kitaplarını yayınlamaktadır.

3.6.4.Kitap Özeti

Matilda, okumayı seven, küçük yaşlarından beri araştırmaya meraklı bir çocuktur. Ancak ailesi Mailda'nın tam bir baş belası olduğunu düşünmektedir. Sürekli kitap okumasından ve yazı yazmasından hoşnut değillerdir. Diğer çocuklar gibi boş zaman geçirmesini, sadece televizyon izleyip dışarı çıkmasını isterler. Ancak Matilda okuma aşığı bir kızıdır ve sürekli gizli gizli kitap okur. Henüz okula başlamamasına rağmen kütüphanesinde olan bütün kitapları okumuştur. Ailesi pek düzgün olmayan Matilda'nın babası hileyle para kazanan bir sahtekârdır. Ancak Matilda çok zeki bir kızıdır. Bazı günler oldukça zekice planlar yaparak babasını gülünç duruma düşürmektedir.

Okula başlayan Matilda'daki cevher ilk olarak öğretmeni tarafından fark edilir. Matilda'nın yeteneğini fark eden öğretmeni onun üst sınıflarla okumasında bir sakınca görememektedir. Ancak Matilda'nın ailesi bunu kabul etmez ve tepki gösterir. Okul müdürü ve öğretmenler bu durum karşısında şaşkınlık içerisinde kalırlar. Okulun müdürü oldukça saldırgan, sinirli bir kadındır ve namı herkes tarafından anlatılır. Matilda ise öğretmeni ile oldukça iyi anlaşmıştır.

Öğretmeni bir gün Matilda'yı evinde ağırlamak ister. Seve seve kabul eden Matilda gittiğinde öğretmenin oldukça müşkül durumda olduğunu görür. Öğretmeni Matilda'ya durumunu anlatır. Okulun müdürü, yeğeni olan öğretmenin babasından kalan tüm mirasına el koymuştur. Bunu öğrenen Matilda oldukça üzülür.

Matilda'nın yeteneklerini öğretmeni gün geçtikçe daha çok öğrenir. Düşünce gücü sayesinde eşyaları hareket ettirebilme özelliği olan Matilda, bunu evde sürekli tekrarlar. Kendisini geliştiren Matilda bir gün bu yeteneğini sınıfta dener. Sınıfta öğrencilere kızan müdüreye karşı bu gücü kullanır. Matilda tebeşiri alıp tahtaya öğretmenin babasının ağzından mirası geri vermesi gerektiğini yazar. Öğrencilerin hepsi şaşkınlık içerisinde. Müdire korkudan kaçmış ve elindeki her şeyi öğretmene bırakmıştır. Bu sırada Matilda'nın babasının hile ile yaptıkları ortaya çıkmıştır. Babası ile annesi ülkeden men edilirler. Matilda ise öğretmenin evine taşınmıştır. Burada birlikte mutlu bir hayat sürerler.

3.6.5.Çeviri Metnin İncelenmesi

3.6.5.1.Metin Dışı İnceleme

Roald Dahl tarafından kaleme alınan Matilda, Can Çocuk Yayınları tarafından basılmıştır. Eser çevirisi Lale Akalın tarafından yapılmıştır. Eserin kapak kısmı orijinaliyle aynı resmi taşımaktadır. Yazarın ismi eser ismiyle aynı puntoda üst taraftadır. Eser ismi ise eser ile resim arasında yer alır. Eserin Çağdaş Dünya Edebiyatı olduğunu belirten yazı sağ üst köşededir. Yayınevi logosu ise ortada alttadır.

3.6.5.2.Metin İçi İnceleme

- **Aile İsimleri:** Metin içerisinde; anne, baba, erkek kardeş, çocuk, ebeveyn kelimeleri geçmektedir.
- **Deyimler:** Metinde; hoşuna gitmek, kabuk tutmak, gözleri yuvasından fırlamak, gözden geçirmek, aklına yatmak, tepesine çıkmak, küplere binmek, kucak açmak deyimleri geçmektedir.
- **Atasözleri:** Eser içerisinde Türk kültürüne uygun çevrilmiş atasözlerine rastlanmamıştır.
- **Ünlemler:** Eserde; Hasta mı olalım!, Ha!, Gidelim!, Hey!, Sessiz ol!, Kapa çeneni!, Ne!, Maşallah!, Dinle! ünlemleri geçmektedir.

- **Argo Kullanımı:** Eserde; pislik, salak, hilebaz, düzenbaz, aptal, ahmak, lanet olası gibi argo kelimeler geçmektedir.
- **Coğrafya Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Eserde net bir coğrafya belirtilmemiştir. Yalnızca Matilda'nın babasının İspanya'ya gideceğinden bahsedilmiştir. Kurum ve mekan olarak; okul, ev, yemek odası, oturma odası, mutfak, kütüphane, yemekhane, köy geçmektedir.
- **Günlük Yaşam İle İlgili Ögeler:** Eserde; kalem, kitap, yatak, koltuk, ayakkabı, tarak, televizyon kullanılmaktadır. Meslek olarak; öğretmen, öğrenci, manav, kitapçı, müdür, güvenlik vardır. Beslenme ile ilgili ise; su, çorba içmektir, pastırma, domates, kızarmış balık, kızarmış cips, pilav, pasta, patates, ekme, reçel, bal yemekdir. Zaman faaliyetleri ile ilgili olarak; kitap okumak, bingo oynamaktır.
- **Örf ve Adetler:** Eserde; aynı anda eve girmek, söz dinlenmediğinde kızılması, söz istemeden konuşulmaması, büyüklerin sayılması, düzenli ve belli saatler arasında uyumaktır.
- **Değerler İle İlgili Ögeler:** Yardımlaşmak, öğretmene saygı duymak, anne ve babaya karşı gelmekten sakınmak, sıra beklemek, zorluklar ile mücadele edilmesi, yaşam alanlarına saygı duyulmasıdır.
- **Kültürel Ögelerin Metinde Geçtiği Yerler**
 - Oğlunuz **Maximillian** diye yazardım. (Sy.10)
 - **Fiona**, tıpkı bir buzdağı güzelliğine sahip. (Sy.11)
 - Annesi kasabadan **on mil** uzaklıktaki kasabaya gidiyordu. (Sy.14)
 - Bayan Wormwood **bingo oynamaya** çok düşküdü. (Sy.14)

- **Gangsterler** gibi film yapmak istiyorum. (Sy.24)
- Matilda bir doz **sihirli ilaç** içti. (Sy.35)
- Aracını elli **pounda** satıyor (Sy.38)
- Etiketinin üzerinde dikkat **peroksit** yazıyordu. (Sy. 43)
- **Bir nesneyi taşımak için gerekli olan tek şey beyin gücü.** (Sy. 149).
- Matilda gözleriyle tebeşiri **hareket ettirmeye** başladı. (Sy.184)
- Tebeşir hareket ediyor. **Histerik ve tiz** bir şekilde! (Sy.185)

3.7.Üç Silahşorlar

ALEXANDRE DUMAS- ÜÇ SİLAHŞORLAR

Araştırmamızın bu bölümünde Alexandre Dumas'ın eseri Üç Silahşorlar isimli romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.7.1.Alexandre Dumas'a Dair

Alexandre Dumas, 1802 yılında Fransa'da dünyaya gelmiştir. Asil kökenli bir ailenin çocuğu olan Dumas, askeri okulda eğitimini tamamlamıştır. Asker olarak hayatına devam eden Dumas, Napolyon'un ordusunda da yer aldı. Edebiyata merakı başlayan Dumas, tiyatro ve makaleler yazdı. Milliyetçilik akımı başlayan Fransa'da huzursuzluk yılları içerisinde basın yasağının ortadan kaldırılması Dumas'ın yeteneklerini sergilemesi için bir fırsat oldu.

Dumas her alanda birçok eser yazmaya başladı ve kendisini giderek geliştirdi. Aşk hayatı oldukça kalabalık olan Dumas, bunu eserlerine de yansıttı. Edebiyat moda akımının

değişmesiyle beraber Dumas'ın kitapları ağır gelmeye başladı. Köşesine çekilen Dumas, hastalıktan öldü. Edebiyata oldukça katkı sağlayan Dumas'ın eserleri 100 dile çevrildi ve 200'den fazla filme uyarlandı.

Eserleri ise şöyledir; Napolyon Bonaparte, Demir Maske, Son Şovalye, Siyah Lale, Anılar

3.7.2.Çevirmene Dair

Eserin çevirisi yayınevi komisyonu tarafından yapıldığı için belirli bir çevirmen ismi verilmemiştir.

3.7.3.Yayınevine Dair

1956 yılında Sakarya caddesinde Ahmet Tevfik Küflü tarafından açılan Bilgi Kitapevi, yaptığı çalışmalarla 1994 senesinde yılın kitapevi seçilmiştir. Yayınevi gittikçe işlerini düzelterek Bilgi Dağıtım evini açarak elini giderek güçlendirdi. Birçok yazarın eserlerini bünyesinde basmıştır. 2009 senesinde dağıtım evi ve yayınevi birleşerek kurumsallığa ulaştı. Edebiyat için hizmetlerini devam ettirmektedir.

3.7.4.Kitap Özeti

Öykü, 17.yy ortasında Melung kasabasında yaşamını sürdüren Gastonyalı aile ile başlamıştır. Ailenin babası, gençlik yıllarında kral sarayında silahşor olarak görev almak istemiştir ancak başaramamıştır. İçinde ukte kalan bu isteğini oğlunun gerçekleştirmesi için ona bir mektup vererek kasabaya göndermiştir. Dartanyan, kasabanın yolunu tuttuktan sonra yol üzerinde pek çok kavgaya dahil olmuş, eleştirilere maruz kalmıştır. Kasabaya geldiğinde insanların alaylarına maruz kalmıştır. Dartanyan, sürekli kavga etmeye meyilli bir şekilde ortada gezerken yine bir kavgaya tutuşmuştur ancak bu defa kendisi oldukça hırpalanmıştır. Daryantan'ı dövenler, cebinden babasının yazdığı mektubu alarak kaçmışlardır. Daryantan ise kendine geldiğinde hancıya saldırarak bunu ondan bilmıştır. Hancının ve tanıkların yönlendirmesiyle Daryantan, sarayın yolunu tutmuştur. Saraya geldiğinde babasının görüşmesini istediği adam olan Treville'yi bularak başından geçenleri ona anlatmıştır. Sarayın bahçesinde handa kendisine saldıran adamı görerek mektubu onun aldığı düşünmüştür ve ona doğru yönelmiştir. Koştuğu sırada saray silahşorlarından olan Atos'a çarparak özür dilemiştir. Ancak Atos, bunu kabul etmeyerek onu düelloya davet etmiştir. Kabul eden Dartanyan, adama doğru koşarken diğer silahşor olan Partos'a

çarpmıştır. Ahos ile yaşadığı diyalogun aynısını onunla da yaşamıştır. Bunlardan sonra Dartanyan, yakalamak istediği kişiyi elinden kaçırmıştır. Yapacak bir şeyi kalmayan Dartanyan, düello için söz verdiği Ahos ile buluşmaya giderken, sarayın diğer silahşorlarından olan Aramis'le karşılaşmış ve onunla da düello yapmaya mecbur kalmıştır.

Ahos ile düello yerine giden Artanyan, Ahos'un yanında şahit olarak getirdiği Portos ve Aramis'i de görmüştür. İlginç bir diyalog yaşanınca birbirlerini anlamaya çalışmışlardır. Ancak birbirlerine verdikleri söz yüzünden düello yapmaktan vazgeçmemişlerdir. Ahos, Portos ve Aramis, pek çok ülkede oldukça ünlü olan üç silahşorlar olarak tanınan savaşçılardır. Dartanyan bu düellodan sağ çıkamayacağını düşünmektedir. Düello başlayacağı zaman, kardinal askerleri silahşorlara saldırmak istemişlerdir. Ne yapacağını bilemeyen Dartanyan, askerlere karşı silahşorların yanında yer almaya karar vermiştir. Dört gücün birleşmesi askerleri mağlup etmiştir. Silahşorlar Artanyan'ın mücadelesini görerek yanlarına almaya karar vermişlerdir. Dört iyi arkadaş olan bu silahşorlar tüm olumsuzluklara karşı birlikte mücadele etmeye karar vermişlerdir.

Artık üç değil dört silahşor olmuşlardır. Kral ve ülkeleri için yapmaları gereken birçok iş vardır. Sonradan hep birlikte hareket ederek, kralın yanında yer almış ve korumak için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

3.7.5.Çeviri Metnin İncelenmesi

3.7.5.1.Metin Dışı İnceleme

Alexandre Dumas tarafından yazılmış olan Üç Silahşorlar, Bilgi Yayınevi Komisyonu tarafından çevrilmiş ve yayıma hazırlanmıştır. İlk basımı 1983 senesinde yapılan eser, belirli zamanlarda birçok kez basılmıştır. Kitabın her baskıda resimleri farklıdır. Elimizdeki Bilgi Yayınevi'ne ait olan kitabın kapağında elinde kılıç olan bir şövalye ve arkasında insanlar yer almaktadır. Yazar adı eserin adının üstündedir ve eser adına göre daha küçük puntolarla yazılmıştır. Yayınevini logosu sağ üst kısımdadır. Arka kapağında eserin oldukça kısa bir özeti verilmiştir ve şövalyelere ait bir resim bulunmaktadır.

3.7.5.2. Metin İçi İnceleme

- **Aile İsimleri:** Eserde; anne, baba, kardeş, oğul, kız kardeş, dost, aile kelimeleri geçmektedir.
- **Devimler:** Eser içerisinde kullanılan deyimler; iç çekmek, hesap görmek, gözünde büyümek, dikkat kesilmek, bıyık altından gülmek, iş görmek, şüpheye düşmek, kulak misafiri olmak, başından def etmek, meydana çıkartmak, kulak vermek, böbürlenmek, tüyleri ürpermek deyimleri kullanılmıştır.
- **Ünlemler:** Evet!, Mükemmel!, Eyvah!, Aaa!, Sayın baylar!, Kralım!, Dikkat et!, Peki!, Genç dostum!, Elbette!, Yeter!, Buyurun!, Öyle mi!, Alçak!, Bayım!, Hişşşt!
- **Günlük Yaşam ile İlgili Öğeler:** Kullanılan araçlar; yatak, kılıç, silah, saat, mendil, atkı, iğne, iplik, kaşık, tabak, bardak, pelerin, fiçı, şapka, pantolon, ayakkabı vb.dir. Zaman faaliyetleri ise; bahçede gezinmek, kılıç denemesi yapmak, düello yapmak, oyuncaklarla oynamak vb.dir. Beslenme ile ilgili ise; bira ve şarap içmek, kızarmış ekmek, tavuk yemek, vb.dir
- **Metinde Kullanılan İkişemeler:** Fıldır fıldır, ufak tefek, iyi kötü, altı üstü, derin derin, vb.dir.
- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Eser coğrafi olarak Fransa'da geçmektedir. Bunun yanında yer alan coğrafi isimler; Gastonya, İngiltere, Lüksemburg'dur. Kurum ve mekan olarak; ev, şato, saray, saray bahçesi, yemekhane geçmektedir.
- **Sanat ile ilgili Öğeler:** Öyküde iyi bir kılıç kullanmak sanat olarak nitelendirilmiş ve bu işin ustalığından bahsedilmiştir.
- **Argo Kullanımı:** Seni ahmak, şapşal, lanet olası pislik, işe yaramaz adam, budala, saf, küstah kelimeleri geçmektedir.

- **Örf ve Adetler:** Ülkenin yönetim şeklinin ”krallık” olması, askerlerin kral için çalışması, kazanılan bir zaferin kutlanması, uzak yola giderken, gidenin arkasından dua edilmesi geçmektedir.
- **Değerler ile İlgili Öğeler:** Eserde; anne ve baba sözü dinlemek, büyüklere saygılı olmak, bir ortama girildiğinde selam vermek, hasta olan kişiyi merak edip geçmiş olsun dileklerini iletme, durumu kötü olan birine yardımcı olmak, haklıyken mücadele etmekten kaçınmamak öğeleri geçmektedir.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Kibirli ve **soylular** birbirlerine devamlı suikast düzenlerlerdi.(Sy.8)
 - Kral Lui kendisini ülkenin en iyi **silahşoru** olarak görürdü.(Sy.7)
 - Sana kılıcımdan ve kırk beş **franktan** başka verebileceğim bir şey yok oğlum!(Sy.9)
 - Bu hayvan gençliğinde muhakkak bir **düğün çiçeği**di.(Sy.12)
 - Evet **ekselansları**. (Sy.15)
 - Dartanyan’ın sırtında dizlerine kadar uzanan bir **pelerini** vardı.(Sy.16)
 - Seni sarayın arkasındaki **manastırın** orda bekleyeceğim. (Sy.24)
 - **Kardinalin** koruyucuları ne yaptıklarını görmüştü.(Sy.32)
 - **Şapkasını çıkartıp eğilerek;** ‘‘-Size bir hizmetim dokunabilir mi sayın bayan?’’ dedi. (Sy.44)
 - Artos, bir şişe **şarap** daha getirmesini rica etti.(Sy.52)

- Atos, **eskrim** okulunda idman yapar gibi egzersiz yapıyordu.(Sy.61)
- Kılıcını boğazına dayayıp, **lordun** başına dikildi.(Sy.63)
- Bir zamanlar kendisi Fer **kontuydu**!(Sy. 71)
- **Kontes**, bir gün eşi ile birlikte gezinti yaparken düşüp bayıldı.(Sy. 72)
- Birmingham **dükünü** öldürmek üzere yola çıktı. (Sy.74)

3.8.Seksen Günde Devr-i Alem

JULES VERNE – 80 GÜNDE DEVR-İ ALEM

Araştırmamızın bu bölümünde Jules Verne'nin eseri 80 Günde Devr-i Alem isimli öyküsünün çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.8.1.Jules Verne'ye Dair

Jules Verne, 1828 yılında Fransa'da dünyaya gelmiştir. Avukat bir babanın oğludur. Bir liman şehrinde büyüyen Verne, yelken ve gemiler ile iç içe büyümüştür. 12 yaşında bir gemide tayfa olmak için evden kaçmaya çalışan Verne, gemi ile seyahat etmek istediğini hep söylemiştir. Deniz tutkusuna rağmen Paris'te hukuk eğitimi alan Verne, edebiyata merak saldı. Babası tarafından tepki gören bu seçiminden dolayı yaşamının geri kalanını yazdığı eserlerden kazandığı para ile sürdürdü.

İlk sanatçılığına tiyatro oyunları yazarak başlayan Verne, bankerlik yapmaya başladığı sırada da edebi çalışmalarına ara vermeden devam etti. Kurduğu arkadaşlıklar sayesinde birçok seyahat yapma ve coğrafi bilgi öğrenme şansına sahip oldu. Çıktığı seyahatlerde yazdığı yazıları basmaya başladı. Kısa bir sürede kendini tamamen edebi çalışmalara yöneltti. Hastalık sonucu yaşamı son buldu.

Verne'nin eserleri; Dünyadan Aya, Ne Altı Var Ne Üstü, Dünyanın Hakimi, Yüzen Şehir, İki Yıl Okul Tatili, Jangada, Kürkler Ülkesi, Balonla Beş Hafta, Deniz Yılanı, Yeşil Işın, Meteor Avı, Denizde Bulunan Çocuk, Fransa Yolu gibi pek çok eseri mevcuttur.

3.8.2.Çevirmene Dair

Çevirmen, Ayşe Meral'in hayatına dair kaynakların incelenmesi sonucunda yeterli bilgi ulaşılamadığından herhangi bir bilgi aktarımı yapılamayacaktır.

3.8.3.Yayınevine Dair

Alfa Yayınevi, 1987 senesinde faaliyetlerine başlamıştır. Öncelerde tüm üniversite ve yüksek okullara dair her türden referans kitaplara yönelik çalışmalar sürdürse de zamanla yayıncılık faaliyetlerini gittikçe geliştirdi. Bugüne dek yayımlanmış olduğu iki bine yakın kitap vardır. Birçok yazarı ile birlikte sektörde gücünü göstermiştir.

3.8.4.Kitap Özeti

Eserin ana kahramanı Phileas Fogg, geçmişi net bir şekilde aktarılmayan bir kişidir. Zamana oldukça değer veren Fogg, yanında çalışan insanların her daim dakik olmasını ister. İşe iki dakika geç geldiği için çıkardığı yardımcısının yerine gelen kişi büyük hayaller içindedir. Fogg, eski yardımcısının odasında yapılacak değişiklikleri bildirirken, yardımcısı onun alışkanlık kazandığı öğelere oldukça bağlı, dakik ve disiplinli biri olduğunu öğrenmektedir. Devamlı arkadaşlarıyla buluşup kağıt oynayan Fogg, bir gün banka soygunu sonrasında iddiaya girer. Bu iddianın konusu seksen gün içerisinde tüm Dünya'yı dolaşmaktır. İddiaya tutuşan ve oldukça disiplinli olan Fogg, yanına yardımcısını da alarak trende, gemide ve bazen de fil sırtında yolculuk etmeye başlarlar.

Çıktıkları yolculukta pek çok farklı kültürle tanışan ve karşılaşan Fogg ile yardımcısı seyahatleri sırasında dedektif olan Fix'in dikkatini çekmişlerdir. Çünkü Fogg, banka soygununu yapan kişiye oldukça benzemektedir. Fix, hatta karakolu arayıp hırsız bulduğunu söyleyerek onu tutuklamak için izin istemiştir. Bunlardan habersiz olan Fogg, karşılaştıkları ilkel toplum içerisinde bir kadını kurban edilmekten kurtararak yanına alır. Fix'in arayışı devam etmektedir. Ancak Fogg çoktan gemi ile Afrika'ya gitmek için yola koyulmuştur. Gezi amacıyla başlayan yolculuk hırsız ile polis kovalamacalarına dönüşür. Bay Fogg bu nedenle iddiayı kaybetmek ile karşı karşıya kalmıştır.

Fogg seyahatlerine devam ederken, Liverpool yakınlarında Fix'in kelepçeleri ile karşı karşıya kalır. Fogg, Fix'e bir yumruk atarak onu devirir ancak artık iddiayı kaybetmiştir. Evine döndükten sonra odasına kapandı ve yalnızca Aouda ile konuşmaya başladı. Bu samimiyetleri ilerledi ve evlendiler. Arkadaşları ile ayarladıkları zaman yaklaşıyordu ve arkadaşları merak içerisinde Fogg'u bekliyordu. Fogg, yardımcısının ikaz etmesiyle bir gün önce dönmüştür ve iddiayı kazanarak yine zengin bir adam şeklinde hayatını sürdürmüştür.

3.8.5.Çeviri Metnini İncelenmesi

3.8.5.1.Metin Dışı İnceleme

Jules Verne tarafından yazılan 80 Günde Devr-i Alem Milli Eğitim Sistemi'nde 100 temel eser arasında yer almaktadır. Pek çok yazar tarafından çevrilen eser, farklı şekillerde yayınevleri tarafından uzun ve kısa versiyonları olarak basılmıştır. Bizim incelediğimiz kitap Alfa Yayınevi tarafından basılmış olan 2015 seneli baskısıdır. Eser kapağında kahramanların çizildiği bir resim vardır. Burada Fogg, Fix ve Aouda olması tahmin edilmektedir. Yazarın ismi eser isminin üstünde yer almaktadır ve eser ismiyle aynı puntoda yazılmıştır. Yayınevinin logosu ise kitabın tam ortasında altta yer almaktadır.

3.8.5.2.Metin İçi İnceleme

- **Aile İsimleri:** Eser içerisinde; çocuk, koca, kadın, akrabalar, anne, babası, abi, arkadaş kelimeleri kullanılmıştır.
- **Devimler:** Eser içerisinde; ne pahasına olursa olsun, küfür savurmak, hayret etmek, peşine takılmak, gözleri parlamak, kendisine gelmek, kılını kırırdatmak, alay geçmek, gözüne gözükmek, başından geçmek, sırta kadem basmak, akli yatmak şeklinde yer almaktadır.
- **Atasözleri:** Metinde kültürümüzle örtüşen atasözüne rastlanmamıştır.
- **Ünlemler:** Hayır efendim!, Evet!, Daha vur!, Ah Efendim!, Vah Zavallı Kadın!, Ne yazık ki!, Hadi Bakalım! şeklindedir.

- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Eser içerisinde coğrafi olarak; İngiltere, Hindistan, Londra, Singapur, Hong Kong, Çin, Liverpool, İspanya, New York geçmektedir. Kurum veya mekan olarak ise; ev, kulüp, oturma odası, yatak odası, yelken, tekne, gemi, tren garı, yerli adası, köy, tapınak, manastır, hükümet konağı, mahkeme salonu geçmektedir.
- **Günlük Yaşam İle İlgili Öğeler:** Kullanılan araçlar; saat pantolon, ceket, kalem, oyun kağıdı, masa, perde, dolap, yatak, yorgan, yüzük, bavul, şapka, kravat, çekiç, çivi, ayna, diş fırçasıdır. Zaman faaliyetleri ise; kağıt oynamak, seyahat etmek. Beslenme ile ilgili olarak; cin, su ve şarap içmek, hurma ve ekmek yemekdir.
- **Değerler ile İlgili Öğeler:** Suçluların yakalanması, insanların dayanışma içinde olması, gelen misafirlerin ağırlanması ve yemek ikram edilmesi, insanı değerlere önem verilmesidir.
- **Dinsel Öğeler:** Rahip, kilise, çan kelimeleri geçmektedir.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - **Malebarhill Tapınağındaki rahiplere akıl hocalığı etti.(Sy. 9)**
 - Bu adam bankadan 55 bin **İngiliz sterlini** çalmadı mı? (Sy.10)
 - Sen o tuhaf **İngiliz uşağının** değil mi? (Sy.12)
 - Herkes trenden inmiş köye giden ne kadar araba **tahtirevan** varsa hücum etmişlerdi.(Sy. 25)
 - **Tanrıça Kali.. Aşk ve Ölüm tanrıçasıdır** bu!(Sy. 27)

- Yerliler heykellerin etrafında çeşitli hareketler yaparak dans ediyorlardı.(Sy. 28)
- Sanki hayattaymış gibi bu ölüyü güzelce giydirmişlerdi. (Sy.28)
- Bu bir insan kurban edilen tören mi? Diye sordu.(Sy. 28)
- Bu adam bağımsız bir **racadır**.(Sy. 29)
- Zavallı kadını demek diri diri yakacaklar!(Sy. 29)

3.9.Çizgili Pijamalı Çocuk

JOHN BOYNE- ÇİZGİLİ PİJAMALI ÇOCUK

Araştırmamızın bu bölümünde John Boyne'nin eseri Çizgili Pijamalı Çocuk isimli romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.9.1.John Boyne'ye Dair

İrlanda'da dünyaya gelen Boyne, edebiyat mezunudur. Edebi hayatına kısa hikayeler yazmakla başlayan Boyne, oldukça ilgi görmüştür. Kısa bir sürede ünü yayılan Boyne'nin en ünlü eseri Çizgili pijamalı Çocuk'tur. Bu eserin filme de uyarlanması yazarın dünya çapında tanınmasını sağlamıştır. Oldukça ilgi gören kitap, birçok dile çevrilmiştir ve uzun süre sinemalarda gösterimde kalmıştır.

Yazarın eserleri; Nuh Arpasuyu Evden Kaçıyor, Asker Doğmayanlar, Yanlışlıkla Dünyanın Öbür Ucuna Giden Çocuk, Olduğun Yerde Kal'dır.

3.9.2.Çevirmene Dair

Eserin Türkçe'ye çevirisi Tayfun Törüner tarafından yapılmıştır ancak incelenen kaynaklar çevirmenin hayatına dair güvenilir bilgiler vermediği için herhangi bir bilgi aktarılmayacaktır.

3.9.3.Yayınevine Dair

Tudem Yayınevi, 1984 yılında kurulmuştur ve 2002 yılından bu zamana kadar çocuk kitapları yayımlamaktadır. Kendi bünyesinin alt birimlerinde okul öncesi ve yetişkinler için pek çok eserin basımını yapmaktadır.

3.9.4.Kitap Özeti

Eser, Berlin'de geçmektedir. Bruno, dokuz yaşında olan, kendinden 3 yaş büyük ablası ve Nazi askeri babasıyla birlikte yaşayan bir çocuktur. Führer, bir gün Bruno'nun adını başka bir isim zannetmiştir. Bu nedenle ziyaret etmek ister. Bruno'nun evine gitmek isteyen Führer; Bruno'yu ve ailesini oldukça heyecanlandırır. Yemekte, Bruno'nun babasının terfi aldığı haberi verilir. Ancak evden taşınmaları gerekmektedir. Bu Bruno için oldukça üzücü bir durumdur çünkü yaşadıkları yeri ve arkadaşlarını oldukça sevmektedir. Babasının göreve başlaması gerektiği için bir an önce taşınırlar. Ancak taşındıkları evde, eve sürekli asker girip çıkmaktadır. Bruno ise bu durumu yadırgamaktadır. Bu duruma maruz kalan Bruno askerlere karşı bir nefret duymaya başlar.

Babası, Bruno ve ablasının derslerinden geri kalmaması ve ilerlemeleri için öğretmen tutar. Eve derse gelen öğretmen, tarih ve coğrafya gibi derslere önem verir. Sanat içerikli olan tüm dersleri zaman kaybı olarak görmektedir. Bruno ise tarihten oldukça uzak kalmayı tercih eden bir çocuktur. Bruno'nun babası, ablası ve öğretmeni yaşadıkları yer yüzünden bir süre sonra Nazi'ye dönüşmeye başlarlar. Sürekli emir verip bir karşılık bekler hale gelmişlerdir. Bruno oldukça kendisini yalnız ve mutsuz hissetmektedir. Burada hiç arkadaşı olmayan Bruno'nun oturduğu civarda başka bir ev bile yoktur. Sadece, bahçe etrafındaki tel örgülerin arkasında aynı çizgili pijamalardan giyinmiş bir sürü adam vardır. Bu adamlar Bruno'nun odasının penceresinden görünmektedir.

Bruno, okuduğu kitapların etkisinde kalan bir çocuktur. Bir gün okumuş olduğu macera kitaplarının etkisi ile bahçeye gitmeye karar vermiştir. Keşfe çıktığı sırada tel örgülerin dibinde oturmuş kel kafalı, çizgili pijama giymiş bir çocuk ile karşılaşır. Bruno ona neden bu durumda olduğunu sorarak sohbet etmeye başlar. Bruno bu çocukla oldukça iyi arkadaş olur ve hergün onun yanına gelip sohbet etmeye başlar.

Gün geçtikçe ağırlaşan şartlar Bruno'nun annesini çileden çıkartmaktadır. Sürekli eve giren askerlerden ve etrafta hiçbir şeyin olmamasından yakınan Bruno'nun annesi, yeniden Berlin'e gitmeyi istemektedir. Babası işinden ayrılmak istemese de ailesi için bu kararın doğru olduğunu düşünür. Ancak bu kez Berlin'e dönmek istemeyen kişi Bruno'dur. Bruno arkadaşına o denli alışmıştır ki bu fikir onu oldukça üzmüştür. Arkadaşı Bruno'nun taşınacağını öğrenip daha da üzümüştür.

Arkadaşını o gün daha üzgün gören Bruno, arkadaşının babasının çalışmaya götürüldüğünü ancak bir daha geri getirilmediğini öğrenmiştir. Bunun üzerine arkadaşına yardım etmek için onunla aynı kıyafetlerden giyerek aramaya koyulmak istemiştir. Yola koyulan iki arkadaş saatler boyunca hiçbir ize rastlamamışlardır. Bu nedenle artık dönmek isterler. Tam bu sırada askerler Bruno'yu yakalayıp onu yürüyüşe götüreceklerini söylerler. Ancak Bruno'da arkadaşını da bu yürüyüşün ne demek olduğunu bilmezler. Zaman geçtikte Bruno'nun anne ve babası meraklanmaya başlar. Ancak bir daha ne Bruno ne de arkadaşından bir haber alınır.

3.9.5.Çeviri Metnini İncelenmesi

3.9.5.1.Metin Dışı İnceleme

John Boyne tarafından kaleme alınan eser, Tudem Yayınevi tarafından bastırılmıştır. Eser kapağı orijinali ile birebir tasarlanmıştır. Üst tarafta büyük puntolarla eser adı yazılmaktadır. Alt tarafta ise yazarın ismi daha küçük puntolarla yazılmıştır. Yayınevinin logosu orta alt kısımda yer almaktadır.

3.9.5.2.Metin İçi İnceleme

- **Aile İsimler:** Eser içerisinde; anne, büyükanne, abla, baba, kardeş, arkadaş kelimeleri geçmektedir.

- **Deyimler:** Eserde; aklına takılmak, iç çekmek, gözleri kaymak, gözleri fal taşı gibi açılmak, sözünü kesmek, aklını kaybetmek, mum tutturmak, canı sıkılmak, canı çıkmak, elleri titremek, çekip çevirmek vb. deyimler kullanılmıştır.
- **Ünlemler:** Anne!, Aman Tanrım!, Ne Yazık ki!, Hey!, Arkadaşlarım!, Ah!, Yeter artık! ünlemlerine yer verilmiştir.
- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Eser içerisinde esas yer Berlin'dir. Mekan olarak; ev, bodrum kat, bahçe, yatak odası, çiftlik, manav geçmektedir.
- **Günlük yaşam ile İlgili Öğeler:** Kullanılan eşyalar; yatak, yorgan, yastık, çatal, kaşık, kalem, defter, masa, bayrak, giysi, ip, lastik, saat vardır. Meslek olarak; asker, manav, ev hanımı, öğretmen, hizmetçi, aşçı geçmektedir. Beslenme ile ilgili ise; çorba, bisküvi, meyve, su, ekmektir. Zaman faaliyetleri ise; ders çalışmak, işe gitmek, ev işleriyle ilgilenmek, dışarıyı seyretmektir.
- **Argo kullanımı:** Metin içerisinde; pis, salak, ahmak, budala kelimeleri geçmektedir.
- **Örf ve Adetler:** Metinde aile bağlarından oldukça bahsedilmiştir. İş gereği yaşam alanını değiştirmek, babaya karşı saygılı olmak, devlet kurumuna karşı gelmemek, evin temiz olması, evlerin düzenli olarak kontrol edilmesi vardır.
- **Değerler İle İlgili Öğeler:** Eserde; Arkadaşlarla dayanışma ve yardımlaşma içinde olmak, aile büyüğünün sözünün dinlenmesi, yiyeceğin paylaşılması, yalan söylememek, verilen görevi yerine getirmek şeklinde geçmektedir.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - **Kahya** Lars da onun eşyalarını topluyordu. (Sy. 6)
 - Bir hafta önce **Futy'nin** yemeğe geldiği..(Sy. 6).

- Orası bir **milden** uzak mı? (Sy. 10)
- **Büyükanne**, Bruno ve Gratel için bir **Noel** ve doğum günü partisi düzenler (Sy. 16)
- **Nazi askeri olan Teğmen Kotler**, sıkı sıkıya bağlı olduğu **Nazi** Almanya'sını coşkuyla anlatır. (Sy 19)
- Öğretmen, **Nazi propagandası** yaparak **anti semitizmi** teşvik etmektedir. (Sy. 24)
- Bruno, **Führer'i** hep yanlış duymaktadır. (sy. 25)
- Bruno'nun çocukluk masumiyeti **ölüm kampında** geçer ve **Adolf Hitler kampa** gelmesine rağmen açıktır. (Sy.27)

3.10.Yerdeniz Büyücüsü

URSULA K. LE GUIN – YERDENİZ BÜYÜCÜSÜ

Araştırmamızın bu bölümünde Ursula K. Le Guin'in eseri Yerdeniz Büyücüsü isimli romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.10.1.Ursula K. Le Guin'e Dair

Antropolog bir baba ile psikolog bir annenin kızı olan Ursula, ABD'de dünyaya gelmiştir. İsmi anlamı doğduğu gün olan Azize Ursula Gününden gelmektedir. Oldukça kültürel farklılıkların olduğu bir ortamda yetişmiştir. Üniversite eğitimini edebiyat üzerine yapmıştır. İlk yazdığı eserler bilim kurgu olan öykülerdir. İlk öyküsü 1962 senesinde yayınlanmıştır. Yazdığı bilim kurgu romanları ile birlikte birçok ödül kazanmıştır.

Kendisine esas ün kazandıran eser ise Yerdeniz Üçlemesi'dir. Bu kitaplar pek çok dalda ödül kazanmıştır.

Ursula'nın eserleri; Lavinia, Gifts, Malafrena, Rocannon's World, Seaward, Orsinian Tales, Sixty Odd, Hard Words, Wild Angels, Yerdeniz Dizisi, Batı Sahili Yıllıkları'dır.

3.10.2.Çevirmene Dair

Yerdeniz Büyücüsü'nün çevirmeni olan Çiğdem Erkal İpek, Aydın'da dünyaya gelmiştir. Ege Üniversitesi'nde eğitimini tamamlayan İpek, pek çok ünlü eser çevirmiştir. İlk çevirdiği eser, Orhan Burian'ın makalesidir. Birçok dilde yaptığı çeviriler oldukça ünlü eserlerdir. Aralarında Yüzüklerin Efendisi ve Ejderha Mızrağı Destanı bulunmaktadır.

3.10.3.Yayınevine Dair

Metis Yayınevi, 1982 yılında kurulmuştur.Üniversite yıllarında sol görüşü destekleyen öğrenciler tarafından kurulan yayınevi, 1987 yılına kadar sadece edebiyat dışı kitaplarla ilgilenmiştir. Zaman ilerledikçe çeşitlenen kitaplar farklı diziler içerisinde yayınlanmaya başlanmıştır. 2004 seneleri içerisinde yayınevinin kitap, yayıncılık, okuma, eleştiri temaları çevresinde topluma kendisini ifade aracı olarak gördüğü kampanyalar etrafında birleşmiştir. Metis, günümüzde çeşitli türden pek çok kitabın yayımlanmasını sağlamaktadır.

3.10.4.Kitap Özeti

Roman, ilk başta adı konulmamış Duniy'in cadı olan teyzesi tarafından büyü yapıma gücünün fark edilmesiyle başlamaktadır. Duniy'in teyzesinin yaptığı büyülere karşı ilgisi giderek artmaya başlamıştır. Yaşamını sürdürdüğü Yerdeniz 'de On Akça Ağaç Köyü oldukça küçük bir köydür ve dönemin güçlülerinden olan Kargad İmparatorluğu köye yakın olan yerleri işgal ettikten sonra buraya doğru ilerlemeye başlamıştır. Köydeki erkekler çaresiz bir şekilde Kargaları beklerken, Duniy öğrendiği büyüler ile köyün büyük bir sis bulutuyla kaplanmasını ve köyü Kargalardan korumayı başarmıştır. Fakat, Duniy'in yaptığı büyü ona oldukça ağır gelmiştir. Yorgun düşen Duniy, yatağa düşmüştür ve bu hali başka bir büyücü olan Ogion'a kadar ulaşmıştır. Ogion da bu büyüü yapan kahramanı görmek ve iyileştirmek için yaşadığı yere gelmiştir. Duniy'i hasta yatağında gören Ogion, Duniy'e Ged ismini vermiştir. Gerçekten bir asil isme kavuşan Duniy, Ogion'un ıcraklığını

yapmak ve ondan bir sürü büyü öğrenmek istemektedir. Hasta yatağından kalkan Ged, Ogion ile birlikte Re Albi'ye doğru gitmeye başlamıştır.

Re Albi'ye giden Ged, burada oldukça sıkılmış ve hayal ettiği günleri geçirememiştir. Daha fazla büyü öğrenmek isteyen Ged, Ogion'un yazdığı mektupla beraber Roke'da yer alan büyü okuluna gitmek istemektedir. Ogion sayesinde bu hayalini gerçekleştiren Ged, okula gittiğinde kendisine göre daha tecrübeli ve zengin olan Jasper ile anlaşamamıştır. Jasper'den hoşlanmayan Ged, Jasper'dan onun saygın biri olduğunu kabullenmesini istemiştir. Bu isteği için öğrendiklerini bir gün göz bağlamak dışında başka bir büyü denemek istemiştir. İyi bir arkadaşlık kurduğu Vetch isimli arkadaşı onu defalarca uymasına rağmen Ged, başka bir evrenden başka bir varlık çağırmak istemektedir. Ged'in yapmak istediği büyü için kullanacağı kitap, esas ismini bilmediği için kontrolünü sağlayamadığı biri ile karşılaşmasına neden olacaktır.

Yerdeniz 'de büyü yapan kişi sadece gerçek anlamda ismini bildiği zaman çağırdığı varlığı kontrol altına alabilmektedir. Ged ise yaptığı büyü ve çağırdığı varlıktan sonra bilinçsiz davrandığı için saldırıya uğramıştır. Bu nedenle çok zor zamanlar geçirmektedir. Uzunca bir süre yatağında zaman geçirmek zorunda kalır. Bu sebeple Roke'de öğreneceği bir şey kalmayan Ged, çağırdığı ve adını bilmediği varlıktan korunabilmek için Roke'yi terk etmek zorunda kalmıştır. Baş büyücü olan Nemmer, bu güvenilirliği Ged'e sağlayarak onun güvende hissetmesine yardımcı olmuştur. Ged'i ücra bir adaya ejderhalardan koruması için görevlendirerek yollar. Ancak ejderhalar yerine hala peşini bırakmadığını düşündüğü varlıktan korkmaktadır. Bu varlık Ged'in peşini bırakmamıştır. Onu ele geçirip, Ged'in gücünü kötülük hizmetine kullanmak ister. Ged, adada uzun bir zaman geçirdikten sonra buradan sıkılıp adadan kaçmak ister. Olduğu varlık ise onu takip ettiği için peşini hala bırakmamıştır. Ne yapacağını bilemeyen Ged, ona gerçekten yardımcı olan ve değerini bilen hocasının Ogion'un yanına yeniden döner. Ogion ise Ged'e varlıktan kaçması yerine onun varlığının izini sürmesini tavsiye etmiştir. Varlığı kovalamak için öğüt alan Ged için esas macera şimdi başlamaktadır.

Bu süreçten sonra Ged kendi yeteneklerini keşfetmeye başlamıştır. Ergenlik döneminde olan her genç birey gibi farklı duygular ile hareket eden Ged, yaşadığı kötü olaylar sonrasında başındaki hırsı, dayılanma duygusunu, gereksiz cesaretlenmeyi, merak etmeyi yavaşça bırakmaya başlar. Ogion'un tavsiyeleri ile yetişkin bir birey gibi yaptığı hataların sorumluluğunu almaya başlamıştır. Varlık ile girdiği savaş giderek güçlenen Ged,

arkadaşı Vetch ile birlikte maceraya atılmaya başlar. Artık av değil avcı olmuştur. Sonunda varlığı alt eden Ged, usta büyü olma mertebesine erişmiştir.

3.10.5.Çeviri Metnini İncelenmesi

3.10.5.1.Metin Dışı İnceleme

Ursula Le Guin tarafından yazılmış olan Yerdeniz Büyücüsü, Çiğdem Erkal İpek tarafından İngilizceden Türkçe'ye çevrilmiştir. İlk basımı Metis Yayınevi tarafından yapılan kitap 1994 senesinde basılmıştır. 2016 senesinde ise 9. Basımı yapılmıştır. Kitap kapağında içerikte bahsedilen büyü okulunun resmi yer almaktadır. Yazarın adı eserin isminin üstünde, eser adına göre daha küçük puntolarla yazılmıştır. Basım evinin logosu ortalanmış bir şekilde en altta yer almaktadır. Eserin yan kısmında yazarın ve eserin adı yazmaktadır.

3.10.5.2.Metin İçi İnceleme

- **Aile İsimleri:** Eser içerisinde aile isimlerinden "teyze" kelimesi oldukça fazla kullanılmıştır. Bunun yanı sıra; baba, dede, anne, abi, çocuk, bebek kelimeleri geçmektedir.
- **Deyimler:** Eserde kullanılan deyimler şunlardır; evden dışarı fırlamak, beş para etmeyen hile, hayatı pahasına savaşmak, gözler önüne sermek, ateşe vermek, ateş püskürtmek, üstesinden gelmek, iç geçirmek, kök salmak, tepeden bakmak, ışık saçmak, kulak asmamak, yelkenleri suya indirmek deyimleri kullanılmıştır.
- **Atasözleri:** Metin içerisinde kültürümüze ait olan bir atasözüne rastlanmamıştır.
- **Ünlemler:** Metinde geçen ünlem kelimeleri şunlardır; Kaptan!, Yukarı çıkma!, Güç! Kes artık!, Hava soğuk! şeklindedir.
- **Argo kullanımı:** Eserde geçen argo kelimeler şöyledir; Bi dur salak!, Sen dümeni tut tahta kafa!, köle çocukları!, Yüreksizler!, Aptal! şeklindedir.
- **Günlük Yaşam ile İlgili Ögeler:** Bu ögeler içinde; yatak, kitap, kalem, pencere, kepenk, ocak, kibrit, kaftan, kürek, süpürge, ok, mızrak, tunç, bıçak, sabun, gözlük,

cüppe, pencere, pervaz, para, dolaptır. Zaman faaliyetleri; büyü yapmak, yemek yemek, araştırma yapmak, maceraya atılmak. Beslenme ile ilgili ise; bira içmek, kızarmış tavuk, koyun, pilav yemek.

- **Coğrafi Konum, Kurum ve Kuruluşlar:** Coğrafi olarak; Gont Adası, Yerdeniz, Kuzey Yaka Vadisi, On İki Ağaç Köyü olarak geçmektedir. Bunun yanı sıra mekan olarak; ocakbaşı salonu, ev, köy, orman, okul, sihirbazlık okulu, yatakhane geçmektedir.
- **Sanat İle İlgili Öğeler:** Eser içerisinde şarkı söylemekten bahsedilmiştir. Köyde şarkı söylemek bir gelenektir. Aynı zamanda yerel türküler de söylenir. Sanat olarak eser içerisinde "büyücülük sanatı" sıkça kullanılmıştır.
- **Örf ve Adetler:** Eserde; aynı saatte yemeğe oturulması, hasta olan kişinin ziyaret edilmesi, arkadaşlıklara önem verilmesi, kazanılan bir zaferin sonucunda kutlanması ve görevlerin yerine getirilmesi şeklindedir.
- **Değerler ile İlgili Öğeler:** Eserde kötü bir durum karşısında uyarı yapılması, okula zamanında gidilmesi, yapılan hatalardan ders alınması şeklindedir.
- **Dinsel Öğeler:** Eser içerisinde her hangi bir dine ait öge yoktur. Eser de Ateş Tanrısı ve Beyaz Kardeş Tanrısı geçmektedir. Yapılan dualar ise Segoy'un konuştuğu dilde yapılmaktadır.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Duny yaşamı boyunca göreceği **büyücülük** yolundaki, gölgenin avlanması için deniz ve karada onu kovalamaya karar verdi. (Sy.12)
 - Yeni sözcükler öğrenmek için **cadının** kendinden istemiş olduklarını yaptı. Öğrendikleri iyi olsa da olmasa da uygulaması gerekliydi. (Sy.11)
 - Karglar; köy sınırına, bahçe kıyısında olan **ulu porsuk ağacının** yanına kadar gitmişti. (Sy.14)

- Ogion, ”**tılsım** mı yapacaksın?” dedi ilerlerken. (Sy.20)
- Tüm kış süresince **Rün kitabı** sayfalarının okunmasından, yağmurdan başka bir hareketlenme olmamıştı. (Sy.23)
- Kuş, Ged ile **Osskilce** olduğu zannedilen bir dil ile iletişim kurdu. (Sy.39)
- **Ateş Tanrısına** karşı korunduğu zamanlarda, rüzgar dayanan Ilien'in küllerinden gelip bıraktığı yerde bitti. (Sy.42)
- Bu dile ait kelimeler, bizim **Hard dilindeki** kelimeler ile kaynaşmış. (Sy.49)
- Artık o da bir **sihirbazdı**. (Sy.51)

3.11.Oliver Twist

CHARLES DICKENS- OLİVER TWİST

Araştırmamızın bu bölümünde Charles Dickens'in eseri Oliver Twist romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.11.1.Charles Dickens'e Dair

Charles Dickens, memur bir ailenin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. Doğduğu seneleri refah içerisinde geçiren Dickens'in bir süre sonra babasının borçları nedeniyle hapisaneye girmesi ile Dickens, sefalet hayatı ile tanışmıştır. 11 yaşındayken bir boya fabrikasında çalışmak zorunda kalan Dickens, 13 yaşında bir avukat yanında boş zamanlarını değerlendiriyordu. Bu sırada merak saldıği stenografi ile tanışması 1835 senesine denk gelmiştir.

Bu sırada Dickens, sürekli yazmaya başlamıştır ve 1837 senesinde ün yakaladığı Bay Pikvik'in serüvenleri adlı eserini yayınlamıştır. Bu sene içerisinde evlilik yapmıştır. İlerleyen dönemde ise Amerika'ya gitmiştir ve yakaladığı ün sayesinde burada oldukça büyük bir coşku ile karşılaşmıştır. Bolca seyahat etme fırsatı bulan Dickens, hem birçok eser meydana getirme fırsatı hem de dönemin ünlü yazarları ile tanışma fırsatı yakalamıştır.

Yazdığı romanların yanı sıra gazete ve dergilerde de yayın faaliyetlerini sürdüren Dickens, birçok seyahat etme fırsatı yakalamıştır. Ancak yoğun tempo bir süre sonra onu yormuştur ve istirahate çekildiği evinde ölmüştür.

Charles Dickens'in hayata geçirdiği eserler şunlardır; Bay Pikvik'in Maceraları, Oliver Twist, Nicholas Nickelby, Antikacı Dükkanı, Dombey ve Oğlu, Zor Yıllar, İki Şehrin Hikayesi, Büyük Umudlar, Müşterek Dostumuz

3.11.2.Çevirmene Dair

Çevirmen, Ali Aydoğan'ın hayatına dair kaynaklar üzerinden yapılan araştırma sonucunda yeterli bilgiye ulaşım sağlanamadığından bir bilgi aktarımı yapılamayacaktır.

3.11.3.Yayınevine Dair

Eserin, yayınlandığı Arkadaş Kitapevi Ankara'da 1980 senesinde dağıtıcılıkla mesleğe başlamıştır. Arkadaş Kitapevi, eserlerini lisanslı olarak Türkçe'ye çeviren tek kitap evidir.

3.11.4.Kitap Özeti

Yetimhanede yetişen Oliver Twist ve öteki çocuklar çok zor şartlar altında hayatlarını devam ettirmektedirler. En büyük sorunları ise açlıktır. Sürekli yulaf lapası yerler ve bunun için tartışırlar. O gün yetimhane müdüründen biraz daha yulaf lapası istemek için seçilen kişi Oliver olmuştur. Çaresiz bir şekilde müdürden yulaf lapası ister. Müdür olan Mr. Bumble ise Oliver'i devamlı problem yaratan bir çocuk olarak tanımlamaktadır ve yetimhaneden biraz daha olsun uzaklaştırmak için kurul ile ortak bir karar alarak onu çırak pozisyonunda bir yerde çalıştırmak istemektedir. İlk deneyimi baca temizleyicisi olması düşünülen Oliver, son anda cenaze levazımatçısı olarak Mr. Sowerberry'in yanında işe başlar. Aynı zamanda onun evinde kalmaya başlayan Oliver devamlı haksızlığa uğrar ve dövülür. Buradan kaçmaya karar verir ve Londra'ya gider.

Londra'ya gittikten sonra hiç tanımadığı insanlar arasında hırsızlık çetesinin içerisinde kendisini bulur. Bu çete Fagin adında kötü biri tarafından çalıştırılan çocuklardan oluşmaktaydı. Çocuklara hırsızlık yapması için baskı yapan bu adam devamlı onlardan para kazanmaktadır. Fagin'in tek amacı Oliver'i de bu işte çalıştırmaktır. Sinsi bir şekilde diğer çocukların arasına Oliver'i de katan Fagin'in planı başta yolunda gitmektedir.

Oliver, çocukların hırsızlık yaptıklarını görünce devamlı paniğe kapılmaktadır ve kaçmaktadır. Kaçtığı bir sırada polisin eline düşmüştür. Brownlow, mendilini Oliver'in çaldığını düşünmektedir. Ancak etraftakilerin tanıklık etmesiyle Oliver serbest bırakılmıştır Oliver'in bu sırada yaşadıklarını öğrenme fırsatı bulan Brownlow ona acıyarak evine alır. Ancak Oliver'i devamlı denemektedir. Bu sırada Oliver, Fagin'in çetesi tarafından kaçırlır. Zorla bir ev soygununa gönderilir. Evin hizmetlisi tarafından vurulan Oliver, ağır bir şekilde yaralanır. Ona Doktor Losborn yardımcı olur ve hikayesini dinler.

Oliver'in hayatını araştırmaya başlayan Losborn, onun soylu bir aileden geldiğini ancak mirasa başkalarının sahip olduğunu öğrenir. Losborn, mirasını alması konusunda ona yardımcı olur ve başarırlar. Oliver artık daha rahat günler sürdürür.

3.11.5.Çeviri Metnini İncelenmesi

3.11.5.1.Metin Dışı İnceleme

Charles Dickens tarafından kaleme alınan Oliver Twist isimli eser, Ali Aydoğan tarafından çevrilmiştir. Arkadaş Kitapevi tarafından 2012 senesinde 1. Baskı olarak yayınlanmıştır. Eserin çevirisinde yazar ismi ve kitabın ismi orijinaline bağlı kalınarak yayınlanmıştır. Kapağın ortasında orijinalinkinin tersine koşup kaçmaya çalışan bir çocuk tasvir edilmiştir. Eser üzerinde çevirmenin ismi yer almamaktadır.

3.11.5.2.Metin İçi İnceleme

Metin bölümlerden oluşmaktadır ancak her bölüme ait bir başlık verilmemiştir. Kaynak olan metine sadık kalınan eserin diğer unsurları şu şekildedir;

- **Aile İsimleri:** Metin içerisinde kullanılan aile kavramları kültürümüze uygun bir şekilde çeviriye sunulmuştur. Metin içerisinde; anne, baba, çocuk, oğlum, karı, koca, yaşlı kadın, yavru, kardeşim kelimeleri kullanılmıştır.
- **Devimler:** Metin içerisinde; korkudan ölmek, dilini tutmak, gözü dönmek, gözünün açılması, kafaya yerleştirmek, gün yüzü görmemek, göze almak deyimleri kullanılmıştır.

- **Benzetmeler:** Metin içerisinde anlama zenginlik kazandıran benzetmeler; bıçak gibi kesmek, yıldız gibi parlamak, kapı gibi olmak...
- **Ünlemler:** Metin içerisinde kullanılan ünlemler, din etmenleri göze alınarak çevrilmiştir. Hem kültürümüze hem de dine ait kelimeler ünlem işaretli olarak kullanılmıştır. Eser içerisinde; Allah'ım!, Ah!, Zavallı!, Allah'a Şükür!, Hoş geldin! şeklindedir.
- **Argo Kullanımı:** Eser içerisinde çok fazla argo kullanımı geçmemektedir. Eserde, 'Küstahlaşma!, Seni Zavallı!' gibi kelimeler kullanılmıştır.
- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Metinde; Londra, Roma ve İngiltere isimleri geçmektedir. Kurum ve mekanlar olarak ise; yetimhane, güçsüzler evi, kiliseler, bakım evleri, müdürün odası, polis merkezi, han, Barnet, yazlık ev, köprünün altı, mutfak, Park Otel, kitapçı, hendek geçmektedir.
- **Günlük Yaşam ile İlgili Öğeler:** Kullanılan araçlara bakıldığında; mum, fener, tabut, yatak, tabanca, kitap, kaşık, tas, çingirak, yastık, koltuk, ayakkabı, mendil, saat gibi araçlar kullanılmaktadır. Metin içerisinde geçen meslekler şu şekildedir; kitapçı, hastabakıcı, cenaze levazımatçısı, polis, hizmetçi, öğretmen, hancı, patron, arabacı, doktor şeklindedir. Beslenme ilgili ise; yulaf lapası, kahvaltı, su, meyve suyu, tereyağı, ekmektir.
- **Sanat ile İlgili Öğeler:** Yağlı boya ile resim çizmek, müzik dinlemek, şarkı söylemek, hatıra şeklinde yazılar yazmak ve şiir yazmaktır.
- **Örf ve Adetler:** Metin içerisinde kullanılan adetler şu şekilde geçmektedir; yakınları olmayan kişilerin belli bir alan olan kimsesizler mezarlığına gömülmesi, ölen kişilerin temizlenmesi, hastalara gereken ilgi ve özenin gösterilmesi, yanlış anlaşılan bir olaya doğru şekilde tanıklık edilmesi şeklindedir.

- **Değerler ile İlgili Öğeler:** İhtiyaç sahiplerine yardım etmek, dürüst olmak, haklı olanlara karşı görevini yerine getirmek, sabır göstermek, büyüklere karşı saygı göstermektir.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Çocukların bakımı için yaşlı kadına haftada yedi buçuk **metelik** para ödenirdi. (Sy.7)
 - Kahya kadını **çağırarak için çingırağını** çaldı.(Sy.27)
 - Bay Bumble **şapkasını** masanın üstünden alarak hemen evden fırladı. (Sy.44)

3.12.Robin Hood

HOWARD PYLE – ROBIN HOOD

Araştırmamızın bu bölümünde Howard Pyle'nin eseri Robin Hood isimli romanın çeviri unsurları ile yazar, eser, çevirmen ve yayınevleri ile ilgili bilgiler verilecektir.

3.12.1.Howard Pyle'ye Dair

Çocukluğunu Philadelphia şehrinde ufak bir sanat okulunda geçiren Pyle, illüstrasyonluk yapmaya başladıktan sonra kendi çizdiği öykülerin ve resimlerin dikkat çekici olduğunu düşünerek dergilerde yayımlamaya başlamıştır. Hayatı hakkında pek fazla bilgiye ulaşamadığımız Pyle'nin kendisine ait olan pek çok öyküsü ve romanı bulunmaktadır. Yazdığı en önemli eser Robin Hood'dur.

3.12.2.Çevirmene Dair

Eserin çevirisi Yuva Yayınları Yazar Komisyonu tarafından yapıldığı için belirli bir yazar belirtilmemiştir.

3.12.3.Yayınevine Dair

Eserin, yayınlandığı Yuva Yayınevi kuruluşu hakkında yapılan kaynakların araştırılması sonucu yeterli bir bilgiye ulaşılamamıştır. Resmi internet adresi ise yapım aşamasındadır.

3.12.4.Kitap Özeti

Kimsesiz bir bebeğin köy içerisinde bir aileye verilmesiyle başlayan hikaye, büyütülüp eğitilmesiyle devam etmektedir. Verildiği aile tarafından adı Robin konulan bebeğin ok atmasına ve savaşmaya karşı bir yeteneğinin olduğu ufak yaşlarda fark ediliyor ve hemen bu konuda eğitmeye başlanıyor. Okçulukta ilerleyen Robin, köyün şerifi için düzenlene ok atma yarışmasına katılmak ister ve ormanda giderken ormancılardan sözlü tacizine uğrar. Ormancılar tarafından hakarete maruz kalan Robin, onlarla kavgaya tutuşur. Ancak Robin, ormancılardan bir tanesini öldürmüştür. Bunu bilerek yapmadığı için oldukça pişmandır. Hayatını kaybeden ormancının ise köyün şerifinin akrabası olduğunu öğrenen Robin telaşlanmaya başlar. Bu olayı öğrenen şerif, Robin'in derhal yakalanmasını emreder ve onu yakalayana yüksek bir miktarda para vereceğini açıklar. Bu olay üzerine kanun kaçağı durumunda olan Robin, saklanmaya karar verir ve en uygun yeri orman olarak görür. Robin, ormanda saklanmaya karar vermiştir. Neredeyse bir sene boyunca ormanda saklanan Robin, çevresinde kanun kaçağı durumunda olan kişiler ile arkadaşlık kurmaya başlar.

Sürekli artan ve ciddi bir topluluk haline gelen bu kanun kaçakları, Robin'i kendilerine önder olarak seçer ve kendilerine haksızlık yapanlara karşı aynı tavrı sergilemeye ant içerler. Bugüne dek uğradıkları haksızlıklara karşı mücadele ederek yoksullara yardım etmeye başlarlar.

Şerif, her yerde Robin'i arıyordu ve bundan vazgeçmiyordu. Onu yakalamak için tuttuğu adamların hepsi Robin Hood'un çetesine katılmaya başlıyordu. Bunu fark eden Şerif, savaş açmaya hazırlanmıştır. Bir okçuluk yarışması düzenleyerek en iyi kişiye Robin'i yakalatmayı planlamaktadır. Bu haberi duyan Robin ve arkadaşları da yarışmaya

katılmaya karar vermişlerdir. Kılık değiştirerek Robin'in yanındaki neredeyse herkes bu yarışmaya katılmıştır. Yarışma günü şerif, detaylı bir biçimde bütün yarışmacıları inceleme başladı. Yarış sonuna kalan ve şerifin desteğini alan Gilbert, O'neil ve dilenci idi. O'neil'in elenmesinden sonra yarışta Gilbert ve dilenci kaldı bütün halkın Gilbert'i desteklemesine karşılık yarışmayı dilenci kazanmıştır. şerif, yarışı kazanan dilenciye ödölünü verirken kendi adamı olmasını teklif etti ama olumsuz bir cevap aldı. Bu adam Robin Hood'du. şerif ise bu gerçeği yemek yerken masanın üzerinde kalan okun üzerinde yazan yazıda öğrenmişti.

Kral, halk arasında büyük tepki yaratan bu olaya kayıtsız kalmayarak Robin Hood'u yakalatma emri çıkartmıştır. Robin Hood ve arkadaşlarının peşine binlerce silahlı adam takmıştır. Bundan haberi olmayan Robin ve arkadaşları handa durumu öğrenince dağılarak kaçmaya başladılar. Robin Hood'un arkadaşları sekiz günün sonunda ormanlarına ulaşmayı başardılar ancak aynı şey Robin için geçerli değildi.

Su içerken yakalanan Robin, kaçmaya başlar ve bitkin düştüğü bir sırada kendisine benzeyen bir adamla karşılaşır. Onunla kıyafetlerini değiştirerek yoluna devam eder. İlerleyen zamanda kral askerleri Robin'in kıyafetlerini değiştirdiği adamı yakalarlar ve krala götürürler. Kaçmaya devam eden Robin Hood, daha fazla dayanamayacak duruma gelir. Bundan dolayı ilk handa konaklamaya karar verir. Handa yer olmadığından Robin'in yattığı yere papaz da yatar. Erkenden uyanan papaz farkında olmadan Robin'in kıyafetlerini giyer ve kısa bir sürede o da tutuklanır.

Robin Hood, papazın kıyafetlerini giyerek ormanına geri dönmüştür. Yol üzerinde şövalye Richard ile karşılaşan Robin'in sevinci aldığı haberle kursağında kalmıştır. Bütün yolları tutulan Robin ve şövalye şatoya gitmişlerdir. Robin, şövalyenin adamlarından birinin kıyafetlerini giyerek onun kılığına girmiştir. Bu sayede diğer adamlarla birlikte Londra'ya gidip Kraliçeyi bulmuştur. Kraliçe, Robin'in ormanına serbest bir şekilde dönmesini sağlamıştır.

Robin'in ününü duyan kral onunla tanışmak için bir ziyafet düzenlemiştir. şerif, bu ziyarete Robin'i görmüştür ancak bir şey yapamamıştır. Oyunlar düzenlenmeye başlamış ve Robin ile arkadaşları hünerlerini sergilemişlerdir. Oyunlar sırasında halkı eğlendirmeyi başaran Robin, herkesin sevgisini kazanmıştır. Yiğitliği, mertliği ve adaletli olması ile ün kazanmıştır ve saygınlık gösterilmiştir.

3.12.5.Çeviri Metnin İncelenmesi

3.12.5.1.Metin Dışı İnceleme

Howard Pyle tarafından kaleme alınan Robin Hood, Yuva Yayınları tarafından basılmıştır. Dünya Çocuk Klasikleri arasında yer alan kitap, pek çok kitapevinde defalarca basılmıştır. Elimizdeki kitap 2009 yılında basılmış birinci baskıdır. Eser’de kitap ismi büyük puntolarla yazarın adının üstünde yer almaktadır. Ortadaki resimde ise elinde ok tutan bir şövalye resmedilmiştir. Yayınevinin logosu sağ alt kısımda yer almaktadır ve Dünya Çocuk Klasiği olduğunu belirten yazı, eserin adının en üstünde yer almaktadır.

3.12.5.2.Metin İçi İnceleme

Metin bölümlerden oluşmaktadır ancak her bölüme ait bir başlık verilmemiştir. Kaynak olan metine sadık kalınan eserin diğer unsurları şu şekildedir;

- **Aile İsimleri:** Metinde; anne, baba, karı, yavru, çocuk, kız, arkadaş, dost, ahbap, kardeş, koca kelimeleri kullanılmıştır.
- **Deyimler:** Metinde; içine süzülme, kulak asmamak, oyuna gelme, ilgisini uyandırmak, gözü dalmak, elleri buz kesme, kuvvetten kesilmek, mum tutturmak, eline düşme, dilini yutma, aklını kaybetme, başı darda kalmak, gözdağı verme, çocuk avutma, dibe batma vb. deyimlere yer verilmiştir.
- **Benzetmeler:** Metinde; aslan gibi olmak, bıçak gibi kesme, korkak bir kedi gibi korkmak, ürkek tavşan gibi kaçma, buz gibi kesilmek vb. benzetme kelimeleri kullanılmıştır.
- **Ünlemler:** Metin içerisinde; ‘‘Şu işe bak!, Selam olsun!, Ahh!, Hayır!, Okları at!, Asla!, Haydi gidelim!, Sen mi bağırdın!’, Sağ olun!, Daha iyi ya! ünlem cümleleri kullanılmıştır.
- **Argo Kullanımı:** Metin içerisinde; Lanet olsun!, Seni Ahmak!, Korkak köpekler!, Pislilikler!, Kurnaz köpek!, Salak salak bakmayın! kelimeleri geçmektedir.

- **Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekanlar:** Metinde coğrafi bölge olarak; Swerwood Ormanı esas alan olarak gösterilmiştir. İngiltere, Londra, Weybridge de geçmektedir. Kurum ve mekanlar olarak; kralın sarayı, şerifin odası, manastır, tüccar dükkanı, şato vb. geçmektedir.
- **Günlük Yaşam ile İlgili Öğeler:** Kullanılan eşyalar; ok, yatak, bıçak, ip, makas, çalgı, silah, yorgan, flüt, kıyafet, tas, çardak, bardak, çatal, çakı, saat vb. araçlar kullanılmaktadır. Meslek olarak; papaz, kral, şerif, kraliçe, lider, hizmetçi, bekçi, muhafız şövalye geçmektedir. Beslenme ile ilgili ise; bira içmek, geyik ve ördek eti yemek, ekmek yemek, şarap içmek şeklindedir.
- **Sanat ile İlgili Öğeler:** Metin içerisinde iyi ok atmak bir sanat olarak kabul edilmiştir. İyi ok atan herkes ve savaşan herkes birer sanatçıdır.
- **Örf ve Adetler:** Hizmet edilen kişiye tabii olmak, suçluların yakalanması, haklı olduğu anlaşılan kişiye destek verilmesi, manastıra gidilmesi, evin düzenli olarak temizlenmesi, sofraya aynı anda oturulmasıdır.
- **Dinsel Öğeler:** Metin içerisinde; Tanrı rahmet eylesin, Tanrı seni korusun! Tanrı ruh rahatlığı versin! ,manastır, papaz, keşiş kelimeleri Hıristiyanlık dinine aittir.
- **Değerler ile İlgili Öğeler:** Metin içerisinde; dayanışma içinde olmak, büyüklerin sözünü dinlemek, ihtiyacı olana paylaşımda bulunmak, zor durumda kalan birine yardımcı olmak, arkadaşlık ilişkilerini sağlamlaştırmak, yaşanan yer kurallarına uymak şeklinde geçer.
- **Kültürel Öğelerin Metinde Geçtiği Yerler:**
 - Yarın Noel Bayramı var. (Sy. 7)
 - Bu geyiklerin Majesteleri Prens John'a ait olduğunu bilmiyorsun galiba. (Sy. 7)

- Ormandaki o cezadan sonra **soylumuz** beni iyi tanıyor. (Sy. 33)
- **Şatodan** taze kuvvetler gelecekti (Sy. 77)
- **Saray nedimelerinin** bulunduğu bölüme bir merdiven uzanıyordu. (Sy.97)
- Prens dindar bir şekilde **haç işareti** yaparken ekledi. (Sy. 96).
- **Soylu bir lord** bulur seni evlendiririz. (Sy. 96)
- **Tanrı ruh rahatlığı versin** !(sy. 135)
- **Keşişin** rüyası öylesine gerçekte ki! (sy. 169)
- **Hac papazları** bire bin katarak Arapları, büyücüleri ve gördükleri ilginç şeyleri anlatmaktaydı. (Sy. 167)
- **Hacıların** başı kalkıp giysilerini giydi. (Sy. 168)
- **Büyücü** görmüşçesine **hac işareti** yaptı. (Sy. 232)
- Yardssale **Manastırı Baş Keşişinin** on torba altınını ve beyaz kısırağını çaldı. (Sy. 253)
- **Baş rahibeye** haber verin. **Kiliseyi** seven, dinine saygılı Robin'in yardım etti. (Sy. 316).

SONUÇ VE ÖNERİLER

İncelediğimiz eserler ve elde ettiğimiz veriler ışığında ulaştığımız sonuçları ve bu sonuçlara bağlı önerileri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Dil, bireyin kendini ifade edebilme ve ifade edilenleri anlayabilme yönünde elinde tuttuğu bir sistemattir. Bireyin dil kullanımı ne kadar gelişmiş olursa bireyin iletişim kurabilme becerisi ve düşünce aktarımı o derece güçlü olur. Bu doğrultuda dil gelişiminde başlıca yollardan birisi de kitap okumaktır. Çünkü kitap okumak çocukların sözcük dağarcığını genişlettiği gibi bilişsel ve duyuşsal dünyalarını da geliştirir. Çocukların hayal dünyasını genişletir. Çocukların okudukları kitaplarla bağ kurmaları, kahramanların yerine kendilerini koyarak karakterlerle özdeşleştirmeleri, doğal bir okuma sürecidir. Bu bakımdan çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak adına Türk edebiyatından ürünler kadar Dünya edebiyatının seçkin eserlerini de okutmak gerekir. Okuma alışkanlığı kazandırmada, hedef kitlenin özelliklerine uygun, çocukların dikkatini ve ilgisini, çekecek ürünlerin seçilmesinde Türk edebiyatı kadar Dünya edebiyatı da geniş bir imkân sunabilmektedir. Türkçe eğitiminin başlıca amaçlarından birisi çocuğun Türkçeyi kullanma becerisini geliştirmek kadar kendisini, çevresini ve dünyayı tanımaya yardımcı olmak, sosyalleşmesini sağlamaktır. Bu yolda başlıca araçlar da kitaplardır. Çeviri çocuk edebiyatı ürünleri de Türkçe derslerinde metin seçimi noktasında tabii ki de kullanılmalıdır.

2. Okuma alışkanlığı, bireyin ilk okuma-yazma evresinden başlayarak bütün yaşamına etki eden bir olgudur. Bu nedenle okumanın bir alışkanlığa dönüşmesi bireyin okuma eyleminden zevk almasına bağlıdır. Bu zevk kişinin ilgi alanına bağlıdır. Okuduğu metinlerde kendi ilgi alanıyla ilgili bir veriye rastlamaması, ilgisini çekecek bir bağlamın bulunmaması o kişinin okuma alışkanlığı kazanmasını olumsuz yönde etkileyecektir. Bu nedenle okuma alışkanlığı kazandırma noktasında her şeyden önce göz önünde tutulması gereken başlıca öge, seçilen Türkçe veya çeviri eserlerin hedef kitleye görelilik ilkesine uygunluğudur. İçerik, biçim, dil ve anlatım özellikleri itibariyle Türkçe derslerinde kullanılan metinlerin hedef kitlenin Türkçeyi kullanabilme yeterliliklerine bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerine göre seçilmesi gerekir. Dolayısıyla Türkçe eserler kadar çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinin de bu doğrultuda değerlendirilmesi ve buna göre

çocuklara okutulması gerekir. Hedef kitleye görelilik noktasındaki bakış açısının aileden başlayarak okula, öğretmene kadar bütün çevrelerce aynı titizlikle hayata geçirilmesi gerekir. Çünkü okuma alışkanlığı ve zevkinin başlangıcı ailedir, sonraki süreçte de bu işlevi okul yerine getirir. Daha ilk andan itibaren birey etrafıyla ilişkiye geçerek yaşadığı ortamı, çevreyi, dünyayı anlamlandırmaya çalışır. Kültürleme olgusu da bu sürecin içerisinde yer alır. Çocuk dünyaya gözünü ilk açtığı andan itibaren içinde yaşamaya başladığı toplumun kültürel değerlerini edinmeye başlar. Kültürleme kültürel değerleri içselleştirme sürecinin içerisinde yazılı, sözlü ve görsel ürünler de önemli bir işlevi yerine getirir. Bu bakımdan yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta gibi pedagojik ilkelerin de ışığında çocuklara öncelikle içinde yaşadığı toplumun dilini, sosyolojisini, yakın çevresini, kendi gündelik yaşamını tanımasına, içselleştirmesine yardımcı olacak; millî kültürünü benimsetecek yazılı, sözlü, görsel ürünlerin kullanılması öncelenmelidir. Ayrıca bu süreç içerisinde eş zamanlı olarak öncelenecek başlıca değerler evrensel değerler olmalıdır. Millî kültüre eş olarak ‘insan, hayvan, tabiat sevgisi, insana ve farklılıklara saygı, insan hakları ve özgürlükler, hoşgörü, dostluk, barış’ gibi evrensel değerlerin verilmesi de öncelenmelidir. Diğer bir ifadeyle öncelikle millî kültürün ve evrensel değerlerin verilmesi daha sonra farklı kültürlerin tanıtılması yönünde bir uygulama takip edilmelidir. Özellikle bazı çeviri eserlerle karşımıza çıkan baskın yabancı kültürlerin çocukluğun ilk evresinde sürekli bir biçimde verilmesi; çocukları Türk kültürünü ve evrensel değerleri içselleştirmeden yabancı kültürlerin etkisiyle karşı karşıya bırakır. Kendi sosyolojisini, tarihini, insanını, yaşamsal dinamiklerini, edebiyatını, kültürel değerlerini ve millî kültürle eş zamanlı inşa edilecek evrensel değerleri tanımadan, bilmeden, içselleştirmeden yabancı kültürlerin etkisine girmek, yabancı kültürleri içselleştirmek, bireysel, toplumsal ve millî kimlik noktasında çocukların zafiyet yaşamalarına neden olabilir. Bu nedenle çocuk edebiyatı ürünlerinde küçük yaş gruplarında öncelikle tematik anlamda millî kültüre ve evrensel değerlere yer veren ürünler tercih edilmeli, yabancı kültür öğelerinin baskın olduğu ürünler daha büyük yaş gruplarında farklı kültürleri tanıtmak amacıyla kullanılmalıdır. Çocukların Dede Korkut hikâyelerini, Oğuz Kağan Destanı’nı bilmeden, bu ürünlerdeki karakterlerden haberleri olmadan ‘Thor’u’ bir karakter olarak benimsemeleri, onunla kendilerini özdeş görmeleri kadar çelişkili bir durum olamaz. Milli ve dini bayramları Hıdırellez’i, Ramazan Bayramını bilmeyen çocukların Cadılar Bayramını kutlaması kadar ironik bir fotoğraf yoktur. Dolayısıyla ‘kültürleme’ sürecinde önceliğin Türk kültürüne ve evrensel değerlere

verilmesi, yabancı coğrafyalara ait kültürlerin tanıtılmasının ise sonraya bırakılması, pedagojik anlamda yakından uzağa, somuttan soyuta bilinenden bilinmeyene ve hayatîlik ilkeleri kadar 'kolektif bilinç yaratma' bakımından da önemlidir. Bu durum, özellikle yaş itibariyle dikkate alınmalıdır. Yabancı kültürlerin -ki çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde zaman zaman yabancı kültürel öğelerin çokça öne çıkarıldığı görülür- Türk kültürüne ve evrensel değerlere baskın gelmesine izin verilmemelidir. Yaş gruplarına göre metin seçiminde buna dikkat edilmelidir.

3. Türk kültürünü ve evrensel değerleri içselleştiren çocukların farklı kültürlerle tanışmasına da imkân verilmelidir. Bunun başlıca yollarından birisi çeviri çocuk edebiyatı ürünleridir. Yazılı, sözlü, görsel çeviri ürünler aracılığıyla farklı coğrafyalarla, kültürlerle, o coğrafyalardan insanlarla tanışan çocukların hayata bakışında bir genişleme/esneklik olacaktır. Çocuklar, hayata tek bir pencereden değil de farklı pencerelerden bakabilme becerisi gelişirken farklı kültürlere saygı duymayı da içselleştirecektir. Kendi kültürüyle diğer kültürler arasında ilişkiler kuracak, kıyaslamalar yapacak, diğer kültürlere de saygı duyacaktır. Çeviri ürünler çocukların farklı kültürleri tanınmasını sağladığı gibi merak ve keşfetme arzusunu da arttıracaktır. Bu noktada anahtar sözcüğün 'baskın olma-dikte etme' olduğu kanaatindeyiz. Dikkatli bir gözle yabancı kültürel öğelerin özellikle ideolojik yösemelerle baskın olduğu/dikte edildiği çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinden uzak durulmalı; metin seçkilerinde daha çok, evrensel değerleri benimsetici, yabancı kültürleri tanıtıcı, farklı milletlerden başarılı insanları ve onların başarı öykülerini öne çıkarıcı, bilimsel, akılcı, eleştirel zihniyeti taşıyıcı mahiyette ürünlere yer verilmelidir. Bu durum, özellikle metin seçiminde dikkat edilmesi gereken başlıca hususiyetlerdendir. Bu doğrultuda çocuklarımızı dünyaya açık bireyler olarak yetiştirmek, onlara entelektüel bir birikim edindirmek amacıyla Türkçe derslerinde Türk edebiyatından ürünler kadar dünya edebiyatından ürünlere de sıkça yer verilmelidir. Ancak çeviri ürünlerin Türk kültürüne ve evrensel değerlere aykırı öğeler taşımamasına ve baskın bir biçimde yabancı kültürlere ait birtakım değerleri dikte etmemesine dikkat edilmelidir.

Bu bağlamda Türkçe derslerinde, çocukların kendi kültürlerinin farkına varmaları, millî kültüre ait değerleri benimsemeleri ve buna eş biçimde evrensel değerleri içselleştirmeleri öncelenerek onları dünya edebiyatından farklı ürünleri okumaya teşvik edecek, farklı kültürler, coğrafyalar, insanlar üzerinden ufuklarını genişletecek eserleri okutmak ve tercih etmek önemlidir. Ancak yabancı kültürlere ait dinsel, kimlikel ve millî

ögelerin baskın olduğu, dikte edici, özendirici mahiyette sunulduğu çeviri çocuk edebiyatı ürünleri değil, insanî/evrensel değerlerin öncelendiği, yabancı kültürlerin, coğrafyaların tanıtıldığı, yabancı kültürlere pencereler açan dünya edebiyatından seçkin ürünler tercih edilmelidir. Unutulmamalıdır ki söz konusu ‘çocuk’ dediğimiz hedef kitle olunca edebî zevke, okuma alışkanlığına, dilsel becerilerin geliştirilmesine eşlik eden hep bir ‘pedagojik ilkeler’ çerçevesi vardır. Bu bağlamda ‘kimlik’ inşası noktasında mensubu olduğu millete ‘aidiyet’ duygusunun geliştirilmesi ve buna eşlik eden ‘evrensel değerlerin’ kazandırılması; yabancı kültürlerin, coğrafyaların, farklı milletlerden insanların, yaşamların tanıtılmasına göre daha önceliklidir.

4. ‘Metin seçiminde Türk edebiyatı ile dünya edebiyatı ürünleri arasında bir ’denge’ kurulması da önemli hususiyetlerdendir. Derslerde veya ders dışı ortamlarda, tamamen çeviri çocuk edebiyatlarından oluşan veya çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinin ağırlıkta olduğu bir metin seçkisi yerine Türk edebiyatı ile dünya edebiyatında seçkin ürünlerin harmanlandığı bir seçki tercih edilmelidir. Burada aileler ve öğretmenler kadar yayınevlerine de büyük bir görev düşmektedir. Yayınevlerinin de Türk yazarların kitaplarını öne çıkarması, bu yönde tanıtıcı faaliyetlerde bulunması gerekmektedir.

5. Çeviri çocuk edebiyatı ürünlerinde Türkçenin zenginliğini ön plana çıkaracak bir dilin kullanımına dikkat edilmeli ve Türkçenin güzelliğini ve zenginliğini içeren çeviri çocuk edebiyatı ürünleri tercih edilmelidir. ‘Çeviri’ söz konusu olunca kitapların orijinal dilinden Türkçe aktarımı söz konusudur. Kitabın okunabilirliğini artıran etmenlerden birisi de dilidir. Dolayısıyla güzel, akıcı ve zengin bir Türkçenin olduğu çeviri çocuk edebiyatı ürünleri Türkçe eğitiminin ‘Türkçeyi kullanma becerilerini geliştirme ve dil estetiği/estetik zevk kazandırma’ gibi amaçlarının gerçekleştirilmesinde de önemli bir işlevi yerine getirecektir.

6. Çevirmenin Türkçe sözcük kullanım noktasında çeviri eserlerde manasına uygun kelimelerin seçimine özen göstermesi, Türkçe karşılığı olan kelimeleri tercih etmesi gerekir. Örneğin; ‘‘Büyük baba, büyük anne’’ kelimesinin yerine Türkçe karşılığı olan ‘‘dede, babaanne, anane’’ gibi karşılıklarını kullanması gerekir. Ayrıca çevirmen çevirdiği eserin ana kültürü ve çevrilen kültürün ikisini de iyi tanımak zorundadır. Çevirmen, çeviri yaptığı eserlerdeki deyimleri, atasözlerini, şiirleri, tekerlemeleri, bilmeceleri, esprileri... vb.

kelimenin gerçek anlamlarından ziyade yan anlamının ve mecaz anlamının 6n planda olduğu metinleri çevirirken, çevirdiği k6lt6rdeki anlamını ve hissettirdiklerini kaybettirmeden vermeye çalışmalıdır.

7. 6zellikle k66k yaş gruplarına hitap eden, g6rsel 6gelere çokça yer veren hik6ye kitaplarının denetlenmesi gerekir. Bu kitapların çocuğa g6relilik ilkesini dikkate alması gerekir. Çocukların karşılaştığı g6rsel 6geler daha kalıcı olduğu için bu hususta resim ve çizim seçimlerinin çocuğun yaş ve algısına uygun olması 6nemlidir.

KAYNAKÇA

- Acıpayamlı, O. (1978). *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksoy, N.B. (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*. Ankara: İmge Yayıncılık.
- Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A.F. (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Arı, R. (1999). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Konya: Mikro Yayınları.
- Atayman, V., Dilidüzgün, S. ve Kurultay, T. (1993). *Yabancı Çocuk Kitaplarına Açılan Bir Pencere*, İstanbul: Alman Kültür Merkezi Yayınları.
- Aydın, B. (2003). *Okul Öncesi Dönem Çocuğunun Gelişim Özellikleri: Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*, (Ed. M. Sevinç), İstanbul: Mora Kültür Yayınları.
- Aytaş, G. (1999). "Çocuk Edebiyatı Etrafında" <http://w3.gazi.edu.tr/~giyaytas/cocukedebyati.htm> (22.11.2015).
- Bacanlı, H. (2000). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Ballar, S. (1998). *Çocuk Hakları*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Baraz, T. (1987). *Çocuk Edebiyatı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Barth, J.L. ve Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: YÖK Dünya Bankası Yayınları.
- Bengi-Öner, I. (1999). *Çeviri Bir Süreçtir ... Ya Çeviribilim?*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bengi-Öner, I. (2001). *Çeviri Kuramlarını Düşünürken*, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual.
- Boratav, P.N. (1984). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P.N. (1984). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Cemiloğlu, M. (2003). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*, Ankara: Alfa Yayınları.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Esin Yayınevi.
- Çakır, T. (2004). "Çocukta Dil Gelişimi ve Kuramsal Yaklaşımlar" *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7: 111-134.
- Çaplı, O. (1993). *Çocukların Gençlerin Eğitimi*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Çelebioğlu, A. (1987). “Ninnilerimize Dair” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Çıkla, S. (2005). “Tanzimat’tan Günümüze Çocuk Edebiyatı ve Bazı Öneriler” *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, 104-105:89-107.
- Çılgın, A.S. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dayıoğlu, G. (1987). “Soruşturma” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, (Haz. M.R. Şirin), İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Demiray, K. (1970). *Türkçe Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Demirel, Ö. (2000). *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2003). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Duymaz, A. (2002). *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (1993). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Elçin, Ş. (2000). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Enç, M. (1980). *Ruhbilim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1997). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1998). *Gelişim Öğrenme-Öğretme: Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erten, A. (2011). *Çocuk Yazını Çevirisine Yaklaşımlar*. Ankara: Hacettepe Yayıncılık.
- Eruz, F.S. (2003). *Çeviriden Çeviribilime-Yüzyılımız Penceresinden Çeviribilimsel Gelişmelere Bir Bakış*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Erwin, P. (2000). *Çocukta ve Ergenlikte Arkadaşlık*, (Çev. O. Akınay), İstanbul: Alfa Yayınları.

- Even-Zohar, I. (1990a). "Polysystem Theory" *Poetics Today: International Journal for Theory and Analyses of Literature and Communication*, Polysystem Studies, 11 (1): 9-27. <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/books/ez-pss1990.pdf> (22.11.2015).
- Even-Zohar, I. (1990b). "The Position of Translated Literature Within the Literary Polysystem", *Poetics Today: International Journal for Theory and Analyses of Literature and Communication*, Polysystem Studies, 11(1):45-53. <http://www.tau.ac.il/~itamarez/works/books/ez-pss1990.pdf> (22.11.2015).
- Foulquie, P. (1994). *Pedagoji Sözlüğü (Dictionnaire de la Langue Pedagogique)*, (Çev. C. Karakaya), İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Franklin, B. (1993). *Çocuk Hakları*, (Çev. A. Türker), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gökşen, E.N. (1985). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Güleç, H. (1988). *Halk Edebiyatı*, İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Güleç, H.Ç. ve Geçgel, H. (2006). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2002). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Gültekin, A. (2007). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Almanya ve Alman İmgesi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gürel, Z., Temizyürek, F. ve Şahbaz, N.K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Öncü Kitap.
- Hatun, Ş. (2002). *Yoksulluk ve Çocuklar Üzerine Etkileri*, Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.
- Işık, M. (2008). "Çocuk, Televizyon ve Eğitim" *Medya ve Çocuk Rehberi*, (Ed. Y. İnceoğlu ve N. Akıner), Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Kantarcıoğlu, S. (1991). *Eğitimde Masalın Yeri*, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Kaplan, M. (1998). *Kültür ve Dil*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Kara, Ö.T. (2010). "Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri" *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2:73-96, 2010.
- Karaalioğlu, S.K. (1964). *Edebiyat Sanatı*, İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Karacan, E. (2000). "Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi" *Klinik Psikiyatri*, 3: 263-268.
- Karataş, T. (2007). *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- Karatepe, H. (2003). *Okul Öncesi Dönemde Konuşma Bozukluğu Olan Çocuklar*, Ankara: Karatepe Yayınları.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Eylül Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2006). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Tek Ağaç Yayınevi.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kuran-Burçoğlu, N. (1995). *Çağdaş Alman Çeviribilimcilerin Yaklaşımları, Çeviri ve Çeviri Kuramları Üzerine Söylemler*, İstanbul: Düzlem Yayınları.
- Kurt, B. (2008). “Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Temel Dil Becerisi Olarak Dinlemenin Gelişimine Etkisi” *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Bilim Dalı.
- Küçükkaragöz, H. (2004). *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi: Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, (Ed. B. Yeşilyaprak), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kür, İ. (1991). *Türkiye’de Süreli Çocuk Yayınları*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Mc Whirter, J. ve Acar, N.V. (2000). *Ergen ve Çocukla İletişim: Öğretme, Destekleme ve Çocuk Yetiştirme Sanatı*, Ankara: US-A Yayıncılık.
- MEGEP, (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Fiziksel Gelişim*, Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Meriç, C. (1987). “Çocuk Edebiyatı” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, (Haz. M.R. Şirin), İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Mutluay, R. (1987). *100 Soruda Türk Edebiyatı*, İstanbul: Gerçek Yayınları.
- Nas, R. (2002). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Neydim, N. (2003). *80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından Çeviri Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Umut Matbaacılık.
- Oğuzkan, A.F. (1983). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Emel Matbaacılık.
- Oğuzkan, A.F. (2000). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, A.F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, A.F. (2006). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- Oittinen, R. (2006). "No Innocent Act: On the Ethics of Translating for Children" *Childrens, Literature in Translation: Challenges and Strategies*, (Ed. J.V. Coillie and W.P. Verschueren), pp.35-47. St. Jerome Publishing.
- Oktay, A. (1998). "Çocuk Eğitiminde Edebiyat Ürünlerinden Nasıl Yararlanılır" *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, (Haz. M.R. Şirin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Onur, B. (1994). *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Onur, B. (2007). *Çocuk, Tarih ve Toplum*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Öcel, N. (2002). *İletişim ve Çocuk*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Özbay, M. (2008). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özdemir, E. (1990). *Edebiyat Bilgileri Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Öztürk, H. (2002). *Kişilik Gelişimi Açısından Çocuk ve Televizyon*, İstanbul: Beyan Yayınları.
- Poster, M. (1989). *Eleştirel Aile Kuramı*, (Çev. H. Tapınç), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun Yokoluşu*, (Çev. K. İnal), Ankara: İmge Kitabevi.
- Propp, V. (1998). *Folklor Teori ve Tarih*, (Çev. N. Hasgül ve T. Tanyel), İstanbul: Avesta Yayınları.
- Puurtinen, T. "Translating Children's Literature: Theoretical Approaches and Empirical Studies" *The Translation of Children's Literature: A Reader*, (Ed. G. Lathey), pp.54-65, Multilingual Matters Ltd.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal Araştırmaları*, Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Selçuk, Z. (2000). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim Öğrenme ve Öğretme*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sever, S. (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayınları.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2006). "Çocukla Yazınsal İletişim" Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Kurultayı 11-12 Kasım 2005 Bildiriler, İstanbul: T.C. Maltepe Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2007). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sever, S. (2008). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Tudem Yayıncılık.

- Seyidoğlu, B. (1986). *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6, İstanbul: Dergah Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (1992). *Türk Dünyası El Kitabı*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Şahin, A. (2007). “Çocuk ve Çocukluk” *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* (Ed. Ö. Yılar ve L. Turan), Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şimşek, T. (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Rengarenk Yayınları.
- Şirin, M.R. (1987). “Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış” *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*, (Haz. M.R. Şirin), İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Şirin, M.R. (1998). “Çocuk Edebiyatı Nedir” *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, (Haz. M.R. Şirin), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M.R. (2007). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M.R. (2007). *Masal Atlası*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Erken Çocukluk Eğitiminde Plan Hazırlama*, Ankara.
- Tan, M. (1994). “Çocukluk: Dün ve Bugün” (Der. B. Onur), *Toplumsal Tarihte Çocuk*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, *Çocuk Hakları Sözleşmesi*, <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/137-160.pdf> (22.11.2015).
- TDK, (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tellioğlu, B. (1998). “Hans Vermeer’in Skopos Kuramında Görecelilik Kavramının Yeri ve Bu Kavramın Çeviri Eleştirisine Yansımaları, Görece-Görecelilik” *Çeviribilim ve Uygulamaları*, ss.159-167, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Temizyürek, F. (2003). “Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi” *Türklük Bilimi Araştırmaları Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, 13: 161-167.
- Thomson-Wohlgemuth, G. (1998). “Children’s Literature and its Translation: An Overview” *Thesis*, University of Surrey, School of Language and International Studies.
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*, John Benjamins Publishing: Amsterdam/Philadelphia.
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). *Okul Öncesinde Çocuk, Edebiyat ve Kitap*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Türk Ansiklopedisi, (1982). C.12, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, (1979). C.3. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, C.2, İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Türkmen, F. (1995). *Aşık Garip Hikayesi (İnceleme-Metin)* Ankara: Akçağ Yayınları.
- Uçan, H. (2008). *Dilbilim, Göstergibilim ve Edebiyat Eğitimi*, Ankara: Hece Yayınları.
- Ülgen, G. ve Fidan, E. (1991). *Çocuk Gelişimi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Vermeer, H.J. (2008). *Çeviride Skopos Kuramı*, (Çev. A.H. Konar), İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuzer, H. (1993). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). *Çocukluğun İlk Altı Yılı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Yıldız, C., Yılmaz, Y., Arı, G. ve Okur, A. (2008). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Yöndem, Z.D. ve Taylı, A. (2007). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (1983). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Çocuk Ruh Sağlığı: Çocuğun Kişilik Gelişimi, Yetiştirilmesi ve Ruhsal Sorunları*, İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- Yücel, F. (2007). *Tarihsel ve Kuramsal Açından Çeviri Edimi*, Ankara: Dost Kitabevi.
- Zengin, A.Y. ve Zengin, N. (2007). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Truva Yayınları.
- Zivtçi, N. (2005). "Türk ve Alman Çocuklarına Seslenen Kitaplardaki Yetişkin Kahramanların Karakter Çerçevesi Açısından Değerlendirilmesi" *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Zivtçi, N. (2007). "Çocuk Edebiyatı Çevirisinde Kültürel Değerlerin Aktarılması" (Ed. S. Sever). 2. *Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları. ss.357-360.

EKLER

EK 1.TURNITIN RAPORU

Turnitin Orijinallık Raporu
Tez Mehmet Burak Şahbaz tarafından
Mehmet tez (Mehmet Tez) den

- 02-Tem-2016 01:27 EEST' de işleme konu
- NUMARA: 685958907
- Kelime Sayısı: 39346

Benzerlik Endeksi
%16
Kaynağa göre Benzerlik

Internet Sources:
%16
Yayınlar:
%0
Öğrenci Ödevleri:
N/A

kaynaklar:

- 1 7% match (27-May-2016 tarihli internet)
<http://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/12345/7200/261576.pdf?isAllowed=y&sequence=1>
- 2 3% match (07-Ağu-2015 tarihli internet)
http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/jret_2013.3_tamami.pdf
- 3 1% match (12-Mar-2016 tarihli internet)
http://www.iscsjournal.com/Makaleler/647861241_si4_48_424.pdf
- 4 1% match (04-Şub-2016 tarihli internet)
<http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423869343.pdf>
- 5 1% match (11-Kas-2014 tarihli internet)
http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/selcuk_cikla_Tanzimattan%20Gunumuze%20Cocuk%20Edebiyati%20ve%20Bazi%20Oneriler.pdf
- 6 1% match (09-Oca-2016 tarihli internet)
<http://acikerisim.aku.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11630/2745/402027.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- 7 1% match (05-Haz-2016 tarihli internet)
<http://slideplayer.biz.tr/slide/2295106/>
- 8 1% match (23-May-2014 tarihli internet)
<http://www.benimblog.com/alsah/friends/page6/>
- 9 1% match (05-Ara-2012 tarihli internet)
[http://turuz.info/Turkoloji-Tarix/487-Masalların%20cocuq%20Eghitimi%20Achisından%20Incelenmesi%20\(Sarayonu%20orneghi\)%20\(Hatice%20Tuba%20Yaldiz\)%20\(Konya-2006\).pdf](http://turuz.info/Turkoloji-Tarix/487-Masalların%20cocuq%20Eghitimi%20Achisından%20Incelenmesi%20(Sarayonu%20orneghi)%20(Hatice%20Tuba%20Yaldiz)%20(Konya-2006).pdf)
- 10 1% match (10-Tem-2015 tarihli internet)
<http://www.slideshare.net/efecan1985/99-soruda-cocukedebiyati>